

Prosvjetni rad

„GRLICA“, prva crnogorska periodična publikacija (Cetinje, 1835-1839)

List crnogorskih prosvjetnih, kulturnih i naučnih radnika

| „PROSVJETA“ (Cetinje, 1889-1901) | „PROSVJETNI RAD“ (od 15. januara 1949)
Broj 13 FEBRUAR 2013 Izlazi mjesечно, cijena 0,40 € ISSN 0033-1686

DOBITNIK „OKTOIHA“ 1998.

Predsednik Vlade Grne Gore Milo Đukanović uručio Državnu nagradu „Oktoih“ za 2012. godinu Srednjoj ekonomskoj školi „Mirko Vešović“ iz Podgorice

ŽELIMO SISTEM U KOME ĆE SE IZGRAĐIVATI CRNOGORSKI IDENTITET

NAGRADA DOŠLA U PRAVE RUKE: Premjer Milo Đukanović, direktor Branislav Đukić i ministar Slavoljub Stijepović

– *Slavoljub Stijepović: Državna nagrada „Oktoih“ više od četiri decenije traje kao znak posebnog uvažavanja prosvjetne struke, i to onih njenih dometa što služe na čast prosvjeti i društvu u cjelini*

– *Pavle Goranović: Srednja ekonomski škola „Mirko Vešović“, koja ove godine obilježava 90 godina postojanja, iznjedriла je brojne uspješne generacije. Danas su mnogi od njih afirmisani stručnjaci i preduzetnici, naučni radnici, politički i javni djelatnici, univerzitetski profesori, vrhunski sportisti*

– *Branislav Đukić: Duga tradicija naše škole zasnovana je opštethumanim i civilizacijskim vrijednostima, znanju, umjeću i sposobnostima, te razumijevanju duha vremena u kojem živimo i stvaramo*

Predsednik Vlade Grne Gore Milo Đukanović uručio je na tradicionalnoj svečanosti, održanoj u podgoričkoj vili „Gorica“ 17. januara, na dan kad je 1494. štampan „Oktoih prvoglasnik“, direktoru Srednje ekonomske škole „Mirko Vešović“ Branislavu Đukiću državnu nagradu „Oktoih“. Dodjeli su prisustvovali brojne ličnosti iz prosvjetnog, naučnog, kulturnog i političkog života Crne Gore.

(Opširnije na str. 2)

Ispitni centar i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica objavili zbirke testova za polaganje maturskog i stručnog ispita

POMOĆ MATURANTIMA

Ispitni centar i Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica objavili su zbirke testova za polaganje maturskog i stručnog ispita iz matematike, crnogorskog – srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, albanskog jezika i književnosti, te pet stranih jezika (engleski, italijanski, francuski, ruski i njemački).

Kako ističe direktor Ispitnog centra prof. dr Željko Jaćimović, cilj je da se ovaj materijal približi učenicima, roditeljima i nastavnicima. Zbirke su veoma korisne za pripremu maturskog i stručnog ispita iz predmeta koji se eksterno testiraju, jer se na jednom mjestu nalaze svi do sada objavljeni testovi. Pored zadataka, one sadrže shemu za ocjenjivanje, način bodovanja. Za strane jezike, uz zbirke, pripremljeni su i CD-ovi sa pratećim zvučnim materijalom.

Zbirke se neće prodavati. Oni koji imaju pristup internetu mogu ih naći na sajtu Ispitnog centra (www.iccg.co.me). Po tri kompleta biće distribuirana bibliotekama svih srednjih škola u Crnoj Gori. Tamo ih mogu koristiti daci koji nemaju pristup internetu.

Jaćimović ističe da je ovo dobar primjer saradnje dviju institucija – Zavoda za udžbenike koji je pomogao da se ovaj materijal odštampa prema njegovim standardima i Ispitnog centra koji je odgovoran za kvalitet materijala.

Lj. V.

Premijer Milo Đukanović razgovarao s predstavnicima Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore

VLADA POSVEĆENA SARADNJI S MLADIMA

(str. 3)

Potpisan ugovor za rekonstrukciju II faze Novog studentskog doma i studentskog restorana u Podgorici

PO STANDARDIMA ENERGETSKE EFIKASNOSTI

(str. 3)

INTERVJU:
Akademik prof. dr Danilo Radojević

ZA IZRADU CRNOGORSKЕ ENCIKLOPEDIJE NUŽNA JE ODLUČNOST NAUČNIKA I JASNO IZRAŽENA VOLJA VLASTI

(str. 6–7)

Obavještenje

JUBILEJI, NOVE RUBRIKE, VEB- PREZENTACIJA

Poštovani čitaoci,

Osim izuzetnog datuma obilježavanja 200-godišnjice Njegoševog rođenja i 210-godišnjice škole u Morinju, godina u koju smo ušli na svom isteku sadrži još nekoliko značajnih jubileja crnogorske prosvjete, kulture, nauke i žurnalističke tradicije: 180 godina prve državne škole – Cetinske male škole smještene u Cetinjskom manastiru a kasnije u Biljardi (danas OŠ "Njegoš"), 145 godina Bogoslovsko-učiteljske škole i Ženskog (Devojačkog) instituta (prve srednje stručne škole u Crnoj Gori), 125 i 65 godina od pokretanja listova „Prosvjeta“ i „Prosvjetni rad“, koji su dali nemjerljiv doprinos crnogorskoj pedagoškoj teoriji i praksi i vaspitanju i obrazovanju generacija crnogorskih daka i studenata. Da bismo bili na nivou savremenih globalnih obrazovnih izazova i crnogorskih ukupnih društvenih potreba, pokrenuli smo dodatak „Deciji svijet“, uz dosadašnje prepoznatljive, i nove stalne rubrike: „Visoko obrazovanje“, „Digitalni svijet“, „Mladi i antifašizam“, „Inovacije“, a od narednog broja „Nastavnici i daci pišu“. Tu su i informacije iz evropskih i evroatlantskih integracija, inkluzivnog obrazovanja, školskog sporta, preduzetništva i društvene odgovornosti. Cilj je građenje i afirmiranje, približavanje i popularizacija crnogorskih i civilizacijskih vrijednosti antifašizma, kreativnosti, inovativno-razvojnog, preduzetničkog, društveno odgovornog i naučnoistraživačkog duha, idejnog, kulturnog, umjetničkog, sportskog i svakog oblika stvaralaštva mladih naše zemlje. Pozivamo posebno članove novinarskih sekcija u školama da nam šaljite priloge. Pište nam i budite naši saradnici.

Jedno važno obavještenje: Prezentacija „Prosvjetnog rada“ sada je u sklopu veb-sajta Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica. Na adresi www.zuns.me/prosvjetnirad/ odmah nakon izlaska iz štampe objavljuje se elektronska verzija našeg i vašeg lista. Tamo se nalazi i arhiva brojeva od maja 2010. godine, kao i redakcijski kontakti. Srdačan pozdrav!

Uredništvo lista

www.zuns.me/prosvjetnirad/

153 0033 - 1686
967 0 033

ŽELIMO SISTEM U KOME ĆE SE IZGRAĐIVATI CRNOGORSKI IDENTITET

(Nastavak sa str. 1)

Čestitajući dobitniku, ministar prosvjete Slavoljub Stijepović je kazao da nas 17. januar podseća na trajni simbol naše duhovnosti – „Oktoih“, koji je do danas ostao prepoznatljiv znak stalnih težnji da gradimo prosvjećenu Crnu Goru.

„Put ka društvu znanja i obrazovanosti nema alternativu. Kao što je nema ni očuvanje našeg duhovnog bića. Zato državna nagrada 'Oktoih' više od četiri decenije traje kao znak posebnog uvažavanja prosvjetne struke, i to onih njenih dometa što služe na čast prosvjeti i društvu u cijelini“, apostrofirao je Stijepović.

On je naglasio da je uvjeren da je ugledna nagrada došla u prave ruke – školi čiji je napredak očigledan i čiji su uspjesi u službi razvoja školstva. „Neka nagrada 'Oktoih' bude snažan podsticaj da se i u budućem periodu ostvaruju rezultati koji će biti primjer posvećenosti profesiji i pružanju odgovarajućih znanja učenicima koji će već sutra biti aktivni učesnici i pokretači prosperiteta našeg društva“, istakao je ministar Stijepović.

Ovog puta odlučivalo se između 14 kandidata, 10 za pojedince i četiri za ustanove. U ime žirija koji je

Ministar Slavoljub Stijepović POTREBAN EFKASNIJI OBRAZOVNI SISTEM

Koristim i ovu priliku da saopštим da nam je potreban efikasniji obrazovni sistem, u kome će našoj deći biti omogućeno da, osim sticanja potrebnih znanja, vještina i kompetencija, njeguju i uživanje osećaja pripadnosti državi Crnoj Gori. Želimo sistem u kome će se izgrađivati crnogorski identitet kao najbolja tekovina naše prošlosti i naše sadašnjosti. Crnogorski identitet počiva na odanosti zajednici, na nepokolebljivom poštovanju države i njenih principa. Tako je bilo kroz vjekove, tako treba da bude i danas.

„OKTOIH“ – TRAJNI SIMBOL NAŠE DUHOVNOSTI: Ministar Stijepović

VJEĆNI TEMELJI CRNOGORSKOJ DRŽAVNE KUĆE

Zar nije „Oktoih“ najbolji primjer da Crna Gora može opstati samo uz jaku samosvijest, uz snažnu privrženost svojoj domovini. Zato smo svi zajedno, a posebno oni čija je profesija prenošenje znanja mlađim generacijama, u obavezi da baštimo neprolaznu tradiciju Crne Gore. Da u vjećne temelje naše državne kuće ugrađujemo svoj rad, znanja, odgovornost i sva prenoga koja doprinose očuvanju časnog, dostojanstvenog i slobodoumnog crnogorskog trajanja.

„Srednja ekonomski škola 'Mirko Vešović', koja ove godine obilježava 90 godina postojanja, iznjedrila je brojne uspješne generacije. Danas su mnogi od njih afirmisani stručnjaci i preduzet-

stracija. Izgradnjom novog objekta 2006. godine, stekli su se optimalni uslovi za rad, budući da ustanova raspolaže odgovarajućim prostorom neophodnim za savremeno izvođenje nastave“, kazao je

ska škola danas uživa. Duga tradicija naše škole zasnovana je na opštuhumanim i civilizacijskim vrijednostima, znanju, umijeću i sposobnostima, te razmijevanju duha vremena u kojem živimo

KVALITETNO OBRAZOVANJE NAJVEĆA VRIJEDNOST DRUŠTVA: Sa članovima žirija

izabrao dobitnika (članovi: Milica Pajović, prof. dr Marko Camaj, Svetislav Bakić i Borislav Kašćelan) obrazloženje je pročitao predsednik Pavle Goranović:

nici, naučni radnici, politički i javni djelatnici, univerzitetski profesori, vrhunski sportisti... Škola realizuje obrazovne programe iz područja rada: ekonomija, pravo, admini-

Goranović.

„Nagradu 'Oktoih' prima-mo u ime svih posvećenih profesora i učenika koji su godinama i decenijama ču-vali reputaciju koju Ekonom-

i stvaramo. Te vrijednosti najstarija ekonomski škola u Crnoj Gori njeguje već 90 godina, prateći obrazovne potrebe i razvoj školskog sistema u Crnoj Gori i aktivno učestvujući u njegovom stalnom unapređenju. Prestižno odlike 'Oktoih' priznanje je svima onima koji su radili u ovoj školi i učenicima koji su je završili, i na njega svi jednako ponosni“, rekao je Branislav Đukić.

On je apostrofirao da škola ovim priznanjem dobija još više na ugledu, što je veliki podsticaj za sve zapo-slene da ubuduće postiću još bolje rezultate.

Ljiljana Vukoslavović
Šerifa Begović
(Foto: Nikola Čupić)

MODERNE METODE RADA

Nagrada 'Oktoih' dodijeljena je Srednjoj ekonomskoj školi 'Mirko Vešović' kao rezultat kvalitetne organizacije rada, osavremenjavanja nastavnog procesa, uvođenja modernih metoda rada, zastupljenosti preduzetničkih sadržaja. Ovo jedinstveno priznanje kolektiv sa 115 zaposlenih zavrijedio je odličnom saradnjom s roditeljima, lokalnom zajednicom, brojnim institucijama, univerzitetima, kao i značajnim rezultatima u sportskim i drugim vannastavnim aktivnostima, te afirmisanjem kreativnih potencijala učenika. Posebno se ističu aktivnosti koje učenicima približavaju praktičan rad s teorijskim znanjem, što je i suština reformskih procesa. Time se pokazuje da je kadar SEŠ 'Mirko Vešović' razumio napore Vlade Crne Gore i Ministarstva prosvjete da se u sferi obrazovanja dođe do obrazovnog sistema po mjeri evropskih standarda. Nagrada 'Oktoih' je odraz poštovanja prema ovom odgovornom i humanom pozivu, ali i svjedočanstvo da kvalitetno obrazovanje i vaspitanje doživljavamo kao najveću vrijednost društva.

(Pavle Goranović)

RIJEČ VIŠE

Petar Stanković:

NAJVJEĆE PRIZNANJE ZA POSVEĆENOST PROFESIJI

Nagrada „Oktoih“ je najveće priznanje u obrazovanju i treba priznati da je to satis-fakcija svakom prosvjetnom radniku i instituciji za posveće-nost profesiji. Čudi me da ove, a ni prošle godine, nije dodjeljena pojedincima. Nadamo se da će ih ubuduće biti više. Vjerovatno su teško mogli da se izdvoje pojedinci. Oni su svi dobro, ali je možda komisiji bilo

delikatno da izdvoji nekog od tih kandidata za nagradu. Njenom dodjelom potvrđuje se da je neko kvalitetan, uspješan, da ima iza sebe rezultate.

Prof. dr Refik Zejnilić:

PODSTREK ZA DALJE NAPREDOVANJE

Ova nagrada je podsticaj za rad svih u obrazovanju – od učitelja, nastavnika, do institucija u kojima te osobe rade, a svakako da je veliko priznanje za instituciju koja je dobije. Što se dalje napredovanja tiče, svako ko dobije tu nagradu, neće stati već nastaviti da se još više potvrđuje i dokazuje, naročito ako radi na univer-zitetu ili u školama koje dobijaju priznanja.

Zvonko Pavićević:

NE SMIJU SE ZAOBLAZITI POJEDINCI

Kao nagrada za peda-goški rad, „Oktoih“ je veoma afirmativan i treba da bude podstrek za dalji rad ustanova i pojedinaca koji rade u vaspitno-obrazovnim institucijama. Smatram da su u posljednje vrijeme zapostavljeni prosvjetni radnici. Oni koji su najza-sluzniji, koji su nosioci obrazovnog procesa u Crnoj Gori, ne dobijaju nagrade. Ne znam

iz kojih razloga. Smatram da će, ako se nastavi ovaj način dodjele samo institucijama, nagrada izgubiti na značaju. Svi koji su bili predloženi, zavređuju nagradu.

Sreten Mrvaljević:

TREBA MNOGO TRUDA

To je najveća nagrada u obrazovanju, tako da je čast biti i gost na ovoj manifestaciji a kamoli dobitnik koji je zasluzio „Oktoih“ svojim dugogodišnjim radom. Žiri je dobro radio i izabralo pravog dobitnika. Vjerovatno je procijenjeno da ove godine treba da je dobije kolektiv. Nadam se da će iduće godine neko od pojedinaca dobiti ovo priznanje. Svaku je

nagradu teško zaslužiti, a kamoli ovakvu. Treba mnogo truda, rada s puno generacija. I poslije treba dokazati da se nije pogriješilo, nego da je nagrada zaslužena.

Hamdo Kočan:

ULAGANJE U BUDUĆNOST

„Oktoih“ je najprestižnije priznanje kojem streme sve prosvjetne institucije i prosvjetni radnici. Dobijanje ove nagrade potvrda je predanog rada u jednoj osjetljivoj oblasti, od koje nam zavisi i ekonomski i kulturni razvoj. Vaspitavati mlade generacije, znači ulagati u budućnost. Prema tome, verifikacijom tog rada i tih

pregnuća nagradom „Oktoih“ taj napor se na najbolji način valorizuje.

Prof. dr Bogdan Ašanin:

IMA POJEDINACA KOJI ZASLUŽUJU „OKTOIH“, ALI NIJESU KANDIDOVANI

To je najveća nagrada u prosvjeti i uopšte za zasluge u toj djelatnosti. Zato je veoma afirmativna za one koji je dobijaju, ali i veliki podstrek za sve entuzijaste koji žele da napreduju. Ove godine nije dobio nijedan pojedinac jer je žiri procijenio da stepen angažovanosti ljudi koji su konkurisali nije na nivou veličine i značaja nagrade. Pojedinaca koji „Oktoih“ zaslužuju, svaka-ko ima, ali nijesu kandidovani.

Premijer Milo Đukanović razgovarao s predstavnicima Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore

VLADA POSVEĆENA SARADNJI S MLADIMA

Premijer Đukanović je pozvao studente da pokažu inicijativnost prema Vladi i predlože konkretna rješenja s ciljem prevazilaženja studentskih problema

Vlada će i u predstojećem periodu nastaviti dobru saradnju sa Studentskim parlamentom u pravcu poboljšanja kvaliteti i uslova studiranja u Crnoj Gori, poručio je premijer

inicijativnost prema Vladi i predlože konkretna rješenja s ciljem prevazilaženja studentskih problema, koja će Vlada pažljivo razmotriti i u skladu s realnim mogućnostima nastojati da inkorporira u sistem visokog ob-

sa studentima razmijeni mišljenje o pitanjima koja su od značaja za unapređenje visokog obrazovanja u Crnoj Gori i iznijeli svoje prijedloge za prevazilaženje aktuelnih problema.

Na sastanku je razgova-

VLADA ĆE I U PREDSTOJEĆEM PERIODU NASTAVITI DOBRU SARADNJU SA STUDENTSKIM PARLAMENTOM:
Sa sastanka u Vladi Crne Gore

Milo Đukanović u razgovoru s predstavnicima Studentskog parlamenta Univerziteta Crne Gore.

Premijer Đukanović je pozvao studente da pokažu

razvojanja, saopšteno je iz Đukanovićevog kabineta.

Predstavnici Studentskog parlamenta zahvalili su premijeru na spremnosti da u direktnom kontaktu

rano o dinamici realizacije infrastrukturnih objekata, osnivanju studentskog servisa, izmjeni zakonskih rješenja i upisnoj politici.

O. Đ.

Obilježen Međunarodni dan ljudskih prava

PORODIČNO NASILJE I DALJE VELIKI PROBLEM

Porodično nasilje i dalje je veliki problem, a potrebni su dodatni napor i istakao je Mitja Drobnić, šef Delegacije EU u Crnoj Gori

Crna Gora je poboljšala pravni okvir za građanska i politička prava, poručeno je sa skupa na Univerzitetu Crne Gore koji je održan povodom 10. decembra, Međunarodnog dana ljudskih prava.

„Evropska komisija saopštila je da je poboljšan pravni okvir za građanska i politička prava. Organi vlasti pokazali su pozitivan stav prema političkim pravima, a napredak je ostvaren i u ekonomskim i socijalnim. Međutim, neophodni su dodatni koraci koje

kako bi se osigurala prava Roma, Aškalija, Egipćana, kao i LGBT populacije”, istakao je Mitja Drobnić, šef Delegacije EU u Crnoj Gori. On je dodao da će to biti jedno od važnih poglavљa za pristup EU.

Nakup su učestvovali predstavnici Vlade, vjerskih zajednica i nevladinih organizacija. Bilo je riječi o prijemu Crne Gore u Savjet UN za ljudska prava, o poštovanju prava na svojinu i zaštiti ljudskih prava u zatvorima. Što se prijema u Savjet UN tiče,

nog dana ljudskih prava, Udruženje mladih sa hendi-kepom ukazalo je da se Crna Gora ratifikacijom konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom 2009. godine obavezala da će osobama s invaliditetom omogućiti ostvarivanje i uživanje ljudskih prava.

„Međutim, u praksi se često suočavamo s nekorrektnim odnosom prema osobama s invaliditetom, s degradiranjem, vrijedanjem, ponižavanjem i sažalijevanjem ili činjenjem heroja

Sa skupa u Rektoratu Univerziteta Crne Gore

treba preduzeti ka unapređenju prava. Treba poboljšati uslove života u zatvorima. Potrebno je istražiti i proce- surirati slučajevne nasilja nad novinarima. Porodično nasilje i dalje je veliki problem, a potrebni su dodatni napor i

važno je jačanje Misije u Ženevi, a Ministarstvo vanjskih poslova dostavljaće Vladi detaljne informacije o načinu na koji namjerava da se učlanii u Savjet UN za ljudska prava.

Povodom Međunarod-

od njih. Često je i medijsko izvještavanje puno nekorektnih sadržaja, što sve utiče na cijelokupnu sliku i odnos prema osobama s invaliditetom”, navodi se, uz ostalo, u saopštenju.

O. Đ.

Potpisan ugovor za rekonstrukciju II faze Novog studentskog doma i studentskog restorana u Podgorici

PO STANDARDIMA ENERGETSKE EFIKASNOSTI

Ministar prosvjete Slavoljub Stijepović potpisao je sa Milanom Gredićem, direktorom firme VH Montenegro, ugovor za izvođenje građevinsko-zanatskih radova na II fazi Novog studentskog doma i studentskog restora-

nost ugovorenih građevinskih radova je 161.946 eura, a sredstva su obezbijedena u okviru projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“. Na studentskom domu biće zamijenjena fasadna stola- rija, izvršena termoizolacija

efikasnosti u obrazovnim i zdravstvenim ustanovama, kao i potpunje obavještavanje javnosti o mjerama energetske efikasnosti. Odra- brano je 15 ustanova: osam škola, jedan studentski dom i šest bolnica. Projekat se re-

S POTPISIVANJA UGOVORA U MINISTARSTVU PROSVJETE:
Anita Krulanović, Milan Gredić, ministar Slavoljub Stijepović i Dragica Sekulić

nu u Podgorici. Ministar Stijepović takođe je potpisao i ugovor za nadzor nad izvođenjem radova sa Anatom Kralanović, izvršnom direktoricom Zavoda za građevinske materijale, geotehniku i hemijske analize (ZIGMA) u okviru projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“.

Kako je saopšteno iz Ministarstva, ukupna vrijed-

fasadnih zidova i uređeni limarski radovi, dok će na restoranu biti djelomično zamjenjena stolarija.

Vlada Crne Gore dobila je od Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) zajam od 6,5 miliona eura u cilju finansiranja projekta „Energetska efikasnost u Crnoj Gori“. Tim projektom predviđeno je poboljšanje energetske

alizuje od februara 2009. godine, a trajeće do kraja juna 2013. godine.

Do sada je, u okviru ovog projekta, rekonstruisano pet osnovnih i tri srednje škole. Ukupna vrijednost izvedenih radova iznosi je 2.600.042 eura.

O. Đ.

DOBITNICI NAGRADA „19. DECEMBAR“: Rukometkašica Bojana Popović i gitarista Miloš Karadaglić

NIJEDAN SAN NIJE NEDOSTIŽAN

Rukometkašica Bojana Popović i gitarista Miloš Karadaglić ovogodišnji su dobitnici Nagrade „19. decem-

bro“.

„Velika je čast biti među onima koji su doprinijeli ugledu i razvoju Crne Gore. Ovo je zajednička nagrada

Milos Karadaglić, „Nagrada Podgorice, grada u kom sam ponikao, naročito mi je draga“

Bojana Popović, „Velika je čast biti među onima koji su doprinijeli ugledu i razvoju Crne Gore“

bar“ koju dodjeljuje glavni grad. Sekretarijat za sport i kulturu Podgorice, na inicijativu Ženskog rukometnog kluba „Budućnost“, za ostvarene rezultate u oblasti sportske predložio je rukometkašicu Bojanu Popović, dok je gitaristu Milošu Karadagliću predložio podgorički KIC „Budo Tomović“ za izuzetan doprinos unapređenju muzičke kulture u Crnoj Gori.

mog tima i mene“, istakla je Bojana.

„Nagrada Podgorice, grada u kom sam ponikao, naročito mi je draga. Uvjeren sam da će poslužiti i svim mладим ljudima kao podstnik da nijedan san nije nedostižan ako se u njega bezrezervno vjeruje“, objasnio je Miloš.

Podsjetimo, Bojana Popović osvojila je šest titula Lige šampiona, jedan EHF kup,

slaviji, Danskoj i Crnoj Gori. S reprezentacijom Jugoslavije osvojila je bronzu 2001. godine, kao i olimpijsko srebro 2012. u Londonu s reprezentacijom Crne Gore. Umjetnik Miloš Karadaglić do sada se okitio brojnim priznanjima: „Prinčeva nagrada“, koju dodjeljuje princ Čarls, „Julijan Brim“, „Mejzi Luis“.

Š. B.

3

FEB.

Prosvećeni rad

Pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji (EU): Otvoreno i privremeno zatvoreno pregovaračko poglavlje 25 koje se odnosi na nauku i istraživanje

U OVOJ FAZI NIJESU NEOPHODNI DALJI PREGOVORI

– Dr Igor Lukšić: *Ovo je ohrabrenje da Crna Gora nastavi dalje s reformama, ali ujedno i poruka ostalim zemljama kandidatima i aspirantima za ulazak u EU, da je politika proširenja visoko na agendi EU*
 – Prof. dr Sanja Vlahović: *Zatvaranje poglavlja koje se odnosi na nauku i istraživanje otvara novu fazu u crnogorskom društву, pruža više mogućnosti i stavlja Crnu Goru u bolju poziciju*

Na Međuvladinoj konferenciji o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, koja je održana 18. decembra u Briselu, otvoreno je i privremeno zatvoreno prvo pregovaračko poglavlje (25) koje se odnosi na nauku i istraživanje.

Delegaciju EU predvodio je ministar vanjskih poslova Kipra dr Erato Kozaku-Markulis, crnogorsku vicepremijer i ministar vanjskih poslova i evropskih integracija dr Igor Lukšić i ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović, a Evropsku komisi-

ju predstavljao je komesar za proširenje i evropsku politiku sušedstva Štefan File.

Kako je saopšteno iz Ministarstva nauke, sastanak je označio početak podrobnih pregovora s Crnom Gorom o pristupanju, nakon njihovog otvaranja 29. juna 2012. godine. Takođe, od tada je ostvaren dobar napredak u vezi s analitičkim pregledom pravne tekovine EU, što je postignuto zaključenjem analitičkog pregleda za ključna poglavlja 23 (Pravosuđe i temeljna prava) i

24 (Pravda, sloboda i bezbjednost). U skladu s Pregovaračkim okvirom, rad na ovim poglavljima, koja su važna za oblast vladavine prava, otpočet je u ranoj fazi pregovora. Crna Gora je pozvana da usvoji neophodne akcione planove koji predstavljaju mjerila za otvaranje pregovora za ova dva poglavlja.

Praćenje napretka

Kada je o poglavlju 25 riječ (Nauka i istraživanje), EU smatra da, izuzetno, mjerila za privremeno zatvaranje ovog poglavlja nijesu neophodna s obzirom na dobar opšti nivo spremnosti Crne Gore u oblasti nauke i istraživanja, kao i na ograničen opseg i posebnu prirodu obaveza u vezi s ovim poglavljem pravne tekovine EU. Stoga EU smatra da u ovoj fazi nijesu neophodni dalji pregovori za ovo poglavlje.

EU je naglasila i da će posebnu pažnju posvetiti praćenju svih posebnih pitanja navedenih u zajedničkoj poziciji kako bi se obezbijedio administrativni kapacitet u Crnoj Gori, njen kapacitet da sprovodi naučne projekte finansirane iz sredstava EU, kao i u cilju kon-

tinuirane i adekvatne raspoloživosti budžetskih sredstava. Praćenje napretka u uskladivanju i sprovođenju pravne tekovine EU biće nastavljeno u toku pregovora, a EU će se, ukoliko bude potrebno, opet vratiti na ovo poglavlje. Dakle, EK i članice pratice da li Crna Gora ispunjava preuzete obaveze.

Istovremeno otvaranje i zatvaranje moguće je samo u slučaju poglavlja de su nadležnosti u najvećoj mjeri u domenu država članica i nisu pokrivena obavezujućim evropskim standardima.

Prema rječima Vlahović

ceve, period prije otvaranja poglavlja obilježio je proces usaglašavanja naučne politike i zakonodavstva u Crnoj Gori s pravnom tekovinom EU u oblasti nauke i istraživanja, a period koji slijedi biće posvećen kontinuiranoj primjeni pravne tekovine EU. „Bćemo u prilici da se posvetimo ciljevima i prioritima EU u ovoj oblasti, kao što su: jačanje aktivnosti u cilju postizanja ekonomski i industrijske konkurentnosti kroz nauku i istraživanja, podsticaj naučnoj zajednici da se uključi u rješavanje globalnih društvenih izazova (hrana, energetska ef-

čija, period prije otvaranja poglavlja obilježio je proces usaglašavanja naučne politike i zakonodavstva u Crnoj Gori s pravnom tekovinom EU u oblasti nauke i istraživanja, a period koji slijedi biće posvećen kontinuiranoj primjeni pravne tekovine EU. „Bćemo u prilici da se posvetimo ciljevima i prioritima EU u ovoj oblasti, kao što su: jačanje aktivnosti u cilju postizanja ekonomski i industrijske konkurentnosti kroz nauku i istraživanja, podsticaj naučnoj zajednici da se uključi u rješavanje globalnih društvenih izazova (hrana, energetska ef-

CRNOGORSKA ISTRAŽIVAČKA ZAJEDNICA U OKVIRU EVROPSKOG ISTRAŽIVAČKOG PROSTORA (ERA)

Dostignuti nivo razvijenosti institucionalnog okvira i naučnoistraživačke zajednice u Crnoj Gori, preko nacionalnih, regionalnih i međunarodnih programa i projekata u koje je učlanjena, već je pozicionirao crnogorsku istraživačku zajednicu u okviru Evropskog istraživačkog prostora (ERA).

Kako je ranije kazala Vlahovićeva, može se privremeno zatvoriti poglavlje, dok sva druga poglavlja, kojih ima 35, ne ostvare napredak i privremeno se zatvore i, konačno, dok Crna Gora ne uđe u EU.

Kada je o benefitima riječ, Crna Gora ima mogućnost korišćenja sredstava iz fondova EU za nauku, kao i veću mobilnost istraživača kroz intenzivnu međunarodnu saradnju. U okviru ERA ima priliku da koristi novac iz programa FP7, EUREKA, COST, NATO – naučnog programa za mir i bezbjednost, programa Međunarodne agencije za atomsku energiju i dr. U toku su pripreme za uključivanje u „Horizon 2020“, naredni okvirni program EU, koji počinje 2014. godine, trajeće sedam godina i treba da dopriene otvaranje novih radnih mesta. Znatno veća mobilnost istraživača ogledaće se kroz mobilnost obavljanja istraživanja u istraživačkim centrima i institutima u zemljama EU, uz korišćenje tehnologija i savremenih laboratorija, razmjenu znanja i iskustava kroz zajedničke naučnoistraživačke projekte i uključivanje u istraživačke mreže.

Ministarka nauke Sanja Vlahović na skupu u Briselu

najednicu, za pregovaračke timove, za državu. Objasnila je da zatvaranje poglavlja koje se odnosi na nauku i istraživanje otvara novu fazu u crnogorskem društву, pruža više mogućnosti i stavlja Crnu Goru u bolju poziciju. Poglavlje je otvoreno samo dva i po mjeseca nakon što je održan bilateralni skrinj, a prethodno su dobijene pozitivne ocjene o kvartalnim izvještajima o napretku, kao i pozitivna ocjena u godišnjem izvještaju EK.

Planirano je da ulaganja u nauku dostignu nivo od 1,5 odsto do kraja ove decenije, dok će zahtjevan cilj od tri procenta projektovati za 2025. godinu, što je prihvatljivo za EU.

Pripremili:
**O. Đuričković,
 Lj. Vukslavović**

Poglavlje 7 – Pravo intelektualne svojine

PRIORITET BORBA PROTIV PIRATERIJE I FALSIFIKOVANJA

Nakon otvaranja poglavlja, Crna Gora može očekivati povećanje nivoa javne svijesti o važnosti i vrijednosti intelektualne svojine i garantovati stepen njene zaštite sličan nivou u EU, ističe Novak Adžić, šef radne grupe

Novak Adžić, šef radne grupe za poglavlje 7, koje se odnosi na pravo intelektualne svojine, smatra da je potrebno dvije godine za otvaranje i zatvaranje tog poglavlja. U izvještaju o napretku Crne Gore za 2011. godinu, Evropska komisija (EK) istakla je u procjeni sposobnosti preuzimanja obaveza iz članstva za poglavlje 7 da je postignut određeni napredak u oblasti prava intelektualne svojine.

„Ipak, za napredak u ovoj oblasti od vitalnog je značaja dalje jačanje administrativnih kapaciteta. Crna Gora treba da svoje zakonodavstvo uskladi s pravnom tekovinom EU u ovoj oblasti, a u martu se očekuje izvještaj EK na osnovu kojeg će se procjenjivati pregovaračke pozicije. Imajući u vidu cjelokupne kapacitete Crne Gore u zaštiti prava intelektualne svojine, u posljednje četiri godine napravljen je veliki pomak u izgradnji legislativnog okvira za njihovu zaštitu”, navodi Adžić.

On dodaje da je Crna Gora uspostavila visoki nivo harmonizacije nacionalnog zakono-

davstva. Preostaju samo određene „kozmetičke“ izmjene u cilju potpunog preuzimanja pravne tekovine EU. Poseban akcenat stavljen je na sprovođenje politike zaštite intelektualne svojine, što preostaje kao najveći izazov u ovom poglavlju. Prezentovani podaci institucija koje su uključene u politiku sprovođenja, pokazuju značajan napredak u zaštiti ovih prava. Svakako, kao prioritet se nameće administrativni kapaciteti, ali i usavršavanje kadrova u ovoj oblasti radi efikasnije zaštite intelektualne svojine Crne Gore. Nakon otvaranja poglavlja, Crna Gora može očekivati povećanje nivoa javne svijesti o važnosti i vrijednosti intelektualne svojine, garantovati stepen zaštite prava intelektualne svojine sličan nivou zaštite koji postoji u EU. Takođe, i trajno održavati i uskladiti stepen zaštite, unapređenje primjene intelektualne svojine kao pokretača tehnološkog, naučnog, kulturnog i ukupnog društvenog napretka.

O. Đuričković

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore i NATO program „Nauka za mir i bezbjednost (SPS)“ organizovan je u Rektoratu Univerziteta Crne Gore seminar na kojem je predstavljen taj program. Skup je održan u saradnji s Ministarstvom nauke, Zavodom za hidrometeorologiju i seismologiju Crne Gore, Koordinacionim timom za implementaciju Komunikacione strategije o evroatlantskim integracijama Crne Gore i državnim univerzitetom.

Prisutni su imali priliku da se upoznaju s regionalnim projektima koji su finansirani u sklopu ovog programa NATO pakta, a predstavljenu su i dva projekta Zavoda za hidrometeorologiju i seismologiju Crne Gore i projekat Elektrotehničkog fakulteta. Posljednja sesija seminaru odnosila se na uspostavljanje saradnje i mogućnosti korišćenja raspoloživih sredstava SPS-a, te djelovanje na one bezbjednosne prijetnje s kojima se Crna Gora suočava, a koje putem naučne zajednice uz podršku ovog programa mogu biti prevaziđene.

Nesagledive posljedice

U uvodnom izlaganju v.d. državnog sekretara za politička pitanja ambasador Vladimir Radulović naglasio je da je „Crna Gora, kao mala država, svjesna da izolovano ne može efikasno odgovoriti na savremene odbrambeno-bezbjednosne izazove koji su globalnog karaktera, tako prenosivi i mogu imati nesagledive posljedice na bezbjednost država i međunarodne zajednice.“

On je istakao da NATO nije samo odbrambeno-vojni, već prije svega politički savez koji čuva i promoviše fundamen-

talne vrijednosti demokratskih društava, kao i demokratske principe koje baštine razvijene demokratije. „Ne znam zašto ne govorimo o NATO-u kao aliansi vrijednosti, jer upravo je to sama srž njene političke i bezbjednosne dimenzije. Alijansa je kroz postojeće partnerske programe uspostavila okvir za saradnju država članica i partnerskih država u značajnim oblastima odbrane i bezbjednosti, ali i drugim oblastima. Od obnove državnosti 2006. godine, Crna Gora je uspješno razvijala odnose s NATO-om. Saradnja je obuhvatila zajedničko učešće u misiji u Avganistanu, u reformi odbrane, borbi protiv terorizma, kontroli naoružanja i drugim oblastima“, podsetio je Radulović.

Premda njegovim riječima, program SPS je najbolja potvrda širokog spektra raznovrsne saradnje koju NATO nudi državama članicama i državama partnerima. Ovaj program podržava saradnju, umrežavanje, izgradnju kapaciteta, zajedničko korišćenje i prenos tehnologija između naučne i

stručne zajednice država članica. Takođe, program sponzoriše projekte koji će preventivno djelovati i unaprediti postojeći nivo nacionalne bezbjednosti, a obuhvata i projekte koji se odnose na krizne situacije izazvane prirodnim katastrofama.

Značajna komponenta opstanka

Visoki savjetnik SPS programa Deniz Beten napomenula je, između ostalog, da je većina zemalja regiona koristila ovaj program. On im je pomoći da se kasnije uključe i u druge međunarodne organizacije. Pomoćnik ministra nauke Darko Petrušić istakao je u pozdravnoj riječi da su mir i bezbjednost značajna komponenta opstanka ljudskog društva, te da su nauka i inovacije važan faktor u tom procesu. „Technologija se mijenja, ali principi ostaju isti. Moramo koristiti naučne inovacije i istraživanja u cilju obezbeđivanja mira i unapređenja naše bezbjednosti. Ovo je samo jedan pokazatelj kako Crna Gora može aktivno učestvovati u NATO programima i dati svoj doprinos“, dodao je Petrušić.

Naučni savjetnik u NATO-u Ejup Turmuš kazao je da je program SPS zasnovan na inovacijama u društvu, nauci, bezbjednosti, stabilnosti i miru među nacijama. „Jedan od njegovih najvažnijih aspekata jeste da se podstaknu mlađi naučnici da rade na ovim pitanjima. U ovaj program uključeno je 69 zemalja. Projekat pokriva izdatke za kompjutere, opremu, softver i putovanja naučnika, a za obuku mlađih stručnjaka obezbeđujemo stipendije. NATO fondovi ne koriste se za nepredviđene troškove i za plate. Isto tako, podržavamo rad konferencija i radionica za naše stručnjake kako bismo razmijenili iskustva iz određenih oblasti, a takođe očekujemo da rezultat ovih radionica budu prijedlozi za razvoj budućih projekata“, zaključio je Turmuš.

O. Đuričković

PRAVILNO UPRAVLJANJE INTELEKTUALNOM SVOJINOM MOŽE POSTATI MOĆNO SREDSTVO PROGRESA U DRUŠTVU: Novak Adžić

PROGRAM ZASNOVAN NA INOVACIJAMA U DRUŠTVU I NAUCI: Sa skupa

EVROPSKE I EVROATLANSKE INTEGRACIJE

Anđela Raković, Berane

LIJEGA ISTORIJA, JOŠ LJEPŠA BUDUĆNOST

Ulagak u NATO značio bi prvi korak ka evroatlantskoj integraciji. Naša bezbjednost bila bi bolja i bila bi povećana na viši nivo. Ja želim da budem sigurna da će mi novi dan samo pružiti bolji život i da će biti sigurna u tom boljem životu. Želim da moja zemlja bude bezbjedna i da, ne samo oni koji žive u njoj, već i oni koji dolaze u nju, budu bezbjedni. Nadam se da ćemo ulaskom u NATO savez riješiti sve probleme i da ćemo biti opet jedna velika država koja ima predivnu istoriju, i koja će imati još ljepešu budućnost.

Ponekad mi se čini da je svijet tako mali a da smo svi mi poput ptica koje lete i traže mjesto gdje će napraviti gnezdo, gdje će podizati svoju djecu i gdje će živjeti zauvijek. Ali ptice često mijenjaju sredinu, zar ne? Pa tako i ljudi mijenjaju svoj život odjednom, iznenada kada se i oni najmanje nadaju. Iznenada se probudimo

su sujetni, pohlepni i nepravedni. Zbog njih dolazi do rata. U tim ratovima umire veliki broj ljudi, djece i žena. Što je najgore, ti koji su započeli rat i koji su posjali mržnju ne razmišljaju o ljudima koji su poginuli, već o svom cilju. Ne pomišljaju na majke koje žale za svojom izgubljenom djecom. Ne pomišljaju na bol, na suze i na strah. Oni samo

Mir je svima neophodan: Nagrađeni učenici - Anđela Raković, Adila Bektešević i Radoje Kandić

i shvatimo da je život kratek i da ga treba iskoristiti, ali se bojimo da krenemo da ga mijenjamo. Imamo strah koji je usađen u nama i koji ne možemo lako prebroditi. To je ono osjećanje koje se u svima javlja. Osjećanje sastavljeno od briga, od straha da ne izgubimo život, od straha da ne izgubimo one koje volimo. Sav taj strah nastaje iz ljubavi jer znamo da je danas teško opstati u ovom svijetu koji je veoma surov, koji je pun zla i pun loših ljudi. Onih ljudi koji ne cijene nikoga. Koji

misle o onome što su naumiili, i po svaku cijenu čine ono što žele. Oni omaložavaju druge i tako svoju djecu i one najbliže uče mržnji. Truju ih baš ko što se zatruje biljka. Od momenta kad je zatruje ona više ne raste, nego postepeno umire. Tako i čovjek vjeruje u ono što nije tačno i zbor nemoci da to dokaze u duši umire. Na svu sreću, postoje i oni ljudi koji nas čuvaju. Koji mijenjaju našu državu, naša razmišljanja, i nas. Oni su tu da sačuvaju nase dostanstvo, našu slobodu. Tu

prisustvo u Briselu. Ulazak u NATO značio bi prvi korak ka evroatlanskoj integraciji. Naša bezbjednost bila bi bolja i bila bi povećana na viši nivo. Ja želim da budem sigurna da će mi novi dan samo pružiti bolji život i da će biti sigurna u tom boljem životu. Želim da moja zemlja bude bezbjedna i da, ne samo oni koji žive u njoj, već i oni koji dolaze u nju, budu bezbjedni. Nadam se da ćemo ulaskom u NATO savez riješiti sve probleme i da ćemo biti opet jedna velika

NAJBOLJI ESEJI NA KONKURSU „MOJA ZEMLJA, BEZBJEDNA ZEMLJA“ U ORGANIZACIJI ALFA CENTRA

Raspisivanje ovakvog konkursa je nastalo kao rezultat višemjesečnih aktivnosti Alfa centra u srednjim školama u dvanaest crnogorskih opština. Razgovarajući sa srednjoškolcima i profesorima o njihovim dilemama u vezi s odnosima naše zemlje i NATO saveza, identifikovali smo određeni broj nedoumica koje smo u dijalogu razriješili, kazao je Aleksandar Dedović, direktor Alfa centra.

„Prosvjetni rad“ će objaviti tri najbolja eseja.

cijene ljudi po tome kojem se bogu mole, koji jezik govore, koju boju kože imaju. Takvi ljudi ne cijene dobrotu i ne dozvoljavaju sebi da razumiju druge. Oni ne žele da dopuste da im se približi i da im pokažu da, iako su druge vjere, iako imaju drugu boju kože i ako govore drugim jezikom, ipak su ljudi. Oni ljudi koji žele normalan život. Koji žele da se smiju, da se raduju, da se bude u sreći i zaspivaju u sreći. Ti ljudi zasluzuju poštovanje, ali ima onih koji im to poštovanje uskraćuju. Koji

su nam pokažu da smo svi jednaki i pred bogom i pred zakonom. Zahvaljujući njima, još uvijek živimo i bezbjedni smo. Znamo da nas niko ne može povrijediti. Prošli su ratovi ali uvijek postoji mogućnost da će se vratiti. U nekim zemljama još uvijek traju. Nevini ljudi stradaju. Ipak, zahvaljujući našoj vojsci mi smo bezbjedni. Oni nas štite i naši životi su u njihovim rukama. Naš vojni savez podiže bezbjednost na veći nivo. Omožava nam normalan život. Obezbeđuje bolju i sigurniju

ka država koja ima predivnu istoriju, i koja će imati još ljepešu budućnost. Nadam se da ćemo, kao što smo i sada, biti bezbjedni uvijek. Da ćemo svima omogućiti normalan i zdrav život. Da će svi moći da borave, kao i sada, bez straha da će se nešto desiti. Zahvaljujući mjerama koje su uvedene, bezbjednost je na odličnom nivou, ali uvijek može bolje. Ipak, s ulaskom u NATO ili ne, mi čuvamo jedni druge jer nas ljubav povezuje i ona je jača od svega.

Crnogorska dijaspora: Njegovanje crnogorskog jezika i kulture (1)

JOŠ VIŠE OJAČATI VEZE S MATICOM

U posljednjih nekoliko godina škola crnogorskog jezika, koju je pokrenuo Centar za iseljenike u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija i Ministarstvom prosvjete, dala je prilično dobre rezultate u Albaniji, Francuskoj, Argentini i drugim zemljama. Udržavanje brojnim aktivnostima nastoje da sačuvaju tradiciju i afirmišu crnogorsku kulturu: informisanjem, izdavaštvom, kulturnim amaterizmom, manifestacijama

U potrazi za boljim životom Crnogorci su veoma davočno počeli da odlaze u svijet – de god se ukazala prilika za zapošljajem i boljim standardom. Zato ih ima svuda širom svijeta. U svemu tome veoma je važno da sačuvaju svijest o nacionalnoj, državnoj pripadnosti, a to se najbolje postiže putem očuvanja jezika i kulture. Pored roditelja, važnu ulogu u tome ima odnos države u kojoj žive prema manjinama,

sovju, u Srbiji, na neki način i u Makedoniji. Direkcija pomaže i u stvaranju novih organizacija, te objedinjavanju postojeci. Samo prošle godine asistirali smo i zajedno s dijasporom inicirali osnivanje krovnih udruženja u Italiji, Ukrajini, Španiji, kao i uspostavljanje Crnogorske fondacije Latinske Amerike – ističe Stojović.

„Tokom 2011. godine Centar za iseljenike Crne Gore je po predviđenoj metodološkoj

Gordan Stojović

Nenad Stevović

Danilo Ivezic

Milan Vukčević

Nenad Stevović: ZA BOLJI STATUS

U Udržavanju „Krstaš“ nijesu zadovoljni odnosom države u kojoj žive:

„Crnogorska zajednica u Srbiji formalno ima status nacionalne zajednice (nacionalne manjine), ali suštinski nije u mogućnosti da koristi sva prava koja im takav status omogućava. Kada su u pitanju prava crnogorske zajednice, pojedine državne institucije u Srbiji izbjegavaju izvršenje ustavnih i zakonskih obaveza. To se posebno odnosi na problem oko formiranja Nacionalnog savjeta crnogorske zajednice i zaostok oko uvođenja crnogorskog jezika u službenu upotrebu u opštinama Vrbas i Kula. Zabrinjavajuće je da veoma često važni subjekti društvenog, političkog i kulturnog života u Srbiji negiraju postojanje crnogorske nacije i crnogorskog jezika. Sve to, uz naglašenu etničku mimikriju, pojačava proces assimilacije crnogorske zajednice u Srbiji“, kaže Nenad Stevović.

zatim organizovanost Crnogoraca u udruženja i aktivnosti tih asocijacija, a posebno je bitna veza s matičnom državom.

U Crnoj Gori postoji strategija za dijasporu, neke aktivnosti se intenziviraju.

Sve više se radi na tome da deca naših državljana uče crnogorski jezik, istoriju, geografiju. Kako kaže Gordan Stojović, direktor Direkcije za dijasporu, u posljednjih nekoliko godina škola crnogorskog jezika, koju je pokrenuo Centar za iseljenike u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija i Ministarstvom prosvjete, dala je prilično dobre rezultate u Albaniji, Francuskoj, Argentini i drugim zemljama. On ukazuje da ima mlađih ljudi iz treće, četvrte, pete generacije koji se trude da sami nauče jezik svojih predaka. Na primjer, Sofija Milović iz Argentine, Kristina Golubović, pripadnica treće generacije naših iseljenika u Švernoj Kaliforniji. Takvih slučajeva ima i u Ukrajini, Makedoniji, Turskoj i drugim zemljama.

Kursevi jezika de god se ukaže potreba

– Direkcija za dijasporu, u saradnji sa Centrom za iseljenike, pomaže u organizovanju kurseva jezika, de god se ukaže potreba. Takođe, sa Centrom za iseljenike, Maticom crnogorskim i drugim institucijama kulture šaljemo knjige i drugi materijal našim organizacijama u svijetu. Svakako je najveća pomoć u assistiraju onim priпадnicima naše dijaspore koji su u procesu ostvarivanja statusa manjinske zajednice u zemlji prijema i svih prava koja su u skladu s tim statusom, kao i zakonima zemlje čiji su državljani. Recimo, to je slučaj na Ko-

proceduri izradio prve obrazovne programe namijenjene crnogorskoj dijaspori. Predmetni programi urađeni su za Crnogrski jezik, Književnost Crne Gore, Istoriju, Geografiju, Baštinu i Muziku Crne Gore. Nakon izrade programa Centar je publikovao i komplet udžbenika za crnogorskiju dijasporu, koji svojim obimom i sadržajem prati predmetne programe. Komplet udžbenika za crnogorskiju dijasporu usvojio je Savjet za opšte obrazovanje Crne Gore. Postojanje kompleta udžbenika za dopunska nastavu u inostranstvu, čiji je izdavač Centar za iseljenike, pokrenulo je našu dijasporu, pa je zajedničkim akcijama klubova, Centra za iseljenike i Ministarstva prosvjete u 2011. i 2012. godini pokrenuto više škola u iseljeničkim sredinama“ kazao je prof. dr Milan Vukčević, direktor Centra za iseljenike.

„Crna Gora moja postojbina“

U organizaciji Udržavanja Crnogoraca Srbije „Krstaš“, uz podršku Ministarstva prosvjete i sporta Crne Gore i Centra za iseljenike Crne Gore, u Lovćeniku je organizovana škola na crnogorskem jeziku „Crna Gora moja postojbina“. Druga generacija učenika škole (20 polaznika) tokom 80 časova izučava predmete: Istorija Crne Gore, Geografija Crne Gore, Crnogorska književnost, Crnogrski jezik, Kulturna baština Crne Gore i Mušička kultura Crne Gore. Od 2007. godine svakog ljeta organizuju odlažak desetoro dečje iz Vojvodine na Ivanova korita, de pohađaju Ljetnju školu crnogorskog jezika i kulture, u organizaciji Centra za iseljenike Crne Gore. Predsednik Nenad Stevović

kaže da Udržavanje „Krstaš“, smatrajući da je jezik fundamentalni očuvanja nacionalnog i kulturnog identiteta, nastoji da crnogorski jezik bude uveden u službenu upotrebu u onim opštinama de su ispunjeni zakonski uslovi. Uz podršku Crnogorske partije, političkog krila crnogorske zajednice u Srbiji, to je urađeno u opštini Mali Idoš. Aktivnosti su sada usmjerene na opštine Vrbas i Kula.

Danilo Ivezic, sekretar Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske iz Zagreba, naglašava da je specifičnost za crnogorskiju nacionalnu manjinu u Republici Hrvatskoj u tome što ona nije neposredno ugrožena u identitetском smislu, jer ne postoji velike razlike u jeziku, kulturi, mentalitetu, te da je većina brakova priпадnika crnogorske nacionalne manjine, prema istraživanju koje su sprovele u Hrvatskoj, nacionalno mješovita (preko 80%). Od toga je više od 70% s pripadnikom/pripadnicom hrvatske nacionalnosti. On ukazuje da su od 1997. do 2009. godine organizovali Ljetnju školu za priпадnike crnogorske nacionalne manjine, koju su pohađala deca uzrasta od prvog do osmog razreda osnovne škole, s nastavnim predmetima: Crnogrski jezik, Geografija, Historija, Kultura i religija. Tokom 2009. i 2010. godine bili su uključeni u program Ljetne škole u Crnoj Gori (u organizaciji Centra za iseljeništvo).

Lj. Vukoslavović
(Nastavljaja se)

ŠKOLA CRNOGORSKOG JEZIKA I KULTURE NA IVANOVIM KORITIMA

Kako ističe prof. dr Milan Vukčević, Centar za iseljenike je u saradnji sa Zavodom za školstvo 2007. godine prvi put organizovao Ljetnju školu jezika i kulture, namijenjenu deči naših iseljenika. Škola je potpuno besplatna, a za sedam godina prošlo ju je više od 300 polaznika. Šesta ljetnja škola jezika i kulture održana je i ove godine na Ivanovim koritim. Bilo je 65 polaznika, uzrasta od sedam do 15 godina, iz 15 zemalja: Belgije, Velike Britanije, SAD, Rusije, Španije, Francuske, Makedonije, Holandije, Srbije, Italije, Albanije, Turske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Švedske.

Akademik prof. dr Danilo Radojević

ZA IZRADU CRNOGORSKOJE ENCIKLOPEDIJE NUŽNA JE ODLUČNOST NAUČNIKA I JASNO IZRAŽENA VOLJA VLASTI

Antologija Tužbalice Vuka Vrčevića značajno je djelo za istraživanje izražajnih osobenosti crnogorskog jezika. I u novoj Jugoslaviji crnogorski narod je, pored toga što je dobio formalnu (političku) ravnopravnost, ostao lišen identitetskih odrednica, odnosno bitnih elemenata nacionalnog bića: kulture, jezika, crkve, vlastitih istorijskih korijena... Njegoševa bibliografija u izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost najtrajniji je oblik obilježavanja dvjesti godina od njegovog rođenja. Saznanje o velikosrpskom nacionalnom i državnom programu Načertanija liline Garašanina u Crnoj Gori je periferno i nema realne ocjene koliko je on i danas aktuelan u nekom inoviranom vidu, i koliko negativno utiče na odnose u crnogorskem društvu. U situaciji kada tuđa crkva još uvijek posjeduje sve pravoslavne sakralne objekte, veliki dio kulturnih dobara koja su plod crnogorske povijesti, nepokretna imanja i kulturna mjesta – ona postaje moći faktor koji se, zlokobno osamostaljen, sarkastično nadređuje i najvišim državnim institucijama kao privremenim pojivama

Akademik prof. dr Danilo Radojević, istoričar, pjesnik i prozni pisac, književni istoričar, eseista, najbolji je primjer dosljednosti, upornosti i sistematičnosti kada je u pitanju pozitivan odnos prema crnogorskoj nauci, prosvjeti i kulturi. Lako je jedan od onih koji su prije pola vijeka postavljali temelje montenegrinstici, što je u to vrijeme doživljavano kao svojevrsna jeres, ni danas ne posustaje te uspiješno i predvodnički stvaralački, i kvalitativno i kvantitativno, parira svojim mlađim kolegama i istraživačima. Za nepune dve godine od svog osnivanja, samo jedan izdavač, Institut za crnogorski jezik i književnost, objavio je ili priprema za štampu četiri njegove knjige – dvije autorske i dvije priređivačke. Akademik Danilo Radojević je jedan od najbeskompromisnijih boraca za crnogorsku nacionalnu i državnu individualnost, crnogorsku jezičku, duhovnu i crkveno-vjersku subjektivnost i ujedno multikulturalnost Crne Gore. Njegov naučni habitus se kreće u velikom rasponu od istoriografskih i etičkih, preko književnih i estetskih, do lingvističkih i etnoloških istraživanja.

P. R.: Knjiga „Tužbalice“ Vuka Vrčevića, kritičko izdanje Instituta za crnogorski jezik i književnost, jednoga od najpoznatijih saradnika Vuka Karadžića, čije ste prvo izdanje objavili prije 25 godina u „Pobjedi“, sadri značajan dodatak kojega nije bilo u prvoj izdanju. Riječ je o prilogu fototipiski obrađenome rukopisu Vrčevićevih tužbalica koji ste publikovali nakon gotovo vijek i po čamlijenja u Arhivu SANU u Beogradu. Zašto se toliko čekalo i u čemu je najveća vrijednost ove knjige?

D. Radojević: Motivski i sadržajno, tužbalice psihički opterećuju pa nijesu pozajljiva literatura, već pretežno imaju dokumentarnu funkciju za etnološka, sociološko-psihološka i druga istraživanja. Osećaj težine koji tužbalice izazivaju teško je izbjegi i kad im se hladno analitički prilazi, kao što je to učinio Vuk Vrčević u rukopisu antologije koju je priredio davne 1868. godine. Pri analizi rukopisa nastojao sam da istaknem umjetničke i etičke domaće tih starih crnogorskih

tuzilica – pjesnikinja, čije je tuženje zabilježio i na svoj način sistematizovao Vrčević. U nauci je poznato da su tužbalice najstariji oblik čovjekovog izliva bora. Tužbalice, koje se danas rijetko čuju, osobito su oblik otpora smrti, a nalazimo ih prvo kod anonimnog sumerskog pjesnika, autora Epa o Gilgamešu, iz četvrtog milenijuma stare ere. Gilgameš, pogoden bolom zbog smrti suborca Enkidua, ne miri se sa saznanjem da su bogovi odredili smrt za ljudi, pa želi dokučiti tajnu vječnog života. Crnogorske tužilice su u svome suprostavljanju smrti nalazile izlaz u moralnim vrijednostima umrljoga koje ističu kao primjer i uzor za žive. Na taj način one su prosudjivale o životnom putu pojedinca i njegovom značaju za porodicu i zajednicu i učestvovale u izgradnjenu etike.

V. Vrčević je rukopis antologije uputio Srpskom učenom društvu, 1868. godine. Kad je osnovana Srpska akademija, i došlo do spajanja te dvije institucije, rukopis je prenijet u njen Arhiv, čije je pridružen zaostavštini Vuka Karadžića. O štampanju te zaostavštine, od 1885., stara se Državni odbor za izdavanje usmenog stvaralaštva, pod njegovim imenom. Vrčević je rukopis knjige bio opremio predgovorom i objašnjenjima, što je njegov autorsko-priredivački pristup. Vjerovatno je to i razlog zašto pomenute institucije, u čijem je posedu rukopis bio, nijesu antologiju štampale. Naime, Vrčević je, pored zapisivanja i upućivanja V. Karadžiću raznovrsnih djela usmenog stvaralaštva, i sam objavljivao u namjeri da ne ostane samo Vukov „saradnik“. Taj njegov samostalni rad i danas izaziva otpor onih koji brane nedodirljivost Karadžićevog autoriteta. Pomenuti Državni odbor je i pisma Vrčevićeva štampao u VI knjizi Karadžićevih djela (1912), tako da nije učinjena njihova autonomna analiza. Vrčevićeva antologija Tužbalice značajno je djelo za istraživanje izražajnih osobenosti crnogorskog jezika. Važno je istaći da je on dosljedno zapisivao crnogorski glas s sa dva grafema, kao „šj“.

P. R.: Prosle su četiri i po decenije od kada sam pisao o tremanu

Crnogoraca u udžbenicima

P. R.: Uspješno se bavite proučavanjem crnogorske istorije, države, nacije, kulture i crkve.

Da li ste zadovoljni sa važećim obrazovnim programima i udžbenicima sa aspekta prisutnosti naučnih činjenica u njima?

D. Radojević: Prošle su četiri i po decenije od kada sam pisao o tremanu Crnogoraca u udžbenicima. Ti udžbenici bili su svjedočanstvo da je i u novoj Jugoslaviji crnogorski narod, pored toga što je dobio formalnu (političku) ravnopravnost, ostao lišen identitetskih odrednica, odnosno bitnih elemenata nacionalnog bića: kulture, jezika, crkve, vlastitih istorijskih korijena, i dr. Tako osačen, bio je odsečen od sebe i ostao bez budućnosti. Moram Vam kazati da se tijem problemom nijesam docnije detaljnije bavio. Znam da je o pitanju neadekvatnih sadržaja udžbenika istorije pisao nekoliko puta Savo Brković, u časopisu „Stvaranje“, i da je bio napadan, između ostalog i kao jedan od „crnogorskih separatista“. Bilo bi korisno, a i oblik vraćanja duga, ako bi te tekstove Vaš list mogao objaviti za današnju publiku.

**Lažni, Tajni ugovor
Crne Gore s Austrijom
odigrao je fatalnu ulogu**

P. R.: Jedan ste od najminicijoznijih poznavača falsifikata u nauci i kulturi kojima je cilj negiranje svega što je crnogorsko. Pokazali ste kako se riječ „slovensko“ sa latinskom prevodi kao „srpsko“, ali i „hrvatsko“, a „udari“ na crnogorskiju državnost i nacionalnost dolaze i sa velikoalbanske pozicije. Da li postoji svijest o značaju ovih pojava?

D. Radojević: Postoji više oblika falsifikata istorije, rasutih po raznoj literaturi, koje preuzimaju ili se na njih nekritički pozivaju oni čija je „naučna“

ZETSKA SLOVENSKA PLEMENA NA CRNOGORSKOM TLU

Kao primjer teškoča u kojima se nalazi kritička nauka, na veo bih istoriju Jagoša Jovanovića „Stvaranje crnogorske države“, koja je objavljena 1947. godine. Ovaj autor počeo je svoje izlaganje tačnim podatkom da su na našemu tlu bila „zetska slovenska plemena“, ali to je nominiranje naišlo na otpor falsifikatora crnogorske povijesti jer se ta Jovanovićeva konstatacija suprotstavlja već ustaljenim obmanama o Crnogorcima kao „grani“ na tuđemu etničkom stablu.

skog rata, podijeljilo je neobavejšeni crnogorski narod, a na njega se oslanjala i francuska masonerija koja je odlučivala o sudbini suverene crnogorske države. Postoji više (krupnih) falsifikata koji i danas, kao da su nedodirljivi aksiomi, prekrivaju dio „naučne“ i političke sfere. To su stereotipi: da ne postoji crnogorski jezik, da ne postoji crnogorski narod, itd. Kad ih štititi i promovise neka (ili neke) institucija, ovi falsifikati vremenom stiču moć nad svježu pojedinaca koji počinju zašto braniti „istine“. Žrtve te manipulacije ostaju bez svijesti o svome narodnom subjektu, pretvaraju se u „masu“ koja može biti iskorisćena za bilo kakve i bilo čije ciljeve.

**Proslave Njegoševih
godinjica gotovo
su uvijek bile
ispunjene političkim
zlopotrebama**

P. R.: Višedecenijski ste pročuvavac Njegoševog života i djela. Kako i na koji način bi se, po Vama, najbolje mogao i trebao obilježiti veliki crnogorski, slovenski i evropski kulturni jubilej – dvjesti godina od njegovog rođenja?

D. Radojević: Na to Vaše pitanje teško je dati valjan odgovor. Ako govorimo o pojedinačnim projektima kojih će

ĐILAS JE PRIGOVORIO ZOGOVIĆU NA TRETMANU NJEGOŠA KAO CRNOGORSKOG PJESENKA

Sad se pričećam situaciju koje su pratile neke ranije jubileje. Pričao mi je Radovan Zogović da je, po nalogu čelnog ideologa, Milovana Đilasa, 1947. godine napisao predgovor za Gorski vijenac, povodom 100-godišnjice prvog objavljuvanja, ali da mu je on prigovorio na tremanu Njegoša kao crnogorskog pjesnika. Na tome se Đilas, koji je tada imao ogromnu političku moć, nije zaustavio, već je, kad je Zogović pao u nemilost i konfiniran, u knjizi „Legenda o Njegošu“, koja je objavljena početkom 1952. godine, izjavio da je Radovan Zogović u pomenutom predgovoru tvrdio da je Njegoš – a ne Marks – bio „nezamjenljivo oružje u našoj narodnooslobodilačkoj borbi“, te da se „džapao“, „neinteligentno i šovinistički“ oko toga da je Njegoš ipak samo crnogorski, a ne srpski pjesnik!

djelatnost u službi „pravdanja“ agresivnog političkog djelovanja ili strategije asimilacije. Među tijem falsifikatima dosta je onih koji su danas u nauci otkriveni, ali se njima i dalje, u zaobilaznom (ili direktnom) obliku, služe negatori crnogorske povijesti. Neki od njih, kao što je, na primjer, lažni „Tajni ugovor Crne Gore s Austrijom“, odigrali su fatalnu ulogu. Kobno djelovanje pomenutog „ugovora“, tokom Prvog svjet-

svakako biti, uvjeren sam da je najavljeni poduhvat Instituta za crnogorski jezik i književnost, izdavanje voluminozne bibliografije našega pjesnika i državnika, u kojoj će biti obrađeno preko trideset hiljada jedinica – jedan od najboljih i najtrajnijih oblika obilježavanja ovoga jubileja. Inače, proslave Njegoševih godinjica gotovo su uvijek bile ispunjene političkim zlopotrebama. Tako će i ove godine, kako čujem, u Sr-

IMPERIJALNE IDEJE NAČERTANJA ILIJE GARAŠANINA I LAŽNO JUGOSLAVENSTVO KRALJA ALEKSANDRA KARAĐORĐEVIĆA

Dodao bih da ni idejni smisao toga tajnog, a zatim javnog političkog programa Načertanija Ilije Garašanina nije ostao pošteđen falsifikovanja, pa mogu navesti jedan primjer: istoričar Dragoslav Stranjaković publikovao je Načertanje 1931. godine, sa svojim opširnim predgovorom, pod naslovom „Jugoslovenski nacionalni i državni program Kneževine Srbije 1844. god“, u kome je falsifikovao imperijalne ideje toga spisa da bi podržao lažno jugoslavensko kralja Aleksandra Karađorđevića. Sa Stranjakovićem sam se poznavao i on mi je poklonio svoju „svetosavsku“ brošuru (Vidovdan), a u jednom razgovoru sam ga upitao zašto je dao neadekvatan smisao Načertaniju. Odgovorio mi je otvoreno da je tada mislio kako je korisno na taj način predstaviti Garašaninov program – da bi on mogao biti osnova za tadašnju Kraljevinu Jugoslaviju. Političku pragmatičnost ovaj autor nadredio je istoriografskoj akribičnosti.

noga elaborata, dr Jakov Mrvaljević, tada direktor Muzeja, i članovi Savjeta učinili su da enterijer Biljarde bude vraćen u prvobitno stanje.

„Izvanjci“ su držali važne pozicije i imali pod kontrolom svaki potez crnogorske vlasti

P. R.: U Načertanju srpskog političara Ilije Garašanina (srpskom nacionalističkom velikodržavnom programu) prije više od vijek i po, zapisano je, između ostalog, i to da se Srbija „pobrnuti mora za nov trgovački put, koji bi Srbiju na more doveo“. Koliko je crnogorska prosvjeta, kultura i nauka informisana o ovim i sličnim, u biti i dalje aktuelnim, geopolitičkim i istorijskim namjerama i planovima?

D. Radojević: Vaše pitanje me navodi da podsetim da je o tome tajnom političkom programu, sve do 1906. godine, saznavao, i radio na njegovoj realizaciji, uži sloj agenata i prednika vladajućeg srpskog kruga. Pomenute godine istoričar Milenko Vukićević publikovao je u časopisu „Delen“, što je učinio sigurno po nalogu s najvišeg mesta, jer je to bio momenat kada se srpski kralj Petar učvrstio na osvojenom prijestolju, a uspešno djelovanje niza tajnih militantnih organizacija stvorilo priliku da se akcije četničkih jedinica, koje su od 1904. godine djelovale po Makedoniji i Kosovu, prošire i na druge krajeve. Došao je trenutak da se Načertanje učini javnim programom, da bi se ohrabrilni neodlučni i objedinile pristalice u okolnjem krajevima koji su predviđeni za kooptiranje u Srbiju. Crnogorski Dvor i crnogorski političari nisu znali ranije da postoji Načertanje, a kad su saznali – nisu sačinili sopstveni (odbrambeni) politički program, već su ostali zarobljenici nerealne i propagandom već ranije infiltrirane ideje o crnogorskom primatu u tako zvanom „srpsvu“, zbog duge oslobođilačke borbe. Treba znati da su tada u Crnoj Gori „izvanjci“ držali neke važne pozicije i da su imali pod kontrolom svaki potez crnogorske vlasti.

Što se tiče dijela pitanja o poznavanju u Crnoj Gori takvih planova, moj je utisak da je to saznanje periferno i da nema realne ocjene koliko su oni i danas aktuelni u nekom inoviranom vidu, i koliko negativno utiču na odnose u crnogorskom društву.

Svetosavci“ stalno svoj „crveni“ kadar uče vještini unošenja novih falsifikata

P. R.: Naučnim argumentima ste pokazali da je pojam „svetosavlje“ ostao prazna riječ kad je u pitanju hrišćanska dogma. Crna Gora i Sveti Sava?

D. Radojević: Kreatori i reparatori takozvanog „svetosavlja“, ideologije Srpske pravoslavne crkve koja je u svojoj biti

Svečana promocija TV serijala o dinastiji Petrović Njegoš u Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ na Cetinju

„Dokumentacija o dinastiji Petrović Njegoš rasuta je i nalazi se u drugim arhivama. Srećom, istoričar prof. dr Živko Andrijašević napravio je veoma zanimljiv, inspirativan tekst portreta vladara. Postigli smo cijelinu, te je u tome vrijednost serije, a reakcije pokazuju da je ona uspjela“, riječi su reditelj Gojko Kastratović

Povodom svečane promocije TV serijala o dinastiji Petrović Njegoš na TVCG, u Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ na Cetinju upriličena je svečanost kojoj je prisustvovao veliki broj kulturnih i javnih radnika. Gostima se u ime Fondacije „Sveti Petar Cetinjski“ obratio njen predsednik Dragoljub Rašović, izražavajući zahvalnost svima koji su pomogli u realizaciji serijala, posebno Ministarstvu kulture, koje je odmah prepoznao vrijednost ovog projekta, kao i ekipi TV Crne Gore koja je serijal realizovala s velikim trudom i skromnim sredstvima.

Gojko Kastratović, reditelj i koscenarista serije, govorio je o izazovima koje je trebalo prevazići na putu od ideje do realizacije.

„Riječ je o velikom producentskom poduhvatu koji obuhvata 221 godinu, koliko je dinastija Petrović Njegoš bila na vlasti. Stoga je i prvi izazov bio dug vremenski interval. To znači da se serijal nije mogao snimiti u jednom dahu. Tražili smo rješenje kako bismo premostili ovaj dugi period, odnosno osmislimi konцепцију koja bi televiziji kao mediju omogućio da svojim jezikom definise taj protok vremena. Jedino rješenje bilo je da snimamo u različitim godišnjim dobiama. Dakle, to se nije moglo planirati, kao u drugim žanrovima (na primjer, reporta-

SA SNIMANJA SERIJE: Reditelj Kastratović i snimatelj Ivan Milošević

žama), već se, jednostavno, moralо čekati. Takođe, ona je nosila još jedan izazov. Naš stav bio je da se ništa ne smije sakriti, ni dobro niti loše. One su dio naše istorije“, istakao je Kastratović.

Prema njegovim riječima, arhivska dokumentacija o protagonistima ove serije veoma je oskudna. Na primer, o rodonačelniku dinastije vladici Danilu postoji sačuvan samo jedan portret. Takođe, i za vladike Vasilija i

Savu. Od te građe nije moguće napraviti emisiju duž od 30 minuta. Dokumentacija o dinastiji Petrović Njegoš rasuta je i nalazi se u drugim arhivama. Srećom, istoričar Živko Andrijašević napravio je veoma zanimljiv, inspirativan tekst portreta vladara.

„Uloga reditelja bila je da vizuelnim efektima doda još jedan sloj dokumentarne objektivnosti. Vizuelni tok pruža metaforičan pri-

stup socijalnim prilikama i vremenima, ruralnim i urbanim prostorima, te arhitekturi male Crne Gore iz tog vremena. Ovaj drugi, paralelni tok priče nadopunjuje tekst i sadržaj, dajući sociokulturološki ambijent. Postigli smo cijelinu, te je u tome vrijednost serije, a reakcije pokazuju da je ona uspjela“, zaključio je reditelj Kastratović.

Riječ Draga Rašovića, predsednika Fondacije Sveti Petar Cetinjski ISTORIJA JE NAJORIGINALNIJI NACIONALNI PROIZVOD

Seriјu preporučujemo i prosvojetno-pedagoškim ustanovama, da ne bi oni koje školujemo starili sa zastarjelim i oskudnim znanjem o sebi i svojoj državi. Generacije koje nijesu utemeljene u svom nasledju, nijesu kadre niti mogu biti kadrovi koji vode u progres. Predstavljanje crnogorskih vrijednosti ne treba da bude nikakva svečanost... Već svakodnevje!

Na celu Redakcije enciklopedije ličnost sa naučnim kreditibilitetom

P. R.: Šta mislite o ideji formiranja Leksikografskog zavoda Crne Gore, čiji bi zadatak bio da kontinuirano i na moderan način prati tokove u leksikografiji, što bi rezultiralo različitim izdanjima enciklopedijskog i leksikografskog karaktera neophodnim crnogorskoj nauci, prosvojeti i kulturi?

D. Radojević: Kad je u pitanju realizacija ovdavno započetog važnog projekta izrade crnogorskih enciklopedijskih i leksikografskih izdanja, mislim da je za to nužna odlučnost jedne grupe naučnih radnika okupljenih u redakciju, kao i jasno izražena volja vlasti koja bi pružila punu podršku. Razumije se da mora postojati adekvatan organizacioni okvir, na čijem bi celu bila ličnost sa naučnim kreditibilitetom, koja želi da taj projekat bude valjano ostvarivan. Da li će to biti zavod koji smo već imali, ili institucija drugog imena, manje je bitno.

Razgovarao:
Goran Sekulović

jedne države.

Televizija je najmoćnije sredstvo otpora

Preokret u naprednim društvima 20. vijeka izazvala je pojavu fotografije, filma, radio i televizije. To su bili prije svega mediji političke propagande, pa tek onda kulture i umjetnosti. Sve kinematografije su utemeljene isključivo na nacionalnim interesima. Iz istih razloga pokrenuta je i crnogorska, ali se u svojim najboljim današnjim jedva dotakla svog nacionalnog bića, pa su neki drugi, pravili „svoje“ filmove o nama. Bez obzira na moć izdavačkih kuća i štampe, ništa ne može nadomjestiti moć televizije.

Taj vječiti bioskop u kući je superioran promotor svih vrijednosti jednog društva. TVCG ima evropski datum nastanka. Mlađa je samo deset godina od RAI. Naša televizija puni petu deceniju i mora nadoknaditi propuste. Crnogorsko nebo je prepuno TV signala iz svijeta, a signale iz regionala, zbog jezičke bliskosti, primamо kao „svoje“. Ti signali ovom prostoru nude samo svoj interes: materijalni, medijski, prikazuju na najmoćnijem mediju. Seriju preporučuje-

kulturno-prosvjetni, idejno-politički. Svi emituju nacionalne, a neki i nacionalističke programe, s namjerom da natkrile naš domicilni interes. Televizija je najmoćnije sredstvo, ne samo propagande, već i otpora!

Crnogorci ne treba nimatski ni mitomanska prošlost, porazom slavna! Ali i mi imamo svoje poraze, zasluzene upravo od onih koje smo branili. Crnu Goru, kroz njenu istoriju i dinastije, ne treba braniti. Ona se suvereno odbrani, ali, kao da mi to ne znamo, bez obzira što nam je suverenost međunarodno priznata. Nažalost, Crnu Goru treba braniti od nje same, jer je najrođeniji, ne jednom i ne prvi put, osporavaju.

Generacije koje rastu treba edukovati

Iz toga razloga, generacije koje rastu treba edukovati, kao i one koje su prerasle a malo znaju o sebi jer nijesu imale odakle saznati. Ova serija je inicijativa Fondacije Sveti Petar Cetinjski i državne televizije da svoje dokaze prikažemo na najmoćnijem mediju. Seriju preporučuje-

Završna konferencija projekta EU – Crna Gora „Servisi inkluzivnog obrazovanja“

JEDNAKE ŠANSE U OBRAZOVANJU

„Uvjerem sam da će rezultati projekta poslužiti da nastavimo da gradimo državu građana jednakih prava i mogućnosti, podignemo svijest o njegovo važnosti kod nastavnika, stručnih saradnika i roditelja“, poručio je ministar prosvjete Slavoljub Stijepović

Crna Gora više od deset godina preduzima napore radi uvođenja i osavremenjavanja inkluzivnog obrazovanja i vaspitanja, poručio je ministar prosvjete Slavoljub Stijepović na završnoj konferenciji projekta EU – Crna Gora „Servisi inklu-

vođenja projekta.

Ministar Stijepović je rekao da je Ministarstvo prosvjete kroz program IPA 2010 uključeno u Projekat „Reforma sistema socijalne zaštite i brige o deci: unapređenje socijalne inkluzije“, koji je pomogao da država

jednakosti s ostalim članovima društva“, naveo je Stijepović.

Prema njegovim riječima, posebna pažnja posvećuje se deci romske i egičanske populacije kroz aktivnosti pripremnih vrtića.

„Uvjerem sam da će re-

Sa skupa u Ministarstvu prosvjete

zivnog obrazovanja“. Riječ je o projektu koji traje 14 mjeseci i dio je opšte reforme sistema socijalne zaštite i obrazovnog sistema u Crnoj Gori.

Program se sastoji iz tri komponente: Uspostavljanje resursnih centara za posebne obrazovne potrebe; Povećanje broja RAE dece u redovnim predškolskim ustanovama / osnovnim školama; i Poboljšanje procjenjivanja znanja i ispitivanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

Tokom prvog dijela konferencije predstavljeni su rezultati projekta, a u drugom dijelu na radionicama su prezentovane inovativne metode rada koje su korišćene tokom spro-

unaprijeti i učini bogatijom ponudu usluga koje su na raspolaganju deci sa smetnjama u razvoju.

„Uspostavljena su tri resursna centra za decu sa slušnim, govornim, intelektualnim, tjelesnim, smetnjama vida i autizmom. Ona sada imaju dostupnu specijalizovanu podršku koju dobijaju u okviru škola koje redovno pohađaju. Stručni kadar ovoj deci pruža jednake šanse u obrazovanju i njihove očuvane sposobnosti dodatno podržava kroz individualni rad. Metodologija eksterne provjere znanja prilagođena je i pristupačna deci s posebnim obrazovnim potrebama, što vodi njihovoj

zultati projekta poslužiti da nastavimo da gradimo državu građana jednakih prava i mogućnosti, podignemo svijest o njegovoj važnosti kod nastavnika, stručnih saradnika i roditelja. U prilog tome je činjenica da je znatno povećan proces načina na koji smatraju da deca s posebnim obrazovnim potrebama treba da budu podjednako uvaženi članovi društva i imaju jednake šanse za učešće“, istakao je ministar Stijepović.

O projektu su govorili i predstavnici EU Andre Lys, Javier Ruiz i dr Sibylle Hielscher.

O. Đuričković

Vukčević.

Ona je podsetila da je krajem decembra Retorski klub imao veče u Biblioteci „Radosav Ljumović“, da su studenti govorili znamenite besede Borislava Pekića, Viktora Igoa, Čerčila, Kenedija, Franca Grilparce, Dostoevskog, Petra Prvog Petrovića Njegoša, Kiplinga, Ingersola. Ranije, u Dvorcu Kralja Nikole u Baru, retori su se predstavili govorima Perikla, Cicerona, Emilia Kastelara, Anđića, Brata, Lašnja.

„Sada se bavimo američkom retorikom, pripremamo njihove predsedničke, političke, sudske i poetske govore, a sljedeći nastup imaćemo u Američkom uglu u Podgorici“, njavila je Savković-Vukčević. Od oko 40-ak članova, nastupa 20, a ostali pohađaju časove retorike da bi naučili kako da prevaziđu tremu i da bi, analizirajući ono što drugi govore, naučili da procijene ono što čuju.

O. Đ.

kritički sagledavaju određeni diskurs kako bi mogli da identifikuju manipulativnu retoriku i sačuvaju se od nje.

„Verbalna komunikacija i govor tijela, psihologija audiotrijuma, razne retoričke strategije – narativna, konfrontativna, estetska, strategija kredibilite, takođe su predmet pažnje. Vrijedno je podsetiti da je retorika kao nauka ustanovljena prije gotovo dvije i po hiljade godina i da je vjekovima bila među obaveznim predmetima u evropskim školama, pa je upoznavanje s njenom bogatom istorijom još jedan izazov za studente s ovog univerziteta“, navela je Savković-Vukčević.

Prema njenim riječima, studenti na časovima analiziraju najlepše svjetske i crnogorske besede, proučavaju primjenu retorike u savremenom svijetu: u politici, medijima i svakodnevnom životu, zatim

„U Retorskem klubu Univerziteta Donja Gorica od njegovog osnivanja, školske 2008/2009. godine, studenti usavršavaju govorničko umijeće, pišu i izlažu svoje govore, te vježbaju memorisanje i scenski nastup. Klub je osnovao akademik Dragan Vukčević, dekan Pravnog fakulteta, a nastavu izvodi Nela Savković-Vukčević, koja je retoriku usavršavala u SAD.“

Prema njenim riječima,

studenti na časovima analiziraju najlepše svjetske i crnogorske besede, proučavaju primjenu retorike u savremenom svijetu: u politici, medijima i svakodnevnom životu, zatim

AKADEMIK DRAGAN VUKČEVIĆ I NELA SAVKOVIĆ-VUKČEVIĆ SA ČLANOVIMA KLUBA

Vladeta Cvijović (1934–2012)

POSVEĆENOST I PROFESIONALNOST VODILJE KROZ ŽIVOT

radu.

Proučavao je i cijenio kulturu i vjeru svih naroda, zbog čega je bio uvažavan od velikodostojnika svih vjerskih konfesija. Pripadao je vrhu crnogorskih intelektualaca. Imao je takta i smisla za uspješno rješavanje mnogih pitanja: mirno, dostojarstveno, s autoritetom, razložnim i razumnim predložima i sugestijama, zbog čega je bio posebno poštovan. Za sve s kojima je saradivao bio je izvor novih ideja, sinonim za ozbiljinost i analitičnost, kao i veliki oslonac kada je to bilo potrebno. Svima koji su ga poznavali imponovala je njegova smirenost, iskrenost i spremnost za nesebičnu pomoć.

Za izuzetne rezultate u radu dobio je brojna i značajna priznanja, od kojih ističemo Orden za zasluga za narod sa srebrnim zracima i Orden Republike.

Iako je otisao, Vladeta Cvijović je – na poseban način – još među nama.

Mr Miodrag Brajković

Fakultet za državne i evropske studije potpisao memorandum o saradnji s Gimnazijom „Slobodan Škerović“ i Srednjom ekonomskom školom „Mirko Vešović“ u Podgorici

ŠKOLA RETORIKE I INTELEKTUALNIH VJEŠTINA ZA MURANTE

Dekan Fakulteta za državne i evropske studije (FDES) prof. dr Đordje Blažić i direktor Gimnazije „Slobodan Škerović“ Radiša Šćekić potpisali su memorandum o saradnji ove dvije institucije.

Radiša Šćekić istakao je zadovoljstvo što je škola u prilici da nastavi jačanje saradnje s Fakultetom za državne i evropske studije, te na taj način svojim učenicima otvoriti nove mogućnosti za dalje učenje i usavršavanje.

Prof. dr Đordje Blažić predstavio je FDES i značaj saradnje sa srednjim školama. On je istakao da je Fakultet pronašao način da u okviru svojih kompetencija ponudi i u skladu s mogućnostima finansira jedan

broj maturanata za programe Fakulteta (Škola retorike, Škola intelektualnih vještina i ECDL program).

Predsednica Studentskog parlamenta FDES-a Milica Starčević upoznala je maturante s konkretnim informacijama o programima i pozvala ih da se preko svoje škole prijave za programe, objasnivši da će njihova realizacija početi u martu.

Fakultet je gimnazijalcima, kao i prošle školske godine, obezbijedio deset stipendija za program Škole retorike. Prof. dr Radovan Radonjić, pet stipendija za program Škole intelektualnih vještina, kao i četiri stipendije za obuku i besplatno polaganje ECDL (European Computer Driving Licence)

ispita za dobijanje sertifikata iz oblasti informatike. Odabir stipendista vršiće nadležna služba u školi.

Dekan FDES-a potpisao je memorandum o saradnji i s direktorom Srednje ekonomskog škole „Mirko Vešović“ Branislavom Đukićem, tako da će i zainteresovani maturanti ove škole moći da pohađaju iste programe kao i maturanti gimnazije.

Đukić je ocijenio da će saradnja sa FDES-om biti unaprjeđena i u drugim segmentima i izrazio nadu da će mnoge učenike zainteresovati za ove studije.

Lj. V.

Filosofski fakultet u Nikšiću

INKLUZIVNE MASTER STUDIJE

Aktivno učešće u svim fazama realizacije obezbijediće Ministarstvo prosvjete, Resursni centar za decu i mlade iz Podgorice, kotorski Zavod za lica sa poremećajima sluha i govora, te NVO „Pedagoški centar Crne Gore“

Filosofski fakultet u Nikšiću uz finansijsku podršku Evropske komisije realizovaće u naredne tri godine projekt „FOSIM“, čiji je osnovni cilj osnivanje master studija inkluzivnog obrazovanja.

„Žačajnu pomoć u osmišljavanju koncepta budućih studija očekujemo od inostranih partnera, predstavnika univerzitetskih institucija iz Belgije, Finske i Portugalije, koje su poznate po uspješnim modeli-

ma obrazovanja kadra u oblasti inkluzivnog obrazovanja“, naglašava dr Tatjana Novović, profesorica Filozofskog fakulteta, koordinatorica projekta.

Ona navodi da je inkluzivno obrazovanje izuzetno važno za ukupni obrazovni i društveni sistem Crne Gore, shodno jednom od ključnih ciljeva iz Strategije o inkluzivnom obrazovanju Crne Gore iz 2008.

Budući da je riječ o pro-

ektu sistemskog karaktera, kontinuiranu podršku i aktivno učešće u svim fazama realizacije je ključnih ciljeva obezbijediće i predstavnici relevantnih domaćih institucija: Ministarstvo prosvjete, Resursni centar za decu i mlade iz Podgorice, kotorski Zavod za lica sa poremećajima sluha i govora, te NVO „Pedagoški centar Crne Gore“.

Š. B.

Gimnazija „Slobodan Škerović“ u Podgorici obilježila 106. rođendan OPRAVDATI TRADICIJU

Svečanim programom „Kad legenda postane stvarnost“ u prisustvu predstavnika državnih organa, diplomatskog kora, roditelja i učenika, Gimnazija „Slobodan Škerović“ u Podgorici obilježila je 106 godina rada.

Predstavnici na istorijat ško-

le, direktor Gimnazije Radiša Šćekić istakao je da sto šesti korak obavezuje kolektiv škole da opravda tradiciju po kojoj je Gimnazija prepoznatljiva već vijek. „Uvijek su naši učenici istrajali i dostojno nosili ime Crne Gore u našoj državi i vanje“, kazao je Šćekić.

Predsednik države Filip Vučić telegramom je čestitao Dan škole Gimnaziji, naglasivši da vjeruje da će ova škola u vremenu koje je pred nama, čuvajući i poštujući najbolje iz tradicije, nastaviti plemenitu vaspitno-obrazovnu misiju.

Lj. V.

BEZBJEDNOST ĐECE – PRIMARNI ZADATAK DRUŠTVA

Učestale masovne tuče učenika. U svemu ovome ne može se prstom usmjeriti samo na jednu stranu: odgovornost je i na roditeljima i na školi. Ali i na cijelom sistemu. Nedostatak vremena za razgovor, druženje sa dećom, a koje je često sve površnije, ali i nedostatak kontrole, dovodi do otuđenja

Srednjoškolac zadobio teže povrede nožem u tuči ispred Gimnazije u kojoj je učestvovalo tridesetak učenika Trgovinske i Ekonomskog srednjeg školskog sistema „Maksim Gorki“ i Štampar Makarije“. Odmjeravanje snaga među osnovcima zakazano je, kao u vremenu, „tačno u 12.35“. Da bi sve bilo u filmskom stilu, urađeno je to na Dan sigurnog interneta (5. februar), a medij putem koga je okršaj ugovoren bila je popularna društvena mreža Fejsbuk. Uz uvrede, razmjenjivane su kamenice... Epilog: učenik OŠ „Maksim Gorki“ završio je u urgentnom centru, srećom prošao je s tjelesnim povredama koje su okarakterisane kao lakše. Prema rječima očevidaca, u tuči je trebalo da učestvuje po dvadesetak daka iz obje škole, ali se većina njih iz „Maksim Gorki“ povukla.

Sve su to naši đaci

No, to nije sve. Između ova dva događaja gimnazijalci su pokušali da izazovu nastavak obraćuna osnovaca, ali je policija spriječila novu tuču jer je aktivno pratila društvene mreže i zakazivanje sukoba maloljetnika. Svi vinovnici masovne tuče dali su izjave u

Nedostatak vremena za razgovor, ali i nedostatak kontrole, dovodi do otuđenja

Upravljanju politike, a o pokretanju postupka odlučiće tužilac.

Direktori OŠ „Štampar Makarije“ Zoja Bojanić-Lalović i OŠ „Maksim Gorki“ Svetozar Mijušković nakon incidenta nisu željeli da li su to učenici ove ili neke druge škole. To je čin koji nikako ne opravdavam, jer su sve to naši đaci.

Važno je reagovati!

Govoreći o nasilju putem interneta, Andrijana Radinović, pedagog u OŠ „Štampar Makarije“, ukazuje na posljedice za dijete koje je žrtva te vrste terora na koji se teško može uticati i može ga iznova proživljavati. „Time su i posljedice teže i dugotrajnije, i kod dece se javlja sram, usamljenošć, depresija, tuga, uplašenost, nesigurnost, a sve to dovodi do manjka samopouzdanja“, kaže Radinovićeva.

Šta učiniti?

„Ako kolektiv škole sazna za nasilje, odmah se preduzimaju mjeru da bi se sprječilo. Odjeljenske starješine obavještavaju roditelje, razgovaraju s detetom koje trpi prisilu, informišu njegove roditelje o oblicima savjetodavne i stručne pomoći. Takođe, treba razgovarati sa zlostavljačima i njihovim roditeljima. Budući da deca ne prepoznaju razliku između virtualnog i realnog života, nasilje započeto na internetu često se nastavlja u

Ministarstvo prosjete:

Hitno reagovanje državnih institucija

NEOPHODNA AKTIVNA PARTICIPACIJA PORODICE

Ministarstvo će odmah, u saradnji sa stručnim timovima školskih ustanova i roditeljima, pokrenuti inicijativu za poštovanje već uspostavljenih preventivnih mehanizama

Ministarstvo prosjete najoštire je osudilo svaki vid nasilja, a posebno ono koje se dešava među učenicima.

„Riječ je o pojavi koju budućim hitnim reagovanjem državnih institucija treba sprječiti. U cilju prevencije, Ministarstvo će odmah, u saradnji sa stručnim timovima školskih ustanova i roditeljima, pokrenuti inicijativu za poštovanje već uspostavljenih preventivnih mehanizama. Ministarstvo sistematično, ozbiljno i odgovorno pristupa rješavanju problema nasilja u školama. Pojavu nasilja sagledavamo kao ozbiljan društveni problem i kontinuirano radimo na njegovom rješavanju. Međutim, stava smo da ovaj problem prevaziđa nadležnosti Ministarstva i da u njegovu rješavanje treba da se uključe svi relevantni društveni faktori kako bi se problem nasilja, sa kojim se suočavaju i razvijene države i savremeni svijet, temeljno i u perspektivi potpuno riješio. Naglašavamo da je neophodan široki konzensus za prevenciju ovakvih događaja, te apelujemo na roditelje da s povećanom pažnjom prate svoju decu u korišćenju interneta, mobilnih telefona i društvenih mreža. U današnje vrijeme tehnologija je značajno napredovala. Deči ne možemo zabraniti upotrebu novih društvenih mreža i onemogućiti im da budu u toku sa savremenim životnim dešavanjima. Međutim, kod njih je potrebno razviti svijest da sve savremene tehnologije treba koristiti u skladu sa uzastom“, navodi se u saopštenju.

Iz Ministarstva ukazuju da, u saradnji s upravama i stručnim službama u školama, rade na pozdravljaju svijesti adolescenata, roditelja i nastavnika. Prevenciji nasilja posebna pažnja posvećuje se putem programa pojedinih redovnih i izbornih predmeta, aktivnosti pedagoško-psihološke službe i rad odjeljenskog starještine, uz saradnju s roditeljima.

„Naglašavajući da je bezbjednost naše dece primarni zadatak cijelog društva, počev od nas koji radimo na njihovom obrazovanju i vaspitanju, posebno akcentujemo da nam je za rješavanje problema nasilja neophodna aktivna participacija porodice. Konačno, mediji, informatička dostignuća, novi vidovi komunikacija, ukoliko se koriste na primjeren i svršišodan način, takođe mogu značajno da doprinesu rješavanju pojave nasilja uopšte“, smatraju u Ministarstvu.

RODITELJ TREBA DA BUDE UPUĆEN

„Roditelj ima pravo da bude uključen u detetov virtualni život, kao i što je uključen u stvaranju. Eventualan manjak iskustva ne smije ga obeshrabriti, već treba da mu posluži kao podsticaj da se dodatno informiše, ali i da iskoristi znanje i iskustvo koje već posjeduje. Konačno, sigurno ima puno iskustva sa svojim detetom, a upravo to će mu pomoći i u razgovoru na ovu temu“, smatra Andrijana Radinović, pedagog u OŠ „Štampar Makarije“.

Andrijana Radinović, pedagog

Vojin Cicmil, sociolog, Zavod za školstvo Crne Gore:

TRAGIČNE SCENE KOJE SE DEŠAVAJU U AMERICI I EVROPI MOGU DA SE DESE I KOD NAS

Potrebna sveobuhvatna državna strategija za brigu i zaštitu dece i mladih od nasilja, a ne samo parcijalno „gašenje požara“, od slučaja do slučaja

Korjeni nasilja među dećom osnovnoškolske dobi mogu se tražiti u dubokim socijalnim i ekonomskim promjenama koje su zahvatile savremena društva u tranziciji, kakvo je i naše crnogorsko. Posljedice crnogorskog društva u nezavršenoj tranziciji, de su sve tradicionalne vrijednosti srušene ili dovedene u pitanje, uslijed siromaštva i pada životnog standarda, uzrokovale su „tektoniske poremećaje“ u društvenim i porodičnim odnosima. Svuda je vidna kriza, velika zabrinutost, nesigurnost i neizvjesnost u životima ljudi. U takvim okolnostima često dolazi do nepoštovanja i pravnih normi, kao i svih moralnih principa. Otuda nije lako biti odgovoran roditelj, jer se i najodgovorniji roditelji sve teže nalaze u svojoj ulozi.

Kao društvo suočeni smo sa sve većom tolerancijom nasilja, pa naša deča, počev od predškolske dobi, odrastaju navikavajući se na nasilje i prihvatajući ga sve više kao nešto „normalno“. Snažan uticaj medija, televizije, interneta, video-igara zbog svojih nasilničkih sadržaja direktno doprinosi stvaranju nasilja kod dece, da dolazi do modela pa-

sivnog odnosa, oponašanja, prihvatanja, pa i agresivnosti. Deča su najlakši plijen za manipulaciju svih oblika medijskog nasilja. Danas televizija i internet toliko privlače i zaokupljaju deču da oni najdirektnije utiču da se potpuno zamjenili ili čak izgubi ona preostala slama spaša – uloga i uticaj porodice na vaspitanje deteta.

Trougao odnosa – porodica, škola i društvo

Zato je veoma važno da se prilikom razmatranja i proučavanja školskog nasilja uzme u obzir društveni kontekst, jer nasilje nije izolovani, apstraktni fenomen, koji važi samo za školske sredine. Ono je uvijek vezano za društveni kontekst koji čini tzv. trougao odnosa – porodica, škola i društvo. Škola ne može nikada zamjeniti porodicu kao primarnu društvenu grupu koja trajno utiče na ponašanje pojedinca (deteta).

Dakle, prema svim dosadašnjim sociološkim istraživanjima, porodica i društvo su faktori koji su najodgovorniji za pojave nasilja među učenicima.

Škola je samo dio tog društvenog sistema ili, bolje reči, „podsistemi u okvirima cijelog društvenog sistema“, pa zato

ono što se direktno dešava u društvu, indirektno utiče i odražava se na organizaciju i život u školi. Očekivanja od škole su često nerealna kada je riječ o ovoj pojavi. Roditeljsko vaspitanje ne može nikako zamjeniti. Otuda je besmisleno optuživati samo školu kao sekundarnu instituciju za nasilje u školi ili okolo škole. I sve druge institucije u društvu su jednako odgovorne za nasilje kao i škola. Kada se nasilje među učenicima u školi stavi u kontekst društva i vremena u kome živimo, često se čini da je škola sama nemoćna da se adekvatno i preventivno suprotstavi svim pojavnim oblicima nasilja. To ne znači da školu treba potpuno amnestirati od odgovornosti za pojave nasilja kojih čini tzv. trougao odnosa – porodica, škola i društvo. Škola ne može nikada zamjeniti porodicu kao primarnu društvenu

grupu koja trajno utiče na ponašanje pojedinca (deteta). Dakle, prema svim dosadašnjim sociološkim istraživanjima, porodica i društvo su faktori koji su najodgovorniji za pojave nasilja među učenicima.

Škola je samo dio tog društvenog sistema ili, bolje reči, „podsistemi u okvirima cijelog društvenog sistema“, pa zato

osoblje, počev od direktora, stručno i savremeno obučeno i pripremljeno za pružanje pomoći, za međusobnu saradnju i komunikaciju sa porodicom i institucijama društva. Isto tako, i osoblike drugih institucija (policijske, nadležne ministarstava) treba da bude obučeno i u stalnoj komunikaciji sa timovima iz škole da djeluju efikasno u odgovoru na pojave nasilja. Dakle, potrebna je jedna sveobuhvatna državna strategija za brigu i zaštitu dece i mladih od nasilja, a ne samo parcijalno „gašenje požara“, od slučaja do slučaja.

Prema rezultatima eksternog vrednovanja Zavoda za školstvo u 2012. godini, zaštita i sigurnost učenika je skoro idealna, na najvišem stepenu (na uzorku od 40 ustanova rezultat je 92,5% uspešno i veoma uspešno, dok je samo 7,5% zadovoljavajuće). To znači da škole nemaju ili ne vode odgovarajuću evidenciju ni organizaciju, odnosno ne žele da se odgovorno suoče sa ovim gorućim problemom (mreže za rješavanje i identifikovanje nasilja, analize na stručnim organima i sl.), pa ga stavljaju pod tepih. Čak i za stručnu javnost u školama je sve idealno, iako svaki znamo da to nije ni približno tačno. Iako

sam uključen u sistem vrednovanja škola, još nijesam vido dobre školske planove iz oblasti podrške koju je škola obavezna da pruži učenicima, kao ni preventivne planove o sigurnosti i zaštiti učenika.

Timovi učenika prva brana zaštite od nasilja

Nažalost, u našim školama još uvijek istrajava praksu „stare škole“, da su dovoljni obrasci preventivne od nasilja tradicionalni i davno prevaziđeni modeli, prema kojima su dežurni nastavnici i stručni saradnici zaduženi za uspostavljanje reda i poštovanje normi u školi. Kao da se to drugih ne tiče. A da su u svemu tome učenici kao aktivni učesnici i potencijalne žrtve nasilja? Timovi učenika treba da budu prva brana zaštite od nasilja. Takođe, treba ponovo ozbiljno razmišljati o vraćanju policijske u školsku dvorišta kao dio preventivne i efikasnog odgovora na nasilje. Tome treba dodati dostupnost i korišćenje sportskih sala i dvorišta za sportske aktivnosti učenika i van radnog vremena škole, kao dio preventivnih aktivnosti i brigade za dečije i roditeljske poteze. Parkovi za dečju su oteti od dečije i roditeljske pretvorbe u stambene četvrti. Deča su u slobodnom vremenu prepuštena medijskom i drugom nasilju, a roditelji zauzeti brigom o pukoj egzistenciji sve manje posvećeni roditeljskoj ulozi. Zato su potrebni strateški planovi države na svim nivoima za spas dečije i mladih od nasilja, od kockanja, droge i svih oblika poroka i neprikladnog ponašanja.

suzbijanje maloljetničke delinkvencije poštuju obučene kadrove koji planiski i u kontinuitetu sprovode aktivnosti na prevenciji i otkrivanju slučajeva vršnjačkog nasilja. Prema rječima Milorada Žižića, rukovodioceza za suzbijanje krvnih delikata i nasilja u porodici pri Upravi policije (Područna jedinica Podgorica), veoma je bitna jaka i konstantna saradnja policije i rukovodstava škola kako u cilju prevencije nasilja, tako i radi blagovremenog reagovanja institucija u trenutku saznanja da je nasilje u toku ili je izvršeno. Tada je neophodno brzo obavještavanje nadležnog policajca u zajednici, odnosno nadležne područne jedinice ili policijske ispostave.

O. Đuričković
D. Batričević

Vojin Cicmil

korišćenja u slobodnom vremenu učenicima svoje škole. Nažalost, lokalna zajednica još uvijek nema sluha za sva-kodnevne probleme škola, kao da su to nečije tuđe škole. Škole treba da budu glavna mesta za sportske aktivnosti učenika, a ne samo mesta za učenje. Poznato je da su sport i sportski tereni postali unosan biznis za bogaćenje pojedinaca, pa je zbog visoke cijene nedostupan za većinu dečije i roditelja. Parkovi za dečju su oteti od dečije i roditeljske pretvorbe u stambene četvrti. Deča su u slobodnom vremenu prepuštena medijskom i drugom nasilju, a roditelji zauzeti brigom o pukoj egzistenciji sve manje posvećeni roditeljskoj ulozi. Zato su potrebni strateški planovi države na svim nivoima za spas dečije i mladih od nasilja, od kockanja, droge i svih oblika poroka i neprikladnog ponašanja.

TRAGANJE ZA NOVIM SADRŽAJIMA I SINTEZAMA

Profesor Nikčević ispituje i vrednuje književne pojave sa stanovišta modernog istraživača koji, pored estetskih kriterijuma, poklanja pažnju sadržaju književnog teksta. Njegova tumačenja pojava i tokova su pouzdana, izvedena su analitičkim postupkom i primjenom pluralističkih metoda

Piše: dr Krsto Pižurica

Izvodeći početke crnogorske pripovjetke od Njegoša, Nikčević ne polemiše s vrijeđenošću Njegoševih proznih ostvarenja („San na Božić“, „Žitje Mrđena Nesretnikovića njim samijem spisano“), ali se zadržava na njihovoj tematici i mogućim impulsima za njihovo nastajanje. Polemičnost je ispoljio u vezi s pripovjetkom „Jela ili vjeronica Crnogorka“, koju neki književni istoričari pripisuju Njegošu. Nikčević se opredijelio za svoj sud u vezi s autorstvom djela. Naveo je i korišćenu literaturu.

U analizi pripovjedne zbilje crnogorske književnosti ovog rukopisa, dosta pažnje posvećeno je stvaralaštvo Stjepana Mitrova Ljubiše i Marka Miljanova Popovića. O njima su napravljene prave studije, osobito o Ljubiši. Nikčević je izvodio, po našem mišljenju, neke vrlo uspjele paralele između Njegoša i Ljubiše i nekih njihovih likova, a sa simpatijama i uvažavanjem piše i o Marku Popoviću. Nikčević je naglasio da je Ljubiša i jedan od začetnika njegošologije. Uz ostalo, u studiji se naglašava Ljubišina jezička krovina. Tematskom motivikom i osobito

crnogorske književnosti, i to uslovno, budući da je ustaljen u južnoslovenskoj filologiji i pod uticajem „Istorie srpske književnosti“ Jovana Deretića. On navodi poimenično koje je crnogorske pripovjedače unio Deretić u svoju knjigu. Pored tih imena, po Nikčevićevom sudu, u crnogorskoj periodici druge polovine XIX vijeka, afirmisalo se mnogo više pripovjedača koji su svojim literarnim ambicijama takođe bili usmjereni na to da stvore, poput Vuka Stefanovića Karadžića, takve prozne modele u čije bi sadržaje pretočili crnogorsku narodnu tradiciju, seoske obrede, običaje i povjesnicu svoga crnogorskog naroda. Neujednačene po tematiki i estetskim vrijednostima, mada zasnovane na tradicionalnom narodnom stvaralaštvu, Nikčević ih je klasifikovao kako slijedi: folklorne i didaktičke pripovjetke, istorijske pripovjetke, humoristično-satirične i anegdotske priče.

Stvarane u periodu smjnjivanja romantizma i realizma kao stilskih formacija, te su pripovjetke „svojim crnogorskim jezikom, tematikom i motivikom, načinom obrade bile okrenute seoskom životu, tj. rustikalnijim temama i moti-

PRODOR SAVREMENOG

Sagledavajući istoriju crnogorske književnosti na prostoru i vremenu, Nikčević je konstatovao da društveno-političke i književno-kultурне prilike krajem 19. vijeka i početkom dvadesetog rednog pogodovale za prodor savremenih strujanja u crnogorske književne tokove, kako poetske tako i prozne. Ipak, strujanja su se osećala. On je poglavljem u rukopisu „između tradicije i savremenosti“ fiksirao nagovještaje novog doba i ukazao na savremeniju ostvarenja u crnogorskoj književnosti. Novo se manifestovalo u tematiki, stilu i načinu strukturiranja djela. Po Nikčevićevu tvrdnji, pisci ovog kruga nijesu brojni. To su: Petar M. Luburić, Šimo Šobajić, Borislav Sl. Minić i Radovan Perović Tunguz Nevesinjski. Minić i Tunguz mogli bismo smatrati izvanjcima, budući da je prvi rođen u Velikom Gradištu, a drugi u Hercegovini. Posebna pažnja posvećena je Miniću i Nevesinjskom o komu su pisali Skerlić i T. Đukić, a o njegovoj zbirci pripovjedaka „Gorštinje“ pisao je A. G. Matić. Minićev književni opus podijeljen je na pripovjedni i poetski.

posmatra crnogorsku prošlost. Iako je tragao za publikacijama u kojima su pisci objavljivali svoja ostvarenja i izdanja djebla – Nikčević ekonomiše sa riječju, ne rasplinjava se i odmjerava rečeno, što će reći da stil analiza i sinteza prilagođava načinu pisanja svake istorije književnosti.

Drukčiji odnos prema stvarnosti

O novim, modernim strujanjima u crnogorskoj književnosti Nikčević piše u poglavljiju „Modernistički impulsi

stvarnosti i stvaralačkom činu“. On je trasirao stilski pravac moderne u crnogorskoj književnosti. Pišući njemu, Nikčević je naglašavao razdoblje crnogorske „moderne“, otkud su stizali impulsi, te njene domete. Tu stilsku formulaciju dovodio je u suodnos sa srpskom i hrvatskom književnošću, ne zaboravljajući ni njen evropski kontekst.

Sumiranjem rezultata „moderne“ u crnogorskoj književnosti – Nikčević je došao do granične linije svoga rukopisa. Pripovreda se bokokotorskom i pljevaljskom književnom krugu i u posebnoj glavi izložio svoje viđenje književnog stvaralaštva ta dva područja. Kako se zna – ti prostori su u razdoblju u kojem Nikčević sagledava istoriju crnogorske književnosti bili izvan granica Crne Gore i pripadali su drugim carstvima. Nikčević je na tim prostorima našao pozamšan broj književnih imena koje je unio u „Istoriju crnogorske književnosti“.

O pjesničkom jeziku i jeziku pripovjedne proze crnogorskih književnih stvaralaca i onih tzv. izvanjaca bilo je riječi usputno pri analizi ličnosti i

du dva svjetska rata.

Rezultati koji imponuju

Sedma glava Nikčevićeva rukopisa nosi naslov „Evropski književni kontekst – korpus prevedene literature“. U toj cjelini autor razmatra prevelilaštvo, prevođenje stranih tekstova i njihovo objavljuvanje na stranicama crnogorske književnosti. Nikčević saopštava da „važan dio crnogorskog književnog nasljeđa u drugoj polovini 19. i početkom 20. vijeka predstavlja i prevelilaštva (prozna i poetska) literatura“.

U traganju za oblicima i žanrovima u istoriji crnogorske književnosti, Nikčević je došao i do putopisno-memorijske literature. Tom obliku postojanja književnosti posvetio je posebnu strukturu

Najnovija istraživanja, međutim, otkrila su roman „Despa“ kralja Nikole (koji su priredili Aleksandar Radoman i Adnan Čirgić) i roman „Illi Kuć“, autora Stevana Dučića. Ti romani bore se za pravo prvenstva u istoriji tog žanra u Crnoj Gori.

Nikčević je tri posljednje glave (IX, X, XI) svoga rukopisa posvetio dramskoj književnosti, i književnoj kritici i nauci o književnosti. U tim poglavljima ispoljio je sistematičnost i informisanost. Njima je, uz registrar imena, zaokružio izučavanje istorije crnogorske književnosti druge polovine 19. vijeka i prva dva desetljeća dvadesetog vijeka.

Sistematičan u radu i uporan u zamahu, ohrabren saznanjima do kojih je dolazio prilikom istraživanja, on je ostvario rezultate koji impo-

NOVA STRUJANJA I U PREVODILAŠTVU

Pored prevodenja tekstova iz zapadnoevropskih literatura, značajno mjesto pripada prevodenju djela iz ruske književnosti. On konstatiše da je „krug ruskih pisaca, u razdoblju dužom skoro osamdeset godina, veoma raznolik i širok“ na stranicama crnogorske periodike i da „obuhvata preko pedeset imena. Seže od ruskoga klasicizma do savremene moderne literature, od najvećih i najpoznatijih predstavnika određenih stilskih epoha i pravača ruske književnosti“ do manje poznatih književnih imena. Kako u Crnoj Gori nije bilo domicilnih, osposobljenih radnika za prevodilačke poslove, pravu ulogu u tome poslu imali su izvanjaci i inozemci koji su živjeli i radili u Crnoj Gori. Crnogorska sredina, u želji da sačuva autohtonost i iz romantičarskog duha epoke, nerado je primala stranu literaturu. Prevodenja su u početku ona djela koja su imala romantičarsku i rodoljubivu motiviku i određenu poruku. Moralo se voditi računa o čitalačkoj publici koja se vjekovima vaspitavala na ukusima tradicije i usmenog narodnog stvaralaštva. Š pozivom na Radivoja Šukovića, Nikčević saopštava da je pri prevodenju bilo pokušaja adaptacije tekstova našim prilikama i potrebama. Tek krajem 19. vijeka i početkom 20. počela su nova strujanja i u prevodilaštvu, u čemu su prednjačili cetinjski „Književni list“ i časopis „Dan“. Počelo je prevodenje i pripovjedaka Maksima Gorkog. Interesantno – u crnogorskom prevodilaštvu nema romana. Prevode se poezija i pripovjetka.

jezikom kojim je pisao – Ljubiša je užet iz korpusa srpske literature i označen jednim od stožernih pisaca crnogorske književnosti. Dopadljiv je i tekst o Marku Miljanovu Popoviću.

Smjenjivanje romantizma i realizma

Naslovom „Na stazama Stevana M. Ljubiša, Marka M. Popovića i Vuka St. Karadžića“ naglasio je njihov uticaj na crnogorske pripovjedače do i svjetskog rata, a o Vuku sljedeće:

I Vuk Karadžić je vršio stvarni uticaj na crnogorsku prozu naznačenog perioda. Njegov apologetički zahtjev bio je kultivisanje seoskog života na stranicama epske proze. Nikčević polazi od gledišta savremenog života, pa zaključuje da je „Vukova konceptcija kulture bila, u suštini, retrogradna, poražavajuća ne samo za Crnogorce, već i za ostale južnoslovenske narode u okruženju“. Zašto je to tako u odnosu na crnogorsku pripovjednu prozu, on i objašnjava. Nikčević potencira da je sam prihvatio termin folklorni realizam za taj period

vima“. Dominaciju pripovjetke iz narodnog života, stvarane u okviru cetinjske književne škole i salona knjaza Nikole – autor je naglasio odgovarajućim naslovom.

Na čelu folklorno-didaktičke crnogorske pripovjetke je Luka Jovović, koga slijede: Savo Vučetić, Andrija Jovićević, Novica Kovačević Grahovski, a u zrelijim narativnim prostorima – Nikola Kujačić Korjenić, Krsto Marković, Ilija Zlatićanin, Ilija Hajduković, Filip Kovačević, Đuro Perović, Jovan – Jošo Ivanišević. Svakome od njih posvećene su odgovarajuće stranice rukopisa. Nikčević analizira temu, likove, stil i eventualne podsticaje. Ponudio je i odgovarajuću (konsultovanu) literaturu. Donosi i bibliografsku autoru pripovjedaka.

Po istom modelu piše i o pripovjedačima istorijskih pripovjedaka i onih koji su pisali humorističko-satirične i anegdotske priče. On piše objektivno, bez navajačkih strasti i omalovažavanja. Otkriva zaboravljene ili malo poznate stvarače, čiji se udio u crnogorskoj književnosti mjeri iškustvom zrelog proučavaoca i vrsnog analitičara, koji iz savremene perspektive

i avangardne težnje“. Na čelu ove cjeline je Dušan S. Đukić, pjesnik, novelist i prevodilac. I on je izvanjac, rođen u Požegi, a vjetar ga je donio na Cetinje kao visokoobrazovanog čovjeka, 1909. god., de se zadržao do 1915. godine. Pokrenuo je na Cetinju i uređivao čuveni časopis „Dan“. Po Nikčevićevu ogenju, Đukić je dao određeni doprinos crnogorskoj književnosti razdoblju „moderne“.

Nikčević naglašava Đukićev rad na planu zbljžavanja Hrvatske i Crne Gore. Od Đukićevih lirske ostvarenja, Nikčević izdvaja sonet „Lovćen“, u kome je „opjevana crnogorska planina kao stoljetni simbol Par-nasa, čuvar koji stoji na strani crnogorske istorijske slobode“. U vezi s pripovjetkama, autor saopštava da se pri prvom susretu s njima uočava da je „napuštena društveno-ekonomska tematika“, a da se u njima oseća suptilniji i moderniji izraz. U opširnijem prikazu Đukićeva književnog opusa, Nikčević zaključuje da je on u prvoj dekadi dvadesetog vijeka dao crnogorskoj poeziji i novelistici novi stihovni izraz, novi avangardni emotivno-misaoani naboј, novu „poetsku formu i drukčiji odnos prema

djela. Autor je, ipak, kao posebne cjeline izdvojio „Jezik crnogorskih pripovjedača“ i „Od tradicionalnoga crnogorskog ka vukovskome srpskom jeziku“, s odrednicom „Prijelazni period (1830–1900). Iz tih cjelina vidi se rvanje i opstajanje crnogorskog jezičkog izraza i nalet Vukovog kodifikovanog književnog jezika. Društveno-političke prilike krajem 19. i početkom 20. vijeka išle su na rukovo Vuku i njegovoj jezičkoj normi. Kako se zna – zatiralo se ime crnogorsko, osobito izme-

jelnu. On genezu crnogorskog putopisa izvodi čak iz 17. vijeka, a nabrajao je ili predočio više od trideset putopisnih imena. U istraživanju toga žanra u crnogorskoj književnosti, Nikčević kao da je imao najmanje teškoću, budući da se oslonio na istraživanja Novaka R. Miljanića, Radoslava Rotkovića i Čeda Vukovića.

Roman kao književni žanr Nikčević nije našao u istoriji crnogorske književnosti razdoblja koje je istraživao.

nu i razvijenijim literaturama. Nikčević je dao panoramu istorije crnogorske književnosti u rasponu od šezdesetak godina, pri čemu je proučio sve književne rodove i vrste što ih je našao u njih i dao sintezu razdoblja o kojem piše. Njegova studija se odlikuje preglednošću, koncepcijom i sadržajnošću, pisana je naučnim stilom i literarnim izrazom i kao takva skladno se uklapa u budući „Istoriju crnogorske književnosti“.

(Kraj)

Izdanja Zavoda za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica: „Rad školskog pedagoga“

STRUČNA POMOĆ U VASPITNOJ MISIJI

Ponuđeni su primjeri aktivnosti s kojima se školski pedagog susreće u svom radu, kao i jedan broj instrumenata koji se mogu koristiti u radu ili poslužiti kao obrazac za izradu sličnih i školi prilagođenih instrumenata

Knjiga „Rad školskog pedagoga“, autora Radovana Damjanovića, koju je nedavno objavio Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica, proistekla je iz želje da se pomognu školskim pedagozima u radu i vaspitnoj misiji u školi, sredini i društву u kojem žive.

Knjiga sadrži više opštih preporuka, uputstava, opisa postupaka koji u orientacionom smislu mogu biti od pomoći svima koji se bave vaspitno-obrazovnim radom, ali u prvom redu školskim pedagozima. Istaknuto je razumijevanje profesije, sposobljenost za izvođenje i evaluaciju pedagoške djelatnosti u školi, umijeće saradnje sa subjektima vaspitno-obrazovnog procesa: učenicima, roditeljima, nastavnicima, stručnim saradnicima i upravom škole.

Ponuđeni su primjeri aktivnosti s kojima se školski pedagog susreće u svom radu, kao i jedan broj instrumenata koji se mogu koristiti u radu ili poslužiti kao obrazac za izradu sličnih i školi prilagođenih instrumenata.

„Višegodišnji rad s učenicima, studentima, nastavnicima i upravama škola na afirmisanju vaspitne i razvojne funkcije škole podstakao me je da na ovaj način iznesem svoj stav o mjestu i ulozi školskog pedagoga u vaspitno-obrazovnom procesu. Nedostatak literature

s ovom tematikom bio je jedan od razloga da se opredijelim da napišem ovu knjigu. U školskoj praksi i nastavnom procesu kod mnogih subjekata postoji dosta veliko nerazumijevanje i nepoznavanje osnovnog sadržaja rada stručnih saradnika u školi, te bi ovo mogao biti jedan od načina prevazilažeњa tog stanja. U novije vrijeme, u strategijama razvoja sistema, osnovnim zakonskim i programskim dokumentima, razvoju pojedinca, sve više se govori o obrazovnom procesu, ali i zapostavlja vaspitna funkcija subjekata koji utiču na razvoj mladih. Ova knjiga treba da ukaze na tu slabost razvoja obrazovnog sistema“, ističe Radovan Damjanović.

Put ka novoj školi

On naglašava da su pedagoško-psihološke službe u školama svojom koncepcijom postojanja, a i prema programskoj orijentaciji, najpozvanije da svojim radom i djelovanjem promovišu put ka novoj školi. U tim procesima zadatku školskih pedagoga jeste da sami rade na svom usavršavanju i u okviru radnih obaveza da upoznaju i tumače u kom će se pravcu vaspitno-obrazovni proces i institucije u njemu mijenjati i osavremenjavati.

„Knjiga predstavlja simbiozu svih naučnih i iskustvenih

Ratko Đukanović: PRAKTIČNA PRIMJENA

Metodološki okvir ovog rada daje neophodnu cjelovitost i valjanu praktičnu upotrebljivost. Naime, svako pitanje koje se obrađuje i sadržajno je strukturirano u određenim poglavljima, uslovno rečeno, može biti u teorijsko-praktičnom smislu obrađeno samo za sebe, a time i čitano samo za sebe, što govori o njihovoj kompleksnosti i složenosti, ali svakako i o međusobnoj povezanosti i uslovljenosti. Upravo to daje ovom rukopisu karakter cjelovitosti i sadržajne povezanosti. Ovakvom metodološkom pristupu, koji prožima induktivno-deduktivni model razmišljanja i obažnjavanje određenih pitanja i pojava, upotpunjeno primjenom metoda deskripcije i analize sadržaja, jasno je došlo do izražaja autorovo solidno teorijsko znanje o ovim problemima, a nadasve bogata profesionalna praksu i lično iskustvo na ovim poslovima, što je posebno dragocjeno kad se pišu ovakve studije.

Sagledano u cjelini, ovo djelo predstavlja koherantan, metodološki korektno strukturiran i oblikovan rad o osnovnim problemima pedagoškog rada i djelovanja u školi. Obradena pitanja, stavovi, teze, prijedlozi i mišljenja o istim dobro su elaborirani i dokumentovani i, kako je i prethodno naglašeno, utemeljeni i povezani sa savremenom školskom praksom. Tekst je napisan jasnim i stručnim jezikom, a dobro poznавanje referentne literature govori o širokoj upućenosti autora u savremenu problematiku pedagoške funkcije škole.

saznanja koja mogu pomoći školskom pedagugu u razvoju strategija njegovog rada u školi i realizaciji programskih zadataka prema područjima rada. Najpozvaniji i najodgovorniji u procesu unapređenja života i rada škole jesu školski pedagozi. Kao neko ko je pratio rad pedagoško-psihološke službe u Crnoj Gori, i ko ima realnu

procjenu tog stanja, autor je ukazao da je u cilju unapređivanja metodske kompetencije neophodno da pedagog stalno uvezuje teorijski i praktični pristup u svom radu“, kaže Nada Luteršek, recenzentkinja.

Publikacija ima dvanaest poglavljia: Pedagoško-psihološka služba; Školski pedagog; Strategija i program rada; Škola-

Katarina Todorović: POKRETAČ INOVACIJA U NASTAVI

Strukturu ove knjige čini sažetak onih tema koje su aktuelne svim pedagozima, a interesantne i ostalim prosjetnim radnicima, roditeljima učenika i široj javnosti.

Savremenost i kvalitet ponuđenog sadržaja ogleda se u činjenici da je pedagog kao stručni saradnik u školi obuhvaćen kroz istorijsku perspektivu, ali i realnu i poželjnju vizuru, kao pokretač inovacija u nastavi i izvan nje.

Primjenljivost i potrebu za ovom knjigom autor obezbjeđuje kroz svedenost jedne interdisciplinarnе teme na 288 stranica pregledno složenog teksta i koristeći najnoviju literaturu i dokumentaciju na kojoj je baziran rad pedagoga. Program rada školskog pedagoga u Crnoj Gori predstavlja okosnicu knjige, „Rad školskog pedagoga“, uz adekvatna teorijska potkrepljenja i stručna usmjerena čitaocima.

ski pedagog i vaspitni procesi; Školski pedagog u saradnji sa nastavnicima; Školski pedagog u radu sa učenicima; Saradnja školskog pedagoga sa roditeljima; Školski pedagog i profesionalna orijentacija; Rad u stručnim organima škole; Saradnja sa stručnim institucijama i društvenom sredinom; Literatura i Prilozi.

Povezanost teorije i prakse

I recenzentkinja Nataša Gazivoda ukazuje da je ovo novo, originalno i veoma značajno djelo, te da je riječ o prvoj metodici rada školskog pedagoga na prostoru Crne Gore.

„Radovan Damjanović je svoja dugogodišnja stručna

11

FEB.

Prosjetni rad

„Njegošev poetski univerzum – mogućnosti tumačenja“

OPUS KOJI NE ZASTARIJEVA

Kroz zastupljene studijske priloge nastojala sam da čitaocima ponudim model recepcije Njegoševe književne zaostavštine, počevši od onog dijela koji nastaje pod uticajem crnogorske tradicije kao stožernog punktuma, koji zatim obuhvata uticaje i dodirne sfere sa drugim književnostima i tipovima kulture, semantički se rasprostire na stvaralaštvo kasnijih stvaralaca, a zaokružuje Njegoševim epistolografskim svjedočenjima o vremenu u kojem je živio – kaže autorka dr Vesna Vukićević-Janković

Oobjavljanjem knjige Njegošev poetski univerzum – mogućnosti tumačenja, autorka dr Vesna Vukićević-Janković, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica uključio se u obilježavanje 200. godišnjice od rođenja Petra II Petrovića Njegoša. Ova knjiga

objavljena je u novopokrenutoj Zavodovoj biblioteci „Puls“, u kojoj se planira objavljanje zanimljivih studija iz humanističkih nauka.

Autorka knjige univerzetske je profesorica i do sada je svoje interesovanje u nauci o književnosti najčešće usmje-

ravala na nova čitanja i tumačenja opusa našeg najznačajnijeg književnika – Petra II Petrovića Njegoša. U ovoj knjizi mjesto su našle studije: Epska dimenzija Njegoševog vremena – (po)etička; Njegoševa Noć skuplja vijeka – mogućnosti tumačenja; Univerzum žensvenosti u Njegoševom pjesništvu; Transformacija i transfiguracija globalnih simbola u Njegoševoj poeziji; Njegoševi putevi ka Luči mikrokozma; Njegoševi susreti sa Venecijom; Njegoševi stvaralački dodiri sa poezijom Mihaila Vasiljevića Lomonosova i Gavrila Romanovića Deržavina – mogućnosti komparativnih istraživanja; Zbor duhova – Andrić i Njegoš; Tvrđava kao semiosfera – mogućnosti komparativnih čitanja Selimovića i Njegoša i Kroz Njegoševu epistolografiju.

„Knjiga obuhvata devet studija, odnosno istraživačkih krugova koji ukazuju na slojevitost književne zaostavštine Petra II Petrovića Njegoša, ali ukazuju i na aktuelne težnje u okvirima savremene nauke o književnosti. Ona, po svojim karakteristikama, predstavlja nadogradnju mojih dosadašnjih proučavanja Njegoševe složene književne ostavštine. Sintetičnim manevrom, na osnovu priloga koje sam

tokom posljednje decenije objavljivala u uglednim nacionalnim i regionalnim časopisima, kao i u zbornicima radova sa međunarodnih naučnih skupova, nastojala sam da oblikujem jedan aktualni i teorijski svjež pristup Njegošu. Zapravo, kroz zastupljene studijske priloge nastojala sam da čitaocima ponudim model recepcije Njegoševe književne zaostavštine počevši od onog dijela koji nastaje pod uticajem crnogorske tradicije kao stožernog punktuma, koji zatim obuhvata uticaje i dodirne sfere sa drugim književnostima i tipovima kulture, semantički se rasprostire na stvaralaštvo kasnijih stvaralaca, a zaokružuje Njegoševim epistolografskim svjedočenjima o vremenu u kojem je živio. Svaki prilog predstavlja poseban tematski krug, čijim ustančavanjem stizemo do zaključka o izuzetnom idejnom bogatstvu ovog poetskog opusa, njegovoj slojevitosti i sposobnosti da se prilagodi najsavremenijim mogućnostima književnog izučavanja“, ističe Vesna Vukićević-Janković.

Ona smatra da je izučavanje izuzetnih djela naše kulture baštine od velikog značaja, i to ne samo kao doprinos nauci o književnosti, već i kada je riječ o sagledavanju sopstvene

BIBLIOTEKA „PULS“

„Osim biblioteke u kojoj su objavljena značajna istoriografska izdanja, i Nastavno-pedagoške biblioteke, naša izdavačka kuća nije imala biblioteku koja bi bila namijenjena odraslim korisnicima. Želja nam je bila da se izdavačka produkcija proširi naslovima koji mogu biti interesantni savremenom intelektualcu. Studije iz ove biblioteke, nadamo se, mogu poslužiti kao korisna literatura predavačima i u srednjim školama i na fakultetu, studentima, kao i svim intelektualcima radoznađuju. Biblioteka bi mogla podsticati i njegovati zanimljiv istraživački poligon za nova čitanja književnih djela, ali i šire, promišljanja i tumačenja fenomena u humanističkim naukama.

Samo ime biblioteke brižljivo je birano i, pored potrebe da bude originalno, trebalo je da odgovori sуштинu budućih načela biblioteke. Kao što znamo, semantičko polje lekseme puls je široko. Sem primarnog značenja koje upućuje na ritam, zapravo ritmički otkucaj srca, u figurativnom smislu upućuje na ritam dogadaja, kretanje, tempo, a opipati kome puls znači saznati nečije raspoloženje, nečije misli. Tako naziv biblioteke odgovara praćenju savremenih kretanja u humanističkim naukama, novih pogleda, višeglasja u viđenju društvenih i umjetničkih problema. Biblioteka PULS ima prepoznatljiv vizuelni identitet: logo, tipsku koricu i ustaljene dimenzije“, kaže urednica ove knjige Nada Durković.

književne tradicije i njenih univerzalnih vrijednosti. Knjiga se zato može shvatiti i kao svojevrstan izazov – da se potpunije sagleda kompleksnost Njegoševog teksta, njegova pjesnička pozicija u spletu različitih stilskih orijentacija, ali i idejno bogatstvo koje čini da to djelo ne zastarijeva, već da se uvijek manifestuje.

Autorka se nuda da će knji-

ga zaživjeti i u akademskim krugovima. Već je uvrštena u brojne planirane aktivnosti Studijskog programa za crnogorski jezik i južnoslovenske književnosti Filozofskog fakulteta u Nikšiću, koji će cijelu 2013. godinu označiti kao Njegoševu.

Pripremila:
Lj. Vukoslavović

ISTRAŽIVANJE: Korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavi prirodnog-matematičke grupe predmeta u osnovnom obrazovanju

NEDOVOLJNA OBUČENOST NASTAVNIKA

Neophodno je da Zavod za školstvo organizuje specijalizovane seminare, te da na sajtu otvari link za primjere dobro održanih časova uz korišćenje računara, a Zavod za udžbenike da obezbijedi elektronske udžbenike kao prateći materijal udžbenicima i priručnicima

Računari se u crnogorskim osnovnim školama veoma malo koriste u nastavi iz prirodnog-matematičke grupe predmeta. Svega 0,5 % ispitanika tvrdi da računar koristi tokom nastave iz matematike, rijetko 1,15, a da ga ne koriste – izjavljuje čak 94,54 %. Da se u nastavi fizike koristi računar, ukazuje 3,30 % ispitanika, da se to čini rijetko 4,60, a negativan odgovor dalo je 88,79 %. U nastavi biologije koriste se računari – tvrdi 10,63 % ispitanika, 9,34 % smatra da je to rijetko, a da se uopšte ne koristi, kaže njih 76,29 %. Kada je hemija u pitanju, 6,32 % kaže da se koristi, 3,4 da je to rijetko, a 86,64 % ispitanika da se ne koristi.

Ovo su rezultati istraživanja koje je sproveo Prirodno-matematički fakultet u Podgorici u saradnji sa Zavodom za školstvo, a pod prokroviteljstvom Ministarstva nauke. Istraživanje su sproveli prof. dr Mara Šćepanović i Miodrag Vučelić. Urađeno je tokom septembra i oktobra, a njime je obuhvaćeno 17 osnovnih škola, 696 učenika IX razreda i 98 nastavnika.

Nijesu ohrabrujući ni odgovori učenika na pitanje o tome koliko nastavnici cijene kada se uz pomoć računara dođe do znanja kojeg nema

ODLIČAN PRISTUP INTERNETU

Istraživanje je pokazalo da svaka škola ima najmanje jednu računarsku učionicu, pristup internetu, te koordinatora za informaciono-komunikacione tehnologije. Jedan računar dolazi na 19,99 učenika. Računar kod kuće ima 95,98 %, a internet 94,68 posto ispitanih učenika. Procjenjujući svoje znanje u korišćenju računara, odličnim ga je ocijenilo 39,94 % učenika, veoma dobrim 33,91 %, dobrim 21,7, da malo zna da radi na računaru – tvrdi njih 4,17, a nimalo 0,28 %. Da odlično zna da koristi internet, smatra 64,8 % učenika, veoma dobro 23,56, dobro 9,48, malo 1,15. Najviše učenika naučilo je da koristi računar u porodici (56,61 %), zatim u društvu (30,46 %), pa u školi (11,49 %) i na kursevima (0,43 %).

RAČUNAR KAO BOLJA VARIJANTA GRAFOSKOPA

Većina nastavnika nema iskustva s upotrebom računara u nastavi i doživljava računar kao bolju varijantu grafoskopa, nijesu upoznati s preporukama Savjeta Evrope o ključnim kompetencijama, oni koji ga koriste imaju širu perspektivu o mogućnostima upotrebe računara ali ga koriste uglavnom za prezentacije. Nastavnici tek na podsticaj razmišljaju o mogućnostima korišćenja računara za školovanje na daljinu.

u udžbeniku i koje nastavnik nije predavao. Da veoma cijene – kaže njih 33,19 % (matematika), 36,93 (fizika), 60,92 (biologija), odnosno 37,36 % (hemija). Da ne cijene – odgovorilo ih je 34,48 % (matematika), 28,02 (fizika), 14,66 (biologija), odnosno 27,44 % učenika (hemija). Učenici smatraju da bi nastava u školi bila zanimljivija kada bi se više koristio računar, i to: znatno – 69,98 %, malo – 25,14, a nimalo – 4,17 %.

Prepreke za veće korišćenje računara u nastavi jesu: nedovoljna obučenost nastavnika u korišćenju računara, posebno namjenskih softvera, računari su „grupisani“ u računarskim učionicama; nema pratećeg elektronskog materijala u udžbeniku.

Zato je preporučeno da Zavod za školstvo organizuje specijalizovane seminare, zatim da na sajtu otvari link za primjere dobro održanih časova uz korišćenje računara, te da uključi klasične seminare iz struke i obezbijedi nastavnicima bar informativno upoznavanje sa savremenim tokovima u obrazovanju. Takođe, treba obezbijediti novac za opremanje svake učionice laptopom i projektorom („parametnom“ tablom), a Zavod za udžbenike da obezbijedi elektronske udžbenike kao prateći materijal udžbenicima i priručnicima.

Lj. V.

UKRATKO

Evropska banka za obnovu i razvoj izradila je komparativni procjeni iz koje proizilazi da je Crna Gora na prvom mjestu u odnosu na zemlje regiona po „penetraciji mobilnih pretplatnika, penetraciji mobilnog širokopojasnog pristupa i ukupnog širokopojasnog pristupa“, saopšteno je iz Ministarstva za informaciono društvo. Mobilni širokopojasni pristup u brzom je porastu, i sa 13,7 na 100 stanovnika veći je od srednje dvostruke vrijednosti zemalja u okruženju (Srbija, BiH, Hrvatska, Makedonija, Albanija, Turska).

POJMOVNIK

Freeware – softver za koji postoje autorska prava, ali je dozvoljeno njegovo besplatno korišćenje i kopiranje.

Shareware – softver koji se nudi za slobodno preuzimanje na internetu da bi se isprobao. Korisnik kasnije, po isteku probnog perioda, odlučuje da li će ga kupiti, tj. platiti punu cijenu. Nekada se takvi programi nude u cijlosti, a nekada u komercijalnoj formi, s dijelom ukupnih mogućnosti.

Smiley face – kombinacija karaktera unijetih s tastature. Gledano u cjelini, izgleda kao lice s izraženom emocijom („emotion“): :- osmijeh, sreća; :- tuga; :- plakanje; :-)) velika sreća; :- poljubac; :-o iznenadenje; C:- Čarli Čaplin; :- prehlada...

Zavod za školstvo Crne Gore i Majkrosoft Crna Gora raspisali nagradni konkurs „Kreativna nastava“

MOGU UČESTVOVATI SVI NASTAVNICI OSNOVNIH I SREDNJIH ŠKOLA

Zavod za školstvo Crne Gore u saradnji s Majkrosoftom Crna Gora raspisao je nagradni konkurs „Kreativna nastava“. Na konkursu, koji je otvoren do 15. marta, mogu učestovati svi nastavnici/profesori osnovnih i srednjih škola. Osnova za radove jeste obavezan šablon Power Point prezentacije, koji

se, kao i sve dodatne informacije, može dobiti na sajtu www.kreativnanastava.edu.me. Radove treba slati isključivo elektronskim putem.

Pored ostalog, ocjenjujeće se originalnost ideje, jasna definisanost obrazovnih ciljeva, podsticajnost učenicima da usvajaju znanja... Organizatori

ističu da na ovaj način žele da doprinesu modernizaciji nastave u Crnoj Gori, kroz podsticanje razmjene primjera dobre obrazovne prakse i saradnju nastavnika putem interneta. Tri najbolja rada biće nagrađena (laptop, digitalna kamera, digitalni fotoaparat).

Onlajn učenje za primjer: OŠ „Oktoih“, Podgorica

HOKUS-POKUS FIZIKUS

Uz pomoć sadržaja sajta <http://hokuspokusfizikus.weebly.com> daci VI, VII i VIII razreda mogu lakše savladati naizgled mistične, a zapravo vrlo jednostavno objašnje pojmove iz fizike. Autorka je Gordana – Beba Ćetković, profesorica u podgoričkoj OŠ „Oktoih“, koja je pripremila bogatu galeriju s časova fizike, video-snimke eksperimenta, ponudila sadržaje oglednih

predavanja, a poseban dio („Mozgalice“) posvećen je nadarenijima daci.

„Hokus pokus FIZIKUS mjesto je za moje posvećene učenike. Oni šalju materijale, mozgaju, pitaju i – odgovor uvik stiže“, kaže profesorica Ćetković.

A njeni učenici su zapisali: „Veoma volimo fiziku, naročito eksperimente iz male kućne laboratorije. Radi se o jedno-

stavnim ogledima za koje nije potrebna skupa i komplikovana oprema i materijal, a koji su zanimljivi i dostupni svima. U radu nam pomaže profesorica, koja nastavne sadržaje izlaže na jednostavan, očigledan i interesantan način, tako da se ova nauka o prirodi brže i lakše uči i, naravno, bolje razumije.“

ZANIMLJIVI SVIMA DOSTUPNI EKSPERIMENTI: Profesorica Gordana – Beba Ćetković sa svojim mlađim fizičarima

PIL-network – mjesto okupljanja više od 150.000 nastavnika iz cijelog svijeta

PRIPREMITE SVOJE UČENIKE ZA BUDUĆNOST

Portal pomaže nastavnicima da ponude nastavu 21. vijeka. Na jednom mjestu može se doći do mnogo besplatnih alata, video-priloga, primjera časa, primjera za ocjenjivanje

Da biste u svom poslu obrazovanja bili što bolji, morate se permanentno obrazovati, komunicirati s kolegama, razmjenjivati iskustva. Podrazumijeva se da to radite u školi u kojoj ste zaposleni. Ali to nije uvijek dovoljno. Ponekad ste i jedini nastavnik za neku oblast u svojoj školi. Najbolje bi bilo komunicirati i razmjenjivati iskustva u mnogo širem prostoru. „Pa imamo internet, koji je odličan medij za komunikaciju i razmjenu iskustava“, reći ćete. Zaista, ako potražite, na internetu ćete naći možda jedno od najboljih mjesta predviđeno za ove stvari: PIL-network.

Riječ je o nedavno pokrenutom Microsoft PIL portalu. To je mjesto na kome već možete naći više od 150.000 nastavnika iz cijelog svijeta, a svakim danom sve

je više nastavnika zainteresiranih za unapređenje nastave i spremnih na saradnju. Osim druženja i komunikacije, svaki član ima mogućnost da postavi i s drugima dijeli pripreme za časove, primjere za nastavne i vannastavne aktivnosti i slično.

Pozivamo vas da prijavite svoju školu i sebe, i tako postanete dio ove globalne mreže. Adresa portala je www.pil-network.com. Vodič o tome kako pristupiti i prijaviti se možete naći u našem onlajn časopisu www.pilprozor.wordpress.com. Sem što ćete biti u prilici da neposredno vidite što to drugi inovativni nastavnici rade, moći ćete da dođete do mnogo besplatnih alata, video-priloga, primjera časa, primjera za ocjenjivanje i sl. Iskoristite ovu mogućnost

što prije – i zbog svojih učenika, kojima ćete moći da ponudite nastavu 21. vijeka, ali i da pokažete da Crna Gora, iako je mala po površini i broju stanovnika, nije mala po znanju, idejama i obrazovanju. Za sve one koji su možda skeptični, koji se pribjavaju da se neće snaći na engleskom jeziku, samo da napomenem da na portalu ima već mnogo nastavnika s bivših jugoslovenskih prostora, ali i iz Crne Gore, s kojima možete puno toga razmijeniti.

**Ranko Čabrić,
Microsoft Crna Gora**

Prepreka D. Batrićević

Resursni centar za đecu i osobe s intelektualnim smetnjama i autizmom „1. jun“ u Podgorici

OVĐE NE MOŽE RADITI NEKO KO NEMA DUŠU

U školi se ostvaruje predškolsko, osnovno i srednje stručno obrazovanje za 135 dece s kojima rade defektolazi, nastavnici užestručnih predmeta i praktične nastave. Vannastavno osoblje brine o zdravlju i održavanju higijene u internatu. Stalno se prate savremeni obrazovni tokovi, nove tehnologije i metodologije kako bi se održavali visoki standardi i kvalitet rada

Znanje i stručnost nijesu dovoljni za uspjeh rad s decom sa smetnjama u razvoju. Potrebno je mnogo ljubavi i strpljenja. Zato su ljudi koji rade u ovim ustanovama prvo humanisti pa onda profesionalci. Tako je i u Resursnom centru za decu i osobe s intelektualnim smetnjama i autizmom „1. jun“ u Podgorici. O 135 dece, koliko se školuje u ovoj ustanovi, pomno briun 73 radnika, računajući i one zapošljene na određeno vrijeme. Škola ima

SARADNJA SA NVO I OBRAZOVNIM USTANOVAMA

Pomoćnica direktora Zorica Vuković ukazuje na dobru saradnju s nevladinim organizacijama posljednjih osam godina. Pored ostalih, to su: Unicef, Save the children, CAZAS, Juventas, Eduko centar (poklonio im autobus za prevoz učenika za izlete i ostale potrebe, „polo“ za prevoz hrane, uradili ljetnju učionicu i mali amfitheatr u dvorištu). Pomažu im i Forum mladih, Udrženje gorana Podgorice, KUD „Aluminijum“ i KUD „Iskra“. Imaju dobru saradnju s IRD-om (poklonio im platenik, če su deca postavljala sadnice za cvijeće i povrće).

Ona ističe i dobru saradnju s gradskim i seoskim školama („Sutjeska“, „Pavle Rovinski“, „Oktoih“, „Šćepan Đukić“ u Lijevoj Rijeci), ali i van Crne Gore: „Žarko Zrenjanin“ u Subotici, „Petar Leković“ u Beogradu, „Milan Petrović“ u Novom Sadu.

i internat u kojem je 35-oro dece. To zahtijeva dodatnu odgovornost jer podrazumijeva brigu o njihovoj bezbjednosti, higijeni, ishrani, medicinskoj zaštiti. Pošto se radi o kompleksnoj ustanovi koja zahtijeva maksimalnu angažovanost svih, kada je raznovrstan: defektolazi, nastavnici užestručnih predmeta i praktične nastave. Vannastavno osoblje brine o zdravlju i održavanju higijene u internatu. „Ovdje ne može raditi neko ko nema dušu. Plata je nešto što ih sigurno ovde ne dovodi. Tako je jedan od tih studenata koji ovde obavljaju praksu rekao da ljudi koji rade u ovoj ustanovi nijesu tu zbog visine ličnog dohotka, nego zato što imaju najlepša

gije kako bismo održavali više standarde i kvalitet rada“, naglašava Darmanović. Jedna od njih je PEKS metoda, tj. korišćenje sličica u radu s decom sa smetnjama ugovoru. Novina je i senzorna soba.

U školi se ostvaruje predškolsko, osnovno i srednje stručno obrazovanje. Osnovna škola je devetogodišnja, a u okviru srednje, u trajanju od tri godine, polaznike osposobljavaju za drugi stepen stručnosti, i to za više zanimanja: obučarski smjer – pomoćnik obučara; konfekcijski smjer – pomoćnik konfekcionara; prehrabeni smjer – pomoćnik pekara; ugostiteljski smjer – pomoćnik kuvara, metalski smjer – pomoćnik automehaničara,

Željko Darmanović

Zorica Vuković

Novak Pavličević

Nataša Knežević

gram IPA 2010, u toku je transformacija u Resursni centar za decu i osobe s intelektualnim smetnjama i autizmom „1. jun“. U tom cilju, u saradnji s evropskim ekspertima, već pola godine organizuju se seminari za zapošljene.

Nedostaju stručnjaci

„Nakon prihvatanja koncepta inkluzivnog obrazovanja, sve više dece s lakšim smetnjama ide u redovnu školu. Zato se smanjuje broj dece u Resursnom centru, ali se povećava broj onih s težim smetnjama u razvoju. To nameće potrebu za više stručnjaka. Evropski standardi podrazumi-

Potrebeni su i zbog podrške inkluzivnom obrazovanju. On smatra da ti stručnjaci nedostaju zato što još uvijek u Crnoj Gori nema defektološkog fakulteta, a sve biće republike ga imaju. Prema njegovom mišljenju, ako nema mogućnosti za fakultet, poželjna je i katedra, ili da se barem onima koji žele da studiraju taj fakultet obezbijede stipendije.

Cesto nam se vraćaju

Centar nije samo vaspitanonobrazovna nego i socijalno-zdravstvena ustanova. Osim brige o zdravlju učenika, nastaje da, u skladu s mogućnostima, i materijalno pomognu

SERVISI

Uloga Centra jeste ne samo da se bavi vaspitanjem i obrazovanjem nego i da pruža savjetodavnu, stručnu pomoć svima koji se bave obrazovanjem, ali i zdravstvenim ustanovama. Naime, nastavnici ove ustanove pružaju stručnu pomoc nastavnicima i vaspitacima u redovnom obrazovnom sistemu, tj. podržavati ih u radu s decom s intelektualnim smetnjama i autizmom. To podrazumijeva pomoć u izradi IROP-a, individualni rad i pomoć u evaluaciji rada.

Kao nacionalni resursni centar, ova institucija nudi više servisa: rana intervencija; procjena sposobnosti; savjetodavna podrška roditelji; podrška, pomoć i edukacija deci i nastavnici u inkluzivnom obrazovanju (vrtić, osnovna i srednja škola); asistencija i prevoz učenika; servis za zapošljavanje; servis za volontere; servis za informisanje; pružanje podrške pri samostalnom stanovanju.

jevaju da jedan stručnjak radi s manje dece. Praktično, na jedno dijete s težim smetnjama treba jedan stručnjak. Pitane je koliko i kada zbog ekonomске situacije možemo dostići taj standard, ali ako težite nekim pravilima, onda morate imati viziju da dodete do tog modela. Sada u odjeljenjima ima četiri do pet učenika, a kada su u pitanju dece s autizmom, sve preko tri učenika je prenogo“, ističe direktor.

U Centru rade 22 oligofrenologa, stručnjaka za decu s intelektualnim smetnjama. Darmanović ocjenjuje da je to značajan broj, ali nedovoljan.

dec i njihovim roditeljima, jer su ona najčešće iz siromašnih porodica. „S decom i njihovim porodicama izgrađujemo odnos uzajamnog povjerenja i poštujemo njihovu ličnost i potrebe. Porodicama dece pružamo kontinuiranu podršku i savjetovanje, kroz individualni rad ili grupne podrške. U saradnji sa socijalnim i zdravstvenim službama, pratimo napredovanje dece, uzimamo u obzir prethodni razvoj i socijalno-ekonomski status. Koliko naša ustanova znači za roditelje i tu decu najbolje potvrđuje činjenica da nam se često vraćaju, sa suzama ponekad, i s pitanjem da li mogu da podesavaju jednu noć u internatu. To govori da smo im ostali u dobroj uspravnosti“, kaže Darmanović. Roditelje doživljavaju kao partnera. Ima onih koji dobro saraduju, ali i onih koji ispisuju decu kada završe osnovnu školu i tako ih onemogućavaju da završe srednje obrazovanje i sposobne se za život. Stručne

AMBASADA UJEDINJENIH ARAPSKIH EMIRATA NAJVJEĆI DONATOR

Ova ustanova uvijek je imala donatore. Ima ih i sada, ali ne kao nekada, vjerovatno zbog ekonomске situacije. Posebno je izdšna Ambasada Ujedinjenih Arapskih Emirata (UAE) koja ih već dvije godine intenzivno pomaže. Zahvaljujući njima imaju novu fiskulturnu salu, ali i opremu – peć za pečenje gline, mašinu za pravljenje voska, razboj za pletenje, mali aparati za štampanje, za lijepljenje loga na majcima... U znak zahvalnosti organizovane su dvije izložbe radova od gline, koje je pripremio profesor likovne kulture Mirko Dragović.

Posljednja donacija jeste senzorna soba za koju je opremu obezbijedio Ministarstvo prosjete, a sundere i sve ostalo čime ta soba treba da bude zaštićena dobili su od ambasade UAE. Kao i svake godine, za novogodišnje praznike paketiće za decu dobili su od Podgoričke banke, Crnogorske komercijalne banke, Sindikata, Elektroprivrede.

službe škole ipak kontaktiraju s njima i pokušavaju da ih ubijede da vrte decu da nastave školovanje.

Podsticanje i praćenje

„Radi što boljeg praćenja napredovanja u razvoju i učenju, te realizacije neposrednog rada s učenicima, neophodno je, primjenom psiholoških mjernih instrumenata i procedura, ispitivanje intelektualnog, kognitivnog, emocijonalnog i socijalnog statusa učenika, osobina ličnosti, motivacije za učenje, ali i ispitivanje grupne dinamike odjeljenja i statusa pojedinačnog učenika u grupi. Pomažemo učeniku prilikom izbora zanimanja kroz profesionalno informisanje i savjetovanje, a na osnovu pretходne procjene sposobnosti, interesovanja, osobina ličnosti i motivacije učenika. Sve to, uz stalnu saradnju s nastavnicima/defektolozima, vaspitačima i drugim saradnicima kako bi se efikasno pratio razvoj i napredovanje učenika“, kaže psiholog Nataša Knežević.

Ona naglašava da se praćenje i podsticanje razvoja učenika ne može odvijati bez saradnje s roditeljima, odnosno starateljima, koja započinje pri upisu deteta u ustanovu, prikupljanjem podataka o osnovnim karakteristikama učenika. „Dalja saradnja odvija se uglavnom u vidu individualnih konsultacija kroz informisanje roditelja o psihološkim karakteristikama njihove dece, osnaživanje roditelja da ih prepozna, ukazujući se na sposobnosti deteta i pružaju podršku u jačanju roditeljskih kompe-

tencija i nalaženju različitih mogućnosti za podsticanje razvoja dece. Veoma je značajno kroz grupe podrške omogućiti roditeljima da čuju različite priče i različita iskustva“, naglašava Knežević.

Teško do posla

Željko Darmanović posebno ukazuje na problem zapošljavanja štetičnika ove ustanove. Kako kaže, ulažu se velika sredstva u njihovo obrazovanje, ali oni poslije završetak školovanja uglavnom ostaju u svojim kućama, što za porodicu predstavlja dodatni problem. „Za njih su potrebne zaštitne radionice, tj. radna mjesta de bi radili uz profesionalnu podršku određene osobe koja je neophodna, jer oni nijesu samostalni. Inače, oni su i te kako dobri radnici, odgovorni, i mogu jednu operaciju da rade veoma precizno, ali ne u klasičnom obimu radnog vremena. Tu bi oni mogli da zarađuju platu koja bi im bila značajna, ne samo u materijalnom smislu nego i zbog socijalne integracije“, ističe direktor.

„Trudimo se da ovu decu ospasobimo što više. Kada završe obuku, oni mogu da rade i kvalifikovane poslove, da zarađuju i žive od svog rada, a ne od socijale. To je naša težnja, želja. Mislim da na Birodu ima para, jer svaki poslodavac izdvaja za njih određeni procent, ali ta suma stoji u budžetu neraspoređena. Treba je uložiti u njihovo zapošljavanje, jer s određenim stručnjacima i uz pomoć marketinga ova deca mogu da rade i zarađuju. Oni, na primjer, mogu da prave pomagala za ortopediju“, kaže inženjer obučarstva Novak Pavličević, profesor praktične nastave.

Zbog ostvarenih rezultata Centar je dobio nagradu „Miodrag Matić“ za najveće defektološko ostvarenje, te Decembarsku nagradu Podgorice.

Lj. Vukoslavović

ŠTA JE SA RADNIM CENTROM?

Direktor Darmanović pokazuje na nedovršenu zgradu između ovog resursnog centra i Resursnog centra za decu i mlađe Podgorica koja je, kako je Zavod za zapošljavanje planirao, trebalo da bude radni centar u kojem bi bili zapošljeni učenici ove dvije škole. Nažalost, stalo se na pola puta. Roditelji se sva-kodnevno interesuju šta je s tim centrom, i da li ima šansi da bude završen.

Judska očećanja, kaže direktor mr Željko Darmanović.

Savremene metode

On ističe da je Resursni centar „1. jun“ institucija specijalizovana za obrazovanje,

pomoćnik vodoinstalatera i pomoćnik mašinabravara; lične usluge – pomoćnik frizera.

U okviru projekta „Servisi inkluzivnog obrazovanja“ koji je dio šireg projekta „Podrška punom procesu socijalne inkluzije“, podržanom kroz pro-

jevaju da jedan stručnjak radi s manje dece. Praktično, na jedno dijete s težim smetnjama treba jedan stručnjak. Pitane je koliko i kada zbog ekonomске situacije možemo dostići taj standard, ali ako težite nekim pravilima, onda morate imati viziju da dodete do tog modela. Sada u odjeljenjima ima četiri do pet učenika, a kada su u pitanju dece s autizmom, sve preko tri učenika je prenogo“, ističe direktor.

U Centru rade 22 oligofrenologa, stručnjaka za decu s intelektualnim smetnjama. Darmanović ocjenjuje da je to značajan broj, ali nedovoljan.

ŠANGAJ, AJDAHO, ČEŠKA...

„Trudimo se da ovu decu izvedemo iz našeg dvorišta. Vodimo ih u pozorište, galerije“, kaže Zorica Vuković. Učešće na specijalnim ljetnjim i zimskim olimpijadama, evropskom prvenstvu (Šangaj, američka država Ajdaho, Češka...), uz osvajanje mnoga zlatnih, srebrnih i brončanih medalja; na Festivalu himni u Mariboru; na likovnim izložbama u Podgorici, Nikšići, Baru; manifestacijama u gradu – najbolja je potvrda koliko se pažnje posvećuje vannastavnim aktivnostima.

ONI MOGU DA ZARAĐUJU ZA ŽIVOT: Iz obučarske radionice

13

Prosvođeni rad

Srednja mješovita škola „Mladost“ u Tivtu proslavila Dan škole

USPJEŠNO PRAĆENJE POTREBA TRŽIŠTA RADA

Dramska sekcija u saradnji s aktivom crnogorskog jezika pripremila je predstavu „Evo me“, profesorice Ružice Lazarević. Scenografiju je uradila likovna sekcija uz pomoć profesora Milice Krivokapić, Dejana Kažića i Nebojše Samardžića

Povodom Dana Srednje mješovite škole „Mladost“, u sali tivatskog Centra za kulturu održana je svečanost za učenike, roditelje i goste. Predstava je u svečarskom danu imala dva izvođenja, prvo za učenike, a drugo za zvanice, goste i građane koji su uveličali obilježavanje Dana škole.

Prisutne je pozdravila direktorka škole Jovana Vučić, koja je između ostalog istakla: „Srednjoškolsko obrazovanje u Tivtu ima dugu tradiciju uspješnog obrazovanja kadrova za različite profile. Škola i danas nastoji da prati potrebe i trendove tržišta rada uvođenjem aktuelnih obrazovnih profila, čime smo u prethodnom periodu unaprijedili imidž škole i postali prepoznati u regionu.“

Kako novo vrijeme donosi i nove inovacije i tehnologije, cilj škole je da prati savremena postignuća primjenom novih i različitih metoda i oblika rada u nastavi. Nastojimo da kvalitetnim radom obrazujemo naše učenike ne samo da dalje školovanje već i da ih pripremimo da budu konkurentni na tržištu rada. Stečena znanja, vještine i kompetencije omogućice im da se nametnu društву, istaknu i zauzmu svoje mjesto.“

Dramska sekcija u saradnji s aktivom crnogorskog jezika pripremila je predstavu „Evo me“, profesorice Ružice Lazarević. Scenografiju je uradila likovna sekcija uz pomoć profesora Milice Krivokapić, Dejana Kažića i Nebojše Samardžića. Mladalačka energija, entuzias-

am i umijeće krasili su pozorišnu predstavu, koja je povremeno prekidana muzičkim numerama. Sve na zadovoljstvo publike, koja je aplauzima nagradila mlade glumce za nastup i koreografiju.

Na školskom literarnom konkursu („Tivat – moj grad“) i „U školi se ne stiče samo znanje i vještine već i neizbrisive uspomene“ prvu nagradu je osvojila Slađana Vukasović, koja je pred publikom i pročitala svoj rad.

Na kraju svečanosti prisutnima je podijeljen novi broj školskog časopisa „Mladost“, koji uređuju članovi novinarske sekcije.

J.V.

ENTUZIJAZAM, UMIJEĆE, MLADALAČKA ENERGIJA: Sa školske svečanosti

14

FEB.

Obrazovanje za mir u OŠ „Milija Nikčević“ iz Nikšića

KAKO ŽIVJETI BEZ NASILJA

Učenici i nastavnici OŠ „Milija Nikčević“ iz Nikšića obilježili su Međunarodni dan mira osmisливši događaj u školi, kao i akciju u lokalnoj zajednici, sa ciljem da sve nastavnike, učenike i ostale građane podšete na značaj mira

Nansen dijalog centar, kao dio Globalnog partnerstva za prevenciju oružanih sukoba na Zapadnom Balkanu (GPPAC), već duži niz godina podržava međusobnu saradnju mirovnih organizacija i institucija ak-

tivnih u regionu. Jedan od programa Nansen dijalog centra jeste „Obrazovanje za mir“, koji se realizuje s ciljem unapređenja saradnje između institucija i nastavnika praktičara iz Crne Gore i Srbije. Svi akteri u okvi-

ru programa zajedno rade na uvođenju vrijednosti i sadržaja obrazovanja za mir u postojeće nastavne sadržaje.

OŠ „Milija Nikčević“ iz Nikšića jedna je od tri škole iz Crne Gore koje učestvuju u tom

DA PLANETOM OSMIJEH VLADA: Dačka šetnja gradom

Iz OŠ „Meksiko“, Bar ŽIVO I VAN NASTAVE

Na opštinskom takmičenju iz istorije „Koliko poznam svoj grad“ prvo mjesto zauzeo je Nikola Šorović, učenik IX-c, a treće mjesto pripalio je Vanesi Lukić iz istog odjeljenja

U OŠ „Meksiko“ u prvom polugodištu bilo je veoma živo. Pored redovnih obaveza učenja, bilo je mesta i za slobodne aktivnosti i takmičenja, u čemu su bili veoma angažovani i učenici i nastavnici. Učenici IX razreda uživali su na petodnevnoj ekskurziji, upoznajući ljepote severnog dijela naše domovine. Saradnja s lokalnom zajednicom bila je veoma sadržajna. Našu školu pošetili

su predstavnici NVO „Enfants“ i učenicima poklonili deset daka torbi s priborom. Učenici i razreda predstavnici MUP-a održali su predavanje o bezbjednosti u saobraćaju.

U toku Nedelje mobilnosti „Dan bez automobila“ održan je kviz znanja o energetskoj efikasnosti i klimatskim promjenama na kojem je našoj školi pripalio drugo mjesto, a treće mjesto na literarnom

konkursu pripalje učenici V razreda Ivi Čović. Predstavnici Centra za borbu protiv gojaznosti realizovali su za učenike IV razreda projekat o prevenciji gojaznosti.

Naša škola obilježila je

Đečiju nedjelju likovnom izlož-

Potpisan sporazum o saradnji Centra za stručno obrazovanje i Obrazovne grupe Zrinski

CJELOŽIVOTNO OBRAZOVANJE ZA PREDUZETNIŠTVO

Na Sajmu u Zagrebu, tokom Međunarodne nedjelje vaspitanja i obrazovanja, učenici iz preduzeća za vježbu „Royal Cosmetics“ iz Srednje mješovite škole „Ivan Goran Kovačić“ iz Herceg Novog osvojili prvo mjesto u kategoriji najboljeg poslovanja na sajmu, a učenici iz preduzeća za vježbu „Honey Bee“ iz Srednje ekonomski škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice prvo mjesto za najlepši stand i prezentaciju preduzeća

vaspitno-obrazovnoj, naučno-istraživačkoj, stručnoj i tehničkoj saradnji između dviju institucija radi pripreme različitih projekata, akcija i programa. Cilj je razvijanje i podizanje kvaliteta cjeloživotnog obrazovanja za preduzetništvo.

Potpisivanju sporazuma prisustvovala je Ana Žeković, prvi sekretar Ambasade Crne Gore u Hrvatskoj.

U okviru ove manifestacije, u prostorijama Obrazovne grupe Zrinski organizovan je sajam učeničkih preduzeća za vježbu. Učestvovala su pre-

dužeća za vježbu iz Hrvatske, Finske, Italije, Mađarske, Slovenije, Austrije i Crne Gore. Svoje usluge i proizvode predstavilo je pet preduzeća za vježbu iz Crne Gore (iz Podgorice, Nikšića, Budve i Herceg Novog).

Učenici iz preduzeća za vježbu „Royal Cosmetics“ iz Srednje mješovite škole „Ivan Goran Kovačić“ iz Herceg Novog osvojili su prvo mjesto u kategoriji najboljeg poslovanja na sajmu, a učenici iz preduzeća za vježbu „Honey Bee“ iz Srednje ekonomski škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice prvo mjesto za najlepši stand i prezentaciju preduzeća.

Učešće predstavnika iz Crne Gore organizованo je uz podršku Servis-centra preduzeća za vježbu Crne Gore i uz finansijsku podršku austrijske organizacije Kultur-kontakt.

Osim učenika i nastavnika koji vode preduzeća, u crnogorskoj delegaciji bili su: Srđan Obradović, koordinator crnogorskog Servis-centra, Momir Dragičević, direktor Srednje mješovite škole „Ivan Goran Kovačić“ iz Herceg Novog, i Branislav Đukić, direktor Srednje ekonomski škole „Mirko Vešović“ iz Podgorice.

Š.B.

PRVO MJESTO ZA NAJLEPŠI STAND I NAJBOLJU PREZENTACIJU

PREDUZEĆA: Učenici SEŠ „Mirko Vešović“ iz Podgorice

Obuka vršnjačkih medijatora

Medijacija, kao tehnika za nenasilno rješavanje sukoba, u školi se koristi od 2010. godine, kada je naš projekt „Za dobro svih generacija – živjela mediacija“ dobio sredstva od Akademije za centralnoevropske škole (ACES) i osvojio nagradu za posebna postignuća iz oblasti rješavanja konfliktata. Iako je projekat zvanično završen, aktivnosti u školi su nastavljene. U toku je obuka druge generacije vršnjačkih medijatora.

Svoja iskustva iz oblasti školske medijacije OŠ „Milija Nikčević“ predstavila je na međunarodnoj konferenciji „Prevencija sukoba i medijacija u školama“, koji su pripremili Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju, Forum ZDF i Ministarstvo prosjevje Makedonije. Konferencija je održana u Ohridu, de su svoja iskustva iz oblasti medijacija prenijeli predstavnici osam zemalja.

Dragana Radoman

čenju iz istorije „Koliko poznajem svoj grad“ prvo mjesto zauzeo je Nikola Šorović, učenik IX-c, a treće mjesto pripalio je Vanesi Lukić iz istog odjeljenja.

Decembar je mjesec humanosti. U organizaciji opštinskog Crvenog krsta, na literarnom takmičenju „Pomagati je uvijek u modi“ učenici naše škole pobrali su nagrade. U kategoriji mlađeg uzrasta (od I do V razreda) prvo mjesto pripalio je Lani Marković (V-b), a drugo Jeleni Nilović (V-c). U kategoriji starijih učenika (od VI do IX razreda) prvo mjesto osvojila je Irma Pontić (VII-a), drugo je zauzeo David Ljušić (VII-a), a treća Jasmini Strugi (IX-a). Specijalna nagrada pripalila je Šejli Beharović (VII-c).

Literarno-novinarska radionica škole

U VEDROM RITMU ĐETINJSTVA: Svečanost povodom prijema prvaka u Đečiji savez

Početak drugog polugodišta iz ugla psihologa Dragane Tvrđić POVRATAK ŠKOLSKIM OBAVEZAMA – VELIKI IZAZOV

Vraćanje u školske kluge – prihvatanje obaveza i aktivnosti zahtijeva postepeno prilagođavanje

Nakon nekoliko nedjelja raspusta – koje djece najčešće provedu u igri, uz kompjuter i televizor – povratak školskim obavezama može biti veliki izazov. Prvih nekoliko dana djece mogu biti posebno uzbudena što ponovo vide svoje drugare, osećati uznemirenost, tugu zbog završenog raspusta, ili čak pritisak zbog onoga što njihovi roditelji, prijatelji i nastavnici očekuju od njih. Prema mišljenju psihologa, brzina kojom se dijete adaptira zavisi od ličnosti deteta, kao i pripreme i podrške njihovih roditelja.

„U zavisnosti od uzrasta i individualnih karakteristika, neka djece se brže, a neka sporije prilagođavaju na školske obaveze poslije

BRITANCI PREDLAŽU KRAĆI ODMOR I UČENJE KROZ IGRU

Istraživanje britanskog Instituta za razvoj obrazovanja pokazalo je da dugi školski raspusti loše utiču na decu, umanjujući njihove sposobnosti prilikom rješavanja matematičkih zadataka, kao i u čitanju. Stoga oni predlažu da ljetnji raspust bude od sredine jula do sredine avgusta, a da zimski traje samo dvije nedelje nakon Božićnih praznika. Osmišljavanjem novog nastavnog plana i programa koji bi uključivao učenje kroz igru, eliminisali bi se pomenuti negativni efekti, mišljenje je britanskih stručnjaka.

četak drugog polugodišta izvor velikog zadovoljstva i sreće. Početak nastave drugu decu asocira na obaveze, i to može biti veoma stresno za njih. U ovoj fazi ključna je uloga roditelja, koji ih pripremaju i podržavaju pružajući im uvjerenje da ih vole, kao

zumijevanja, nesporazuma, i pomoći detetu kod teškoća u učenju. Dijete koje uči pod pritiskom nije srećno. Kada postoji otvorena linija komunikacije između roditelja i deteta, važno je slušati što ono govori. Razumjeti

KLJUČNA ULOGA RODITELJA I SARADNJA S NASTAVNICIMA: Dijete koje uči pod pritiskom nije srećno

zimskog raspusta. Ne smijemo zanemariti njihove okolnosti, kao i težinu obaveza”, kaže psiholog Dragana Tvrđić.

Vraćanje u školske kluge, prihvatanje obaveza i aktivnosti zahtijeva postepeno prilagođavanje.

„Neka djece su jedva čekala prvi dan poslije školskog raspusta da se druže sa drugovima. Za njih je po-

i da razumiju njihovu nesigurnost i zburjenost. Briga za dijete i interesovanje za njegov rad i ponašanje treba da se zasnovaju na međusobnom povjerenju. Veoma je važno da oni u tom periodu ne postavljaju deci visoke zahtjeve, jer bi to bio dodatni pritisak. Osim toga, bitnu kariku predstavlja i saradnja s nastavnicima radi prevaziđanja međusobnog nera-

njegove poruke, potrebe i osećanja i na njih odgovoriti podsticajem i podrškom, od presudnog je značaja jer dijete na taj način jača samopouzdanje. Strpljenje, razumijevanje i podrška pružaju detetu temelj na kome ono sigurno raste”, naglašava Dragana Tvrđić.

Š. B.

OŠ „Milija Nikčević”, Kličev KVIZOVI ZNANJA

U našoj školi održano je takmičenje u znanju učenika IX razreda iz engleskog jezika, italijanskog jezika, matematike, fizike, hemije i biologije, kao i učenika VI razreda iz matematike. Takmičili su se i učenici V razreda iz matematike i crnogorskog srpskog, bosanskog, hrvatskog jezika i književnosti, te

učenici IV razreda iz opšte kulture.

Treba istaći da su, u cilju popularizacije nauke, naročito kada su prirodne nauke u pitanju, održani prvi kvizovi znanja iz geografije i fizike. Osmislili su ih i realizovali nastavnici Goran Medenica i Ivana Krsmanović. Direktorka škole Slavica Perošević

uručila je diplome i simbolične poklone učenicima koji su osvojili prva mesta. Kvizi su u cijelosti realizovani primjenom informaciono-komunikacionih tehnologija. Ovakav pristup prezentacije „nepopularnih“ predmeta veoma je zainteresovao učenike.

Uprava škole

POPULARIZACIJA NAUKE: Mnogi predmeti sada bliži učenicima

OŠ „Orjenski bataljon“ Bijela: Povodom 200-godišnjice pučke (narodne) i 140 godina državne škole izašao prvi broj školskog lista TEK ĆEMO DA ŠIRIMO „JEDRA“

Povodom Dana OŠ „Orjenski bataljon“ iz Bijele, kao i 200-godišnjice pučke (narodne), te 140 godina državne škole, svjetlost dana ugledala su „Jedra“, prvi broj lista učenika i nastavnika.

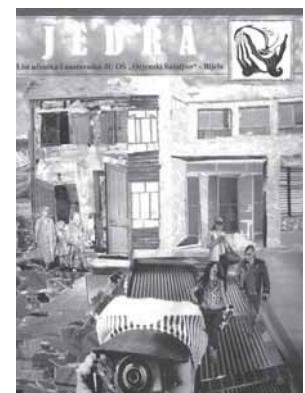
List je prema ocjenama stručnjaka i čitalaca, zavidnog kvaliteta. Obradovao je kako srca osnovaca u Bijeloj tako i njihove roditelje, jer je konačno realizovana davna želja da dune povoljan vjetar u „Jedra“.

Prvi broj donosi prilog Jarmile Radović, v. d. direktorce škole, pod čijom je „navigacijom“ konačno dignuto sidro ovog neobičnog „đačkog broda“, na koji su se na stvaralačko krstarenje ukrcali svojim literarnim, likovnim i stručnim radovima đaci i na-

stavnici ove škole.

U listu su se našli intervjui s bivšim đacima, sada poznatim ličnostima, potom radovi učenika nagrađeni na školskom literarnom konkursu, birani literarni i likovni prilozi đaka i nastavnika, te naučni tekstovi iz istorije, geografije, biologije i drugih nastavnih oblasti, a našlo se mjesti i za sport i razne zabavne sadržaje (rebusi, pitalice, jezičke zavrzlame). Na njegovim stranicama nalaze se stare fotografije koje slikom prate 200-godišnji razvoj škole, čijih je 140 godina materijalno i administrativno podržavala država.

„Tek ćemo da širimo Jedra“ – poručuju učenici i zaposleni u OŠ „Orjenski bataljon“, s vjerom da će im vje-

STVARALAČKO KRSTARENJE UČENIKA I NASTAVNIKA:
Naslovna strana lista

trovi biti naklonjeni!

Urednik lista je profesor Milun Đurđevac.

Vinka Šarenac

Prvenstvo srednjih škola u sportovima „Podgorica 2012“

UČENICI ŠKOLE „SERGIJE STANIĆ“ NAJUSPJEŠNIJI

Sekretarijat za kulturu i sport Opštine Podgorica, u saradnji s profesorima fizičkog vaspitanja podgoričkih

sportovima.

Više od 600 učenika takmičilo se u košarci, rukometu, malom fudbalu, odbojci

mjesto u košarci, rukometu (ženska ekipa), odbojci (muškarci) i stonom tenisu. Najuspješniji u malom fudbalu

Košarkaši SSS „Sergije Stanić“

srednjih škola, povodom 19. decembra – Dana oslobođenja Podgorice, organizovao je Prvenstvo srednjih škola u

stonom tenisu. Najuspješnija škola u ukupnom plasmanu bila je SSS „Sergije Stanić“, čije su ekipe osvojile prvo

bili su srednjoškolci iz Mašinske škole „Ivan Uskoković“.

O. Đ.

Srednja stručna škola „Vukadin Vukadinović“, Berane

ZAVRŠENA OBUKA O PREDUZETNIŠTVU

U Srednjoj stručnoj školi „Vukadin Vukadinović“ u Beranama završena je 72-časovna obuka – program za sticanje preduzetničkih znanja i vještina, u organizaciji

Centra za stručno obrazovanje, Kultur-kontakt Austrija i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

Tokom projekta koji finansira Kultur-kontakt, for-

Prenošenje znanja i vještina nezaposlenima: Sa seminara

mirana je grupa od osam nastavnika za obrazovanje odraslih u četiri srednje stručne škole u Crnoj Gori. Nastavnici koji imaju zvanje trenera za program za sticanje preduzetničkih znanja i vještina, prenosili su stečena znanja osobama s evidencije biroa rada. Treneri Irma Rugočević i Olivera Joksimović, nastavnice SSS „Vukadinović“, zajedno sa kolegincima Dinkom Ivezic i Aleksandrom Bogavac iz Srednje elektrotehničke škole iz Bijelog Polja, tokom tri modula tog programa obrađivali su sa polaznicima teme o biznis-ideji, biznis-planu, osnivanju preduzeća, zasnovanju radnog odnosa, organizaciji i upravljanju, istraživanju tržišta, kao i o poslovanju privrednog društva.

O. Joksimović

VIJESTI IZ ŠKOLA

OŠ „SAVO PEJANOVIĆ“: Projekat namijenjen učenicima Romima i Egipćanima

SAMOPOUZDANJE I KREATIVNOST

Osnovna škola „Savo Pejanović“ obuhvaćena je projektom „Case management“ (Vođenje slučajem), čiji je cilj uključivanje dece Roma i Egipćana u redovno osnovno obrazovanje, kao i praćenje njihovog razvoja.

U realizaciju projekta uključene su učiteljice prvog razreda: Danijela Milić, Zagorka Petrić i Milja Božović. Radi uspješnog ostvarivanja ciljeva projekta, bilo je neophodno stručno usavršavanje nastavnika, pa su učiteljice počele seminar „Inreraktivne metode rada u multikulturalnom kontekstu“, a usvojena saznanja i iskustva uspješno

maske, korpe s voćem, a potom izveli prigodne recitacije o jeseni, pjesme i igre, te tako prisutnima dočarali bogatstvo

stima iz nastavnog procesa.

Cilj priredbi jeste podsticanje učenika da javno nastupaju, da stiču samopouzdanje, razvijaju kreativnost, tačnost.

Jedan broj učenika obuhvaćen je metodom vođenja slučaja, a to su oni učenici koji su odustali od počinjanja škole. Cilj je da se i njima i njihovim roditeljima ukaže na značaj obrazovanja, na stvaranje pozitivne svijesti o značaju školovanja, na zadovoljstva koja se doživljavaju u školi, smanjenje jezičke barijere, socijalizaciju učenika, upoznavanje nacionalnih i religioznih različitosti. Stoga su u decembru učiteljice i RE koordinatorica naše škole Jadranka Gavranović posetile porodice ovih učenika u kampu na Koniku.

Radi poboljšanja uspjeha učenika u savladavanju znanja i vještina kontinuirano se realizuje dopunska nastava, de je akcenat stavljen na individualizovani pristup nastavi. Uporedno realizujemo slobodne aktivnosti i nadgledano učenje, de su učenici angažovani prema svojim interesovanjima.

Učenici Romi i Egipćani uključeni su u redovni nastavni proces u našoj školi već pet godina, pa možemo reći da su odlično prihvaćeni kako od vršnjaka tako i od zaposlenih u školi. S ponosom možemo istaći da imaju kontinuiranu podršku i pomoć, i lijep smo primjer škole u kojoj su svi dobrodošli.

Milja Božović

prezentovale nastavnicima razine nastave na nivou škole.

Dio akcionog plana bilo je organizovanje kulturno-zabavnog programa u školi, u kojem učestvuju svi učenici. Kao rezultat imali smo dvije priredbe naših prvaka.

Priredbu „Prvi put sa Jensemkom“ naši prvaci izveli su u oktobru. Na njoj su predstavili raznolike kape, šešire, ogrtalice,

jeseni.

I priredba „Čarolija maski, pjesme i igre“, izvedena u decembru, ostavila je snažan utisak na sve roditelje i goste. Učenici su se predstavili raznobojnim maštovitim maskama, velikim brojem recitacija i muzičkih tačaka. Prikazana je i izložba učeničkih likovnih radova i fotografija s brojnim zanimljivim aktivnostima.

Učenici Romi i Egipćani uključeni su u redovni nastavni proces u našoj školi već pet godina, pa možemo reći da su odlično prihvaćeni kako od vršnjaka tako i od zaposlenih u školi. S ponosom možemo istaći da imaju kontinuiranu podršku i pomoć, i lijep smo primjer škole u kojoj su svi dobrodošli.

Milja Božović

OŠ „Radomir Rakočević“, Prošćenje AKTIVNE I RADIONICE I SEKCIJE

Osnovna škola „Radomir Rakočević“ u Prošćenju imala je niz vannastavnih aktivnosti, od kojih svakako treba izdvojiti radionicu u sklopu Đečje neđelje.

Veoma zanimljiva interaktivna radionica povodom 18. oktobra, Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, ostvarila je izuzetnu razmjenu

informacija i saznanja, pa su učenici ozbiljno shvatili ovaj problem, posebno trgovinu decom.

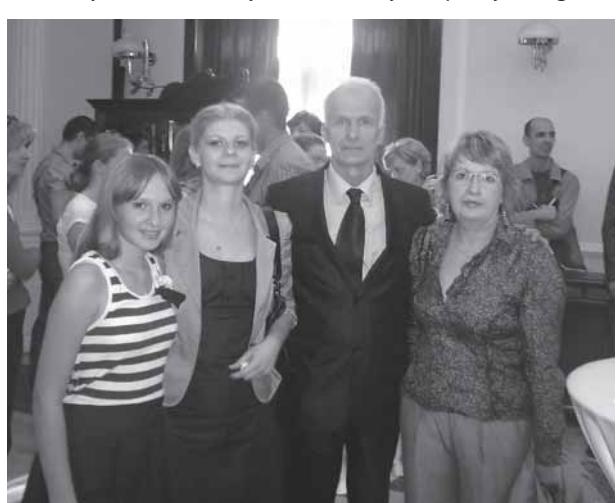
Među aktivnostima koje obuhvataju saradnju s lokalnom zajednicom treba istaći vrlo lijepo druženje s narodnim guslarem Miletom Pantovićem. Učenici su postavili niz zanimljivih pitanja, a guslar

duhovitim odgovorima približio način izrade gusala i njegovanje epske poezije kroz vrijeme.

U okviru saradnje sekcija, učenici su sa svojim mentoricima izradili nekoliko panoa: Nacionalni parkovi, Crna Gora – zemlja snova, Likovni i literarni kutak, Moskva – grad nauke i kulture, London je moj san. Sportske sekcije organizovale su druženje s Danijelom Furkulom, istaknutim sportistom, učesnikom Olimpijskih igara.

Literarna sekcija učestvovala je na konkursu Akcije za ljudska prava (HRA) za scenario stripa na temu ljudskih prava. Njihov scenario biće jedan od pet djelova u okviru stripa koji izrađuju HRA i Kancelarija ombudsmana.

Učenica Andjela Medojević, čiji je mentor nastavnica crnogorskog jezika Mariola Stanić, u Podgorici je primila II nagradu na svečanosti koju je povodom konkursa za najljepše pismo organizovala Pošta Crne Gore.

Učenica Andjela Medojević, mentorka Mariola Stanić, direktor Zoran Ilić i pomoćnica ministra Vesna Vučurović

Ljiljana Jokić

OŠ „Ilija Kišić“, Zelenika: Kreativna vannastavna aktivnost

DAN ĐEČIJE RADOSTI

– Bogatim programom obilježen Dan đečije radosti
– Napravljeni interesantni predmeti od recikliranog materijala

princeza s balova, zlatnih kruna starih kraljeva, divnih i velejnplnih kuća, šarenih i nasmijanih lutaka, ukrasnih čestitki, maštovitih aviona sa svojom divnom pistom...

Smjenjivali su se individualni i grupni rad, stajaći i sjedeći položaj u radu... Ali se jedno nije mijenjalo: iskreni osmijeh i zadovoljstvo u radu. Ništa im nije bilo teško i nijednog trenutka nijesu zatražili moju pomoć.

Kao i mnogo puta do tada, osjećao sam ponos što su to baš moji daci i što sam privilegovan da prisustvujem času na kojem je vladala harmonija, uzajamno poštovanje i pomanjčanje, i, naravno, marljiv rad malih umjetnika.

Goran Drobnjak,
profesor razredne nastave
(odjelj. starješina IV-a)

Učenici od I do V razreda obilježili su Dan đečije radosti prigodnim programom u školskoj fiskulturnoj sali. Smjenjivale su se ozbiljne i šaljive recitacije, skladne koreografije s odgovarajućim kostimima, sve do muzičkih igara i folklora. Ovaj spoj igre i mladosti, ozbiljnih izraza đečjih lica s razočaranim i nasmijanim očima, izmamio je ogroman aplauz svih prisutnih. To je ujedno bila

i priprema za predstojeći program za Dan škole.

Reciklažom do maštovitih ostvarenja

Naša škola je, kao i do sada, obilježila Dan reciklaže. Učenici IV-a bili su više nego maštovit i motivisani da od starog papira, kartona i ostalog materijala naprave zanimljive predmete. Bilo je tu sjajnih maski – pravih

ISKRENI OSMIJEH I ZADOVOLJSTVO U RADU: Čas na kojem je vladala harmonija

Savjetovanje za nastavnike građanskog vaspitanja održano u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Podgorici

LJUDSKA PRAVA U AKCIJI

Na savjetovanju održanom u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ u Podgorici, nastavnici građanskog vaspitanja upoznati su s aktuelnim aktivnostima u oblasti građanskog vaspitanja i obrazovanja, prije svega s ciljevima i postignućima ljetne

akademije „Ljudska prava u akciji“ koja je u organizaciji Savjeta Evrope, Evropskog centra Vergeland iz Oslo i Zavoda za školstvo održana na Cetinju.

Pomenute ciljeve i postignuća prezentirao je tim OŠ „Njegoš“ iz Spuža, koji je u

Predstavljen je i program Pestaloci, a oglednu radionicu uradila je Snežana Bošković, nastavnica istorije u OŠ „Olga Golović“ u Nikšiću. Učesnici su posebno upoznati s Poveljom Savjeta Evrope o obrazovanju za demokratsko građanstvo i ljudska prava.

Nastavnici su iznijeli potrebe i preporuke za dalju obuku u ovoj oblasti, te saopštili potreškoće sa kojima se srijeću u nastavi.

Lj.V.

U OŠ „Pavle Rovinski“ u Podgorici obilježen Dan sigurnog interneta

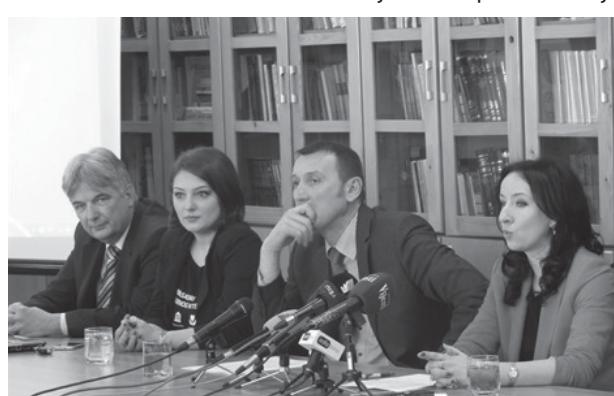
ZA BEZBJEDNO KRETANJE U VIRTUELNOJ SREDINI

Ministarstvo prosvjete, u saradnji s Ministarstvom za informaciono društvo i telekomunikacije i kompanijama Majkrosoft i Telenor, obilježilo je u OŠ „Pavle Rovinski“ u Podgorici Dan sigurnog interneta.

Pomoćnik ministra za informaciono društvo i teleko-

municije Radule Novović kazao je da je taj resor prepoznao zaštitu dece na internetu kao prostor u kojem je neophodno djelovati ukoliko želimo da Crna Gora postane napredno i bezbjedno društvo znanja.

Prema njegovim riječima, obaveza je i da ih u procesu učenja

NAUČITI ĐECU I DA SE SAMA ŽITITE: Sa svečanosti u OŠ „P. Rovinski“

žitimo i da im omogućimo da kretanje u virtualnoj sredini za njih bude sigurno i bezbjedno iskustvo.

„Veoma je važno da im u ovu svrhu obezbijedimo neophodne instrumente zaštite, ali i da ih, u istoj mjeri u kojoj ih upućujemo na informatičku pismenost, usmjeravamo ka sticanju vještina koje će im pomoći da sami sebe zaštite“, upozorio je Novović.

Na svečanosti su govorili: Marijana Papić, direktorka OŠ „Pavle Rovinski“, Mubera Kurpejović, pomoćnica ministra prosvjete, te Adrijana Husić i Ranko Čabrilović – predstavnici Telenora i Majkrosofta.

Dan sigurnog interneta obilježava se širom svijeta. Ovogodišnja tema su onlajn prava i odgovornosti, a slogan je „Povezivanje s poštovanjem“.

Lj.V.

UNIJETI ŠTO VIŠE RAZNOVRSNOSTI I UMJEŠNOSTI

Od svakog nastavnika zahtijeva se neprekidno napredovanje i težnja za usavršavanjem. Što je veći naš trud oko podizanja vlastite govorne kulture, i učenici se više povode za nama. Za razvoj jezičke kulture značajno je osnovnoškolsko doba. Tu se ispravljaju nepravilnosti govora predškolskog uzrasta i stvaraju temelji za dalja saznavanje

Piše: Bosa Drašković

Iako se rijetko dešavaju nesporazumi prouzrokovani pogrešnim akcentom, ipak je neophodno upozoriti učenike da ima dosta slučajeva gdje se akcentom određuje značenje riječi. Takvi su tekstovi za uvježbavanje:

1. Vruća pāra čuda stvara mnogo pārā savjest pārā jedna pāra nema pāra

2. Zelene gōre gōrē sve je vatreno more. Trava i ličće vene gōre već nisu zelēne.

3. Što na njivi svojoj kupiš to na trgu ne moraš da kupiš.

Ovakvi časovi govornih vježbi su poželjni jer privlače pažnju i onih učenika koji su nezainteresovani za nastavu uopšte.

Za gorone stilsko-kompozicijske i pisane vježbe užimaju se isti oblici. Međutim, sadržaj vježbe, tema i naslov neće uvijek biti isti. Do petog razreda praktikuju se isti naslovi, a od šestog do devetog daju se posebni sadržaji za pismene a posebni za usmene vježbe jer bi im isti sadržaji bili dosadni i javila bi se površnost u izlaganju. Zato u okviru istog oblika treba davati posebne teme za usmene a posebne za pismene

vježbe. Oblici vježbi usmenog i pismenog izražavanja su sljedeći: deskripcija (opisivanje predmeta i bića), naracija i pričanje događaja, portret, opis dinamične pojave, opis eksterijera i enterijera, opis grupe bića; izvještavanje, raspravljanje i informativno-poslovno komuniciranje (molba, žalba, priznanica, potvrda, telegram, novčana uputnica, pismo, čestitka), oglasi, obavještenja, anketa. Svaki od ovih oblika ima svoje varijante (službeni, nešlužbeni, javni, lični).

Pričanje je saopštavanje događaja koji su se desili subjektu. Pričanje treba da je živo, dinamično. Pričanje je teže od prepričavanja jer pričanje podrazumijeva iznošenje činjenica na potpuno subjektivan način. Pričanje sadrži i prepričavanje i opis. Organizacija časa može biti sljedeća:

1. psihološka priprema i navaja cilja

2. pričanje događaja ili doživljaja (mjesto, vrijeme, likovi, tok radnje)

3. analiza vježbe (kakvo je bilo usmeno izlaganje, u kojoj su mjeri učenici bili aktivni, kako su shvatili oblik i temu vježbe, kakvim su rječnikom raspolažali). Izbor tema za pričanje je veoma širok. Na ovakvim časovima govornih vježbi dešava se da je samo mali broj učenika aktivan i da

se ostali učenici ne uključuju, pa časovi postaju monotonni i njima se ne postiže osnovni cilj. Zbog toga treba navikavati i osposobljavati učenike od početka VI razreda da pričaju svoje doživljaje. U uvodnom dijelu časa treba ih aktivirati i usmjeriti.

Učenička sposobnost posmatranja

Opis ili deskripcija jeste prilično težak oblik u kulturi izražavanja. Postoje realistični i literarni opis. U realističnom opisivanju isključuju se svaka subjektivnost. Predmeti i pojave se opisuju onakvi kakvi jesu. Kod lirske opisivanja dolazi do izražaja subjektivnost i emocionalni stav prema onome što se posmatra. Ovaj opis je pun pjesničkih slika. Kod opisivanja je značajno da se učenici sposobe da posmatraju.

Bez dobrog posmatranja nema ni dobrog opisivanja. Učenike treba uputiti u način posmatranja. Potrebno je da znaju da uočavaju bitne oznake predmeta, i to po određenom redu i kriterijumu. Red opisivanja treba da bude prirodan. Prvo treba dati opštu sliku a zatim prelaziti na pojedinačnost. Ovaj oblik izražavanja pogodan je za bogaćenje rječnika. Opisivanje predmeta zahtijeva od učenika dosta umještosti.

Zato je preporučljivo uzimati one predmete koje učenici dobro poznaju (razni plodovi, školski pribor, kao i pribor koji je u kućnoj upotrebi). Često su učenici skloni da statički opisuju (jabuka je velika, okrugla, rumena – međutim, o njoj se može komponovati priča). Postupak za ove vježbe ima sljedeće etape: priprema i isticanje cilja, posmatranje predmeta, opisivanje (biranje adekvatnih izraza), aktivnosti na bogaćenju rječnika i zaključni razgovori.

Opisivanje ima više varijanti, i to: kraće samostalno opisivanje, šire opisivanje, opisivanje ogleda, portret, opisivanje dinamične pojave, opisivanje pejaža.

Izvještavanje podrazumijeva takav oblik izražavanja prema kome se tačno informiše o događaju ili stanju. U izvještaju se isključuje svaki subjektivni pristup. Traže se činjenice, konkretni podaci, a uz to i određeni zaključci. U izvještaju se primjenjuje informativni stil pisanja. Metod rada na pripremi i izvještaju može biti sljedeći: posmatranje i prikupljanje gradiva, sređivanje gradiva prema određenom redu ili toku radnje, zajednička izrada plana koji učenike upućuje na izbor potrebnih pojedinosti i oblikovanja sastava – izvještaja.

Dokazivanje teza

Smisao izvještaja jeste da se učenici od najranijih dana vježbaju u lijepom kazivanju o svemu što se događa u njihovo svakodnevnoj sredini. Najvažnije je da učenici znaju da odaberu predmet izvještaja, oblik (formu) izvještaja, da izvještaj bude jezički i stilski pravilno oblikovan. Izvještaja ima više oblika, kao što su vijet, novinski izvještaj, članak, prikazi, oglasi.

Raspisivanje kao oblik kulture izražavanja primjenjuje se pretežno u starijim razredima osnovne škole. Kod ovog oblika postoje dvije osnovne stvari: raspisivanje – teza, i raspisivanje – dokazivanje teze. Teza je sud o pojavi. Učenici, na primjer, čitaju određeni tekst i dolaze do određenog suda – teze o tome zašto je radnja locirana na datom mjestu, kakav je bio glavni junak i slično. Teze se mogu odnositi i na svakodnevnu situaciju u odjeljenju, u prirodnjoj i društvenoj sredini u kojoj učenici žive. Poslije formulacije teze pristupa se dokazivanju – traže se podaci i dokazi iz raznih izvora koji su učenicima na raspolaganju. Rasprava se može organizovati u vezi sa književnim djelom, filmom, pozorišnom predstavom, radijskom i TV emisijom, člankom u dječjoj štampi.

Neophodno je osposobiti učenike da pišu lične i poslovne pisane sastave, kao što su: pismo, čestitka, molba, telegram, poziv, referat, dnevnik, reportaža, putopis. U novom, sadašnjem programu akcenat je na neumjetničkim tekstovima (anketa, reklame, oglasi, obavještenja), zatim na razmijevanju stručnih i publicističkih tekstova, kao i na pisanih sličnih.

Ne vrijedi puno poznavanje pojedinih oblika pismenog izražavanja ukoliko se dobro ne poznaju faze u izradi sastava i svi elementi koji ulaze u jedan pisani sastav. Ima nekoliko faza u izradi pisanih sastava: izbor oblika izražavanja, izbor i analiza teme, prikupljanje i sredjivanje materijala, izrada plana, pisanje, ispravljanje i vrednovanje sastava.

Da bi gorone i pismene vježbe opravdale svoj cilj, neophodno je unijeti što više raznovrsnosti i umješnosti da bi se razbila monotonija koja često vlada na časovima. Nastavnik može da primjenjuje ove i još neke druge oblike vježbi jer ima pravo da bude samostalni kreator 20% ukupnog gradiva.

Kraj
(Autorka je penzionisana nastavnica crnogorskog srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika)

SAVREMENA NASTAVA: XXI vijek – vijek novog učenika i nastavnika

I PREKO FEJSBUKA SE UČI

Umjesto da na času podijelim štampane listiće s istraživačkim pitanjima za naredni čas, ili pitanja kao uputstva za pisanje eseja, sve to postavila sam na zid Fejsbuka i obavijestila đake. Bilo je efekta: prateći njihov rad, uočila sam da su produktivniji i odgovorniji, da je ovakav vid komunikacije učenicima veoma zanimljiv

Piše: Mirsada Šabotić

Vremena kada su učenici strepljeli od profesorskog autorativnog glasa i oštrog pogleda i imali tremu kada odgovaraju, po svemu sudeći – daleko su iza nas. Naime, reforma školstva u našoj zemlji doprinijela je zbljižavanju nastavnika i učenika. Prije svega kroz interaktivno učenje koje je danas primarno u nastavi. Savremeni način učenja profilisan je činjenicom da treba razbiti „zid u nastavi“, oslobođiti se tradicionalne monološke metode, prići učenicima kao ličnostima koje imaju svoje stavove, želje, pomoći da im adolescentno doba ne bude istraumirano, obogatiti ih znanjem, biti tolerantan i pažljiv, ali istovremeno i principijelan i autoritativan, kao i zahtjevan kada je pružanje

znanja s njihove strane u pitanju.

Razbijanje zida u nastavi

Po svemu sudeći, današnje školstvo ne zahtijeva samo ovještalo pružanje znanja, već i vještine pri pružanju znanja, tj. kreativnost. Očigledno je da kreativna nastava pospješuje vaspitno-obrazovni proces, pri čemu razbijanje „zid u nastavi“ i na taj način čini je fleksibilnijom. S obzirom na to da živimo u vremenu u kojem otuđenost čovjeka sve više uzima maha, svi smo željni harmonije, ljubavi, ljudskosti, igre, želje da saznamo i naučimo, produhomimo svoju ličnost, jednostavno – da učeći budemo slobodni, bez strahopštanja. To želi i savremeni učenik 21. vijeka.

Učenici, nažalost, već dugo dana provode uz internet, posebno čitajući na Fejsbuku. Fejsbuk profil otvorila sam nadajući se da će nekako sresti svoje prijatelje i rođake koji su se tokom rata na Kosovu odselili s tih prostora i s kojima sam izgubila svaki kontakt. Priznajem bilo je plodotvorno jer sam došla u kontakt s mnogima s kojima sam provela djetinjstvo. Tako sam istovremeno svakodnevno bila u situaciji da uočim i udem u taj svijet mladih ljudi putem Fejsbuka. Nije mi smetalo da prihvatom njihova prijateljstva. Nekako ih

osjećam kao svoju djecu, a ne kao nekog s kim će tokom sedmice provesti četiri nastavna časa i već izlaskom iz učionice zaboraviti da postoje.

U početku sam pratila njihove komentare, sakupljala pravopisne i stilске greške, elaborirala ih na času. Čak sam znala da ih opomemem ako bih uočila neku vulgarsnost u njihovim komentarama. Iskreno rečeno, poslušali bi me. Znajući da je reforma školstva u Crnoj Gori iz temelja izmjenila način rada u nastavi, kao i novi pristup nastavnom procesu uopšte, pristupila sam i ja ovoj novini.

Zanimljiva komunikacija

Današnja nastava zahtjeva da učenici istražuju putem testova, eseja, seminarских radova, projekata. Sve to iziskuje materijalna sredstva. Naravno da je nemoguće da škola ispunji sve zahtjeve. Upravo mi je Fejsbuk pomogao da taj problem riješim. Umjesto da na času podijelim štampane listiće s istraživačkim pitanjima za naredni čas, ili pitanja kao uputstva za pisanje eseja – sve to postavila sam na zid Fejsbuka i obavijestila đake. Nesumnjivo, bilo je efekta: prateći njihov rad, uočila sam da su produktivniji i odgovorniji, da je ovakav vid komunikacije učenicima veoma zanimljiv.

Čak smo komentarisali i na času. Javljaju mi se i bivši učenici, sada studenti, s kojima nijesam prekinula komunikaciju. Traže savjete i objašnjenja u rješavanju nekih obrazovnih ali i vaspitnih problema na koja nailaze. Većinom su to studenti jezika. Blagomaklono i s entuzijazmom im pomažem.

Prijatelji vrijedni poštovanja

Nastavnik ovakvim vidom komunikacije nikako ne gubi autoritet kod učenika. Štaviše, lično osjećam njihovo još veće poštovanje. Činjenica da su mi prijatelji na Fejsbuku, čini ih vrijednim mog poštovanja. Stereotip da zbljižavanje učenika i nastavnika ruši autoritet nastavniku nije tačan. Učenici ne vole bezvoljne nastavnike, nastavnike tipa „kuća – pos'o, pos'o – kuća“. Oni su najbolji kritičari. Kad osjetite da nastavnik nespreman dođe na čas ili da bezvoljno radi, tek tada zloupotrebljavaju tu prisnost. Nastavnik autoritet kod učenika stiče svojim radom, a nikako strahopštanjem ili poklanjanjem ocjena. Dešavalо se da smo imali učenika koji je nekada imao sve petice. Sukobio se s profesorom, a istovremeno je preživio razvod brača svojih roditelja. I kod mene je dobio jedinicu. Saznala sam da njegove probleme. Dogovorili smo se da mu porukama pu-

OSJEĆAJU SE JAČI I SPREMNJI

Skoro svi učenici izjasnili su se da više vole ovaku komunikaciju nego da im podijelim papiriće ili da im diktiram pitanja na času. Često postavljaju pitanja na zid Fejsbuka slična onima koja će biti na testu, što učenicima pruža najveće zadovoljstvo. Danova se spremaju, osjećaju se jačim i spremnjim da iznesu svoja znanja. A i meni odgovara, dobijam na vremenu jer su standardi u nastavi visoki, štim papir školi, a i ovo smatram veoma kreativnim.

Desi se na času da mi postave pitanja iz pravopisa. Ponekad, zbog operativnih ciljeva koje zahtijeva određeni čas, nijesam u mogućnosti da odvojam vrijeme za taj problem, ali porukom preko Fejsbuka nadoknadim sve.

tem Fejsbuka dajem pitanja da popravi jedinicu. Svakog dana je čekao moje poruke i dolazio u školu s urađenim zadacima. To mu je pričinjavalo zadovoljstvo. Ovakav vid komunikacije doprinio je da na kraju godine dobije trojku. Maturirao je s peticom. Sada je student i prospekt mu je devet. Čujemo se često. Zaboravio je na probleme. Izgrađuje svoju ličnost.

Voditelj, motivator, animator

Smatram da je savremeni nastavnik ključni aktor u promovisanju znanja, i on više nije medij koji prenosi znanje bivših generacija mladim naraštajima, već je voditelj, motivator i animator cjelokupnog nastavnog procesa. On treba svojim primjerom da predstavi i po-

stavi nove standarde vaspitanja i obrazovanja. Ne smije da bude dogmatičar, treba da uđe u svijet mlađih, da ih dublje upozna i tek tada će shvatiti da treba da se zauzme za učenika kao za čovjeka kome je, osim pružanja znanja, potrebljano i ljudske ljubavi. Osim toga, nastavnik treba da bude u toku s novim tehnologijama i da ih primjenjuje u nastavi. Prošla su vremena kada su se u nastavi koristili samo kreda i sunđer, ali i „šipka“ kao „čigledna sredstva“. Jer 21. vijek izradio je „novog čovjeka“, a time i novog nastavnika i učenika.

(Autorka je profesorka crnogorskog-srpskog, bosanskog i hrvatskog jezika i književnosti u Gimnaziji „30. septembra“, Rožaje)

MLADI I ANTIFAŠIZAM

Delegacija SUBNOR-a i antifašista Crne Gore u Ministarstvu prosvjete: spomen-medalja ministru Slavoljubu Stijepoviću

ANTIFAŠIZAM TEMELJNA VRIJEDNOST CRNE GORE

Predsednik boračke organizacije Andrija Nikolić uručio je ministru Slavoljubu Stijepoviću spomen-medalju povodom 70 godina 13-julskog ustanka, za poseban doprinos njegovanju tradicija revolucije.

ZA POSEBAN DOPRINOS NJEGOVANJU TRADICIJA REVOLUCIJE: Ministar Stijepović i Andrija Nikolić

Delegacija SUBNOR-a i antifašista Crne Gore u Ministarstvu prosvjete

18

FEB.

Prosjetni rad

Generalna skupština UN usvojila rezoluciju protiv glorifikacije nacizma

ZABRINTOST ZBOG USPONA EKSTREMISTIČKIH POKRETA

Na inicijativu Rusije, Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je rezoluciju protiv glorifikacije nacizma. Za rezoluciju je glasalo 120 zemalja, a protiv su bile tri delegacije – Sjedinjenih Američkih Država, Kanade i Maršalovih ostrva, dok se 57 zemalja uzdržalo prilikom glasanja.

Rezoluciju „Glorifikacija nacizma: o nedopustivosti određenih vrsta prakse koje

doprinose eskalaciji savremenih oblika rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i netrpeljivosti u vezi sa njima“ usvojio je Treći komitet Generalne skupštine UN, zadužen za socijalnu, humanitarnu i kulturnu pitanja.

U dokumentu se, između ostalog, izražava ozbiljna zabrinutost usponom ekstremističkih pokreta i političkih partija koje propagiraju rasizam, etnocen-

trizam i ksenofobiju, koji se bave širenjem ideologije fašizma i rasne nadmoći. Rezolucijom se osuđuje slavljenje nacističkog pokreta i bivših članova organizacije „Vafen - SS“, između ostalog, otvaranjem spomenika i memorijala, kao i održavanje javnih demonstracija sa hvaljenjem nacističke prošlosti, pokreta i neonacizma.

Pred spomenikom heroja Spasića i Mašere: Ljudi koji su živjeli davno, a žive i danas i živeće zauvijek

UMJESTO PONIŽAVAJUĆEG ŽIVOTA POD OKUPATOROM, ODABRALI SU SMRT I VJEĆNI ŽIVOT

Crtala Tijana Dragojević, učenica IV razreda

Spasić i Mašera, dva heroja, dva prezimena koja se nikada ne izgovaraju odvojeno. Dva čovjeka koja su disala istim duhom, neustrašivim, pravednim. Duhom koji nije trpio izdaju niti predaju

Svi spomenici su nijemi, ali najvjejniji i vječni čuvari istorije, kulture, življena, časti i hrabrosti nekog naroda ili pojedinca. Često su oni jedini čuvari i svjedoci nekog događaja jer ljudi, jureći kroz vrtoglavu budućnost, lako zaboravljaju prošlost. Tek kada se nađu ispred nekog spomenika, zastanu i zapitaju se čije onime nosi na sebi, čiji je vječni spomen.

U prelijepom tivatskom parku, okruženom visokim drvećem i duhom tišine, mira i slobode koju čovjek uvijek osjeti kad se tu nađe, nalazi se spomenik Spasića i Mašere. Taj spomenik izaziva divljenje i strahopoštovanje prema dvojici ljudi koji su živjeli davno, a žive i danas i živeće zauvijek.

Spasić i Mašera, dva heroja, dva prezimena koja se nikada ne izgovaraju odvojeno. Dva čovjeka koja su disala istim duhom, neustrašivim, pravednim. Duhom koji nije trpio izdaju niti predaju. Život u ropstvu za Spasića i Mašeru nije bio vrijedan, jednostavno nisu mogli da prihvate niti da se pomire sa nametnutim porazom.

Umjesto ponižavajućeg života pod okupatorom,

Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma

PREDAVANJA U SREDNJIM ŠKOLAMA U PODGORICI

Udruženje boraca i antifašista Crne Gore obilježilo je Međunarodni dan borbe protiv fašizma i antisemitizma. Tom prilikom ratni veterani i antifašisti pošetili su srednje škole u Podgorici i održali predavanja o antifa-

šizmu. Na tu temu u Srednjoj medicinskoj školi u Podgorci mladima su govorili prof. dr Ljubo Sekulić i Marko Jokić. U Ekonomskoj školi „Mirko Vesović“ predavač je bio Slobodan Simović, a u Gimnaziji „Slobodan Škerović“ akademik Ra-

doje Pajović i Dragan Mitov Đurović. U Srednjoj stručnoj školi „Spasoje Raspovović“ o antifašizmu je govorio Novak Adžić, a u Gimnaziji „25. maj“ u Tuzima Boro Banović, Zoran Bobo Raičević i Ismet Đoković.

Iz Srednje medicinske škole u Podgorici

Obilježen Međunarodni dan šećanja na žrtve holokausta DA SE NIKADA NE PONOVI

Savez udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore obilježio 70 godina od pogibije narodnih heroja na Podima

ŠEĆANJE NA SVE KOJI SU UGRADILI SVOJE ŽIVOTE ZA SLOBODU CRNE GORE

Povodom 70 godina od pogibije narodnih heroja Njegoša Đurkovića i Sava Ilića, te prvoboraca Daša Pavičića i Stjepa Šarena, delegacija Saveza udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore (odbori Kotora, Tivta i aktivisti iz Herceg Novog) položila je vijenac na mjesto pogibije na Podima.

„Velika crnogorska istorijska čitanika čuva od zaborava

ma da nikada ne dozvole da se najveće istorijsko zlo ponovi. To je istovremeno dužnost čitavog demokratskog svijeta – da u korijenu sačeće sve pojave fašizma koji, mada je u Drugom svjetskom ratu pobijeđen, nikad nije prihvatio poraz i u uvijek predstavlja opasnost po budućnost“, ka-

zao je prof. dr Ljubomir Sekulić, potpredsednik SUBNOR-a Crne Gore. On je istakao da je to Crna Gora prepoznala i već na početku rata svrstala se među zemlje antifašističke koalicije, te da je i danas Crna Gora u srcu antifašističkog pokreta u svijetu.

Savez udruženja boraca NOR-a i antifašista Crne Gore obilježio 70 godina od pogibije narodnih heroja na Podima

borce koji kroz vjekove nikad nijesu trgovali sa svetim parčetom zemlje koji se zove domovina i sa svetinjom, sa slobodom svog naroda“, kazala je tom prilikom gradonačelnica Kotora Marija Čatović. Ona je istakla da ponovo nezavisna Crna Gora, koja gaji duboko poštovanje za zajedničku četvrtogodišnju borbu protiv okupatora s ostalim jugoslovenskim narodima, ponosno čuva šećanje na sve koji su svoje živote ugradili u njenu slobodarsku budućnost. „Crna Gora i njen, kroz vjekove slobodarski kraj Boka – simbol su borbe protiv fašizma“ naglasila je Čatovićeva.

Učesnici ovog skupa položili su cvijeće i vijenце i na spomeniku na Savini.

SIMBOL BORBE PROTIV FAŠIZMA: Polaganje cvijeća na Podima

odabrali su smrt. I vječni život. Tog 17. aprila 1941. godine odlučili su da potope brod i ne dozvole da padne u ruke neprijatelju. Tada su pokazali i dokazali kolika može da bude i ljudska čast, hrabrost i koliko je veliko srce u čovjeku kad kuca za domovinu, za slobodu. Zajedno su odlučili da će brod biti njihova grobnica u plavom Jadranu. Svojim izborom pokazali su i poslali poruku svim ljudima, borbama, patriotama, prijateljima, ali i izdajnicima i neprijatelju – kako se brani sloboda i domovina.

Naučili su nas da nikada ne treba odustajati niti pognuti glavu. I sada, stoeći pred njihovim spomenikom, čini mi se da vidim njihov posljednji zagrljav i stisak ruku. U mojim očima blistaju suze. U mojim suzama je ponos što pripadam narodu koji rađa ljudi spremne na takve podvige i žrtve.

Jovana Dojković, učenica II razreda SMŠ „Mladost“, Tivat (Časopis „Mladost“ br. 6)

Poštovani uredniče, crnogorski đaci i prosjetari dobili su novog, nezaboravnog učitelja. Čestitke vama i redakciji za koncepciju, za jezik, za teme, za nastavak svjetle tradicije „Prosjetnog rada“.

Dragan Mitov Đurović, sekretar SUBNOR-a i antifašista Crne Gore.

TELEGRAM „PROSVJETNOM RADU“

Publikovan novi broj časopisa „Vaspitanje i obrazovanje“ koji izdaje Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Podgorica

BOGAT I RAZNOVRSTAN SADRŽAJ

„Evaluacija reforme obrazovanja u Crnoj Gori“ (sažetak istraživanja) glavna je tema broja časopisa za pedagošku teoriju i praksu „Vaspitanje i obrazovanje“, koji izdaje Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Pod-

gorica. Stalnu rubriku Članci (naučni, istraživački, pregledni, stručni radovi) označili su sljedeći autori: Milorad Nikčević („Metodičko-metodološke transpozicije Samjuela Beketa u Očekivanju Godoa“), Siniša Crvenković i

Vladimir Tutić („Značaj izračunavanja površine ravnih likova pri izračunavanju površine i zapremine tijela u prostoru“), Mira Vučelić („Analiza postignuća učenika crnogorskih gimnazija na FCI testu“), Marija Đorđević

i Vlasta Sučević („Oprema i materijalno-tehnički resursi kvalitetnog osnovnog obrazovanja“), Milja Vujačić, Rajka Đević i Jelena Stanišić („Izkustva i mišljenja roditelja o uključivanju djece sa teškoćama u razvoju u redovne škole“), Jelena Perunović-Samardžić („Smisao i vrijednost izgradnje multikulturalnog obrazovanja“). Odjeljak Nastavno-vaspitni rad priredili su: Svetlana Lazić („Metodička praksa upoznavanja okoline iz ugla studenata“), Marina Krstajić („Specifičnosti zamjenica u jeziku lirske narodne poezije“), S. Kolačevski („Ka jednostavnosti

preko opštosti i cjelovitosti“ – prevod), i Larisa Krilova („Stvaralački pristup nastavi matematike“ – prevod). U dijelu Dokumenti, izveštaji, poruke objavljen je tekst „Zajednica prakse u razvoju kurikuluma Međunarodnog zavoda za obrazovanje: Uloga ocjenjivanja u razvoju učeničkih kompetencija“ (UNESCO-IBE). Ivan Jovović i Slobodan Balać u okviru Pregleda, komentara, osvrta pišu o Barskom glagoljskom misalu iz 1893. godine, odnosno kako se prilagoditi razvoju, a ne okrenuti leđa prošlosti. U ovom broju prikaze su objavili: Nada Dur-

GIMNAZISTI NA KONCEPTUALNOM TESTU IZ MEHANIKE ISPOD EVROPSKOG PROŠEKA

Pišući o rezultatima analize postignuća učenika crnogorskih gimnazija na konceptualnom testu iz mehanike (FCI – Force Concept Inventory), Mira Vučelić u rubrici Članci iznosi rezultate koji su upoređeni s rezultatima istraživanja sprovedenim u drugim državama. Prema njenim navodima, analiza je pokazala da su rezultati naših učenika ispod evropskog prošeka, dok su zemlje iz regiona, poput Hrvatske i Slovenije, oko prošeka. Podizanje nivoa znanja iz ove oblasti je neophodno i zahtijeva uvođenje novih nastavnih metoda.

Marija Đorđević i Vlasta Sučević pisale su o opremi i materijalno-tehničkim resursima kvalitetnog osnovnog obrazovanja. One su zaključile da efikasnost i osavremenjivanje nastavnog procesa podrazumijeva usavršavanje didaktičkih medija, nastavnih metoda i oblika rada, kao i kompletног metodičkog sistema. Milja Vujačić, Rajka Đević i Jelena Stanišić objavile su tekst o iskustvu i mišljenju roditelja o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u redovne škole. Njihovim istraživanjem obuhvaćeno je 120 roditelja iz osam osnovnih škola iz Beograda i Subotice. O smislu i vrijednosti izgradnje multikulturalnog obrazovanja svoja zapažanja iznijela je Jelena Perunović-Samardžić.

„Cilj istraživanja je da se prepoznaju značajne barijere kada je u pitanju sama implementacija multikulturalnog obrazovanja u nastavi, kao i da se identificuju najefikasnije metode i načini koje nastavnici i profesori smatraju najkorisnijim za samu realizaciju takve vrste obrazovanja“, istakla je Perunović-Samardžić.

BARSKI GLAGOLJSKI MISAL

U okviru rubrike Pregledi, komentari, osvrta Ivan Jovović piše o Barskom glagoljskom misalu iz 1893. godine. Između ostalog, on navodi: „Da bismo spoznali društvene okolnosti koje su uslovile nastanak Barskog misala na glagoljici u 1893. godine, neophodno je razmotriti najdublje slojeve naše duhovnosti kako bismo shvatili da povratak glagoljice krajem XIX vijeka u Crnoj Gori nije bila neutemeljena projekcija crnogorskog knjaza i dijela ondašnjeg hrvatskog katoličkog episkopata“, istakao je Jovović.

ković („Novi naslovi sa 57. Međunarodnog sajma knjiga u Beogradu i Interlibera – sajma knjiga u Zagrebu“), dr Miroslav Doderović (o knjizi Miroja Vukovića „Tara“), mr Vasilij Jovović (knjige mr Marijana Premovića, Župa Budimljia u srednjem vijeku) i dr Cvetko Pavlović (knjige Blaža T. Orlandića „Orlovo grijedoo“).

Glavni urednik časopisa je Radovan Damjanović, a odgovorni dr Božidar Šekularac.

Š. B.

19

FEB.

Prosjetni rad

U izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost štampan je 10. broj časopisa „Lingua Montenegrina“

JEZIKOSLOVNA, KNJIŽEVNA I KULTURNA TEMATIKA

U izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost štampan je 10. broj časopisa za jezikoslovna, književna i kulturna pitanja „Lingua Montenegrina“. Uvodne strane svojim tekstovima ispunili su sljedeći autori: Vesna Bulatović („Engleska imenska atribucija u prevedu na crnogorski“), Milica Lukić, Vera Blažević-Krežić i Tena Babić-Sesar („Filozofsko-simbolički ustroj glagoljskog pisma prema formuli božanskog tetrakisa“), Kristina Palajska-Backović i Goran Drinčić („Prevođenje struč-

nih tekstova u teoriji i praksi: teorijski okvir, prevodilačke metode i procedure“), Indira Smajlović-Šabić („Kolokacijska i konceptualna analiza jedinica sa somatskom sastavnicom srce“), Sonja Špadljer („O kondicionalu u francuskom jeziku“), Danijela Matić („Jezične moći u drami Ko se boji Virdžinije Vulp“), Jakov Sabljić („Mitološke preobrazbe u drami ‘Tiresijina laž’ Ljubomira Đurkovića“), Ethem Mandić („Pripovijedanje i dokumentarnost u djelu Grobnica za Borisa Davidovića“, Aleksandra Nikčević-Baćić-

vić („Umijeće sintetizovanja života i književnosti: kritički i teorijski pokušaji razumijevanja poetike Silvije Plat ili izučavanje tišina i kontradiktornosti teksta I“).

Pronađen pečat dukljanskog kralja Bodina

Dio časopisa, naslovljen Građa, prilogima su označili: Vukić Pulević („Orientalizam u toponomijama Spuža i neposrednoj okolini“), Adnan Čirgić i Aleksandar Radoman („Prilog toponomastiči crnogorskog sela Bračeni“), Sveti Markov Đurović („Iz leksičke crnogorskog sela Dupilo“) i Aleksandar Radoman, koji piše o novopronađenom pečatu dukljanskog kralja Bodina (pronađen u Arheološkom muzeju u Istanbulu).

„Detaljnijom analizom pečata, na osnovu njegovih sigilografskih karakteristika, Žan-Klod Šene (francuski medijavelist) smjestio je njegov nastanak u sam početak Bodinove vladavine. Otkrivanje olovnog pečata ovog dukljanskog kralja svakako pripada prvorazrednom događaju za crnogorskiju istoriografiju“, ističe Radoman.

U odjeljku Portreti Aleksandar Radoman i Adnan Čirgić dali su osvrт na filološki rad akademika Danila Radojevića, istakavši da on pripada generaciji crnogorskih autora koji su, odbacujući uvriježena shvatanja tradicionalističke nauke, trasirali puteve moderne montenegristske. Takođe, prema mišljenju autora, njegova

naučna interesovanja su široka, pa je svojim radovima dao značajan doprinos u više disciplina: književnost, istoriografija, folkloristika, jezikoslovje, etnologija, te arhivistika. Portret o životu i radu Vuka Minića konceptijski je osmislio Ćedomir Drašković, rekvavši da je riječ o čovjeku širokog obrazovanja, čiji je radni vijek između ostalog protekao u prevođenju s ruskog jezika, te da su njegovi naučni prilozi, pripovijetke, stručni zapis, epigrami i reportaže objavljivani u brojnim časopisima („Jedinstvo“, „Mostovi“, „Stvaranje“, „Spona“ i drugi). Adnan Čirgić objavio je tekst o nedavno preminuloj Maji Bošković-Stulli, hrvatskoj povjesničarki književnosti, odnosno njenom doprinisu montenegrinstici. Uvažena proučavateljica priredila je rukopis Folklorna građa istarskog crnogorskog sela Peroj, rukopis koji je zahvaljujući angažmanu našeg montenegrinstva, Milorada Nikčevića objavljen nakon više od pola vijeka. Čirgić ističe da taj njen rad predstavlja dragocjeno svjedočanstvo o usmenoj književnosti crnogorskih iseljenika u Peroju.

Prikaze su objavili: Krsto Pižurica i Jelena Knežević (o knjizi akademika Milivoja Solara „Povijest svjetske književnosti“), Jakov Sabljić (o knjizi Milorada Nikčevića „Crnogorska književnost od 1852. do 1918.“). „Milorad Nikčević u ovoj književnoj povijesti obuhvatio je razdoblje od pedese-

tih godina 19. stoljeća do Prvog svjetskog rata. Tada se javlja veliki broj crnogorskih pjesnika, pripovjedača, putopisaca i memoarista, a postupno se afirmira i dramska književnost i književna kritika. U radu se daje pregleđ Nikčevićev zaključak o tipološkim posebnostima literarnih ostvarenja u okviru svakoga pojedinoga roda crnogorske književnosti, romantizma, realizma i moderne“, kaže Sabljić.

Kontinuitet anticrnogorske politike

U prikazu o najnovijim izdanjima Instituta za crnogorski jezik i književnost o Njegošu (pisali su: Krsto Pižurica, Vojislav Nikčević, Danilo Radojević i Milorad Nikčević). Ćedomir Drašković naglašava da, iako su prošle tek dvije godine u radu ovog Instituta, on je više nego opravdao i najoptimističnija očekivanja. Kako zbog svoje razudene i uspješno organizovane i vođene osnovne djelatnosti (proučavanje crnogorske književno-jezičke prošlosti i sadašnjosti), tako i zbog značaja organizovanja specijalističkih naučnih skupova i prateće izdavačko-stamparske djelatnosti. Tu su još i prikazi Nele Savković-Vukčević (dr Danila Radojevića „Tužbalice“, Vuk Vrćević), Milice Lukić (povodom 100. obljetnice smrti Dragutina Antuna Parčića i pretiska njegova glagoljskog Misala u Crnoj Gori), te Marjane Đukić i Ethema Mandića (Antoan

Kompanjon: „Pet paradoksa modernosti“, prijevod Bojana Tenjović.

U okviru dijela označenog kao Arhiva Danilo M. Radojević iznosi rezonovanje o kontinuitetu jedne antinacionalne (anticrnogorske) politike, povodom članka Mitra Pešikana „Moramo li se parničiti pred Ustavnim sudom?“

„Crnogorska buržoazijska produžila je anacionalno djelovanje jer je neprekidno bila u strahu za svoj položaj, mjesto u naučnjem ustanova. Pravo bratstvo između Srba i Crnogoraca počeli su kovati srpski i crnogorski komunisti između dva rata, da bi se nastavilo u oružanoj revoluciji (1941–45) i revolucionarnom preporodu društva od 1945. godine naovo,“ stoji između ostalog u tekstu.

Glavni i odgovorni urednik časopisa je Adnan Čirgić.

Š. B.

PRILOZI O NJEGOŠU

Danilo Radojević („Osvođen na Njegoševu djelu u kontekstu vladavine Osmanlija“), između ostalog, ističe da je Njegoš kao državnik, političar i diplomata iskazivao stavove prema aktuelnom položaju balkanskih naroda pod turском vladavinom.

„Osim u diplomatskoj i drugoj prepisci, te svoje poglede transponovao je u pjesničkim djelima. Njegovi stavovi prema turškoj vlasti često nijesu objektivno analizirani u obimnoj literaturi, već su uopštavani i uzimanici kao njegov (isključivi) odnos prema islamskoj religiji“, zaključuje Radojević.

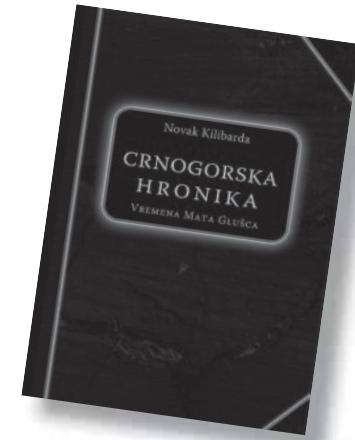
Pišući o Rovčanima i Moračanima u Njegoševom djelu, Krsto Pižurica smatra da Njegoš o njima nije mnogo pisao, niti pjevao. Slika unekoliko drugačija – junaštvo Uskoka Njegoš je cijenio, što se vidi iz pisama M. Medakovića, vladičina sekretara, navodi Pižurica.

Vesna Kilibarda objavila je prilog o zapisima „italijanske inspiracije“ u Njegoševoj „Bilježnici“, objavljenoj više od 100 godina poslije smrti crnogorskog vladika, pjesnika, i to samo u jednom izdanju do danas.

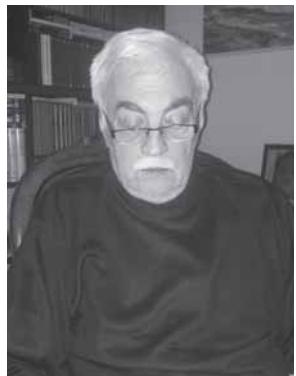
„Italijanske teme u ‘Bilježnici’ najvećim dijelom vezane su za Veneciju, kako savremenu, tako i nekadašnju Mletačku republiku, mnogo manje za neke druge italijanske krajeve, uglavnom one koje je Njegoš imao prilike da upozna“, ističe Kilibarda.

„Crnogorska hronika“ Novaka Kilibarde – roman ljudskih poriva, snažnih strasti, nadanja, optimizma

MAGIJSKI KRUGOVI KLIBARDINE PRIPOVIJESTI

Kilibarda se na prvi pogled doima kao spasilac narodne priče pred medijskim besprizornim naletima novih civilizacijskih dostignuća i raznoraznih modnih trendova. Piščeva snaga dolazi upravo do izražaja u vještini da s nevjerovatnom lakoćom miri prirodne i ludske suprotnosti i zavade, da čovjek dobro razumije vlastitu prošlost, bez obzira na nesigurnost i neizvjesne putokaze na koje ga je uputila i koje mu je ostavila. To razumijevanje ide dotele da bez ikakvih problema blagodarno komuniciraju nebo i zemlja, san i java, rat i mir, sreća i nesreća, ljubav i mržnja.

Piše: Božidar Ilijin Miličić

20 FEB.
Prosjetni rad

Crnogorska hronika, vremena Mata Glušca samim svojim naslovom nagovještava sadržaj koji je sistematično raspoređen između istorije, uglavnom zapamćene u narodu, i imaginacije, koja svojom fantastikom zadovoljava sve elemente ljudske vlastitog postojanja i životne sudbine.

Imajući u vidu da istorija „kao tok znači pozornicu na kojoj se odvija svaka vrsta igara, komičnog, tragičnog, harlekinskog“, Kilibarda istorijske događaje i likove koristi isključivo kao konstrukciju i temeljnu armaturu u koju utkiva i učvoruje neizbjegno narodno viđenje tih tokova, dajući mu nove dimenzije i značaj. Kao neumorni istraživač i pratilac svih značajnijih društvenih i istorijskih kretanja i dramatičnih procesa do kojih dopire ljudsko pamćenje, pisac samo prividno svoje pripovijedanje ponekad dovodi u čvršću međuzavisnu vezu s nekom istorijskom činjenicom u „majstorskom rešetu“, upražnjavajući jedan sasvim novi postupak umjetničkog djelanja, bilo da se radi o negaciji i restauraciji nametnute istorije, njenom preispitivanju i doradi, ili literarnom potčinjanju prefinjenim estetskim kriterijumima forme, stila i jezičkog oblikovanja.

Ići spremno i srčano u susret

Dušan Kostić je uočio da Novak Kilibarda „od patriljka prošlosti pravi cjelevitu živu sliku“. Upravo tako! Taj „patriljak“ je zapravo samo embrionalna veza između nečega što se zaista moglo i dogoditi i onoga što kroz imaginaciju

sadržajnu nadogradnju nudi pisac da bi zadovoljio čitačevu potrebu da u značajnim, prelomnim događajima pronađe svoju ulogu i zapliva u rijeci narodnog kolektivnog stvaralačkog duha. Pisac zapravo pred svoje čitače, bolje reći slušaoce, podastire nešto što se može podvrići sveobuhvatnjem posmatranju i kritici, ono što mora da se otme i oslobođi dogmatiskog posmatranja vlastite prošlosti. Pisac, naravno, ne napada istoriju niti mijenja utvrđene godine i imena njenih glavnih junaka i kreatora, on samo te događaje i junake fantazmagorijom propira u nestrljivoj znatiželji u radoznalostima svojih čitalaca i daje im sasvim novo spoznajno, literarnije mjesto i ulogu. „Cjelovitu živu sliku“, ocijenio je Dušan Kostić.

Otvarami čovjeku duhovne vidike i vežući ga i srcem i dušom za priču, kao svoga iskrenog sagovornika, Kilibarda veoma vješto zabilazi opasnosti realističkog literarnog poimanja svijeta i u prvom planu čovjeka posmatra nad ponorum vlastitog otuđenja, očajnika uhvaćenog u stupicu dilema i nerješivih problema na putu opstanka, u stalnom sukobu s nametnutim opštim normama i vlastitim nadama i željama, od rođenja do kraja. U toj ravni Kilibarda nagovještava prelomni čin otpora prema svemu što se nameće kao tradicionalno etičko, provjerno pravilo i životni kliše i s uočljivom dozom skepsa otvara vidike na život kao na nešto okostalo, a ne nešto čemu treba prilaziti individualistički, samosvesno, kritički mudro i kreativno. I iz istorijskog i iz umjetničkog literarnog ugla. Ići mu spremno i srčano u susret. To se zapravo može uzeti i kao piščeva direktna reakcija na prozu koja se prilagođavala ukalupljenim književnim teorijama i normama, stereotipnom pogledu na život i vrijeme, didaktički forisirajući junake, od glavnog do sporednog u crno-bijeloj tehniči i prema moralnim uzusima aktuelne politike, raspoređivanjem dobra i zla po ukusu spoljnih faktora, a ne po ukusu priopovjedača i očekivanja njegovih čitalaca. Kilibardin etički angažman ide u dva smjera:

Samo vrhunski majstori pripovjedači mogu popular-

ka svestranom preispitivanju istorijske istine i njenih aktera i, drugom – ka uobličavanju savremenih normi važnih za ljudsko opstajanje, i individualno i u kolektivu. Takva humanizacija prošlosti daje puni značaj svemu onome što Kilibarda tretira u romanu Crnogorska hronika, vremena Mata Glušca: sve se analizira kroz parametre estetskog, psihološkog, sociološkog, etičkog, epskog, etnološkog, pa neizostavno i istorijskog. To je književnost koja čitaocu daje podsticaje i razbijja njebove predrasude, razara mu iluzije i pod reflektore stavљa zablude i utopije za sveobuhvatnije filosofske i sociološke antropološke analize.

Nijesu ništa važno prečutali ni zanemarili

Kad se uđe u istorijsku utrobu, a Kilibardin Pričalac, odnosno Pričalac-istraživač, to radi skalpelom do samih srčanih zalistaka i moždanih režnjeva, iz ljudske podsvijesti bude se interesantni događaji koji su imali, čini se, presudan značaj za čudesne sudbine ljudske, zapletene u piščevu neiscrpnu imaginaciju. Pričalac-istraživač koristi ih, u stvari, samo kao ilustraciju za otvaranje teme kojom se bavi, dok kao dokaze za to koristi svoje pouzdane i provjerene izvore, pet banjanskih „svjedoka“ koji još nijesu ništa važno prečutali i zanemarili. Njegova biblioteka su pamtiše Petar Nikolin, Šćepan Sarić, Trivko Zupljak, Pule Golubov i Vojin Čalov, a njihovo autoritativno minuciozno retoričko nadgornjavanje, shodno volji Pričaoca, svakoga iz posebnog intelektualno-obrazovnog i društveno pozicioniranog ugla, daje život naraciji tako da je veoma „opasno“ početi čitati Kilibardine pripovijetke uveče ako nijeste spremni na nesnu noć.

Samo vrhunski majstori pripovjedači mogu popular-

do neba i na domaćem i na stranom terenu. Kilibarda životnu tjeskobu banjanskog čovjeka, sudsinski vezanog za puko preživljavanje i održavanje, smješta u prostore triju carskih interesnih sfera, koje bez najave i pardona nalijeću na odbrambeni štit što se stoljećima kuje i sklapa u podlovenskoj Crnoj Gori i koji vjekovima vapijuće kreše slobodarsku iskru u ljutom kamenu. I to je samo u Crnogorskoj hronici povijest, ostalo je sve fantazmagorija koja se širi u koncentričnim krugovima do narativnog epiloga kakav нико ne može da predviđe.

Kilibardin Pričalac-istraživač odlično zna da bez mitova koji teku žilama njegovih slušalaca i čitalaca nema ništa od njegove priče i da se samo mitom može dobiti bitka protiv zaborava i osvježiti narodno šećanje. Taj sloj pisac najbolje potkrepljuje životnim primjerima, počev od narodnog vjerovanja u celibatski egoizam pravoslavnih vladika i Vladike Rada, koji je poklonio ljubav Bogu, a onda je muški usmjerio ka ženama u vodenici, prirodno i snažno, do zduhača Mata Glušca koji se u naslovu romana pojavljuje kao usmjeravajuća veza između usmene književnosti i savremene piščeve znatiželjnosti, kao ulazak u neizvjesnu budućnost, kojoj treba vidovnjak, bajkoviti zmajoviti prorok i gatar, kakav je Mato, da je predviđi, kao što naslučuje ratove i vidi vlastitu smrt.

Mudrost i etika

Mato Glušac je neumorni mistifikacioni pratilac vremena i ljudskog nastojanja da sve teško u životu objasni tuđim čudotvornim iskustvom i djelom, pjesnički obučen u folklorističke haljine i glavni Kilibardin analitičar istorijske, socijalne, kulturne i egzistencijalne tematike, intuitivno religiozno izvajan po ukusu maštovitog banjanskog čo-

tajne kao „iksana“ kome je „misao neđe drugo“ i da „ga ima pa ga nema“, da je ne-nadni gost „od zime i jeseni, a ne od ljeta i proljeća“, da zabilazi sva porodična slavlja, da ne ide tamo „de pop dodi s epitrahiljom da služi“. Mato je pravi osobenjak i vizionar, opsjednut čarima i neuvhvatljivošću do bajkovitosti koje se mogu naći samo u dječjim uspavankama. Na Mata „paščad ne laju“ on „zauvija kao vuk“, prati poplave („eto ga Rječanima i davolu!“), „sve zna što drugi ne znaju“ i kome se „nije smjelo preporječiti, niti

osobinama da protumači i otvore sve životne dileme i najave spas ili fatalni ishod, u kojima se minucično tretiraju narodna mudrost i etika u okovima patrijarhalnih normi. Preplićući legendu i epiku Kilibarda eliminiše svaki ne-sklad između savremenosti i prošlosti, u kojima vladaju nepobitni zakoni života.

Posmatrajući ljude i grupe kojima ti ljudi pripadaju, Kilibarda je, koristeći se Šeherezadininim stilom i upornošću, našao način da tajanstvenu sliku prošlosti u

VREMENSKE NASLAGE

Kilibardin čitalac osećajno i iskreno prima sve ono što mu se kroz pripovijetku saopštava, i tako svjesno od sebe odagnava klisirane kritičarske floskule da je to neko „novo čitanje istorije“. To je za njega svestran, sveobuhvatan umjetnički pogled pisca na istorijske detalje koji su zemljotresno uticali na čovjekov tjeskobni život, neizvjestan od početka do kraja, testira njegovu intelektualnu formu u snažnoj metaforičkoj matici, aktiviranjem podsvijesti i razoblječavanjem fakata od raznih vremenskih naslaga i ideološko-političkih sjenki koje se u njegovoj glavi odslivaju kao ožiljci jave i sna, do obezbjeđenja angažovanog mesta u tom društvenom procesu. Kilibardin artizam i estetizam uštogljenoj i zarobljenoj istoriji, ovjenčanoj epikom i strunama gusalja, prilazi njijansiranom analitikom promjene ljudskih karaktera u nesigurnim životnim uslovima. Sve se to multiplikacijski uklapa u jezičku Kilibardinu riznicu i njegovim pričama daje univerzalne umjetničke kvalifikative o ukupnom antropološkom statusu crnogorskog mikrokosmosa u nemirnim vremenima i na turbulentnim prostorima.

PETROVIĆI I OSMANLIJSKI VEZIRI

Kilibarda je jedini crnogorski pisac koji je sve vladike i vladare dinastije Petrovića pretoci u književne likove, „obradio“ ih u društvu s turškim dostojanstvenicima na prostorima Crne Gore i Hercegovine, osvrnuo se na ljubomorne apetite velikih sila na crnogorsko-hercegovačko slobodarstvo, preko pojave islamizacije i njenog širenja u podozrivim međunarodnim i međukonfesionalnim odnosima ljudi istog plemena, zaokupljenih vlastitom osamljenošću i selidbama, vjekovima izloženih strahu i udarima nenajavljenih civilizacija, koje su na ovaj krš pristizale uglavnom kroz puščane cijevi s jekom topova i gromova, do novog doba. Sve je to za Kilibardinog Pričaoča-istraživača samo startna osnova iz koje će krenuti bujica njegovog viđenja svega što se dogodilo i zastalo u čovjekovom pamćenju od Petrovića, preko mostarskih vezirstava, njiščkog naseljavanja i raseljavanja, pa turskog useljavanja i uskočkog nicanja... I tako redom.

Formalno utemeljena na događajima i istorijskim likovima, Crnogorska hronika otvara niz sudbonosnih pitanja s jednog veoma interesantnog prostora, antejski vezanog za piščev zavičaj. Ovo je roman koji pričom kao ljudskim lijekom problemski pristupa sveukupnom životu, jednostavnim sredstvima naracije prilazi istini kao oslobođanju od zabludu i dileme, o vlastitim koriđenima, rađanju i bitisanju.

O smrti kao neumoljivom zakonu. Ovo je roman ljudskih poriva, snažnih strasti, roman zapleta i neočekivanih raspleta na banjanskoj bezvodnoj vjetrometini, roman nadanja, optimizma, mentaliteta i karaktera, upečatljiv pogled na tradiciju jednog svojevrsnog bratstveničkog, plemenskog, krajiskog, pograničnog sporog sociološkog stasavanja u širu društvenu zajednicu i organizovano društvo.

Kilibardu, kao malo kojeg jugoslovenskog pisca, čitaoci čekaju otvorenog srca.

PRIČA KAO LJUDSKI LIJEK

Formalno utemeljena na događajima i istorijskim likovima, Crnogorska hronika otvara niz sudbonosnih pitanja s jednog veoma interesantnog prostora, antejski vezanog za piščev zavičaj. Ovo je roman koji pričom kao ljudskim lijekom problemski pristupa sveukupnom životu, jednostavnim sredstvima naracije prilazi istini kao oslobođanju od zabludu i dileme, o vlastitim koriđenima, rađanju i bitisanju. O smrti kao neumoljivom zakonu. Ovo je roman ljudskih poriva, snažnih strasti, roman zapleta i neočekivanih raspleta na banjanskoj bezvodnoj vjetrometini, roman nadanja, optimizma, mentaliteta i karaktera, upečatljiv pogled na tradiciju jednog svojevrsnog bratstveničkog, plemenskog, krajiskog, pograničnog sporog sociološkog stasavanja u širu društvenu zajednicu i organizovano društvo.

Kilibardu, kao malo kojeg jugoslovenskog pisca, čitaoci čekaju otvorenog srca.

vjeka. U vajanju čudotvornog lika Mata Glušca pisac je pripovjedački postupak podastro snažnom poetikom. Mata Glušac ne dolazi na svjet kao svakog drugog banjansko dijete. Njegovo rađanje pod mjesecinom sudsinski ga usmjerava u nedokućive

je dopuštao da ga ti što pitaš o onome što on brez pitanja kaže; to je onaj Mato što je prorokao da će kroz viluški kraj proći „gvozdena zmija“, koja će se „najviše promučiti kad bude prolazila kroz Kesheljev vao“, koju je obistinio Franjo Josif kad je „zavladao s Bosnom i Ercegovinom i zapalaverio da gradi željezničku prugu kroz svu zemlju i na sve strane, kao što pauk plete njezgovu mrežu!“ Ta fabula u ušima slušalaca zvuči uvjernjivo i u njihovim glavama stvara sliku o prošlosti koje nema bez onih s nesvakidašnjim javnost pretoči kao nešto što se moglo zaista i dogoditi. Takvu spisateljsku uvjernjivost ima malo koji pisac. Piščeva snaga dolazi upravo do izražaja u vještini da s nevjerovatnom lakoćom miri prirodne i ludske suprotnosti i zavade, da čovjek dobro razumije vlastitu prošlost, bez obzira na nesigurnost i neizvjesne putokaze na koje ga je uputila i koje mu je ostavila. To razumijevanje ide dotele da bez ikakvih problema blagodarno komuniciraju nebo i zemlja, san i java, rat i mir, sreća i nesreća, ljubav i mržnja.

PREDUZETNIŠTVO I BIZNIS I DRUŠVENA ODGOVORNOST (OBRAZOVANJE, NAUKA, KULTURA...)

Porto Montenegro

„THE PETER MUNK SCHOLAR PROGRAM“, VRTIĆI, OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE, FAKULTET ZA MEDITERANSKE STUDIJE

Društvena odgovornost za nas predstavlja važan dio poslovanja. Projekat Porto Montenegro razvija se i nastaje u sklopu opštine Tivat i zaliva Boke, pa iz ove činjenice proizlazi neophodnost saradnje sa lokalnom zajednicom, kao i pažljiv odnos prema lokaciji na kojoj se razvijamo. Od 2007. do 2013. godine usmjerili smo približno 2.000.000 eura na donacije, sponzorstva i stipendije. Organizovali smo mnoštvo uspešnih inicijativa na planu korporativne filantropije: „The Peter Munk Scholar Program“, program stipendiranja studenata na osnovnim studijama; donacije nevladinim organizacijama i javnim institucijama u Tivtu, koje uključuju nabavku medicinske opreme za Dom zdravlja u Tivtu, podršku Mužičkoj školi, donaciju računarske opreme tivatskim školama; besplatni kursevi engleskog jezika; donacija specijalizovanog broda za čišćenje mora kotorskog luci; osnivanje Porto Montenegro fondacije u saradnji s Opštinom Tivat.

Potpisujući ugovor o saradnji i nagrada za društvenu odgovornost za 2011. godinu, koju nam je dodijelila Privedena komora Crne Gore. Jedan od opsežnih projekata bio je „The Peter Munk Scholar Pro-

gram“, projekat stipendiranja studenata iz Kotora i Tivta na osnovnim studijama, koji je trajao četiri godine, a koji je podrazumijevao nagradu od 1.000 eura godišnje. Kroz program stipendiranja prošlo je 250 studenata.

Posljednji veliki humanitarni dogadjaj bio je Zimski humanitarni vikend, nedavno organizovana trodnevna akcija u koju su se uključili crnogorski fotografi, maloprodajni objekti u Porto Montenegro, nevladina organizacija „Evropski dom“ – sa ciljem prikupljanja sredstava za izgradnju dnevног centra za decu sa posebnim potrebama u Tivtu. Bio je to još jedan dobar primjer saradnje NVO sektora, jedne velike kompanije, niza manjih privatnih biznisa, kreativnih pojedinaca i građana. Trenutno smo angažovani na renoviranju jaslica u Donjoj Lastvi, a pripremamo nekoliko velikih projekata, od kojih možemo izdvojiti internacionalnu ekološku konferenciju u organizaciji NVO Julie's Bicycle iz Londona. Pratimo i oslušujemo potrebe lokalne zajednice. Nastavljemo da podržavamo lokalne sportske klubove, tivatske škole, zdravstveni sistem grada, NVO sektor, odnosno one karike u lokalnoj

zajednici koje imaju kreativnu ideju i dobar projekat, kroz koji donose dobrobit velikom broju ljudi, a potrebna im je pomoć u realizaciji.

Imamo intenzivnu saradnju s tivatskim obrazovnim institucijama, od vrtića, preko osnovnih i srednje škole, do Fakulteta za mediteranske studije iz Tivta. Brojni stručnjaci zaposleni na projektu dijelili su svoja znanja studentima lokalnih fakulteta. Ovo je umogućeno doprinijelo širenju saznanja o nautičkoj industriji, otvorilo vidike i omogućilo bolje razumijevanje onoga što Porto Montenegro predstavlja za razvoj nautičkog turizma u Crnoj Gori. Dobar primjer međunarodne saradnje u ovoj oblasti jesu dvonедељne radionice organizovane u saradnji sa Ryerson Univerzitetom iz Toronto i Fakultetom za turizam i hotelijerstvo iz Kotora (2008); sličan program organizovan sa Fakultetom za Mediteranske studije iz Tivta (2010), intenzivna je trogodišnja saradnja Ryerson Univerziteta sa Univerzitetom Donja Gorica, uz podršku Porto Montenegro – organizovana pošeta crnogorskih studenata glavnog grada Kanade.

Prva banka Crne Gore a. d.

CENTRI ZA NEONATOLOGIJU I NAUKU KLINIČKOG CENTRA CRNE GORE, OPERA „BALKANSKA CARICA“, GENERALNO SPONZORSTVO COK-A I CRNOGORSKIH RUKOMETASICA

Društvena odgovornost je dio poslovne politike Prve banke. Kao jedina banka u Crnoj Gori sa 100% domaćim kapitalom, Prva banka ima dodatnu odgovornost, kao i senzibilitet za društveno odgovorno poslovanje, jer pozajme lokalnu zajednicu i njene potrebe. Prva banka Crne Gore uključena je u potrebe zdravstva, školstva, sporta, kulture, održivog razvoja i ekologije, kao i potrebe socijalno ugroženih grupa.

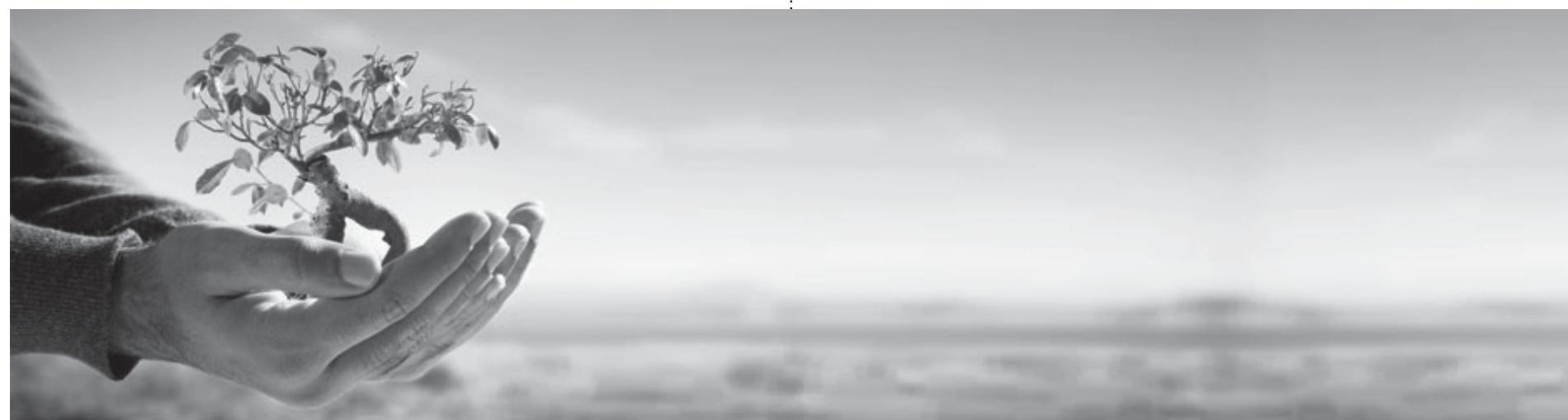
U Crnoj Gori još uvijek društveno odgovorno poslovanje nije imperativ, bez kojeg se ne može ostvariti poslovni uspjeh, niti imati dobar imidž. Javnost od kompanija ne očekuje da budu društveno odgovorne, počev od njihove ekonomske održivosti, preko poštovanja zakona i etičkih principa, pa do filantropije, kao posljednjeg u nizu načina društveno odgovornog ponašanja. Dešava se i absurd da upravo društveno odgovorne kompanije u javnosti ne budu percipirane kao takve, a da se onima koje to nijesu uopšte ne zamjera, niti pripisuje da su neodgovorne. Nijesmo zadovoljni medijskim tretmanom, jer mediji u većoj mjeri aktivnosti iz oblasti društveno odgovornog poslova-

nja vide kao oblik promocije i tretiraju ga kao marketinšku aktivnost kompanije, pa često izbjegavaju da objave društveno odgovorne aktivnosti neke kompanije ukoliko ta kompanija ne zakupljuje medijski prostor. Taj odnos mediji treba da promijene, jer bez obzira na to što društveno odgovorno poslovanje ima i promotivnu svrhu, ono postiže više ciljeva za društvo i šalje pozitivnu poruku, u čemu mediji mogu da odigraju najveću ulogu.

Da bi društvo brinulo o promociji društvene odgovornosti, mora da bude u potpunosti svjesno značaja društvene odgovornosti i da ima očekivanja u tom pogledu. Naše društvo još uvijek ne očekuje čak ni od jednog marketa ili kafića da ocisti smeće ispred ulaza ili posadi travu, a kamoli da promoviše neke vrijednosti, kao što je brig o zaposlenima i plaćanje poreza i doprinosa državi. Od same države većina očekuje više nego što joj uzvrata, što naš sistem čini prilično neodrživim. Takođe, u velikom broju samih kompanija ne postoji dovoljno senzibilite da se društvenoj, odnosno lokalnoj zajednici, mora uzvratiti brigom. Sve u svemu, i kao

društvo u cjelini i kao pojedinci ili kompanije, na samom smo početku perioda u kojem će se društvena odgovornost podrazumijevati kao preduslov, odnosno faktor opstanka.

Prva banka jeinicirala ili se priključila velikom broju projekata pomoći i podrške, koji su bili od značaja za cijelo društvo. Izdvajali bismo donaciju za rekonstrukciju Centra za neonatologiju, kao i donaciju Centru za nauku Kliničkog centra Crne Gore, zatim donaciju za jedinu crnogorsku operu „Balkanska carica“, koja predstavlja jedan od najvećih kulturnih projekata, zatim generalno sponzorstvo Crnogorskom olimpijskom komitetu (COK) prilikom odlaska crnogorske reprezentacije na Olimpijske igre u Peking 2008, na kojima je Crna Gora prvi put nastupala kao nezavisna država, i na kraju – dugogodišnje sponzorstvo crnogorskih rukometasica koje su u 2012. osvojile tri velika odličja: evropsku zlatnu medalju sa ŽRK „Budućnost“, olimpijsku srebrnu medalju s reprezentacijom i zlatnu medalju na Evropskom prvenstvu, takođe sa ženskom reprezentacijom.

Societe Generale banka Montenegro

KAMPAJNA UNICEF-A I VLADE CRNE GORE „GOVORIMO O MOGUĆNOSTIMA“ U CILJU PROMOVISANJA INKLUSIVNOG OBRAZOVANJA

Društvena odgovornost za Societe Generale banku Montenegro predstavlja način poslovanja, način života kompanije u jednom društvu. Da bismo bili sigurni da su projekti koje Societe Generale Montenegro inicira ili podržava zaista vrijedni našim građanima i društvu, uspostavili smo saradnju s mnogim institucijama koje raspolažu konkretnim informacijama o potrebama u svim gradovima. Među njima su i Ministarstvo prosvjetje, klinički i zdravstveni centri, UNICEF, nevladine i razne humanitarne organizacije, kao što su Sigurna ženska kuća, Banka hrane i mnoge druge. Koristan je podatak da je u 2012. godini Societe Generale banka Montenegro uložila više od 100.000 € u društveno odgovorne projekte. Namjerno kažemo „uložila“, jer taj iznos i jeste ulog, ali ulog za bolju budućnost i život u našoj zemlji. Kupili smo četiri patrona vozila za Dom zdravlja Podgorica, pomogli smo adaptaciju jedne od poliklinika Kliničkog centra Crne Gore, kupili didaktiku za tri osnovne škole (u Baru, Kotoru i Herceg Novom) koje su obuhvaćene inkluzivnim obrazovanjem, a bile su jedine bez

ovih pomagala u Crnoj Gori. Podršku javnosti već imamo. To potvrđuju i priznanja koja smo dvije godine zaredom dobili od Fonda za aktivno građanstvo (FAKT), Privredne komore Crne Gore, Ministarstva za održivi razvoj i turizam i Centra za seljenike, koji su nam dodijelili nagradu ISKRA za filantropiju. Societe Generale Montenegro dobila je ovu nagradu u 2011. za podršku inkluzivnom obrazovanju, dok je u 2012. nagrada za doprinos banke i zaposlenih opštem dobru građana i društva na nacionalnom nivou.

Među najznačajnijim projektima koje smo do sada podržali jeste kampanja „Govorimo o mogućnostima“, koju su pokrenuli UNICEF i Vlada Crne Gore radi promovisanja inkluzivnog obrazovanja koje omogućava ravnnopravan status u obrazovanju sve dece u Crnoj Gori, uključujući decu sa smetnjama u razvoju. Societe Generale Montenegro pružila je svoju punu podršku ovom projektu i zahvaljujući našoj donaciji po prvi put u Crnoj Gori učenici pet osnovnih škola u Podgorici dobili su priliku da se zajedno igraju i uče u posebno opremljenom prostoru u okviru svojih škola. Prilikom

otvaranja ovih stimulativnih igraonica zaposleni u banci organizovali su posebne akcije i druženja s decem. Organizovali su kreativne radionice, likovne konkurse, kao i sportska takmičenja sa školskim reprezentacijama, čime su promovisali zdrave stilove života i značaj sportskih i drugih fizičkih aktivnosti po zdravlje dece.

Banka je donirala četiri vozila Domu zdravlja Podgorica, zatim sredstva za adaptaciju poliklinike Kliničkog centra, sredstva za nabavku medicinske opreme (kao što su EKG aparati, kiseonička oprema, oprema za projektovanje i sl. u mnogim zdravstvenim centrima u Crnoj Gori).

Svi se šećamo februara 2012. godine i snijega koji je mnoge gradove naše zemlje doveo do vanrednog stanja. Štete na stambenim i drugim objektima bile su ogromne, a mnogi krajevi, posebno u severnom dijelu zemlje, bili su potpuno odsečeni. To je bio momenat kad je prioritet bio apsolutno jasan, donešena je odluka i izdvojena su velika sredstva za pomoć ugroženim područjima.

Crnogorska komercijalna banka a. d. Podgorica

PURGATORIJE, PRAZNIK MIMOZE, TAMBURAŠKI FESTIVAL, NAGRAĐIVANJE NAJBOLJIH ĐAKA I STUDENATA, ĐEČIJA BOLNICA, DOMOVI ZDRAVLJA

Kao društveno odgovorna kompanija, svojim etičkim poslovanjem CKB nastoji da doprinese napretku šire društvene zajednice kojoj pripada, a društvena odgovornost dio je korporativne kulture koja se razvija u sistemu svih vrijednosti, ciljeva i aktivnosti kompanije.

Crnogorska komercijalna banka a. d. Podgorica članica je OTP grupe, koja je jedan od lidera regionalne centralne, istočne i jugoistočne Europe i svoj uspjeh gradi na tri stuba OTP vizije: stručnosti kadra, poznavanje lokalnih i regionalnih tržišta i izgradnji posebnih odnosa s klijentima. Upravo tako definisana vizija OTP-a, bankarske grupacije koja trenutno posluje sa više od 11 miliona klijenata u devet zemalja, s oko 33 hiljadama zaposlenih i više od 1.500 filijala, jača i poziciju CKB na crnogorskom tržistu, a Crnogorska komercijalna banka obezbeđuje siguran dalji rast i razvoj.

Društveno odgovorno poslovanje shvatamo kao jednu u nizu korporativnih inovacija koje imaju dalekosežan uticaj na poslovanje CKB. Svoju svijest o društvenoj odgovornosti iskazujemo kroz brojne filantropske aktivnosti, prije svega kroz brojna donatorstva i sredstva izdvojena za pružanje pomoći različitim grupama, što se posebno izdvajaju ustanove i organizacije koje brišu o deci i mladima. Podrška u organizaciji različitih manifestacija, baletskih predstava za decu partnera, osnovnih škola, pomoći deci bei roditelja, pokloni novorođenima, novogodišnji paketići za decu s posebnim potrebama – samo su dio brojnih aktivnosti koje Banka realizuje u ovom domenu.

Crnogorska komercijalna banka a. d. Podgorica pokreće je i autor mnogih inicijativa u crnogorskom društvu, partner u realizaciji brojnih reprezentativnih projekata u kulturi, umjetnosti, nauci, sportu. Sponzorstva i suorganizacija raznih događaja (Svjetski dan štednje, koncerti, baletske predstave, kulturne manifestacije, kao što su Purgatorijske u okviru Tivatskog kulturnog ljeta, Praznik mimoze, Tamburaški festival u Pljevljima itd.), pomoći zdravstvu (Đečija bolnica, Klinički centar, Domovi zdravlja širom Crne Gore, dobrovoljno darivanje krvi), obrazovanju (nagrđivanje najboljih đaka, studenata, donacije prosvjetno-obrazovnim institucijama,

centrima za osposobljavanje i obuku dece s posebnim potrebama) i nauci primjeri su stalnog angažovanja Banke.

Mediji su najodgovorniji za kreiranje pozitivnog stajanja u javnom mnjenju, koje govoriti da društvo treba pomagati. Ako konkurenca i javnost ne saznaju za njihove dobrotovorne kampanje, one će ostati samo na nivou njihovih aktivnosti. Društvo će od njih imati koristi, ali ne u onolikoj meri u kojoj bi imalo da su ih mediji prenijeli. Mediji moraju da shvate da su oni u priči o društveno odgovornom poslovanju ključna karika između kompanija i javnosti. Bez medijskog izvještavanja nema dodatnog podsticaja društveno odgovornog ponašanja. Mediji bi takođe mogli da odigraju ključnu ulogu u stvaranju atmosfere koja bi doprinijela doноšenju novih zakona koji bi poreskim olakšicama podsticali društveno odgovorno poslovanje.

Država bi kroz poreske olakšice ili poreska oslobođenja trebalo da podstiče sva preduzeća, pa tako i medije, da budu društveno odgovorni.

Pripremio: G. Sekulović

21

FEB.
Prosvjetni rad

Na Mašinskom fakultetu u Podgorici od jeseni studije mehatronike

STRUKA KOJA OBJEDINJAVA TEHNIČKA ZNANJA

Budućnost mehatronike osigurana je u industriji. A razvoj industrije traži odgovarajuće obrazovanje. Nastavnici i saradnici na novom studijskom programu biće angažovani s Mašinskog, Elektrotehničkog i Prirodnno-matematičkog fakulteta

Računari, skeneri, laserski štampači, industrijski roboti, mašine za pakovanje, instrument-table za automobile, pejsmjeri, aparati za ultrazvuk, mobilni telefoni, klima-uređaji, mikrotalasni aparati, sistemi za rasvjetu, bušilice, glodalice, sistemi za avio-navigaciju, mjerni instrumenti... Sve su to mehatronički uređaji.

Tradicionalna podjela na naučne i obrazovne oblasti dovela je do nerazumijevanja inženjera različitih struka pri zajedničkom radu na istom projektu. Svaka struka vidi samo svoj aspekt i nije u stanju da u dovoljnoj mjeri sagleda i poslove drugih profesija. To je dovelo do potrebe za inženjerima koji imaju znanja iz raznih oblasti, koji će moći izvršavati najveći broj tehničkih poslova i zadataka, i koji će ujedno

predstavljati sponu između inženjera mašinske, elektro i računarske struke.

„Upravo mehatronika integrise i uspostavlja intenzivnu interakciju između različitih inženjerskih disciplina. Od inženjera mehatronike očekuje se da ima znanja iz matematike, mehanike, mašinstva, tehničkih materijala, elektroničke, automatskog upravljanja, računarstva (hardver, softver, vještačka inteligencija i sl.), robote, automatizacije...,” ističe dr Marina Mijanović-Markuš, profesorka Mašinskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

Moduli po evropskom receptu

Ove godine Mašinski fakultet upisaće prvu generaciju studenata mehatronike. Kako

su nastavni predmeti iz mehatronike relativno novi, izučavaju se na mnogo različitih načina na univerzitetima širom svijeta, i nema saglasnosti o „najboljem putu“. Univerzitet Crne Gore odlučio je da te studije formira u okviru Tempusovog projekta „Razvoj regionalnih interdisciplinarnih studija mehatronike“, pod nadzorom i supervizijom evropskih partnera: Ahenski univerzitet primjenjenih nauka, Odsjek za mašinstvo i mehatroniku (Njemačka); Tehnološki univerzitet u Beču, Institut za mašinstvo i mehatroniku (Austrija); Tehnički univerzitet u Sofiji, Mašinski fakultet (Bugarska); Univerzitet u Bergamu, Odsjek za konstruisanje i tehnologije (Italija).

Ispunjene su preporuke evropskih partnera o zastupljenosti pojedinih modula, tj. grupa predmeta: matematika 9,4 % od ukupnog broja ECTS kredita, osnovne inženjerske nauke 13,3 %, mašinsko inženjer-

PREVAZILAŽENJE PODJELE NA NAUČNE I OBRAZOVNE OBLASTI:

Prof. dr Marina Mijanović-Markuš

stvo 12,2 %, elektrotehničko inženjerstvo 11,7 %, predmeti iz oblasti materijala 7,2 %, kompjutersko inženjerstvo i informacijske tehnologije 11,1 %, upravljanje i automatizacija 8,9 %, mehatroničko inženjerstvo 15 %, neinženjerske discipline 3,9 %, projekat 3,3 % i praksa 2,2 %. Na postdiplomskim studijama, koje mogu da upišu diplomci osnovnih studijskih

ZNAĆAJAN DOPRINOS PROJEKTA TEMPUS:

Dobri tehnički uslovi za obuku

novih studija. Na Mašinskom fakultetu od 2009. godine radi Didaktički centar za automatizaciju i mehatroniku. Tamo se organizuje obuka i doškolovanje zainteresovanih za rukovanje savremenom opremom, uređajima i mašinama na bazi hidraulike, pneumatičke i elektronike. Opremljen je najsvremenijom opremom firme FESTO, koja je dopunjena opremom za akviziciju podataka firme National Instruments i uređajima firme Agilent.

„Nastojimo da od firme FESTO dobijemo licencu i za Centar i za trenera, kao i da stalno dopunjavamo opremu. Kako su na realizaciju ovog plana potrebna velika sredstva, rješenje se vidi u korišćenju evropskih fondova za projekte. U plan su uključene i neke srednje škole (Srednja mašinska škola 'Ivan Uskoković' i Srednja elektrotehnička škola 'Vaso Aligrudić' iz Podgorice, te Prva srednja stručna škola iz Nikšića), čiji bi profesori bili angažovani kao treneri“, objašnjava profesorka Markuš.

Laboratorijska za automatizaciju i mehatroniku dobila je u okviru projekta Tempus opremu vrijednu oko 50.000

eur. Sada ima aparatu za akviziciju podataka, pneumatičku, hidrauliku, elektropneumatiku, elektrohidrauliku, razne senzore, stanicu za procesnu tehniku, uređaj za servo-pozicioniranje u tri ose, komplete LEGO opreme za dizajniranje robota i upravljanje robotima, najsvremenije softverske pakete, računare... Od sredstava projekta Tempus pripremljeni su nastavni materijali (prezentacije, skripte, udžbenici) za osam mehatroničkih predmeta na osnovnim i sedam na magistarskim studijama. Takođe, nabavljene su i knjige iz oblasti mehatronike, aktuatora, senzora, robota itd.

Nastavnici i saradnici biće angažovani s Mašinskog, Elektrotehničkog i Prirodnno-matematičkog fakulteta. Za one koji će realizovati nastavu iz mehatroničkih predmeta, na četiri partnerska univerziteta organizованo je 17 treninga u trajanju od jedne do četiri sedmice.

D. B.

ZAJEDNIČKI KONCEPT

„Osnovna znanja i vještine studenti mehatronike stičaće kroz interaktivnu nastavu, laboratorijski rad, projektne zadatke, samostalno učenje, praktični rad u budućem realnom radnom okruženju i projekt. Studijski program zajedno su koncipirali Mašinski i Elektrotehnički fakultet, uz korisne ideje Prirodnno-matematičkog fakulteta, a prema sugestijama partnera na Tempusovom projektu. Osnovne studije traju tri, a magisterske dvije godine. Na osnovnim studijama biće 31 obavezan i pet izbornih predmeta. Birajući pet od 13 ponuđenih izbornih predmeta, studenti mogu da definisu svoje specifično obrazovanje u mehatronici. Engleski jezik je fakultativan u svih šest semestara osnovnih studija. Srveni studenti mehatronike znače i kako da s ekonomskog aspekta dizajniraju proizvod i donose odluke“, objašnjava prof. dr Marina Mijanović-Markuš.

22

FEB.

Prosvojetni rad

Godišnja Skupština Zajednice mediteranskih univerziteta (CMU)

PROF. DR SREĆEN ŠKULETIĆ IZABRAN ZA ČLANA SAVJETA

PRIZNANJE: Prof. dr Sreten Škuletić

Prof. dr Sreten Škuletić s Univerziteta Crne Gore izabran je za člana Savjeta Zajednice mediteranskih univerziteta (CMU) u narednom četvoro-godišnjem mandatu, na Skupštini te asocijacije održanoj u Istanbulu.

Skup, koji su organizovali Ministarstvo za visoko obrazovanje Turske i Tehnički univerzitet u Istanbulu, prisustvovali su visoki predstavnici Uneske iz Njujorka i Pariza, Evropske

teta.

Razmotrena je saradnja s Uneskom i rad na programima u vezi s visokim obrazovanjem. CMU je međunarodna nevladina organizacija priznata od Uneske, osnovana 1983. godine radi objedinjavanja kulturnih, tehnoloških i naučnih potencijala i istraživanja za rješavanje složenih i specifičnih problema razvoja zemalja Mediterana, te promocije naučno-tehničke saradnje mediteranskih univerziteta. Objedinjava oko 170 univerziteta i brojne istraživačke centre i organizacije iz 20 zemalja Mediterana. Univerzitet Crne Gore je član Zajednice od njenog osnivanja.

O.D.

programa tehničke struke, izučava se sedam obaveznih i sedam ili osam izbornih predmeta, čime sami definisu svoju užu specijalnost.

Savremena oprema

Obezbjedeni su dobri tehnički uslovi za početak

ispunjena izazovima za mnoge fakultete, kao i za čitav Univerzitet.

On je kazao da su u 2012. godini završeni grubi radovi novog objekta u kome će biti smješteni Fakultet političkih nauka, Farmaceutski fakultet i Institut za strane jezike, kao i da je riješeno stambeno pitanje velikog broja zaposlenih:

„Počeli smo mnoge važne projekte koji će unaprijediti naš naučni i istraživački rad, od koristi za akademsku zajednicu i čitavo društvo. U narednom periodu fokusiraćemo se na poboljšanje tog segmenta visokog obrazovanja – nauke i istraživanja“.

O. D.

Svečanost na Filozofskom fakultetu u Nikšiću

NAGRAĐENO 50 STUDENATA I URUČENE DIPLOME ZA 32 MAGISTRA

Ove godine počće gradnja aneks Studentskog doma i zgrade Filološkog fakulteta, čijim će se osnivanjem zaokružiti transformacija Filozofskog u tri zasebna fakulteta

Filozofski fakultet u Nikšiću nagradio je 50 studenata koji su prošle školske godine završili studije s prošćenom ocjenom iznad 9,50. Na svečanosti su uručene i diplome za 32 magistra.

Tim povodom, dekan prof. dr Blagoje Cerović istakao je da

su vrhunski rezultati studenata plod njihovog nespornog talenta i velikog truda, ali i kvalitetnog rada nastavnika i saradnika ove visokoobrazovne установe.

Rektor je poručio da će Fakultet nastaviti da unapređuje nastavni i naučni rad, prvenstveno kroz međunarodnu razmjenu studenata i profesora, kao i kroz poboljšanje uslova za studente u Nikšiću. „Sasvim je realno da će 2013. godine početi gradnja aneks

O. D.

Nagrađeni s rektorem Predragom Miranovićem i dekanom Blagom Cerovićem

Rektor prof. dr Predrag Miranović s nagrađenim akademcima

Održana Treća škola preduzetništva i inovacija na Univerzitetu Donja Gorica

KORISNA SAZNANJA I PRAKTIČNI SAVJETI SREDNJOŠKOLCIMA

Đaci su bili u prilici da čuju predavanja domaćih i inostranih predavača iz ekonomije, prava, informatike, umjetnosti

Treća škola preduzetništva i inovacija za srednjoškolce održana je na Univerzitetu Donja Gorica i trajala je pet dana. Omogućila je mladima da čuju iskustva onih koji su izgradili uspješnu karijeru i u Crnoj Gori i u inostranstvu, te da kroz razgovor s njima dobiju korisna saznanja i praktične savjete u vezi s daljim tokom školovanja. U okviru ovog programa

srednjoškolci su bili u prilici da čuju predavanja domaćih i inostranih profesora i predavača iz ekonomije, prava, informatike, umjetnosti.

Cilj škole bio je da okupi mlade iz svih crnogorskih opština, da kod njih probudi i razvije preduzetnički duh, kao i da im pomogne da putem druženja, zajedničkog rada i stvaranja prevaziđu određene

predrasude, saopštiti su predstavnici ove visokoškolske ustanove.

Školu, koju je ove godine počalo više od 200 srednjoškolaca iz svih gradova Crne Gore, organizovala je prva generacija diplomiranih studenata Fakulteta za međunarodnu ekonomiju, finansije i biznis UDG, uz finansijsku podršku Ambasade Sjedinjenih

PROBUDITI DUH, PREVAZIĆI PREDRASUDE: Univerzitet Donja Gorica

In memoriam: Prof. dr ZORAN MILJANIĆ

ISTAKNUTI NAUČNIKI I INOVATOR

Prof. Miljanić je jedan od pronašlača poznatog Foschini-Miljanić algoritma za kontrolu snage u distribuciji kanala u mobilnim telefonskim mrežama

Nedavno je u Nju Džersiju preminuo prof. dr Zoran Miljanić, istaknuti naučnik i jedan od pronašlača poznatog Foschini-Miljanić algoritma za kontrolu snage u distribuciji kanala u mobilnim telefonskim mrežama. Rođen je 1958. godine u Nikšiću. Kao najbolji čak Prve beogradске gimnazije dobio je Vukovu diplomu. Diplomirao je i magistrišao na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Bio je na stručnom usavršavanju u SAD, doktorirao na Univerzitetu u Nju Džersiju. U Americi je iskazao svoj raskošni talent, inventivnost, upornost i posvećenost naući. Među surovom konkurenjom, briljantnim i ambicioznim

umovima, Zoran Miljanić je sazidao sjajnu profesionalnu karijeru inženjera elektrotehnike, na čast i ponos svoje domovine – Crne Gore, koju je do kraja života u srcu nosio i, kad je god mogao, počećivao.

Dr Zoran Miljanić je ostavio svevremenski trag u mnogim vrhunskim naučnoistraživačkim i razvojnim laboratorijama u Americi, među kojima su laboratorijske IBM-a, NEC-a, BELA-a, INTEL-a itd. Bio je vodeći inženjer, odnosno rukovodilac niza projekata (provodnički uređaji – gigabit svičevi, multimedijalna komunikaciona platforma, video-server i komunikacioni procesori). Autor je više patenata i naučnih ra-

dova publikovanih u vodećim časopisima i saopštenih na eminentnim naučnim skupovima u svijetu.

Branko A. Koprivica

NOVI PATENTI: Autonomni mehanički agregat za proizvodnju električne energije

OD 12 VOLTI – DVA MEGAVATA

Ukoliko bi ovaj uređaj funkcionišao kako je zamišljeno, srušile bi se mnoge dugo važeće fizičke zakonitosti

Milan Bojović sa Žabljaka i dvojica njegovih kolega predstavili su u Tivtu i Podgorici svoj patent – autonomni mehanički agregat za proizvodnju elek-

trične energije.

Kako objašnjava Bojović, kao inicijalna energija koristi se jednosmjerna struja iz baterije od 12 volti, koja se uz pomoć

motora, generatora i ispravljača pretvara u naizmjeničnu struju jačine 230 volti.

„Manji dio generisane energije vraća se i puni bateriju od 12 volti, a mnogo veći ‘višak’ novoproizvedene struje spreman je za napajanje svih potrošača koji funkcionišu na naponu 220 volti“, tvrdi Bojović.

„Poslije godinu dana ispitivanja, patent je registrovan i dobiten je sertifikat od Zavoda za zaštitu intelektualne svojine Crne Gore. U toku je postupak za proširenje priznanja patenta na 124 države potpisnice Međunarodne konvencije o zaštiti intelektualne svojine, i nakon toga moći klijenti planiraju da počnu proizvodnju uređaja“, izjavio je advokat Ratko Pan-

FIZIČKE ZAKONITOSTI NA PROVJERI: Sa prezentacije u Tivtu

Premijer Milo Đukanović:

PREDUZETNIŠTVO UVESTI U REDOVAN OBRAZOVNI SISTEM

Premijer Crne Gore Milo Đukanović budućim studentima održao je predavanje na temu „Preduzetništvo i evropske integracije“.

„Preduzetništvo predstavlja ključni deficit koji ograničava tempo ekonomskog i društvenog razvoja“, istakao je premijer. On smatra da je važno prepoznati šansu koja se ukazuje usvajanjem preduzetničkih znanja, jer je, kako je kazao, ubijeđen da budućnost leži u preduzetništvu. „U Crnoj Gori je nizak nivo preduzetničke kulture i manjak preduzetničkih inicijativa, ali je važno da nadoknađujemo taj deficit i savladamo taj nedostatak preduzetničke inicijative“, dodao je Đukanović, ukazujući da bi bilo korisno da preduzetništvo postane dio redovnog obrazovnog sistema i da se uvrsti u nastavne programe.

„Bilo bi veoma korisno za one koji kreiraju nastavne programe da u redovnom sistemu obrazovanja krenemo s učenjem preduzetništva, stvarajući pretpostavke da buduće generacije nakon formalnog završetka obrazovanja budu sposobne da ta znanja testiraju kroz osnivanje vlastitih biznisa i da na taj način doprinesu valorizaciji naših resursa i stvaranju većeg društvenog proizvoda, koji će biti jedina realna osnova za kvalitetniji život svakog pojedinca u Crnoj Gori“, podvukao je premijer Đukanović.

„Državni aparat pruža značajnu podršku biznisu, iako to svakog dana mora biti bolje“, poručio je premijer Đukanović.

On se tokom obraćanja srednjoškolcima osvrnuo i na evropske i evroatlantske integracije Crne Gore, naglasivši značaj punopravnog članstva u NATO. Prepostavka dobrog tempa razvoja jeste, kako kaže Đukanović, stabilnost.

Američkih Država u Podgorici. Predstavljajući ovu visokoškolsku ustanovu srednjoškolcima, rektor UDG prof. dr Veselin Vukotić ukazao je na potrebe današnjeg tržišta rada.

„Neophodno je razvijati svestranost, preduzetnički duh, vještine izražavanja, stiči znanje četiri do šest stranih jezika, IT vještine, šire opšte znanje, zdrav takmičarski duh, kao i praksu“, istakao je profesor Vukotić.

Predavanja srednjoškolcima održali su još i ministar prosvjete Slavoljub Stjepović, prof. dr Petar Ivanović, mini-

star poljoprivrede, direktorka MONSTAT-a Gordana Radojević, direktor Komisije za hortike od vrijednosti i predavač na UDG Zoran Đikanović, ambasador Evropske komisije Mitja Drobnič, ambasadorka SAD u Podgorici Sju Kej Braun, te predstavnica Prve banke Jelena Pavićević.

23

Š.B.

FEB.

Zavod za statistiku Crne Gore

CRNA GORA UTROSTRUČILA ULAGANJA U ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT saopštilo je da je ukupna potrošnja Crne Gore na istraživanje i razvoj u 2011. godini iznosila 0,41 posto bruto društvenog proizvoda, tj. bruto izdaci za istraživanje i razvoj iznosili su 13.215.660 eura. To govori o značajnom skoku ulaganja za nauku u odnosu na 2010. godinu, kada je taj procenat iznosio svega 0,13 odsto – navodi se u izvještaju koji je objavilo Ministarstvo nauke.

Od navedenih izdataka za istraživačko-razvojnu djelatnost, 58 procenata je pokriveno iz budžeta, 27 od-

sto iz poslovnog sektora i 15 iz inostranstva (većinom iz sredstava EU i međunarodnih organizacija).

Podaci se odnose se na 65 institucija koje su se u 2011. bavile istraživanjima i razvojem na teritoriji Crne Gore, i to za: poslovno-preduzetnički sektor, državni sektor, visoko obrazovanje i privatni neprofitni sektor. Od ukupnog broja, 38 pripada sektoru visokog obrazovanja, 15 poslovno-preduzetničkom, 10 državnom i 2 privatnom neprofitnom sektoru.

U 2011. objavljen je 1.051 naučni rad – 547 u Crnoj Gori i 504 u inostranstvu. Od ukupnog broja naučnih radova, 173 su objavljena u časopisima s liste Web of Science (74 iz tehničko-tehnoloških nauka, 36 iz prirodnih, 28 iz medicinskih, 24 iz društvenih, devet iz poljoprivrednih i dva rada iz humanističkih nauka). Objavljeno je 313 naučnih monografija, od kojih 98 u Crnoj Gori i 33 u inostranstvu.

O. Đ.

CANU dodijelila stipendije za podsticanje naučnog i umjetničkog podmlatka

NAGRADILI ČETIRI STUDENTA

Odbor za podsticanje razvoja talentovanog naučnog i umjetničkog podmlatka CANU odlučio je da za postignute rezultate dodijeli studentima četiri stipendije za studijsku 2012/2013. godinu.

Ovogodišnji stipendisti CANU su: Andela Krivokapić (III godina postdiplomskih državnih studija Fakulteta za državne i evropske integraci-

je u Podgorici), Maša Lečić (III godina Fakulteta umjetnosti Univerziteta Donja Gorica u Podgorici), Dušan Vučić (III godina Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta Crne Gore), Lidija Rabrenović (student specijalističkih studija Fakulteta likovnih umjetnosti na Cetinju).

O. Đ.

Prosvjetni rad

Ministarstvo nauke nagradilo najbolje naučnike u 2012. godini

PODSTICAJ ZA RAZVOJ NAUČNE ZAJEDNICE

„Nagrade za najbolje u nauci samo su jedna mala prilika da odamo čast nauci i svim onim sjajnim naučnicima koji su nam u toku ove godine svojim istraživanjima i naučnim rezultatima otvorili neke nove horizonte“, istakla je ministarka prof. dr Sanja Vlahović prilikom uručivanja priznanja

Petar Tadić, učenik IV razreda Gimnazije „Stojan Cerović“ u Nikšiću, doc. dr Savo Tomović i prof. dr David Kalaj, profesori na Prirodnno-matematičkom (PMF) fakultetu Univerziteta Crne Gore, dr Vesna Maraš, direktorka Sektora za razvoj kompanije „13. jul – Plantaže“ i doc. dr Šrđan Jovanovski, sa Fakulteta informacionih tehnologija Univerziteta „Mediteran“ – dobitnici su godišnje nagrade za naučna dostignuća koju dodjeljuje Ministarstvo nauke.

Priznanja je uručila ministarka nauke prof. dr Sanja Vlahović na svečanosti u podgoričkoj vili „Gorica“.

„Nauka je tu da nas transformiše, da nas udaljava od poznatog, ali u isto vrijeme da čini da stvari oko nas bolje razumijemo. Autoritet nauke na ljestvici ljudskog djelovanja je nevjeroatan i zato ga treba ispoštovati i ukazati nauci čast kad god je to moguće. Nagrade za najbolje u nauci samo su jedna mala prilika da odamo čest nauci i svim onim sjajnim naučnicima koji su nam u toku ove godine svojim istraživanjima i naučnim rezultatima

otvorili neke nove horizonte“, istakla je ministarka Vlahović prilikom uručivanja priznanja.

Rektor Univerziteta Crne Gore prof. dr Predrag Miranović, koji je bio predsednik komisije za dodjelu nagrade, naglasio je da nagrađeni naučnici i istraživači daju nadu u snagu crnogorske naučne zajednice, koju će predani ljudi učiniti prepoznatljivom i van Crne Gore.

Nagrađenima od hiljadu do pet hiljada eura

Obrazlažući ovogodišnja priznanja, on je rekao da je Petar Tadić proglašen za najuspješnijeg mladog istraživača – talenta do 20 godina života, za što je dobio 1.000 eura. Osvajač je trećeg mjesto na Državnom takmičenju iz fizike, kao i bronzone medalje na Međunarodnoj fizičkoj olimpijadi (IPhO) u Estoniji 2012. godine. Takođe, aktivista je sekcije za fiziku i elektroniku u Gimnaziji, polaznik je Ljetne škole nauke 2012., Zimskog seminara nauke na Istraživačkoj stanicu Lovćen 2012., a bio je i promotor fizike

Šansa u mladim ljudima

Obraćajući se laureatima, ministarka Sanja Vlahović poručila je: „Naša je obaveza da vas podržimo. Ministarstvo je sebi postavilo izuzetno zahtjevan cilj – da podstaknemo rast i razvoj naše naučne zajednice i pozicioniramo je kao relevantnog faktora u evropskom istraživačkom prostoru. Naša je šansa u mladim ljudima, u onima koji svojim istraživanjima, idejama i kreativnošću, svojim entuzijazmom i predanosti naruči, čine da dobijemo dodatnu energiju.“

na Otvorenim danimi nauke – Noći istraživača u 2011. i 2012. godini u Podgorici, na kojima je demonstrirao bežični prenos energije, kao i prenos energije kroz jedan provodnik. Autor je istraživačkog rada „Postoji li Mjesec i kada ga ne gledamo?“

Doc. dr Savo Tomović dobitio je nagradu, vrijednu 2.000 eura, kao najuspješniji mladi naučnik do 35 godina života. Angažovan je na PMF-u, Građevinskom i Medicinskom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Godine 2011. doktorirao je s ocjenom A i uspješno odbranio doktorsku disertaciju pod nazivom „Algoritmi i strukture podataka za identifikovanje asocijativnih pravila u velikim

bazama podataka“. Dobitnik je više nagrada. Učestvovao je na brojnim konferencijama u regionu i inostranstvu i objavio 11 publikacija koje se odnose na rezultate istraživanja, od čega se posebno ističu dva rada na SCIE listi i četiri rada objavljena u cjelini na naučnim konferencijama.

Prof. dr David Kalaj, rukovodilac naučnoistraživačkog projekta i istraživačkog tima koji je realizovao najuspješniji nacionalni projekt, nagrađen je sa 5.000 eura. Prilikom realizacije projekta „Analiza na mnogostrukosti i primjene“ publikovana je jedna monografija i veliki broj radova, od kojih je većina prezentovana na prestižnim međunarodnim konferencijama. U projektnom timu su, pored domaćih istraživača, i dva međunarodna eksperta. Rezultati istraživanja imaju širok spektar primjene u matematici, fizici i medicinskoj statistici.

Poznati i izvan Crne Gore

Kao najuspješnja žena u nauci dr Vesna Maraš dobila je 2.000 eura. Veliki doprinos dala je na predstavljanju novih starih sorti vinove loze, njihovih agrobioloških i privredno-tehnoloških osobina, kao i mogućnosti njihovog daljeg širenja. Bila je rukovoditeljka nacionalnog naučnoistraživačkog projekta u periodu 2008–2011. Sada rukovodi projektom koji

nisu bili u Jugoslaviji, koja se svojim imenom od početka lažno predstavljala. To je imalo neke implikacije“, ukazao je Puhovski.

On je naveo da je posljednji rat na prostoru bivše Jugoslavije bio rat agresije, zatim

Dobitnici nagrada s ministarkom Sanjom Vlahović i rektorem Predragom Miranovićem

Prof. dr Žarko Puhovski održao predavanje „Samoubistvo Jugoslavije“ MRTVOROĐENJE OD POČETKA

Posljednji rat na prostoru bivše Jugoslavije bio je rat agresije, zatim građanski, vjerski i rat bandi

Građanski rat iz 1992. godine na prostoru bivše Jugoslavije bio je posljednji politički čin jugoslovenske zajednice, ocijenio je prof. dr Žarko Puhovski na načnoj tribini „Samoubistvo Jugoslavije?“ koja je održana u CANU.

On je ocijenio da je to šakljiva tema iz najmanje tri razloga. „Prvo iz metodičkih, jer se o nekim istorijskim događajima može objektivno govoriti tek nekoliko desetljeća nakon što su prošli, i sudionici u događajima ne mogu to baš objektivno činiti. Zatim, radi se o temi o kojoj se proteklih deset godina mnogo govorilo na

pogrešnom, ideologiziranom nivou, na nivou pripovijesti o zaverama inozemnih sila, a da o pravim problemima uglavnom nije bilo riječi. I treće, riječ je o temi o kojoj se, u osnovi, iz inozemstva i iz redova promatrača iz bivše Jugoslavije govorilo uglavnom u kategorijama borbe nacionalizama, o tome da je više u krvu Milošević ili je više u krvu Tuđman, dok se neki unutarnji, bitni aspekti problema uopšte nisu tretirali“, smatra Puhovski.

Prema njegovom mišljenju, teme se može postaviti kao odgovor na pitanje: Kako to da je Jugoslavija bila najbolja sre-

BOGATA BIOGRAFIJA

Prof. dr Žarko Puhovski (Zagreb, 1946) nakon studija fizike u Zagrebu i filozofije u Frankfurtu, diplomirao je politologiju na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Od 1973. bio je asistent u Institutu za filozofiju Sveučilišta u Zagrebu, a od 1975. predaje filozofiju politike na Filozofском fakultetu u Zagrebu. Kao profesor gostovao je na fakultetima u Berlinu, Beču, Frankfurtu, Londonu, Bratislavu, Veneciji, Klagenfurtheru, Beogradu, Skoplju, Ljubljani, Sarajevu i Vlensiji. Objavio je šest knjiga i više od 200 naučnih radova na hrvatskom jeziku iz područja filozofije politike, etike, filozofije kulture, filozofije prava, te teorije socijalnih nauka, kao i više desetina radova na engleskom i njemačkom jeziku. Nosilac je Posebne nagrade Evropskog rektorskog kluba za djelovanje za mir i protiv xenofobije za 1993. godinu. Od ove školske godine predaje na Univerzitetu Donja Gorica.

dina unutar realsocializma, a da je njen kraj bio najgori?

„U kraju Jugoslavije poginulo je oko 125.000 ljudi, dvostruko više nego u kraju Sovjetskog Saveza, koji ima deset puta više stanovnika. Istovremeno, 60-ih i 70-ih godina Jugoslavija je bila Amerika za sve ostale komunističke države. I to je, po mom sudu, ključni paradoks“, ukazuje prof. Puhovski. On je podsjetio na Krležinu izjavu iz 1919. godine, da je Jugoslavija bila mrtvorođenje od početka. „Ona se trebala imenom svojim nametnuti kao zajednica Južnih Slovena, a najveća južnoslovenska nacija – Bugari nikada

građanski, vjerski i rat bandi.

„Imao je četiri elementa koji su se u raznim djelovima ratišta preplitali na različite načine. Na četiri nivoa utemeljuje se ratno djelovanje, i sve više se Jugoslavija skida s dnevognog reda i na srpskoj i na hrvatskoj strani. A rezultat rata su nove, etnički čiste države. To pokazuje da je temeljna intencija bila – etničko čišćenje“, naglasio je prof. Puhovski.

On je, uz ostalo, dodao da je cijena tog 40 godina mirnog doba bila visoka i da se živjelo u nekoj vrsti ideološke iluzije.

O. D.

TEMELJNA INTENCIJA – ETNIČKO ČIŠĆENJE: Sa skupa u CANU

STIMULANS ZA NAUČNI RAD

Zahvaljujući u ime nagrađenih, Vesna Maraš je kazala: „Ovom posebnom trenutku u našim životima prethodile su godine napornog rada, samoodricanja i prevashodno streljmljenja ka jačem iskoraku naše nauke u evropski istraživački prostor i promovisanju Crne Gore kao društva znanja. Zahvalni smo Ministarstvu nauke koje je spoznalo značaj nauke i koje se opredijelilo da dodjeljivanjem ovih priznanja i drugim značajnim projektima valorizuje i stimuliše naučni rad. Nauka doprinosi razvoju društva, ekonomije i boljeg života, utiče na viziju budućnosti, što je od izuzetnog značaja ne samo za nas, nego i za društvo u cjelini. Ubijedeni smo da Crna Gora treba i može da bude izvor naučne misli novih naprednih ideja, kulturnih i privrednih streljmljenja u svim oblicima ljudske djelatnosti. Ovo priznanje ne samo da raduje već i obavezuje da to opravdamo i budućim radom doprinесемо da dobitnika ovakvih i sličnih priznanja bude što više, posebno među mladim ljudima.“

se realizuje od 2012. do 2015. godine. Rukovoditeljka je bilateralnog projekta s Republikom Slovenijom (2011–2013). Rukovoditeljka je za Crnu Goru u međunarodnim projektima u okviru programa: SEE-ERA.NET, COST i EUREKA. Objavila je veliki broj radova u međunarodnim i regionalnim časopisima i učestvovala na brojnim konferencijama. Član je brojnih domaćih i nacionalnih organizacija i predstavnika je u brojnim odborima: nacionalni je koordinator i član radne grupe za rod Vitis ECPGR (Evropski kooperativni program za biljne genetičke resurse); članica je Savjeta za naučnoistraživačku djelatnost; predstavnica Crne Gore u Programskom odboru za Sedmi okvirni program EU za istraživanja, tehnološki razvoj i ogledne aktivnosti (FP7); članica Upravnog odbora Nacionalnog udruženja vinograda i vinara Crne Gore, ovlašćena degustatorka vina na listi degustatora vina Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore; predstavnica Crne Gore u Međunarodnoj organizaciji za vinovu lozu i vino; članica Komisije za izradu na-

O. Đuričković

Asocijacija za međunarodnu nauku i fudbal PROFESORI BJELICA I POPOVIĆ U NAUČNOM TIMU OD POČETKA

Profesori Fakulteta za sport i fizičko vaspitanje iz Nikšića dr Duško Bjelica i dr Stevo Popović izabrani su u naučni tim Asocijacije za međunarodnu nauku i fudbal (ISAFA).

Ta organizacija, sa sedištem u Kentu, ima misiju da dijeli naučna iskustva zasnovana na razmjeni znanja između naučnika, tehničara, medicinara i terenskih praktičara u okviru neprofitnog udruživanja. U njenom radu učestvuju odabrani svjetski lideri iz oblasti nauke i fudbala, djeleći svoja praktična iskustva sa međunarodnom fudbalskom zajednicom. Većina njih radi na prestižnim svjetskim univerzitetima.

O. Đ.

Nauka i praksa: crnogorski pčelari pošetili hrvatske kolege NOVA ISKUSTVA DOBRODOŠLA

Dvadesetak renomiranih crnogorskih pčelara bilo je u studijskoj posjeti Hrvatskoj kako bi razmijenili iskustva iz rada pčelarskih organizacija. Nikšićke pčelare predstavljao je Matan Perović, koji se iz Varaždina vratio prepun novih znanja o pčelarstvu, pčelarskoj nauci i njenoj primjeni u praksi, o intenzivnoj proizvodnji meda, propolisu, mlijeci i drugim pčelarskim proizvoda.

O. Đ.

Pčelari su saglasni da su ovakva studijska putovanja dobrodošla, jer proširuju znanja i šire iskustva.

BL. K.

KVALITETNA INFORMACIJA PUT KA ZNANJU

U novom zdanju dva puta veći broj korisnika. Biblioteka opremljena dobro strukturiranim fondovima s više od 250.000 naslova. Posebna pažnja poklanja se Đečjem odjeljenju i opremi audio-vizuelnim sredstvima. Program književne tribine pažljivo koncipiran s ciljem da privuče podjednako i mlađe i starije

Dragana Dmitrović, direktorka

Podgorička Narodna biblioteka „Radosav Ljumović“, kao jezgro važnih kulturnih dešavanja, predstavlja instituciju od izuzetnog značaja. Od početka do danas, uz transformacije i inoviranje u skladu sa zahtjevima vremena, u kontinuitetu uspješno realizuje svoje programske aktivnosti, uvažavajući potrebe svih građana, korisnika, zaljubljenika u knjigu. I temeljno renovirano zdanje, u koje se Biblioteka nedavno vratila, doprinijelo je dinamičnjem funkcionisanju ovog kulturnog centra. Po nivou opremljenosti i mogućnostima koje pruža jedinstvena je i van granica Crne Gore. Otuda i ne čudi što je broj korisnika dva puta veći nego godinu ranije. Opremljena čitaonicama i dobro strukturiranim fondovima, s više od 250.000 naslova, omogućila je kutak svima.

Studenti i učenici najčešći pošetnici

„Bibliotekarstvo je profesija okrenuta prije svega korisnicima i njihovim potrebama. Studenti i učenici su najčešći pošetnici čitaonica i biblioteke. Može se reći da je to tradicionalno mjesto okupljanja mlađih. Međutim, globalni trendovi diktiraju potrebu uvođenja sadržaja namijenjenih i trećem dobu. U prijatnoj atmosferi svakodnevno se mogu čitati dnevna štampa i periodična izdanja. Naravno, mladi su naša budućnost. Nova tehnologija

ZA DAN BIBLIOTEKE NAGRAĐENI NAJBOLJI ČITAOCI

Povodom obilježavanja Dana Biblioteke (132. godine rada) nagrađeni su najvejniji korisnici. Simona Jovanović, učenica IV razreda podgoričke OŠ „Sutjeska“, Marko Vuković, učenik I razreda Elektrotehničke škole „Vaso Aligrudić“, Sanja Bojić, studentkinja književnosti, i Sanja Minjević, agronom.

Simona Jovanović, učenica IV razreda podgoričke OŠ „Sutjeska“

Sanja Minjević, agronom

Sanja Bojić, studentkinja književnosti, nagrađena kompletom knjiga

Marko Vuković, učenik I razreda Elektrotehničke škole „Vaso Aligrudić“

misanja“, objašnjava bibliotekarka Popović.

Evropski i svjetski standardi

Savremena digitalna era ne mimoila ni bibliotečku informacionu djelatnost, te je stoga značajna pažnja posvećena i ovom segmentu rada. Program COBISS, prihvaćen kao regionalni projekat, obezbeđuje savremeni softver, kompatibilan s evropskim i svjetskim. U kompjutersku bazu ove godine unijeti su podaci za preko 2.700 naslova knjiga. Stalno rastući broj zapisa u elektronskom katalogu

TRIBINA U 18 ČASOVA

Dio važnih programskih aktivnosti predstavlja kontinuitet promovisanja knjige na „Tribini u 18“, te je Biblioteka prepoznata i po ovom segmentu rada. Program književne tribine pažljivo je koncipiran s ciljem da privuče publiku od najmladih do najstarijih. Podsetimo, nedavno su predstavljene knjige koje na nov način sagledavaju poziciju pjesnika pjevачa Starca Milije i Tešana Podrugovića (edicija „Patrimonium“, u izdanju Instituta za crnogorski jezik i književnost), potom „Povijest svjetske književnosti“ Milivoja Solara, „Oblak nad kamenim vrletima“ autorke Svetlane Kalezić-Radonjić, „Pećina duhova“ Dragiša Ivanovića, „Jutra jugova“ – odabrani tekstovi o Lesu Ivanoviću. Veće najlepših beseda studenata Univerziteta Donja Gorica, poetsko-muzičko veče učenika OŠ „Štampar Makarije“ povodom obilježavanja Dana Podgorice, radionica „U svijetu bajke“ povodom Međunarodnog dana deteta, samo su neki od nedavnih promotivnih skupova.

25

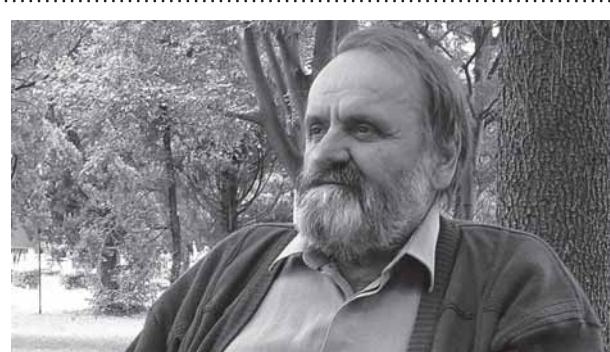
FEB.

Prosjetni rad

ovih dana premašio je 40.000. Takođe, u ovom kulturnom centru planiraju kontinuirano obogaćivanje i uvećavanje knjižnog fonda, popularisanje knjige, unapređenje međubibliotečke i međunarodne saradnje, razvijanje cjelokupne računarske mreže COBISS, internet prezentacije Biblioteke, edukaciju bibliotečkih radnika, kao i zaštitu bibliotečke građe.

bibliotečki servisi – od pretraživanja baze podataka do pružanja usluga korisnicima elektronskim putem. Biblioteka će nastaviti da svojim korisnicima nudi profesionalnu uslugu, zanimljive i aktuelne knjige, kao i širok opseg stručne literature. Pri tome, vodićemo računa o tome da je samo izabrana, provjerena i kvalitetna informacija put ka istinskom znanju“, kaže Dmitrović.

Šerifa Begić

Pripadao je soju stvaralača koji odlazeći – dolaze: Veljko Radović

Išao je putevima koje je sam krio i tako postao putokaz u vremenu koje dolazi.

Nije imao određeno i strogo ogradieno područje kojim se bavio. Predmet njegovih interesovanja bilo je sve što je predstavljalo izazov za duh i tražilo određivanje i osmišljavanje.

Radovićovo djelo je značajno ne samo po ljepoti kazivanja i bogatstvu sadržaja, već i po tome što oslobađa, širi vidike, ukazuje na mogućnosti

drugih i drugačijih pristupa čovjeku i njegovom svijetu.

Već sad je evidentno: djelo Veljka Radovića pokazuje se kao potreba vremena koje dolazi. Spoznaj je, i tu spoznaju utkao u svoje djelo, da je ljudskost ono najbitnije za svakog pojedinca i da je to mjeru postojanja. Istrajavajući u tome, ostavio je djelo trajne vrijednosti.

Pripadao je soju stvaralača koji odlazeći – dolaze.

Nikola Racković

Šećanje: Veljko Radović, dramski pisac, eseista, pripovjedač

DJELO KOJE JE OSLOBAĐALO I ŠIRILO VIDIKE

Za najveću vrijednost je uzimao slobodu i nezavisnost, kako pojedinca tako i naroda. Otuda se snažno zalađao za nezavisnost i samostalnost Crne Gore. Nije se priklanjao autoritetima i nije se povodio za njima. Oslanjao se na Ljepo, Dobre i Istinito

Krajem 2012. godine preminuo je Veljko Radović, dramski pisac, teatrolog, eseista, pripovjedač. Rođen je u Grudi, kod Danilovgrada, 13. decembra 1940. godine. Diplomirao je na Akademiji za pozorište, film, radio i televiziju (Katedra za dramaturgiju) u Beogradu. Živio je u Beogradu i Podgorici. Bio je profesor na Fakultetu umetnosti u Novom Sadu i Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju, zatim profesor na Univerzitetu Donja Gorica u Podgorici. Prvi je urednik revije Ovdje (1969). Bio je kolumnista Pobjede, a potom Vijesti i Crnogorskog književnog lista.

Malo je stvaralača kod kojih se biografija i bibliografija tako skladno poklapaju kao kod Veljka Radovića. A bibliografija njegovih djela je obimna i raznorodna; pored tekstova objavljenih u periodičnim publikacijama, čine je knjige: Medalja i druge komedije, Beograd, 1986; Birane muke, novele, Beograd-Nikšić, 1989; Drama kao notni sistem, teatroški ogledi, Novi Sad, 1994; Jelovnik za kanibale, izabrane drame, Rijeka-Crnojevića, 2000; Kafka se igra sa škorpijom, izabrani eseji, Beograd, 2004; Melanolistični sajam, eseji, Podgorica, 2004;

Eksferom u vodu, 101 esej, Podgorica, 2007. Njegova izabrana djela u tri toma objavljena su 2005. Djela su mu prevođena na strane jezike. Zastupljen je u antologijama jugoslovenskih dramskih pisaca.

Dobitnik je nagrade Crnogorskog narodnog pozorišta (1969). Sterijine nagrade (1992), Trinaestojulske nagrade (2007) i drugih priznanja.

Veljko Radović je iz kruga jugoslovenskih intelektualaca koji su u društvenim previranjima 90-ih godina 20. vijeka jasno prepoznali zlo i izvore zla i suprotstavljali mu se istinom. Za najveću vrijednost je

uzimao slobodu i nezavisnost, kako pojedinca tako i naroda. Otuda se snažno zalađao za nezavisnost i samostalnost Crne Gore.

Nije se priklanjao autoritetima i nije se povodio za njima. Oslanjao se na Ljepo, Dobre i Istinito. Ove tri dominantne dimenzije smisla doživljavao je i sagledavao kao jedinstvenu cjelinu.

Prema pisanoj i javno iskazanoj riječi gajio je poseban odnos. Njegovo je dijalog. U njegovom opusu dijalog je poiman kao čovjekovo suštinski najprimjereni meduljudski odnos.

BRITANSKI EMPIRIZAM OPLEMENJEN ROMANTIČNOM VIZIJOM LJUDSKE NEVOLJE

Plamenčev komunitarijanski očećaj socijaliteta i uvažavanje javnog interesa kojima je dopunjavao, korigovao i oplemenjivao svoj osnovni liberterijanski model liberalno-zapadne evropske višestranačke, predstavničke demokratije, imao je uporište u njegovom crnogorskom porijeklu

Piše: dr Goran Sekulović

Navršilo se sto godina od rođenja Jovana Džona Plamenca, jednog od najistaknutijih britanskih filozofa i teoretičara politike, dugogodišnjeg profesora na Univerzitetu Oksford, člana Britanske akademije nauka. Rođen je 1912. na Cetinju, a iz Crne Gore je otišao sa roditeljima 1917. godine. Njegov otac Petar Plamenac bio je jedan od najškolovanijih Crnogoraca svog vremena, ugledni diplomat i ministar inostranih poslova Kraljevine Crne Gore. Džon Plamenac je mnogo poznatiji, izučeniji i prihvaćeniji politički mislilac u svijetu i Evropi, prije svega u anglosaksonskoj i zapadnoevropskoj intelektualnoj tradiciji, nego u Crnoj Gori i na prostoru bivše SFRJ. Školovao se uglavnom u Engleskoj, i na Oksfordu stekao punu akademsku i naučnu reputaciju. Pored ostalog, prijateljevao je i sa Karлом Poperom. Postao je poznat ne samo u Engleskoj već i u inostranstvu.

učestvovao je na mnogim međunarodnim naučnim skupovima na razne politiko-loške, filozofske i druge teme, bio profesor na Univerzitetu Kolumbija. Zauzimao je vrh istraživača i profesora političke teorije ne samo u Engleskoj, već i šire.

Istaknuti teoretičar društva, profesor ser Isaija Berlin o Plamencu piše da „iako je preveo skoro čitav život u Engleskoj, njegovom maštom i osećanjima je dominirala duboka privrženost rodnom kraju“. Berlin naglašava da su Plamenčev rad i uticaj „dio intelektualne istorije Engleske i Oksfordskog univerziteta“. On ističe da su se „učenici divili Džonu Plamenu, a najznačajniji od njegovih protivnika su ga poštivali...“ Plamenčevi radovi o utilitarijancima su „znatno doprinijeli dostojanstvu čitavoj toj temi u samoj Engleskoj i, indirektno, u svakoj zemlji engleskog govornog područja“. Boreći se sa „golemim i teškim teoretičari- ma u kojima je opažao tragove genija – Hegelom ili Marksom i njegovim sljedbenicima“, kako

filozofiju od napada analitičara pozitivizma, iskustvene političke nauke i lingvističke filozofije. Za njega priroda političke teorije ne može biti lingvistička, već praktična, djelatna, društvena: „Pod političkom teorijom ne podrazumijevam objašnjenja kako vlade funkcionišu, već mislim na sistematsko mišljenje o svrsi postojanja vlade“. Njeni nosioci „sistemske razmišljanje šta vodi ka stvaranju praktične filozofije...“, odnosno političke teorije koja „mora biti sistemska, samodosljedna i realna“. Politička teorija je jedno vrlo složeno pitanje kako zbog nefiksiranosti pojma politike tako i zbog fluidnog karaktera same politike. Ona je za Plamena praktična filozofija koja treba da teži samodosljednosti i da u obzir uzima činjenice.

piše Berlin, Plamenac je ostvario izuzetne rezultate. „Njegova poglavlj o Hegelu i Marksu spadaju među najjasnije i najvrednije tumačenje ovih mislilaca na engleskom jeziku. Radio je na ovim tekstovima sa ogromnom upornošću, čitajući i dočitavajući, pišući i dopisujući, posvećujući najveću pažnju

IZGNANIČKI PONOS I NEZAVISNOST

Ser Isaija Berlin je primijetio da je Plamenac „u izvjesnom smislu (...) ostao izgnanik čitavog svog života; nikad se nije asimilovao, bilo u Engleskoj ili u Oksford: kad bi kazao ‘mi’ – ‘mi tako mislimo’, ili ‘ovako je kod nas’ – obično bi mislio na Crnu Goru“. Plamenac je jednom Berlinu rekao „da je sklopio prijateljstvo sa pojedinim Englezima tako da se osjećao prijatno kod kuće sa dvojicom ili trojicom u društvu, ali kada bi se u sobi skupilo više njih postajao je svjestan odnosa između njih iz kojih se osjećao isključen. Objasnjavao je ovo govoreći da on potiče iz daleke kulture, i taj nagli prelom u ranom djetinjstvu – emigriranje u stranu zemlju – natjerao ga je da se donekle povuče u sebe. Oni koji su ga poznavali mogu potvrditi činjenicu da je (...) pokazivao ponos i nezavisnost jednog plemenitoig izgnanika“.

kritici prijatelja i kolega, a sam je bio kritičkiji prema sopstvenim dijelima nego drugi”

U oblasti politike i političkog uopšte, Plamenac je razlikovao tri grupe načina njenog promišljanja. U mnogim njegovim knjigama sudaraju se i prepliću kako politička filozofija i politička teorija tako i politička nauka i politička ideologija. Plamenac političkoj teoriji pristupa kao političkoj filozofiji. Naime, za njega je politička teorija bliža političkoj filozofiji, i on uglavnom u istom značenju koristi ove termine, odnosno ove dvije teorijske oblasti smješta u isti korpus ideja. Razlika između političke filozofije i političke teorije može biti i jeste samo u tome što politička filozofija, prirodno i u skladu sa svojim predmetom istraživanja, pošteduje dublji i širi ontološki i antropološki pogled na politiku.

od političke nauke i svakako je najblži Marksovom poimanju ideološkog kao mistificiranog otuđene, iskrivljene, neistinite i lažne svijesti.

Istraživanja o demokratiji

Iz Plamenčevih knjiga, prije svega Demokratija i iluzija i Čovjek i društvo, mogu se izvući sljedeći zaključci ili, bolje reći, uputi za raznišljanje o demokratiji: demokratija i politička teorija su rođeni blizanci; novovjekovne političke ideje i ideja demokratije ukorijenjene su u tradiciji antičke političke misli; moderni koncept demokratije počinje s Rusoom; demokratija predstavlja rezultat tradicije različitih političkih teorija; nastanak moderne države na tlu Europe i Amerike čini razliku, i pored načelne jedinstvenosti, između savremenog političkog koncepta države i atinskog koncepta neposredne demokratije oличene u pojmu polisa; moderna država je građanski politički koncipirana i njoj odgovara predstavnica ili reprezentativna demokratija; na demokratiju Plamenac gleda i kao na stvarnost i kao na iluziju; pogledi na demokratiju su mnogo bliži u suštini nego što se to čini među različitim teorijama, posebno na Zapadu i Istoku Europe; marksističke

JEDINO JE ŽELIO DA OTKRIJE I KAŽE ISTINU

Osvjetljavajući Plamenčev karakter, Isaija Berlin ističe njegov prisian odnos sa Crnom Gorom i uticaj koji je imala otadžbina na njegove životne i naučne poglede na čovjeka i društvo. On apostrofira da Plamenac „nije imao ambicije da zabilista ili da porazi rivale ili da se preobratí, ili pak osnuje neki pokret. Jedino je želio da otkrije i kaže istinu... Plamenčev pogled na ljudsku prirodu i njene ciljeve i mogućnost nije potekao samo na osnovu čitanja klasičnih filozofa, već isto tako iz njegovog odgoja, solidarnosti (poštovanja) i velike nostalgije za otadžbinom, običajima i pogledima te gotovo predfeudalne zajednice...“

ideje o slobodi i demokratiji bliske su liberalnim idejama za Marks-a su ideje „novog materijalizma“, „naturalizma-humanizma“, komunizma kao „stvarnog pokreta koji ukida sadašnje stanje“, u suštini poboljšanje liberalizma. Kasnije, međutim, u istorijskoj praksi ove Marks-ove izvorne ideje postale su izvrтанje liberalnih ideja; ideje o demokratiji na Zapadu i Istoku, kapitalizma i socijalizma, nijesu radikalno suprotne i apsolutno različite; nekadašnji ruski sovjeti su za-

jednopartizma; ako se hoće da društvo bude demokratsko, oni koji donose važne odluke moraju biti odgovorni pred narodom; Plamenac smatra da su „demokratske predrasude“ svojstvene svakom teoretičaru; dosljedno svom naučnom metodu i pristupu političkoj teoriji i filozofiji, prije svega, smatrao je da predrasuda više imaju oni mislioci koji svoje hipoteze ne provjeravaju u praksi; u demokratiji se moraju uvažavati argumenti. Plamenac je bio intelektualno pošten pa je tvrdio da i sam ima „demokratske predrasude“ i da njegova misao nije uvijek istinita i jasna; demokratija je nespojiva s nejednakostu koju ima u svakom društvu, i otuda proizilazi da je demokratija iluzija; ni socijalizam ne može „pobjeći“ od moderne društvene strukturiranosti, podjele rada i tržišne konkurenkcije, što sve i pretpostavlja i proizvodi nejednakost, pa demokratija nije moguća ni u socijalizmu; nejednakost je praktično neiskorjenjiva, ili makar za još dugi period, budući da je industrijsko društvo nužnost, a to znači i nejednakost; sve ovo znači da ni demokratija, u principu, nema šanse da u punom

A black and white portrait photograph of an elderly man. He has thin, wavy white hair and is wearing a dark suit jacket over a light-colored dress shirt and a patterned tie. The photograph is set against a plain, light-colored background.

I KAO ČOVJEK I KAO MISLILAC NESVAKIDAŠNJA LIČNOST:
Jovan Džon Plamenac

može postojati, ona se najbolje uči i primjenjuje i vježba u samoj životnoj i političkoj svijetlosti.

S ovim se ne završava uticaj crnogorske rodne grude na Džona Plamena. On je bio i kao čovjek i kao misilac ne-svakidašnja lica, originalan, poseban, samostalan, nezavisan, pronicljiv, iznijansiran, jako osetljiv na neravnopravnost, nepravdu i neistinu. Plamenčeva jedinstvenost među engleskim autorima od strane najkompetentnijih poznavala-

Etička crnogorska strana

Plamenac je zadužio mnoge oblasti ljudskog duha: filozofiju, politiku, sociologiju, pravo, ekonomiju, istoriju, antropologiju itd. On je, nema sumnje, bio utopijski misiljac u najpozitivnijem značenju. U svojim knjigama težio je da otkrije istinsku prirodu čovjeka i prikaže realnu, objektivnu sliku njegovog ponašanja. Dakle, s jedne strane – kakvi su ljudi i kako se ponašaju danas, a s druge – kakvi treba da budu i kako da se ponašaju u budućnosti, što je kod njega značilo novljivi i autentičan duh koji je sintetički gradio sa više izvora, uključujući, sigurno ne na posljednjem mjestu, i onaj crnogorski, snažni i osobeni karakter, prirodnji i jednostavni način ophodjenja, mišljenja i izražavanja, Isaija Berlin objašnjava na sljedeći način: „Plamencovo prihvatanje britanskog empirizma, zajedno s duboko nebritanskom romantičnom vizijom ljudske nevolje, dalo je njegovom radu napetost koju, meni se čini, nijedan drugi na engleskom jeziku nema“.

nosti, što je kod njega značilo ne u dalekoj, sterilno-neproduktivno-apstraktno-utopično-bezvremensko-nedjelatno-mrtvoj prirodi bez živog čovjeka, već u uistinu produktivno-konkretno-utopijskoj zbilji realnog istorijsko-političko-vremenskog praksa. Ovaj etički aspekt, proistekao iz sagledavanja i razumijevanja nesklada i jaza između postojećega i utopijskoga, onoga što jeste i onoga kako bi to što jeste trebalo, moglo i moralо da izgleda, egzistira i funkcioniše da bi bilo od koristi čovjeku i svijetu (koga je zapravo on i „proizveo“, tj. postavio i formulisao kao pitanje i problem za čovjeku), u najvećem dijelu engleskom jeziku nema.

Plamenčev komunitarijanski očećaj socijaliteta i uvažavanje javnog interesa kojima je dopunjavao, korigovao i oplemenjivao svoj osnovni liberterijanski model liberalno-zapadne evropske višestranačke, predstavničke demokratije, imao je uporište u njegovom crnogorskom porijeklu. Koliko je Jovan Džon Plamenac bio vezan za Crnu Goru, govori i činjenica da je na njegovom nadgrobnom spomen-obilježju na londonskom groblju Hajget (na kojem je sahranjen i Karl Marks, čije je djelo Plamenac iščitavao i reinterpretirao čitavog života), uz ime i prezime napisano jednostavno –

ANTOLOGIJA „PROSVJETNOG RADA“

GABRIJELA MISTRAL

USAMLJENO DETE

Čuvši plač, zastadoh na strmini puta,
i vratima priđoh kolibe malene.
Detence me milo gledaše iz kuta,
i ko vino silna nežnost opi mene!

Mati osta da se još na njivi trudi;
dete, probudiv se, tražeć dojku dragu,
zaplaka se... a ja privih ga na grudi,
i zapevah, drhteć, uspavanku blagu.

Kroz prozor gledaše nas meseca oko.
Dete već spavaše. A grud mu široko
preli pesma, bljesak svetlosti najčeće...

I, u dom kad uđe žena uzdrhtalo,
videći mi lice puno stvarne sreće,
ostavi mi čedo u krilu zaspalo!

Prepjevao Vladeta R. Košutić

Već svojim prvim pjesmama posvećenim vjereniku koji je izvršio samoubistvo, čileanska pjesnikinja Gabrijela Mistral (1889–1957) privukla je pažnju čitalaca i književne kritike. Pjesničku zrelost dosegla je zbirkama „Očajanje“ (1922), „Pesme o deci. Nežnost“ (1924), „Seća“ (1938). Pjesma „Usamljeno dete“ koja govori o čežnji žene za neostvarenim materinstvom ima i mnogo ličnog, autobiografskog...

Priredio Nebojša Knežević

Priča Dragana Radulovića u antologiji na engleskom jeziku

HOROR PROZA S ELEMENTIMA FANTASTIKE

U antologiji „Best European Fiction 2013“, koju je objavila izdavačka kuća Dalkey Archive Press, nalazi se i priča poznatog crnogorskog pisca Dragana Radulovića, pod nazivom „Lice koje pjeva“. Njegova priča našla se u najstrožem izboru tridesetak autora, koji je pripremio Aleksandar Hemon. Priča koju

je na engleski preveo Vili Firt objavljena je svojevremeno u Radulovićevoj zbirici „Splav meduze“, u izdanju hrvatskog „Antibarbarusa“.

Radulović je do sada objavio dvije zbirke priča i tri romana.

J. V.K.

Mišljenja

JE LI NJEGOŠ BIO ANTIISLAMISTA?

Njegošu se ne može prigovoriti antiislamizam, ali može ondašnji antiturski islamizam

Ponovo se aktualizuje gledište da je Njegoš bio veliki antiislamista, da je sotonišao islam, što ima svoju implementaciju na savremene međunarodne odnose i izmirenje, pa i na učilišne programe i tumačenje Njegoševih djela.

Njegošu se ne može prigovoriti antiislamizam, ali može ondašnji antiturski islamizam, odnosno samo onoliko koliko je u onom vektu turski islam bio instrumentalizovan kao imperijalna, neprijateljska, anticrno-gorska ideologija i turski državni program islamizacije inovjeraca u službi imperijalnih interesa, odnosno ukoliko je islamizacija preimen(t)ovala (preinacila) narodnosno (etičko) biće islamiziranih Crnogoraca u „Turke“ na osnovu srednjovjekovnog (posebito istočno-azijatskog) poistovjećivanja vjere, države i narodnosti na osnovu pripadanja imperijalnoj državi i njenoj „državnoj (turskoj) vjeri“. Zato Njegoš i ističe: „Dva se brata oko vjere bore“ i „O prokletu krivo vjerovanje / grdno li si braću zavadiło, / grdno li si braću pomazilo.“

Teško se može poreći da je islamizacija bila državni imperijalni program u službi potčinjanja osvojenih naroda i održavanja Carstva i da su islamizirani pripadnici bili osnovna vojna snaga protiv

svojih sunarodnika koji su težili oslobođenju i koji nijesu tursku imperiju prihvatali kao svoju državu.

Takođe je teško braniti tvrdnju da je osmanlijska imperija bila „najtolerantnija od svih drugih „osvajačkih imperija“ prema osvojenim narodima, jer bi nas to odvelo u vrlo nezahvalno i opširno istorijsko upoređivanje koje ne bi suminilo ni njihovo epiku ni književnost. U suprotnom, islamizacija u našim krajevima bila bi pitanje izvan socijalno-ekonomski i političke borbe za ostanak, prestiž, moć i vlast, kao čisto pitanje „vjere radi vjere“ (vjerskog „larpurlartizma“); kada se prevjera vršila po čisto vjerskoj privlačnosti, ili zato što je Muhamed bio zgodniji od Isusa! Pa zašto su ukidali i obnavljali, inače protursku, Pećku patrijaršiju?!

Islam je morao u osvojenim narodima tolerisati i inovjern(ik)e ne zbog toga što bi izbjegao puni genocid naroda, nego što je morao imati i krajnje potčinjeni, izrabljivani, obespravljeni, robovski dio naroda nad kojim su povlašćeni jednovjernici imali apsolutno gospodstvo u svakom smislu (raja, kauri, danak, danak u krvi itd.).

Sreten Zeković

Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ na Cetinju proslavila 145 godina rada

KULTURNI SPEKTAR CRNOGORSKOG NARODA

Imajući u vidu bogat istorijat, jedinstven i dragocjen fond, Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ danas je jedna od onih institucija po kojima se Cetinje prepoznaće

U prisustvu brojnih gostiju iz kulturnog i javnog života, cetinjska Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ nedavno je proslavila 145 godina rada. Na svečanosti upriličenoj u Kraljevskom pozorištu „Zetski dom“ prisutne je pozdravila direktorica ove ustanove Saša Lovre-Božović, podsetivši da je biblioteka inovirana 2007.

godine, kada je, zahvaljujući sistemu COBISS, omogućen pregled građe na internetu. Biblioteka raspolaže fondom od oko 15.000 jedinica i broji oko 500 članova. Literatura je segmentirana u pet odjeljenja: za odrasle, decu, odjeljenje periodičnih izdanja, zavjetni fond, odjeljenje obrade. Gostima se obratio i gra-

donačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović, rekavši da dugovječnost Narodne biblioteke i čitaonice svjedoči o crnogorskoj kulturi i prosvjetiteljstvu na našim prostorima.

„Za svog dugog trajanja, radom i nasljeđem, Cetinska čitaonica postala je neizostavan dio kulturnog spektara našeg naroda i naše zemlje.

Imajući u vidu bogat istorijat, jedinstven i dragocjen fond, Narodna biblioteka i čitaonica „Njegoš“ danas je jedna od onih institucija po kojima se Cetinje prepoznaće, istakao je gradonačelnik Bogdanović.

Direktorica Centralne narodne biblioteke „Đurđe Crnojević“ Jelena Đurović nagnala je da čitaonica svojim dostignućima predstavlja svojevrsni kamen međaš prošlosti i budućnosti, pismenosti i profesionalizacije bibliotečke djelatnosti kod nas.

„Osrt na daleku prošlost Narodne biblioteke i čitaonice „Njegoš“ nikada nije bio niti će biti samo pogled upr u istoriju Cetinske čitaonice, već je to iznova i povod za ponovno čitanje i vrednovanje istorije naše pismenosti i kulture“, istakla je Đurović.

Svečanost je uveličana sadržajnim umjetničkim programom u kom su nastupili glumci Ivana Mrvaljević i Danilo Čelebić, solistkinja Žana Marinković, te opera pjevačica Aleksandra Vojodić-Jovović. Povodom svečanosti emitovan je i dokumentarni film o radu ove institucije.

Mjesto za ponovno čitanje i vrednovanje Crnogorske pismenosti i kulture: Sa svečanosti

Počeo arheološki pregled opštine Podgorica

KRAJNJI CILJ – DETALJNA ARHEOLOŠKA MAPA

Ekspertska tim Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore počeo je pregled terena opštine Podgorica s ciljem lociranja potencijalnih arheoloških lokaliteta. Arheolog Dejan Gazivoda, rukovodilac istraživanja, naglasio je da je veliki broj arheologa bio angažovan na projektu „Putevi kontinuiteta“, te je stoga istraživanje na području Podgorice kasnilo.

„Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore izdala je dozvolu, i smatramo da ćemo u predviđenom roku završiti planirana istraživanja. Istraživanja počinju od područja Zete, a potom slijede Tuzi i ravnicu uz stari put prema Danilovgradu. Ako tokom obilaska utvrdimo da je neki lokalitet ugrožen, on će se naći na listi prioriteta kako bi bio zaštićen od daljeg propa-

danja. Na primjer, područje Mataguža je jedan od naših prioritetnih ciljeva. Ovo zetsko selo nalazi se južno od Karabuškog polja i severno od Skadarškog jezera. Izvjesno je da je tu u vrijeme vladavine Ilira i Rimljana postojala naseobina, o čemu svjedoče arheološka istraživanja obavljena 1983. godine. Tada je pronađen veći broj fragmenata helenističke i romanske keramike: amfore,

ribarski tegovi, zdjele, kao i bijela keramika“, ističe Gazivoda. Đordje Vušurović, direktor Centra za konzervaciju i arheologiju, objašnjava da je cilj istraživanja izrada detaljne arheološke karte Crne Gore. Do 2010. godine pregledano je 16 crnogorskih opština. Nakon Podgorice, na redu su Bielo Polje, Kolašin i Mojkovac.

Š. B.

Revitalizacija medunskog arheološko-istorijskog kompleksa

POSEBNO MJESTO U CRNOGORSKOJ ISTORIJI

Prva faza revitalizacije Medunske tvrđave označena je promocijom knjige „Medunski

grad – istorijsko-kasteološka studija“ autora Predraga R. Petrovića. Revitalizaciji je pret-

hodilo nekoliko važnih faza: izrada projekta, geodetska mjerjenja, upis vlasništva ze-

Projekat rekonstrukcije dobio visoke ocjene stručne javnosti

mlijista, snimanje informativnih filmova, te izrada makete srednjovjekovnog medunskog grada s fragmentima vidljivih antičkih spomenika. Projekat rekonstrukcije već je dobio visoke ocjene stručne javnosti, kao i mještana Meduna.

Članovi udruženja „Medun“ objasnili su da je ovaj obiman poduhvat realizovan isključivo iz ličnih sredstava. Ipak, oni su izrazili zahvalnost i onima koji su dali doprinos izradi idejnog projekta: dr Mirku Kovačeviću, dr Aleksandru Kekoviću, inženjerima Nikoli Drakiću, Čedomiru Brankoviću, Đuru Pavloviću, dr Božidaru Šekularcu, te privredniku Čedu Popoviću. Poštovaoci ove tvrđave uvjereni su da će drevni Medun zauzeti mjesto koje mu i pripada u istoriji glavnog grada i Crne Gore.

Š. B.

27

FEB.

Prosvjetni rad

Povelja „Ivan Crnojević“ uručena slikaru Dimitriju Popoviću KULTURNA PARADIGMA CETINJA

Povodom 4. januara, Dana sazdanja Cetinja, u Vladinom domu svečano je uručena povelja „Ivan Crnojević“ poznatom crnogorskom umjetniku Dimitriju Popoviću. Priznanje crnogorske prijestonice Popović je dobio kao inicijator i realizator mnogobrojnih umjetničkih događaja koji su i te kako doprinijeli sveopštoj kulturnoj

Priznanje u prave ruke: Dimitriju Popoviću Povelja „Ivan Crnojević“

Likovna kritika

SLIKAR OSOBENE POETSKE EKSPRESIJE

(Izložba slike Mihaila Vukotića u Crnogorskoj galeriji umjetnosti „Miodrag Dado Đurić“, Cetinje)

28

Piše: Nikola Vujošević

FEB.
Prosjetni rad

Nakon povratka iz Beograda u Crnu Goru Mihailo Vukotić (1904-1944) zadnjih godina života, za vrijeme okupacije u Drugom svjetskom ratu, boravi u rodnom Cetinju. Očećao se veoma loše, više je bolovao nego slikao. Doživljavao je dramu duše i bola. Tada je zapisao: „Ranije sam mnogo uživao u slikama. Ali, sada sam bezmalo izgubio naklonost za to. Ovaj gubitak znači gubitak sreće“. Kada je pred kraj rata preminuo, malo je ko znao da je crnogorska likovna umjetnost izgubila ličnost kakva se rijetko rađa. Znali su to samo rijetki znalci, kao i prijatelji i poslovaci njegovog rada, koji su 1951. godine priredili u Cetinju komemorativnu izložbu njegovih djela. Potvrdilo se tada da je moguće i u kratkom životu ostvariti značajno djelo. Neveliko kvantitetom, impozantno i dragocjeno kvalitetom, ono je veoma markantno u istoriji crnogorske likovne umjetnosti. Bez njega bi njeni ukupno sagledani vrhunski dometi bili nesumnjivo siromašniji.

Umjetnička ozbiljinost

Kao skoro svi iz njegove generacije – Kujatić, Vušković, Lubarda, N. Đurović, Radović, Božović, Stijović, Zonjić, Leković i dr., studira na Umjetničkoj školi u Beogradu od 1925. do 1927. godine, kada počinje Vukotićeva javna slikarska aktivnost. Ubrzo odlazi u Pariz, druži se s Lubardom, kod koga i sta-

nje. Svoju nadarenost, umjetničku ozbiljinost i vrijednost pokazuje neuobičajeno brzo. Po povratku iz Pariza, 1928. godine izlaze u Umjetničkom paviljonu „Cvijeta Zuzorić“ u Beogradu, zatim na prolećnim i jesenjim izložbama beogradskih umjetnika. U međuvremenu ponovo kraće boravi u Parizu Godine 1935. za sliku „Stepenište Kalemeđdana“ dobija Nagradu „Politike“, koja ga preporučuje za učešće na Međunarodnoj izložbi u Parizu i Izložbi jugoslovenskih umjetnika u Rimu, 1937. godine. U tom periodu izlagao je s Lubardom i drugima. Poslije smrti redovno je bio zastupljen na najznačajnijim izložbama crnogorske umjetnosti: Prva izložba ULUCG, 1946. na Cetinju; Savremena crnogorska umjetnost 1945-1970, Beograd, Zagreb, Pariz, Rim; Pejzaž u crnogorskom slikarstvu 1900-1978, Aleksandrija, Cairo, Ankara, Celovec, 1979; Umjetničko blago Crne Gore od pristorije do danas, Moskva 1981; Cetinje i likovna umjetnost, Cetinje, Beograd, 1983/1984; 160 djela iz Umjetničke galerije Narodnog muzeja Crne Gore, Beograd, 1986/1987...

Nadrealne vizije

Vukotićeva zaostavština u Crnoj Gori nije obimna – u Narodnom muzeju na Cetinju ima više od 20 uljanih slika, u bivšoj Modernoj galeriji Podgorice jedna, nekoliko slika imaju porodice Vukotić i Đurović u Podgorici; ima ih dosta u beo-

sceni Cetinja, grada čiji je on bio, prema riječima gradonačelnika Aleksandra Bogdanovića, odani prijatelj i uvaženi sugrađanin. Popovićeva knjiga „Luča Njegoševe noći“, izložba njegovih pozorišnih plakata, osmišljavanje i učestvovanje na prvoj Cetinjskoj likovnoj koloniji, pored ostalog, najznačajniji su događaji koji su obilježili prošlogodišnju kulturnu scenu ovoga grada. Primajući nagradu, laureat Dimitrije Popović naglasio je da to značajno priznanje nije samo za njegov individualni rad, već i znatno šire. „Još kada je Cetinje sazданo, u njegove temelje bila je položena knjiga, i to kao da je odredilo njegovu budućnost, da postane prijestonica kulture“, rekao je Popović, dodajući da je Cetinje na putu da postane crnogorska Firena. On je iskazao posebno zadovoljstvo i time što Povelju dobija u godini kada će Crna Gora obilježiti dva stoljeća od rođenja Petra II Petrovića Njegoša. Tim povodom, on će Cetinju, pored nove knjige i izložbe svojih radova, podariti skulpturu koja će biti postavljena između Biljarde i spomenika Ivanu Crnojeviću, što će, kako je rekao, simbolično predstavljati spoj tri vremena – Crnojevića, Petrovića i današnjeg.

J. V.

gradskim muzejima i privatnim kolekcijama. Ipak, na osnovu kritika i impresija objavljenih u crnogorskim i beogradskoj štampi, posebno dobro znanih slika koje su na Cetinju, može se govoriti o Vukotićevim vrijednostima.

U umjetničkim dometima, ispoljavanim u kontinuitetu stalnog razvoja i uspona snage i duha, zapazaju se karakteristike koje se mogu vremenski klasificirati. Početni period školovanja u Beogradu i potom prvi boravak u Parizu uslovjavaju i određuju njegov dalji rad, daju mu ne samo nužni osnovi, već i nagovještavaju budući razvoj. Tada slika studije portreta, aktova i pejzaža. Povremeno u nekim radovima ispoljava nadrealne vizije. U Parizu, pod uticajem evropske moderne umjetnosti, prihvata neke postimpresionističke i ekspresionističke ideje, posebno tretman boje i forme, što će mu poslužiti kao iskustvo i nauk.

Predmetno, posebno je pojačano, kod je njega simbolična redukcija realnog, ključ plodotvornosti slike, regulator njenog smisla, bitna osećajna i semantička premisa. Od ranijeg reminiscencnog karaktera slike (Bonar, Koro, Vijar, Utrilo), u zadnjem periodu stvara laštva dolazi do čina punog kreativnog nabroja, patetičnog i nemirnog. Platna su uzbudljiva, ustretala i koliko god bio napušten hladni kolorit – sivo i zeleno-plavo i akordi pepljastozelenog, i zamijenjen topnim tonalitetom – ipak odaju dojam melanholične drame, jedinstven izliv nadahnuća. Na malobrojnim zadnjim djelima, opterećen kobonom bolescu, slikar prigušeno ispoljava zluti slutnju – bliskost smrти; vri stvaralačka grozica, ali ne može da ga uznesi, biva duhovniji, mističniji... Ostavlja štafelaj i besperspektivno, predsmrtno hoda cetinjskim ulicama.

Duhovniji, mističniji

Može se logično pretpostaviti, ali ne može tvrditi, kakvi bi bili putevi Vukotićevog razvoja da nije rano preminuo. Da li bi nastao još jedan novi veličanstveni, grandiozni likovni opus? Jedno je, mislim, izvjesno – iz brojne brillantne, zlatne generacije crnogorskih slikara, njegovih savremenika, samo su Milunović, Vušković i Lubarda imali i pokazivali toliko talenta, moći i realizacije koliko on. „Srećom“, završava Lompar svoju monografski vrijednu studiju o Vukotiću, „ostalo je nešto od njegovog djela da u neravnopravnoj igri čovjeka i zle sudsbine – pobijedi.“

EKSTERIORIZOVANA UNUTRAŠNOST

Povratkom u Beograd počinje Vukotićev plodonosno, najznačajnije vrijeme, kada sve radi duboko osećajno, doživljeno i dosljedno homogeno. Ponovo, ali izraženije, s više moći slika pejzaže, portrete, mrtvu prirodu. Kolorit najprije postaje hladan, potom se javlja difuzna svjetlost i topli tonalitet. Trag kista veoma je pouzdan, pun boje, širok i temperamentan, dobija dinamiku i izraznu moć, samouvjerenost i autentičnost; svaki je koloristička i valerska vrijednost. Njime se, rukom majstora, slijavaju i homogenizuju komponente slike u jednu skladnu cjelinu, nesumnjivo osobene poetske ekspresije. Ovaj objedinjavajući tretman upozorava na sukobe doživljaja i projekciju spoljnog svijeta, kao i na ličnu ekstazu i unutrašnja vrena. Izvjesno je polazio iz sebe, iznutra, ka spoljnjem, predmetnom, od opštег osećanja svijeta ka objektu: osećanje posebnog, konkretnog motiva samo je povod da se aktivira i vanjsko opšte osećanje. Vukotić vidi ono što oseća, sebe, svoju eksteriorizovanu unutrašnjost.

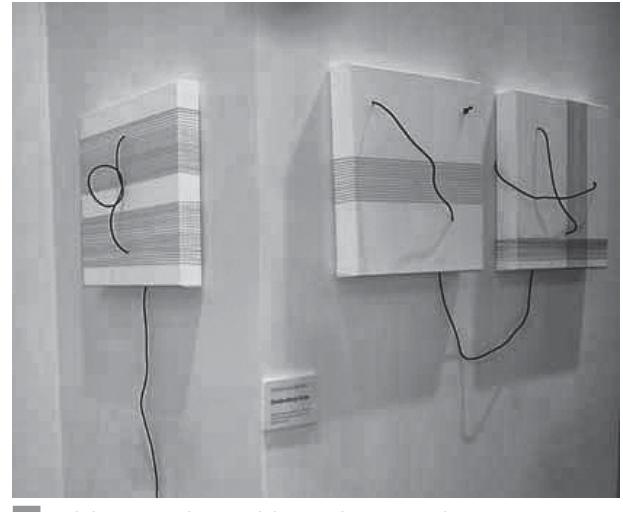
34. crnogorski likovni salon „13. novembar“

RAZLICITOST UMJETNIČKIH POETIKA

Povodom Dana Prijestonice Cetinja, u Ministarstvu kulture Crne Gore otvoren je 34. crnogorski likovni salon '13. novembar'.

„Priča o ovoj renomiranoj manifestaciji, koja je i svojim nazivom, i terminom održavanja, i čitavim trajanjem neraskidivo vezana za Dan Prijestonice Cetinja, iz godine u godinu sve je sadržajnija. Iz tog razloga, posebno želim naglasiti značaj ovogodišnjeg Crnogorskog likovnog salona '13. novembar', na kojem izlaze 25 crnogorskih stvaralača. To ne samo da govori o renomeu koji ovoj manifestaciji pripada među umjetničkim krugovima, već i uvjerava kako naš likovni salon ima svjetlu budućnost“, naglasio je gradonačelnik.

Izlagače i posjetioce pozdravila je i zamjenica ministra kulture Dragica Milić, izražavajući zadovoljstvo radovima koji su dio ovogodišnjeg Salona.

Rad Slavice Gvozdenović, dobitnice glavne nagrade

Nagrade laureatima 34. crnogorskog likovnog salona „13. novembar“ dodijelio je gradonačelnik Aleksandar Bogdanović.

Slavica Gvozdenović, autorka rada „Oslobodenje linijskih“ (instalacija), dobitnica je glavne nagrade – Gran-prija

Salona. Nagradu za slikarstvo dobio je Aldemar Ibrahimović za djelo „Urbani pejzaž“ (ulje na platnu), dok je laureat priznanja za grafiku/crtanje Nataša Đurović, autorka rada „Trajanje – nestajanje“ (kombinovana tehnika na platnu). Najbolja u konkurenciji skulptora bila

je Milena Jovićević, koja se na ovogodišnjem Salonu predstavila radom „Men Gens“ (staklo, metal).

Na Salonu se predstavilo ukupno 25 umjetnika sa 24 rada.

N. V.

Nagrađeni umjetnici s gradonačelnikom i članovima žirija

Izložba radova Uroša Toškovića u Galeriji „Velimir Leković“ u Baru UNUTRAŠNJE JA NE SMIJE DA PRESUŠI

Povodom Dana oslobođenja Bara, u Galeriji „Velimir Leković“ bila je priredena izložba likovnih radova Uroša Toškovića, nastalih od 1958. do 1990. godine.

Prema mišljenju mnogih evropskih kritičara, Tošković je jedan od najboljih crtača u svijetu. Od 1996. godine živi u Baru.

Otvarami izložbu, likovna kritičarka Anastazija Miranović rekla je da u savremenoj crnogorskoj umjetnosti postoji umjetnik koji živi svoju

umjetnosti kod Marisa Brijemšara. U Parizu ostaje sve do 1976. godine i jedan je od rodonačelnika jugoslovenskih slikara u Parizu.

umjetnost, kod koga je nevidljiva granična linija odvajanja umjetnika od čovjeka, a to je Uroš Tošković. „Uroš se nikome ne udvara, svojim crtežima, slikanjem, skulpturama, instalacijama... ali ni svojim riječima. On je takav kakav jeste, i to je njegova sloboda, stvaralačka i ljudska. Ona je njegov izbor, koliko i usud.

„Sloboda ili uzdigne čovjeka ili ga uništi. Nijesam bio ničiji rob, ja sam samo rob umjetnosti. Ovaj grdn svijet prošao sam uzduž i popriječ, ali nikada nijesam uspio da umaknem logici življjenja koja vlada u mome zavicaju. Naše unutrašnje Ja ne smije da presuši... Sve je farsa, osim onog iznutra... Sve se stvari prvo rađaju u čovjeku. Sve je u mozgu, sve u razmišljanju... Nijesam život falširao. Treba osetiti sjaj Pariza i sresti se sa gromadama iz svih oblasti umjetnosti. Nije to nimalo lako. Ja sam se nekako našao i snašao da ne potonem“, naglasio je Tošković.

M. Č.

Arhiv: Dvjesti šezdeset godina od publikovanja „Filozofske rasprave o širenju religije militantnim sredstvima“ (Dissertatio philosophica de propagatione religionis armata) Jovana Stefanovića Baljevića (1728–1769)

PRVI CRNOGORAC DOKTOR FILOZOFE

Na naslovnoj korici Baljevićeve disertacije piše da je „Bratonožić-Albanac“, dok se ispod ruskog prevoda svog teksta na latinskom „Geografsko-istorijski opis Crne Gore“ svojeručno potpisao pod imenom „Jovan Stefanović Baljević, Albano-Crnošorac iz Bratonožića“

Dvjesti šezdeset je godina od značajnog događaja za crnogorsku – i uopšte južnoslovensku i slovensku – kulturu u cijelini: 1752. g. u njemačkom gradu Haleu Jovan Stefanović Baljević (1728–1769) uspješno je odbranio doktorat iz filozofije i tako postao prvi Crnogorac doktor filozofije. Iste godine objavljena mu je knjiga na latinskom „Dissertatio philosophica de propagatione religionis armata“ („Filozofske rasprave o širenju religije militantnim sredstvima“). Skoro dva vijeka nije se ni znalo da ovaj značajan Baljevićev filozofski rad, da bi ga nauka tek u drugoj polovini dvadesetog vijeka uopšte i registrovala i uspijela da o njemu dobije osnovne informacije.

Prije deset godina, na 250-godišnjicu izlaska Baljevićeve doktorske disertacije, u knjizi najbolje poznavaoča Baljevićevog života i rada, akademika dr Dušana J. Martinovića „Dr Jovan Stefanović Baljević (ili Šćepan Mali) život i rad“, u izdanju DOB-a, prvi put se crnogorska i šira kulturna javnost mogla cijelovito upoznati s njegovim djelom. Na taj način Baljevićeva rasprava postala je dostupna stručnoj i široj laičkoj publici kao integralni dio crnogorske kulturne baštine. Za razliku od srpskog naučnika Andrije B. Stojkovića koji u svojoj knjizi „Počeci filozofije kod Srbija“, objavljenoj 1970. g., neutemeljeno tvrdi da je Baljević u Haleu štampano „svouj filosofsku raspravu o propagandi vere (1752), prvu filosofsku disertaciju u Srbiji...“, ruski naučnik J. V. Kostjašov ističe da je „Baljević bio prvi Crnogorac koji je odbranio doktorat iz oblasti filozofije“ (Dušan J. Martinović: 2002).

Višestruko zanimljiva ličnost

Jovan Stefanović Baljević (1728–1769) bio je višestruko zanimljiva ličnost: Crnogorac po slobodnom sopstvenom uvjerenju i iskazu, pravnik, filozof, naučnik, poliglot, svestrano obrazovana ličnost, austrogrčki državni službenik, ruski vojni oficir. Kao dijete, iz Crne Gore preko Bosne je stigao u ondašnje kulturne centre Sremske Karlovce i Temišvar, koji je zbog arhitekture prozvan mali Beč, de je završio i srednje obrazovanje. Studirao je i diplomirao na Pravnom fakultetu Univerziteta Haleu (Njemačka), te je odbranio i doktorat iz filozofije. Radio je u Ugarskoj kao notarius (advokat) i vojni ađutant, a u Sremskim Karlovcima kao sindikus (šef policije) i sekretar Karlovačkog magistrata (gradske uprave). Profesionalnu karijeru završio je u Rusiji kao vojni oficir. U toku putovanja za Rusiju, u Beču je napisao jedan manji informativni i istoriografsko-geografsko-etnografski spis o Crnoj Gori na latinskom jeziku, od kojega su prilikom prevodenja nastala dva kratka rada na ruskom jeziku. Time je Baljević i zaokružio svoje spisateljsko-naučno djelo, doduše, obimom malo, ali za crnogorskulturu, filozofiju i istoriografiju veoma značajno.

Jovan Baljević je sam sebe nazivao „Albano-Crnošorac iz Bratonožića“ (Jovan Baljević: 1757; 2002) ili „Bratonožić-Albanac“ kako je napisano na naslovnoj korici njegove disertacije u originalu na latinskom jeziku (Jovan Baljević: 1752; 2002). Prvi je Crnogorac doktor filozofije. Kako je u disertaciji istakao, njome je htio

da dokaže štetnost pokušaja da se nasilnim i oružanim putem mijenjaju pojedinačna i kolektivna, narodna, vjerska uvjerenja. Rodom je sa Peleva Brijega, iz crnogorskog brdskog plemena Bratonožića, blizu Podgorice.

Podrška vladici Vasiliju Petroviću

Baljevićevi spisi na ruskom su takođe veoma značajni. Naučnu, kulturno-istoriografsku i informativno-dokumentarnu vrijednost posebno ima spis „Kratki i stvari opis sadašnjeg stanja Crne Gore“, koji je u Martinovićevoj knjizi naslovljen kao „Geografsko-istorijski opis Crne Gore“. Pronašao ga je u Moskovskoj arhivi Ministarstva spoljnih poslova Rusije, preveo i objavio crnogorski istoričar Marko Dragović. Prvo ga je publikovao 1882. g. u Petrogradskom časopisu „Hrišćanska knjiga“, a 1884. g. i u svojoj knjizi „Mitropolit crnogorski Vasilije Petrović-Njegoš“ koja je odštampana na Cetinju. Ovaj Baljevićev tekst je do sada više puta publikovan pod sljedećim naslovima: „Geografsko-istorijski opis Crne Gore“ (N. S. Martinović, R. Ko-

nji arhijepiskop Vasilije staru zavesti među njima red i poređak državni“.

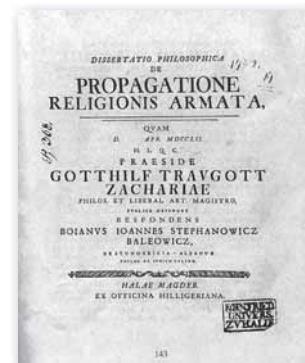
Tekst „Stvari opis Crne Gore“ u prevodu sa ruskog prvi put se publikovao u knjizi akademika dr Dušana J. Martinovića „Dr Jovan Stefanović Baljević (ili Šćepan Mali) – život i rad“ („Ovaj skoro dva i po vijeka nepoznati Baljevićev geografsko-etiologički kratki zapis pronašao je i objavio Jurij V. Kostjašov 1998. g. u originalu na ruskom bio je prvi put objavljen u Moskvi 1998. g. u časopisu „Slavjanovedenija“, koji izdaje Ruska akademija nauka, i naslovljen kao „Sušinski opis Crne Gore“ a u Martinovićevoj knjizi kao „Stvari opis Crne Gore“. Od jednog Baljevićevog teksta na latinskom jeziku nastala su dva prevoda ili dvije verzije na ruskom jeziku: prva koju je pronašao Marko Dragović i opremio je i proširio svojim komentarom, i druga – pronađena od strane Jurija Kostjašova. „Spis Jovana Baljevića, nazvan u prevodu „Sušinski opis Crne Gore“ (misli se, dakle, na ruski prevod sa latinskog originala, prim. G. S.), više je jedan geografsko-istorijski krok, nego stvarni i potpuniji opis. Napisan je situim rukopisom na latinskom

koji je pronašao Marko Dragović. Kraći je i manje pregledan, a Baljević ga nije ni potpisao.

Trpeljivost jedini lijek

Ipak, od najvećeg naučnog značaja je Baljevićeva filozofska disertacija, koja je do sada bila u sjenci njegova dva kraća istoriografska i geografsko-etiologička rada na Crnoj Gori, i koja sva odiše učenim i osvijedočenim evropskim prosvjetiteljskim manirima i civilizovanom tradicijom i duhovnosti iz vremena njenog pojavljivanja. Iako je, naravno, Baljevićeva rasprava izraz i proizvod vremena u kojem je nastala, sa svim istorijskim, naučnim i religijskim ograničenjima toga doba, ona, simbolički rečeno, predstavlja sublimovan i sintetizovan duh ukupnog viševjekovnog evropskog obrazovnog, naučnog i kulturnog prosvjetiteljstva, pa je, između ostalog, zahtijevajući i njoj i Jovanu Baljeviću, civilizacijskim liberalnim, građanskim i progresivnim blagodetima i tekočinama modernog doba, posebno na planu humanističke i racionalne filozofske baštine, na posredan način pripadala i pripada i Crna Gora.

Svakako iole poznaje konfesionalni razvoj u istoriji čovječanstva, a posebno razvoj hrišćanstva, zna kolika je važnost i složenost teme koju je Baljević prihvatio za svoju filozofsку disertaciju. Da njezin filozofski zadatak nije bio nimalo lak, pokazuje i sljedeće zapažanje slavnog francuskog filozofa Voltera (1694–1778): „Od svih religija, hrišćanska je bez sumnje ta koja treba najviše da uliva trpeljivost, mada su hrišćani do sada bili najnetрpeljiviji od svih“ (Volter: „Filozofski rečnik“, „Edicija“, Beograd, 2009, str. 334). Ovu netrpeljivost, agresivnost i militantnu borbenost hrišćanstva, Volter plastično opisuje: „Sveti Toma je toliko iskren da priznaje da hrišćani nisu zbacili careve s prestola samo zato što nisu mogli. Njihovo mišljenje je bilo da ceo svet mora biti hrišćanski. Prema tome, oni su obavezno bili neprijatelj celog sveta, dok nije preobraćen.“ (Ibid, str. 333) Volter u razmatranjima o trpeljivosti, religiji i vjeri, pokazuje da su još i prije Hrista postojale mnoge sekte i njihove vođe se proglašavale mesijama

Naslovna korica disertacije Jovana Baljevića iz 1752. godine u originalu na latinskom jeziku

ma. „Već od kraja I veka mogu se pobrojati trideset hrišćanskih sekti u Maloj Aziji, Siriji, Aleksandriji, pa čak i u Rimu“ (Ibid, str. 335). Sve ove sekte međusobno su se uništavale vjejkovima. „Ova strašna nesloga koja traje već toliko vekova, velika je pouka kako treba međusobno da praštamo greške koje činimo; nesloga je veliko zlo ljudskog roda, a trpeljivost joj je jedini lek.“ (Ibid, str. 336)

Dakle, više je nego očigledna i teorijska i praktična važnost i uloga Baljevićeve filozofske disertacije. Odlučivši se za raspravu o toleranciji i trpeljivosti i o kritičkom valorizovanju i tretmanu svih pokušaja širenja vjere oružanim putem, Baljević je hrabro i odlučno, s velikim znanjem i širokom erudicijom, ušao u srž jedne velike, slobodno se može reći – metafizičke i viševjekovne, gotovo vječne, u svakom slučaju filozofske, teološke i naučne rasprave koja traje u čitavom svijetu sve do danas, a nastaviće se i u budućnosti. Tolerancija i trpeljivost, čini se posebno ona vjerskog karaktera, koja kao da daje odsudni ton i značaj i svim ostalim njenim vrstama u globalnom društvu modernog čovječanstva, jedna je od onih ne tako brojnih tema koje će zauvijek sačuvati u sebi i intelektualnog i praktičnog potencijala da se može u svakom konkretnom dobu nazvati savremenom. I to, prije svega, u onom smislu u kojem je taj pojam definisao savremeni njemački filozof Ludvig Landgrebe: „Savremeno je ono što je postalno dostojno ljudskog opstanka.“ Ovo znači da baštinu treba učiniti savremenom i živom samosvješću novih naraštaja.

Goran Sekulović

SLOBODA SAVJESTI

U disertaciji „Filozofska rasprava o širenju religije militantnim sredstvima“ pokrenuta su mnoga teorijska i praktična, filozofska, aksiološka i etička, religijska i crkvena, metafizička i antropološka, istorijska i državna, pravna i ustavna, društvena i politička pitanja. Baljević o cilju svoje doktorske disertacije piše: „Polazeći od filozofskih načela, dokazaćemo da je širenje religije militantnim sredstvima nešto što valja odbaciti... Ako ko treba da bude istinski ubijeden, onda ga valja poučiti, podstićati mu razum i razgaliti volju; a kako sve ovo postići oružjem, to niko razuman neće moći da pojmi“ (Baljević: 2002). Vlast nad religijom, po Baljeviću, ne može imati niko, religija je pitanje slobode savjesti i zato svaki rat za oružano širenje i samim tim nasilnu promjenu religije apsolutno i ni pod kakvim uslovima ne može biti pravedan i legitiman.

vijanić, S. Mijušković i Č. Vuković: „Prednjegoševska doba“, Biblioteka „Luča“, „Grafički zavod“, Titograd, 1963) i „Kratki i objektivni opis sadašnjeg stanja Crne Gore“ (Beograd, 1997, 1998) Radi se o drugom dokumentu jednog crnogorskog pisca u Rusiji o Crnoj Gori i Crnogorima, napisanom tri godine poslije „Istorije o Crnoj Gori“ Vasilije Petrovića Njegoša. U njemu autor daje podršku crnogorskom mitropolitu: „U Crnoj Gori nema uprave ni reda svjećkoga i ako se današ-

jeziku, mjestimično teškim za čitanje. Istovremeno je urađen i njegov prevod na ruski jezik. Ovaj se prevod po strukturi i sadržaju razlikuje od onog koji je u XIX vijeku pronašao u Petrogradskom arhivu crnogorskog istoričara Marka Dragovića...

Posebno se razlikuje nova verzija Baljevićevog spisa u dijelu koji se odnosi na opis kartačnih osobina Crnogoraca“ (Dušan J. Martinović: 2002). Dotični prevod sa Baljevićevog latinskog originala, dakle, unekoliko je različit od prevoda

Profesor Ivanaj bio je predsednik Državnog savjeta Albanije i lični savjetnik kralja Ahmeta Zogua. Svojim stručnim savjetima uticao je na zaštitu nacionalnog suvereniteta i digniteta albanske države i albanske nacije.

Uprravo zbog velikih zasluga u inovaciji i unapređenju albanskog školskog sistema, ministar Ivanaj spada među najpoznatije ličnosti u istoriji nacionalnog albanskog obrazovanja, a samim tim i opšte albanske kulture, zbog čega je i dobitnik najviših

Portreti: Prof. dr Mirash Ivanaj, rođeni Podgoričanin, albanski državnik i jedan od najuglednijih intelektualaca u široj albanskoj javnosti

SVESTRANI STVARALAC, REFORMATOR I KOSMOPOLITA

Prof. Ivanaj spada među najpoznatije ličnosti u istoriji nacionalnog albanskog obrazovanja, a samim tim i opšte albanske kulture, zbog čega je i dobitnik najviših albanskih državnih priznanja i odlikovanja

Prof. dr Mirash Ivanaj rođen je 1891. godine u Podgorici, a umro je 1953. godine u Tirani. Porijeklom je iz Benkaja – Zatrijebač (okolina Podgorice). Osnovnu školu je završio u Podgorici, a srednju u Beogradu. Visoke studije pohađao je na Univerzitetu u Rimu, deje završio dva fakulteta: filozofiju i pravo. Iz prava je odbranio doktorsku tezu. Takođe, znao je više svjetskih jezika.

Ivanaj se iz Rima vraća u Skadar, 1923. godine, deje bio direktor državne gimnazije do 1930. godine. U Skadru je bio osnivač i urednik novina „Republika“, s ciljem da širi ideje slobode, demokratije i pravde. Pored obrazovanja i vaspitanja u školi, publicistike, prava i političke filozofije, bavio se poezijom i književnošću. Njegov rad u oblasti obrazovanja, kulture i publicistike izazvao je veliki odjek u široj albanskoj javno-

sti, kao intelektualca od znanja, nauke, naprednih ideja i stvaralačkih mogućnosti, pa je 1933. godine postao ministar obrazovanja tadašnje Kraljevine Albanije.

Istorijska saznanja ukazuju da je Albanija bila vjekovima pod raznim stranim okupatorima, što je imalo negativne posljedice i na razvoj nacionalnog obrazovnog sistema. Ministar Ivanaj je dao veliki doprinos unapređenju i reformi obrazovnog sistema, koja je nazvana „Reforma Ivanaj“. U tom periodu u Albaniji su bile brojne strane i privatne škole, koje su se u dobroj mjeri bavile političkom, kulturnom i vjerskom propagandom, odnosno bavile su se zamagljivanjem uma i trovanjem duha mladih naraštaja, kako je pisao Mirash Ivanaj. Naime, tadašnji školski sistem u Albaniji bio je naročito pod jakim italijanskim politič-

kim uticajem, i to u negativnom smislu, u pravcu denacionalizacije albanskog naroda. Međutim, ministar Ivanaj identifikovao je sve slabosti, nedostatke i opasnosti koje su pratile i prijetile obrazovnom sistemu u Albaniji, i na osnovu suptilne analize faktičkog stanja sačinio je suštinsku i sveobuhvatnu reformu nacionalnog školskog sistema. Njegova je reforma, pored ostalog, obuhvatila: promjene normativnog i institucionalnog okvira; promjene koncepcije obrazovanja, bazirane na pozitivnim zapadnim iskustvima; zatvaranje stranih škola i stvaranje neophodnih prepostavki za rad i funkcionišanje nacionalnih, laičkih, modernih, sekularnih, građanskih, tj. državnih škola; jačanje prospektivnih kapaciteta, poboljšanje materijalnog statusa i uslova rada nastavnika i učenika, itd.

Profesor Ivanaj je, predsednik Albanije Alfred Mojsiju dodijelio je 2003. godine profesor Ivanaju priznanje „Ponos nacije“, s obrazloženjem da je riječ o istaknutoj ličnosti nacije i albanske kulture, o velikom reformatoru obrazovanja i albanske nacionalne škole, nepokorljivom borcu za slobodu, demokratiju i pravdu, kao i nacionalni i društveni progres.

Nik Gašaj

IN MEMORIAM

SOFIJA BOŠKOVIĆ

Prošle godine, u 77. godini preminula je Sofija Bošković, rođena Damjanović. Rođena je u Ljubiću, opština Čačak, 1935. godine. Učiteljsku školu završila je u Užicu. Radila je u osnovnoj školi u selu Ivezici, srez mileševski, a zatim u osnovnoj školi u Kičavi, srez bjelopoljski, potom u OŠ „Milovan Jelić“ u Pavinom Polju. Od 1962. do 1990. godine radila je u OŠ „Risto Ratković“ u Bijelom Polju, odakle odlazi u penziju.

Njeni učenici osvajali su prva mjesta na takmičenjima iz srpskog jezika i matematike. Bila je izvanredan prosvjetni radnik, s neiscrpnim radnim elanom. Učestvovala je na mnogim seminarima i drugim oblicima usavršavanja, pa je svojim radom uvijek isla u susret izazovima.

Aktivno je učestvovala u radu stručnih i samoupravnih organa škole. Služila je za primjer u razvijanju dobrih međuljudskih odnosa u kolektivu i šire. Posebno je uživala veliki ugled i poštovanje svojih učenika, njihovih roditelja i građana uopšte. Bila je aktivna i van škole, posebno u Sekciji za društvenu aktivnost žena, u Savjetu za vaspitanje i brigu o djeci, u Crvenom krstu i podružnici SSRN-a.

Za izuzetne rezultate postignute u obrazovno-vaspitnom radu dobila je opštinsko priznanje „Primjeran radnik“.

Bila je zaljubljenik učiteljskog poziva. Ostala mu je verna do kraja, što je i dokazala gestom da dio sredstava, koji je namijenila za izgradnju spomenika učitelju u Danilovgradu, bude uplaćen poslije njene smrti, što je porodica i ispoštovala.

Rajko Medojević

GROZDANA ŠESTOVIĆ

Januara ove godine napustila nas je u 73. godini života Grozdana Šestović, nastavnica srpskohrvatskog jezika i istorije u penziji. Rođena je 1940. godine na Kovrenu. Osmogodišnju školu završila je u rodnom mjestu i u Pavinom Polju, potom Učiteljsku domaćičku školu u Andrijevcu i Višu pedagošku školu u Sarajevu – Odsjek za srpskohrvatski jezik i istorija. Zapošljava se u OŠ „Milovan Jelić“ u Pavinom Polju, dje staje do oktobra 1975. godine, kada prelazi u gradsku OŠ „Dušan Korać“ u Bijelom Polju, odakle je i otišla u zasluženu penziju.

Za vrijeme rada u obje škole postizala je zapažene rezultate i u redovnoj nastavi i u vannastavnim aktivnostima. Njeni učenici postizali su zapažene rezultate na opštinskim smotrama znanja iz srpskohrvatskog jezika, kao i na lokalnim i državnim konkursima. Za svog rad dobijala je zaslужene nagrade od prosvjetnih institucija i kolektiva škole.

Prosvjetni poziv obavljala je s velikim entuzijazmom i ljubavlju. Rukovodila se uvijek dobro poznatom pedagoškom istinom da „primjer popravlja mnogo bolje od prijekora“, a prema svakom učeniku uvijek je bila roditeljski dobronomjerna. Generacije učenika kojima je predavala, i danas prati njen blagi pogled, roditeljska želja i briga da uspiju, da se izbore za svoje ideale i budući poziv. Živjela je dostojanstveno, tih, odmjereni, isto tako podnosi svoju bolest i na isti način nas i ostavlja. Zbog mnogoga čega dobrog i lijepog Grozdana Šestović ostaće u trajnom i lijepom sećanju svih učenika, kolega, prijatelja i sugrađana kao divan čovjek, dobar pedagog i iskreni kolega.

Mr Blagoje Vujišić

EDHEM PEROČEVIĆ

Edhem Peročević, nastavnik u penziji, preminuo je novembra prošle godine. Rođen je 1931. u Mikulićima, Bar. Završio je Pedagošku akademiju u Nikšiću – Odsjek za srpskohrvatski jezik i književnost. Radio je u Gradskoj biblioteci u Baru, potom je bio učitelj u OŠ „Mrkojević“ u rodnim Mikulićima. Penzionisan je 1991. godine.

Peročević je napisao monografiju „Školstvo u Mrkovićima 1885–2000“, u kojoj je sačuvao od zaborava razvojni put škole i ljudi – aktere svih zbijanja u njoj. Činjenica je da se istorijom i kulturom Mrkojevića niko nije bavio sistematski i cjelovito iako se radi o kraju izuzetnog istorijskog, kulturnog i etnološkog nasljeđa.

„Monografija Školstvo u Mrkovićima 1885–2000“, nastala samoprijegornim radom dugogodišnjeg prosvjetnog radnika i direktora Edhema Peročevića, ne samo da čini dragocjeni pomak nego se svojim sadržajem, novim saznanjima, kompozicijom i primjenjenom metodologijom sigurno kandiduje za do sada najbolje i najpouzdanije djelo o Mrkojevićima uopšte“, napisali su u recenziji prof. dr. Š. Rastoder i prof. dr. Ž. Andrijašević. Peročević je napisao hroniku rodnih Veljih Mikulića, zatim knjige „Mikulići na kraju vijeka“, „Šaluj Bog ostavio“, „O mrkovskom govoru“ (ostao u rukopisu).

Edhem Peročević odlikovan je Ordenom rada sa srebrnim vijencem i Ordenom za vojne zasluge sa srebrnim mačevima.

Muharem Muratović

GOJKO MARKOVIĆ

Umro je u 74. godini Gojko Vojinov Marković, veliki pedagog i profesor. Gojko je rođen u Krupicama, kod Pljevlja, gdje je završio osnovnu školu, gimnaziju u Bijelom Polju, a Filološki fakultet u Beogradu.

Zapošljava se kao profesor u Tesliću (Bosna). Dolazi u RO „Jadran“ u Perastu, gdje i uređuje list „Jadran“. Aktivno se bavi novinarstvom, objavljuje stihove i prozu u književnim časopisima i revijama, piše putopise, reportaže i književnu kritiku. Član je Udrženja književnika Crne Gore, Udrženja pisaca radnika Crne Gore i Udrženja pisaca Srbije.

Bio je omiljen u svim sredinama gdje je živio i radio. Stalogen i pitom, zračio je kao svjetionik. Bio je čvrstog i primjernog karaktera, prirođan i skroman, čovjekoljubiv, širokih pogleda, naprednih misli, sijač ljubavi i sloga.

Iza njega ostale su knjige stihova: „Bez razloga“, „Sjenke“, „Tople kiše“, kao i zbirka reportaža i mnogobrojni članci u novinama čiji je bio dopisnik, saradnik ili uređivač: „Mladost“, „Studentski list“, „Jadran“, „Pobjeda“, „Pljevaljske novine“, „Novosti“, „Politikin zabavnik“, „Glas Crnogorca“, „Dan“, „Prosvjetni rad“ i „Boka“, gdje je bio glavni i odgovorni urednik. Gojko je poklanjao sebe bez ostatka – porodici, prijateljima, školi i svojoj zemlji.

Ovaj priznati humanista i pedagog, pisac i novinar, a nadasve kosmopolita, za života je ostavio dubok trag.

Ljubenko Borović

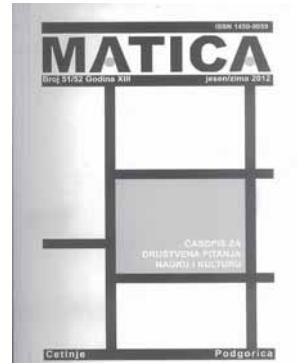
LISTOVI

MATICA (Br. 51/52, 2012)

Najnoviji broj časopisa za društvena pitanja, nauku i kulturu „Matica“ donosi tekstove Slobodana Vukićevića („Globalizacija i priroda ljudske zajednice“), Petra Popovića („Vavilonizacija zapadne civilizacije“), Željka Rutovića („Slobodan pristup informacijama kao osnovno ljudsko pravo“), te putopis Tanje V. Sekulić „Moja Argentina“. U okviru rubrike posvećene jubileju – 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša, dati su tekstovi Františka Šisteka („Njegoševa grobnica“), Luke I. Milunovića („Njegoš u slavu“), Ilije Despotovića („Jedan pogled na Njegošovo srpsstvo“), Čedomira Bogićevića („Petar II Petrović Njegoš kao državnik“) i Živka M. Andrijaševića („Sedam Petrovića“).

O Crnogorcima na tlu današnje Albanije tokom vjekova piše Blagoje Zlatičanin, o Mauzoleju vladike Danila na Orlovom kršu Velimir Vučićić, o ljevičarskim idejama među crnogorskim kolonistima u Bačkoj Slobodan Medojević, o Baru sredinom XIX vijeka očima britanskih posetilaca Savo Marković, a o vjerskom faktoru u spoljnoj politici Sovjetskog Saveza 1945–1953. godine Zvezdan Folić. Objavljeni su i tekstovi Žarka Đurovića („O pjesničkom stvaralaštvu Mirka Banjevića“), Gorana Šekulovića („Jovan Stefanović Baljević, prvi Crnogorac doktor filozofije“), Adnana Ćirgića („Neki problemi crnogorske toponimije“), Miroslava Doderovića i Zdravka Ivanovića („Drumski saobraćaj u Crnoj Gori“), kao i

Lj. V.

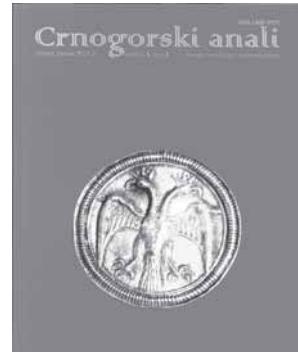
CRNOGORSKI ANALI

(Br. 1/2013, Cetinje)

Prvi broj novog časopisa „Crnogorski anali“ objavljuje tekstove prof. dr Šerba Raštođera „Počeci detabuizacije crnogorske istoriografije i raspad ideološke paradigmе 1989. do 2006.“ i prof. dr Radovana Radonjića „Dug“. Dr Danilo Radojević piše o pojavi lika Miloša Obilića kao mitskog junaka u svijesti Crnogoraca, prof. dr Novak Kilibarda o ratničko-političkim konotacijama kosovskog mita u prošlosti i danas, a profesor Sreten Perović o dukljanskom knezu Vladimиру i makedonskoj princezi Kosari između legende i istorije. Časopis donosi i tekstove Borislava Čimeša („Dr. Sekula Držić o osnovama za filozofiju istorije montenegrina“),

Milorada Popovića („Njegošev srpstvo“), Čedomira Bogićevića („Sula Radov i crnogorski moralni kodeks i običajno pravo“), Gojko Kastratovića piše o filmu Vladimira Đ. Popovića „Voskreseњe ne biva bez smrti“, Aleksandar – Saša Samardžić o heraldici Crnojevića, Branislav Borilović o cetinjskoj „Založnici“ iz 1864. godine, Novak Adžić o političkim ubistvima u Crnoj Gori (1919–1941), a Savo Marković Štemdilija o svetosavskom kultu. Objavljeni su i tekstovi Petra Plamenca („Nikola Pašić, zao duh Evrope“), Luidija Kri-

Lj. V.

MLADOST

(List Srednje mješovite škole „Mladost“, Tivat, br. 6, 2011/2012)

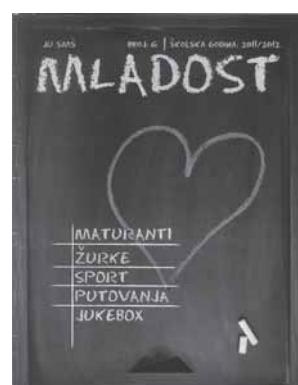
U šestom broju školskog lista „Mladost“, istoimene tivatske Srednje mješovite škole, na oko 50 bogato ilustrovanih strana obrađeno je mnogo zanimljivih tema. Učenici pišu o utiscima s boravaka u Americi, Njemačkoj i Kini. Objavljeni su intervjui s direktoricom Jovanom Vučićić i profesorima o primjeni novog obrazovnog koncepta, izbornim predmetima, eksternoj maturi...

Učenici su učestvovali na konkursu mladih eko-reportera koji je organizovala NVO „Ecom“. Tu je i prilog o svečanosti povodom obilježavanja 90 godina srednjoškolskog obrazovanja u Tivtu, koju

su glumom uveličali članovi dramske sekcije. Pomenimo i uspješno učešće na karakama, pjesničkim večerima ljubavne poezije, kao i školskom maskenbalu. Debatni klub održao je treću debatu u sklopu projekta „Mladi Crne Gore o Evropskoj uniji“, a daci ove škole učestvovali su i na Sajmu mlađih pronalažaca u Budvi. Pod vođstvom Đačkog parlementa učenici su uključeni u međunarodni projekt „Kornjače promjena“ („Turtles of change“). Nijesu izostali ni utisci s maturske ekskurzije (Budimpešta, Beč i Prag), vijeti sa muzičke scene, dok ljuditeljima istorije i fantastike

„Mladost“ preporučuje knjigu „Deodalova kuća“ njemačkog pisca Kaja Majera.

Š. B.

SREDNJOŠKOLAC

(List učenika i nastavnika Srednje stručne škole u Pljevljima, br. 6, 2012)

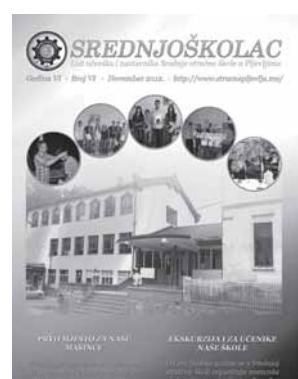
„Srednjoškolac“, list učenika i nastavnika pljevaljske Srednje stručne škole, postao je prepoznatljiv po brojnosti i kvalitetu učeničkih radova. Tako je i ovaj broj rezultat njihovog truda da očuvaju kvalitet, ali i da čitaocima donesu nešto novo. Oni su bili dizajnери, fotografi, tvorci većine tekstova. Članovi novinarsko-literarne sekcije razgovarali su s direktorom ove vaspitno-obrazovne ustanove i glumcem Izudinom Bajrovićem. Zabilježena je realizacija godišnjeg rada PRNS-a (profesionalni razvoj na nivou škole) za školsku 2011/2012. proces interne evaluacije u školi, kao i Drugo državno takmičenje iz oblasti mašinstva. Na sajmu „Mladi pronašlači“ predstavljeni su mlađi pronašlači inovatori: Jelena Lacman i Jezdimir Lončar s mentorom Vladanom Avramovićem. „Srednjoško-

lac“ piše i o disleksiji, o kojoj se malo zna (smetnja u učenju), partnerskom projektu NVO „Zračak nade“ sa školama, te vrijednosti volonterizma. U ovoj školi otvorena je nova laboratorija za praktične vježbe iz električnih mjerjenja, elektronike, automatičke i drugih stručnih predmeta. Objavljen je razgovor s pedagogom Radanom Kartalom, a predstavljen je i preduzeće za vježbu „Timber Mont“.

List preporučuje zanimljive pise, piše o grčkoj naučnici Hipatiji iz Aleksandrije, prvoj poznatoj ženi koja se bavila matematikom, astronomijom i filozofijom, o zastupljenosti nobelovaca u školskoj lektiri, o najboljem učeničkom pismenom zadatku u prošloj školskoj godini, o zanimanjima koja su aktuelna na tržištu rada, objašnjava i kako preregistrovati preduzeće, te način obrade

registracione prijave. Osim toga, tu je i pregled osnovnih pedagoških termina, zabavni test, lapsus, modni savjeti, deset interesantnih činjenica o Guglu, proza i poezija na engleskom, francuskom i ruskom jeziku, zanimljivosti iz istorije kulinarstva...

Š. B.

NEDOVOLJNO ISTRAŽENA BAŠTINA

(*Dragan Gačević: „Podmorje Crne Gore“, Matica crnogorska – Ogranak Herceg Novi, 2012*)

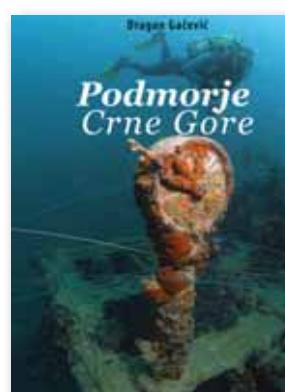
Područje istraživanja podmorja – neiscrpana je tema i izazov laičkoj i stručnoj javnosti. Jedno od senzacionalnih otkrića za crnogorske prilike bilo je nedavno otkriće potonulog rimskog broda prepunog amfora. Istorijsko i arheološko bogatstvo potonulih grada, poput tzv. Starog Ulcinja, odnosno naselja Sveti Maura, ili megalitskih struktura kod Maljevika svjedoče o davnog zaboravljenim urbanim angloameričkim. Ovi i slični lokaliteti sadrže još uvijek mnoge skrivene tajne na koje nauka treba da pruži odgovor. S druge strane, nažalost, neopravданo zaboravljamо činjenice koje se odnose na najveću pomorsknu nesreću u Crnoj Gori, očigledno gubeci potrebu za pjetetom prema stradalnicima. Riječ je o brodu „Cetinje“, kojim započinje ova publikacija, a autor apostrofira njegov istorijat, koji bi svakako mogao poslužiti za ekranizaciju crnogorske verzije Titanika.

Prve naznake o potonulom brodovlju nalazimo u kapitalnom djelu kapetana Dinka Franetića, u Historiji pomorstva i ribarstva Crne Gore do 1918 godine, objavljene 1960. godine u Titogradu. U odnosu na spomenutu publikaciju, knjiga Dragana Gačevića predstavlja značaj doprinos nauči, s obzirom na to da je prilično unaprijedila saznanja o crnogorskom podmorju i približila ih široj javnosti, prezentiranjem 30 potonulih brodova, rasutih od rijeke Bojane do Prevlake. Ova publikacija sadrži osobeni metodološki aparat, jer svaku od opisanih olupina prati veći broj podata-

ka, kao što su: tehnički podaci potonulog broda, njegov istorijat, preporuka za roniocu, koordinate, bilješka autora izvršena ličnim uviđajem, a uz sve ovo priložene su kvalitetne fotografije.

Sadržinski, ova knjiga pokreće čitaoca na promišljanje o tome koliko je toga desetljećima prepusteno na milost i nemilost sudbine, odnosno silama prirode ili ljudske destrukcije, pri čemu je nemar državnih organa neupitan. Na individualnom planu, autor je učinio prvi korak deskripcijom 30 potonulih brodova koje bi trebalo upisati u Registr kulturnih dobara Crne Gore, čime bi se konačno omogućila pravna zaštita i briga o njima. Na taj način i turistička ponuda bila bi atraktivnija, jer bi zainteresovani posjetioci mogli da obidu „podvodni muzej“, umjesto dosadašnje „samoposluge“, de je svako, bez biljeških sankcija, mogao prisvajati kulturno-istorijsko blago. Zato brojni artefakti krase privatne zbirke, umjesto da su pohranjeni i konzervirani u institucijama kulture. Najočigledniji primjer takve prakse jeste kraljevska jahta „Rumija“. I posred saznanja o podvodnom nalazištu od istorijske važnosti, uprkos tome što se nalazi u lučkom akvatoriju, izložena je i dalje besprizornom pustonju.

Knjiga g. Gačevića neosporno ukazuje da Crna Gora ima raznovrsnu kulturnu baštinu i da je njena vrijednost jedan od resursa za dalji razvoj. Njen sadržaj ujedno pokazuje da je crnogorski prostor ne samo na kopnu, nego i na moru,

već stoljećima bio na razmjeni političkih uticaja i civilizacijskih krugova, čime je naša baština dobila na vrijednosti.

Da bismo postigli mjerljive rezultate na području zaštite podmorja, neophodna je ne samo aktivnost pojedinaca – entuzijasta, poput autora knjige, već sistemski i koordinisani pristup nadležnih državnih organa, od Skupštine Crne Gore, preko pomorske policije, pa do Mornarice VCG. U tom smislu, za početak bi Crna Gora trebalo da ratifikuje Uneskovu Konvenciju o zaštiti podvodne kulturne baštine. Treba donijeti i uskladiti pravne akte iz ove oblasti s direktivama i uredbama EU kojima se regulišu podvodne aktivnosti.

Upravo podvodna arheologija omogućava saradnju i prijateljstvo na regionalnom i međunarodnom nivou. Svojom knjigom g. Gačević stvorio nam je prepostavke za komunikaciju s okruženjem, a sebe legitimisao kao vršnog i rijetkog poznavaoča ove tematike.

Ivan Jovović

ODGOVORI NA MNOGE DILEME

(*Zdravko Ivanović: „Stara varoš kroz vjekove“, Geografski institut Filozofskog fakulteta u Nikšiću, 2012*)

Monografija „Stara varoš kroz vjekove“ ima sedam cjelina: Fizičke odlike, Stara varoš u istoriji, Urbani razvoj, Stanovništvo, Kulturno nasljeđe, Perspektiva i Literatura. Na 160 strana knjiga sadrži oko 60 geografskih karata i slika. Korišćena je obimna domaća i strana literatura. Autor je koristio mnoge, arhivske, bibliotečke i muzejske izvore. Treba istaći da se, s naučnog gledišta, prvi put multidisciplinarno obrađuju prirodne odlike, stanovništvo, geografski pregled i perspektiva Stare varoši.

Najstariji stanovnici ovoga kraja bili su Iliri. Rimljani će im 168. godine stare ere nametnuti svoju vlast, ali će Iliri i dalje ostati u svojim naseobinama. Tek će znacajnije promjene u etničkoj strukturi stanovništva nastupiti s dolaskom Slovena na Balkan.

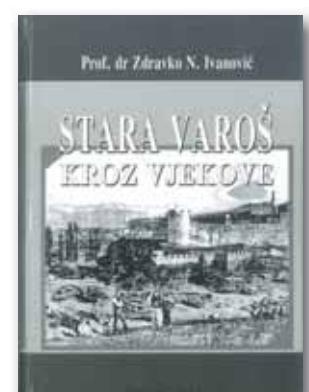
Turci će za više od četiri godine svoje vladavine potpuno istisnuti slovenski uticaj, dajući Podgoricu obilježja pravog turskog grada. Ona će biti važno vojno-upravno i ekonomsko središte u čijem će se etničkom amalgamu izdvajati dvije grupe – pripadnici hrišćanske i islamske vjeroispovijesti. U početku turske vladavine većinu stanovnika činili su pravoslavci. Kasnije će prevagnuti islamski život, jer su mnogi pravoslavci, da bi sačuvali svoja imanja i život, ali i postali turski velikodostojnici, primili novu

vjeru. Broj Muslimana povećava se ne samo prelaženjem na islam, već i doseljavanjem iz Albanije i okolnih sela.

Uporedno s učvršćivanjem turske vlasti mijenja se i vjerska struktura u korist islamskog stanovništva. U skladu s tim, proširivana je osnova za dalji i stalni razvoj i uspon kulture Turskog carstva. Njen razvoj pomagala je osmanska država, islamska vjerska zajednica i mnogi pojedinci koji su imali bogatstvo, položaj i ugled.

Oslobodenjem Podgorice od Turaka 1878. godine nastaje nova faza u razvoju etničkih odnosa. Iako je knjaz Nikola tada garantovao licnu imovinu i bezbjednost svim građanima, veliki broj islamskih porodica napustio je grad. Njih je zamijenjeno novo stanovništvo, doseljeno iz raznih krajeva Crne Gore. Doseljenici su dobijali napuštenu zemlju ili kuće iseljenih Muslimana, a osnovne razlike između njih i starosedilaca brzo će nestati zbog primanja varoškog načina života.

U Staroj varoši veoma su interesante kapije grada, kuća Čubranovića, Sahat-kula koja potiče iz XVIII vijeka, mostovi na Ribnici (Tabački most, Kapadžića most i dr.), mahale, sokaci i avlje. Spomenički kompleks Stare varoši veoma je interesantan kako po načinu izgradnje tako po svojoj arhitekturi u mediteransko-orientalnom stilu. Po stilu izgradnje ve-

oma je atraktivan i Vezirov most na Morači (izgrađen 1782. godine).

Stara Varoš bila je predmet fragmentarne obrade. Zato ovaj autor postavlja mnoga pitanja i dileme i daje naučne odgovore. Prirodni uslovi su bili presudan faktor koji je odredio zanatstvo za osnovnu granu ekonomije u Staroj varoši.

Zbog svoje vanredne društveno-geografske mozaičnosti, Stara varoš je zahvalno područje za utvrđivanje preplitanja geografskih elemenata, faktora, kao i njihovog međusobnog dje-lovanja.

U najkraćem, knjiga plijeni erudicijom, minuci-oznim analizama ogromne grade i činjenica, obiljem odabranih primjera, oštrom umnim zapažanjima, ljepotom stila i jezika.

Miroslav Doderović
Dragica Mijanović

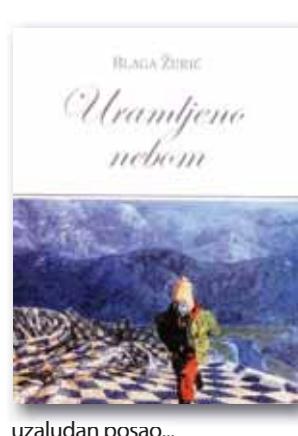
PEJZAŽ – SLIKA DUŠE

(*Blaga Žurić: „Uramljeno nebom“, Centar za kulturu – Berane, „Tokovi“ – Berane, 2012*)

Još s pojavom prve zbirke poezije „Bajka na izvoru“, Blaga Žurić, magistar književnosti i prosvjetni nadzornik u Zavodu za školstvo Crne Gore, nавajljuje svoju tananu lirsку tvoreninu koja se, iz knjige u knjigu, kako za odrasle tako i za djecu, širila u ono značenjsko, putokazno isijavanje slova, dostupno samo onim rijetkim, promišljenim i darovitim lovčima na „stalni trenutak“. I tako u svakom njenom treperenju u nizu: „Gdje vjetar spava“, pjesme za djecu; „Hoću lutku koja govori“, zbirka priča za djecu i mlade; „Crna Gora moja domovina“, slikovnica; „U kraljevstvu slova“, roman za djecu i omladinu; „U igri zidnog sata“, zbirka poezije.

Između poezije i života, raspolučenog doba i svijeta u sopstvu, između koraka i leta, slovljem i riječima prepletena, stihoborji pjesnikinja Blaga Žurić, umna vezila nad bjezinom, mjesecjeva tkalja nad ponorom, čudotvorji sazvučja i krajolike i tmuće u svjetlost pretače. Njena pjesma – molitva, koliko rježna i krhka, toliko sigurna i stamena, objašnjava ljetu – ali i tamne vilajete opštosti. U knjizi čudesnog naslova „Uramljeno nebom“, ukazuju Blaga na životne tajne i riječju, tom „mornom posjecklicom“, mirotvorji vrijeme s topolinom čekanja i nadnje.

Jedan od recenzenten ove knjige, književnik Boško Lomović zapisuje: „Priznajem: u trenutku poslije čitanja ovog rukopisa, nijesam bio isti kao u trenutku pred čitanje. Ako mi je drugačiji učinila samo jedan dan, ako mi je ‘odbołovan’ i ‘iskrzano’ vrijeme promijenila na tren – pjesnikinja nije radila

uzaludan posao...

Uočavam snažnu međuvezu i međusobnu uslovljenos, pri čemu ne mogu da odgonetnem da li pjesnikinja u sebe preslikava pejzaže ili priroda i pojave u njoj dobijaju oblik kakav im je njena duša daje.

Svoja zapažanja o knjizi dio je recenzent doc. dr Draško Došlak: „Knjiga ‘Uramljeno nebom’ trolist je jednog srca u čijem gorovu šapuće nježnost, treperi sjeta i zvuči po-ruka. Novi stihovi Blage Žurić posjeduju jedan poseban vid stihotvorstva koji je u isti mahnajstupljiji i najneuhvatljiviji, jer izrasta iz onog sinkretičnog jedinstva melodijsko-ritmičkih i versifikacijskih, odnosno prozodijskih sredstava i efekata koji čine izvornu predznacenjsku podlogu lirske pjevanja.“

U njenoj poeziji sve je živo. Sve živi životom svojim i životom Duha koji se očituje u njima“. Poetinja Blage Žurić je bđanje, traganje za vidikom, naše razmišljanje o dalekim,toplom krajevima.

Velimir Ralević

STVARALAC VELIKE ENERGIJE

(*Nada Drašković: „Bio-bibliografija Miroslava Đurovića“, Institut za crnogorski jezik i književnost, 2012*)

Kada se i ovlašća obimna bio-bibliografija (na 340 strana) Miroslava Đurovića (1938–1989), koju je priredila Nada Drašković, biva mnogo jasnije da je ovaj prerano preminuli književni poslenik, koji je među prijateljima važio za čovjeka brzog, dinamičnog i burnog života, bio i od izuzetne energije i svestranosti i da je za sobom ostavio obimno djelo.

Napisao je 17 knjiga poezije i putopisa (pet pjesničkih zbirki objavljeno je posthumno) i priredio više knjiga crnogorskih pjesnika poginulih u Španskom građanskom ratu i NOB-u. Autor je i nekoliko eseističkih knjiga, među kojima i Dušanu Kostiću i Radovanu Zogoviću (čija je poezija bila i tema Đurovićeve doktorske disertacije, koju je odbranio neposredno prije smrti).

Ipak, u Đurovićevom stvaralaštvu dominantna je poezija, koju je kao srednjoškolac i student počeo da objavljuje u časopisima širom ondašnje Jugoslavije, i koja mu je i tada nagradjivana. Kasnije je u tim glasilima redovno bio prisutan – i poezijom i putopisima. Na tekuće crnogorske književne teme, o raznim izdavačkim poduhvatima i knjigama crnogorskih pisaca stalno se oglašavao prikazima, esejima i polemikama. Prevođen je i na više jezika.

Nada Drašković, vrijedna saradnica Centralne narodne biblioteke, to obimno Đurovićevo stvaralaštvo podijelila

je u nekoliko grupa. U prvoj cjelini notirala je izvorno Đurovićevo djelo koje je objavljeno u vidu zasebnih knjiga ali i pojedinačno, u raznim novinama i časopisima. Drugu cjelinu predstavlja takođe obimani registar priloga koje su drugi autori objavili o njemu i njegovom književnom radu.

Sva ta građa predstavljena je hronološki, po abecednom redu naslova ili prezimena autora. Na kraju je dat i veoma pregledan registar autora, prevodilaca, priredivača i korišćene literature.

Očekivati je da Institut za crnogorski jezik i književnost i ovom publikacijom najavljuje širi projekt istraživanja, sublimiranja i vrednovanja djebla savremenih crnogorskih književnih stvaralača. Za sada je malo onih čiji su ličnost i djelo temeljnije bibliografski obrađeni, iako su mnogi to odavno zasluzili.

Branko Jokić

Vladimir Keković je netipičan šef crnogorske tajne policije. U svom profesionalnom okruženju upamćen je kao vrsni profesionalac i autoritet.

Sposobnost savršene analize čitavog kompleksa pitanja demonstrirao je u vrijeme „AB revolucije“, kada je usred „događanja naroda“ otvoreno govorio i pisao o scenarijima za rušenje Jugoslavije i Crne Gore. Platio je cijenu. Suočavao se s lavinom teških kleveta i laži. Knjiga „Biljezi vremena“ upečatljivo je svjedočanstvo o dimenzijama hajke s kojom se ovaj borac za Crnu Goru suočio zbog činjenice da je izabrao da postupa u skladu sa svojom savješću i pravilima profesije kojoj je posvetio život.

Keković je nepristrasan i precizan svjedok koji je izabrao da svoju sudbinu veže uz sudbinu naroda iz kojeg je iznenaden njegov etos. U profesiji se ostvario sa čovječnim vrijednosnim znakom. Čovječnošću u mišljenju i postupanju pridržava se i kao hroničar. Čitajući njegove tekstove, lako je identificirati te principne na koje je oslojen. Keković napisanim svjedoči koliko je važno, bez obzira na okolnosti u kojima čovjek živi, odgovoriti na veličanstveni poziv čovjekstva.

Kada iščitate „Bilježe vremena“ bliži ste saznanju što je crnogorski (ne)čovjek, kakav značaj u našoj zajednici ima čovjekstvo i kakvi sve načini postoje da čovjek bude (ne)čovjek. Rekonstruišući smutna vremena, autor poređe činjenica koje upućuju na lude koji su u vrijeme crnogorske golgoti čutali

kao zaliveni ili zatirali ime crnogorsko, navodi i primjere ljudi koji su svojim činjenjima dokazali da Crna Gora nije fatalno oboljela od nedostatka dobrote, prijateljstva i ljubavi. Dok pred nama defiluju ljudi koji su obilježili potonjih dvadeset i pet godina, Keković pronicljivo iznosi niz detalja koji nas mogu navesti na zaključak ko od njih radi na sebi, ko se mijenja u pozitivnom smjeru a ko je sebe zapostavio u čovječnom smislu. Zato je i ova njegova knjiga vrijedna freska vremena kroz koje ovaj smioni čovjek prolazi čistog obrazu i čistih ruku. Drukčija nije ni mogla biti. Potpisuje je čovjek koji realno vidi stvarnost, o njoj objektivno govoriti i čini sve što je u njegovoj moći da zajednica kojoj pripada bude bolja i ljudskija. Ni 1989. ni 2012. Vladimir Keković ne diže ruke od sebe i svoje države. Srećom.

Vlatko Simunović

U Dječjem odmaralištu na Veruši tokom zimskog raspusta boravilo 350 djece

RAJ ZA LJUBITELJE SNIJEGA

U Dječjem odmaralištu na Veruši od 4. do 25. januara u tri smjene boravilo je 350 djece iz Podgorice, Bara, Danilovgrada, Špuža, Budve i Kotora. Među njima je, u organizaciji Dječjeg saveza, bilo 10-oro djece koja su osvojila nagrade na raznim takmičenjima, i njih osam preko hora „Zvjezdice“.

„Snijega je bilo u sve tri smjene, tako da je škola skijanja stalno bila aktivna i vodili su je licencirani instruktori. Odmaralište raspolaže sa 100 pari ski-opreme, 50 sanki i ski-liftom. O duci je brinulo 20 vaspitača, 24 dječja instruktora, osam instruktora skijanja, tri doktora i tri policajca“, kaže

upravnik odmarališta Ivan Pelević.

Za sedam dana uživanja na snijegu na Veruši trebalo je izdvojiti 120 eura, a u cijenu je bio uračunat prevoz, korišćenje ski opreme, lifta i obuka skijanja.

O.D.

Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ sa Cetinja raspisuje konkurs za osnovce KADA PORASTEM BIĆU

Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ sa Cetinja organizuje likovni konkurs namijenjen dječi osnovnoškolskog uzrasta na temu „Kad porastem biću“.

Njihovi radovi biće objedinjeni na izložbi koju će Srednja likovna škola organizovati u svojim prostorijama krajem aprila.

Pravo učešća imaju svi učenici osnovnih škola s područja Crne Gore.

Konkurs je otvoren od 1. februara 2013. do 31. marta 2013.

Rad može biti crtež, slika, grafika, kolaž...

Uz rad obavezno dostaviti lične podatke (ime i prezime učenika i profesora, kontakt telefon i imej adresu, ime škole i razred).

Rad treba poslati na adresu:

Srednja likovna škola „Petar Lubarda“ – Cetinje.

Bulevar crnogorskih junaka 95

81250 Cetinje

tel/fax +382 41 233 600 i +382 41 234 700

mob: +382 69 378 222

E-mail: slspl@t-com.me

Trideset najboljih radova koje odabere žiri biće uvršteni u izložbu i katalog, a tri najbolja nagrađena.

Na konkursu Crvenog krsta Nikšić

POHVALE I NAGRADE ZA OSAMNAEST UČENIKA

Na likovni i literarni konkurs Opštinskog Crvenog krsta Nikšić, na temu „Aktivnosti Crvenog krsta“, odazvalo se osam osnovnih škola s ukupno 73 rada.

Najbolji su likovni radovi Đordija Šećkovića (VII razred,

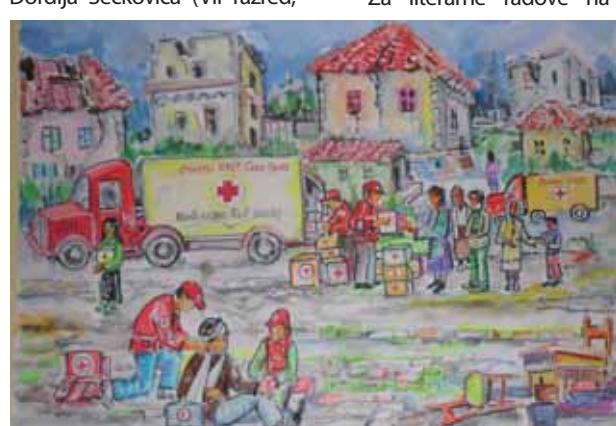
„Ratko Žarić“), Nikole Pižurice (IX razred, „Ratko Žarić“) i Marije Gezović (VII razred, „Olga Golović“). Proplasirani Šećković dobio je diplomu, ručni sat i sedmodnevno ljetovanje u izviđačkom kampu u Prčanju.

Za literarne radove na-

građeni su: Milica Ružić („Milija Nikšević“), Nikola Vuković („Braća Labudović“) i Milica Drašković („Braća Ribar“).

Za likovne radove pohvaljeni su: Dragana Butorović (V razred OŠ „Jagoš Kontić“), Boris Todorović, (IX r., „Braća Labudović“), Andjela Pantović (VI r., „Ivan Vušović“), Milica Pavlović (VIII r., „Braća Ribar“), Ksenija Miletić (VII r., „Luka Simonović“), Kristina Samardžić (IX r., „Ratko Žarić“) i Isidora Pendo (VI r., „Olga Golović“), a za literarne: Lukijana Bošnjak („Braća Labudović“), Marija Međedović („Braća Labudović“), Kristijan Nikšević („Milija Nikšević“), Gordana Vujović („Milija Nikšević“), Ksenija Krivokapić („Luka Simonović“).

BI. K.

Rad prvak nagrađenog Đordija Šećkovića

Specijalna olimpijada u južnokorejskom gradu Pjongčeng

ZLATO ZA SKIJAŠE LAZARA ŽIVKOVIĆA I VUKA ANTOVIĆA

Skijaši iz Crne Gore Lazar Živković i Vuko Antović osvojili su zlatne medalje u slalomu na Svjetskim zimskim igrama Specijalne olimpijade u južnokorejskom gradu Pjongčeng.

Time je potvrđen veoma

uspješan nastup crnogorskih sportista na tom takmičenju, jer je Živković osvojio zlato i u superveleslalomu, a Antović u veleslalomu.

Na Zimskim igrama Specijalne olimpijade za osobe sa

smetnjama i teškoćama u intelektualnom razvoju učestvuje više od 15.000 sportista iz 113 država.

O.D.

UKRŠTENE RIJEČI BR. 140

VODORAVNO: 1. Slavni fizičar (teorija relativnosti), 13. Grad u Francuskoj, 14. Bivši francuski političar, De Šaret, 15. Kocka (lat.), 16. Gruba vunena tkanina, 17. Plućna maramica, 19. Duboki ženski glas, 20. Oznaka za Tursku, 21. Dva (ital.), 22. Pjevač junačkih pjesama u Starih Grka, 24. Neophodan začin, 25. Grad i luka u Egiptu, 31. Autonomna pokrajina (skr.), 32. Grupa ljudi vezanih zajedničkim interesima, 33. Prijedlog, 35. Francuski vajar, Žan, 37. Svojeručno napisano ime i prezime, 38. Vrsta rok muzike, 40. Vrsta cvjeća, tulipan, 42. Vrsta insekta, 43. Način pisanja, 44. Japanski književnik, Bimen, 46. 11. i 14. slovo abzuke, 47. Starorimsko naselje u Makedoniji, 48. Varošica u Crnoj Gori, 49. Poseban govor nekog društvenog sloja.

1	2	3	4		5	6	7	8		9	10	11	12
13					14					15			
16				17					18		19		
20			21				22		23		24		
	25	26				27	28			29			34
30		31			32				33				
35	36			37						38	39		
40			41		42				43				
44				45	46			47					
48						49							

USPRAVNO: 1. Pribor za rad, 2. Starorimska mjera za težinu, 3. Piton, udav, 4. Ime glumice Bakster, 5. Optička sprava za posmatranje nebeskih tijela, 6. Zimski centar u Švajcarskoj, 7. Javna veterinarska ustanova (skr.), 8. Lijenština, besposličar, 9. Simbol tantala, 10. Aždaja, neman, 11. Mjesto na Hvaru, 12. Skraćena oznaka za Sjevernoatlantski pakt, 17. Veća vojna jedinica, 18. Vazduh (grč.), 21. Američki glumac, Džoni, 23. Povijeni ton D, 26. Francuski matematičar, Pjer Simon, 27. Planinski sistem u Aziji, 28. Grad u Italiji, 29. Vrsta velikog morskog raka, 30. Pismena naredba, 34. Glavni grad Estonije, 36. Vrsta čorbe, 39. Najviši vrh Kilimandžara, 41. Vijetnamska novinska agencija, 43. Stranica (skr.), 45. 1. i 17. slovo abzuke, 47. Inicijali slikara, Aralica.

Nikola Mirković

RJEŠENJE UKRŠTENIH RIJEČI BROJ 139 – VODORAVNO: Antonjin Dvoržak, Noel, repa, liga, dno, dinast, DEN, ie, Rid, ITM, NU, trivijalnost, t, OŠ, joni, ja, š, Rak, munika, MTA, ulog, Mane, Isak, Beker, sa, proza, Apolon, flanel.

**LIST CRNOGORSKIH PROSVJETNIH, KULTURNIH I NAUČNIH RADNIKA
IZDAVAČ: ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA PODGORICA**

ODGOVORNI UREĐNIK: dr Goran Sekulović

List izlazi mjesечно. Godišnja pretplata 4,40 eura, polugodišnja 2,20 eura

Broj žiro računa: 510 - 267 - 15

VEB-SAJT: www.zuns.me/prosvjetnirad

UREĐNIŠTVO I ADMINISTRACIJA: Ulica Balšića br. 4

tel/fax: 020/ 231-254 i 020/ 231-255; mob: 067/ 222-982; e-mail: prosvjetnirad@t-com.me

Rukopisi se ne vraćaju

ЉУБАВ

Љубав није ствар
коју можеш направити, хтјети,
љубав је ствар
од које можеш полетјети.

Срце ти се загријава
кад чујеш ту слатку ријеч,
што на сат куца
опет и опет.

Ствара ти се лијен осјећај
кад знаш да неком љубав можеш
пружити,
вратиће ти истом мјером
сви твоји вољени.

Ања Бушковић
ОШ „Штампар Макарије”,
Подгорица

СКИЈАЊЕ, САНКАЊЕ, ЗАБАВА. КОНСТРУКТОРИ ПРАВИЛИ РОБОТА. КОЛИКО СТЕ ТРЕНИРАЛИ, ТЈ. УЧИЛИ, ПОКАЗАЋЕ ВАША „ГОЛ-РАЗЛИКА“

Одморили сте се. Било је санкања, скијања, дружења, забаве. Нарочито на Веруши. Смјене су брзо пролазиле. Играло се и веселило до 22 часа. То је за памћење, чули смо од учесника овог зимског одмаралишта.

Мање је било интересантно у Подгорици и на Приморју. Поред Веруше, забавно је било у Колашину, на Жабљаку, Вучју, као и селма на северу Црне Горе.

Док су се неки играли и веселили, ученици ОШ „Павле Ровински“

учествовали су на међународном такмичењу у Словенији. Честитамо им. Браво! Прочитајте рођољубиву пјесму „Партизани, вама хвала“.

Почетком другог полугођа почине игра и такмичење у знању. Стицање нових бодова, тј. оцјена. Па табела предмета. Ваш наступ с тимовима: математика, физика, језик, музика, познавања друштва... Да ли ће бити 5:0, 3:3, 3:0, зависи од вас. У каквој сте кондицији, колико сте тренирали, односно читали, показаће ваша „гол-разлика“

оценјена.

Ђечији свијет је на вашој страни кад сте у праву, а кад нијесте – помоћи ћемо вам.

Поздрав!

Уређује
Слободан Вукановић

Јавите се на Ђечији свијет:
prosvjetnirad@t-com.me

ПАРТИЗАНИ, ВАМА ХВАЛА

Партизани, вама хвала
За све жртве поднесене
За Сутјеску и Неретву
Снове наше остварене

Партизани, вама хвала
Слободи сте дали крила
Херојска је борба ваша
Цио свијет задивила

Партизани, вама хвала
За колоне сљедбеника
За црвену петокраку
И заставу побједника

Партизани, вама хвала
За свјетлу мајску зору
Мајку нашу Црну Гору.

Кристина Стевовић

Основна школа „Његош“ прославила 178 година рада ДОСТОЈНИ СЛАВНЕ ТРАДИЦИЈЕ

У најстаријој образовној институцији у земљи у пригодна свечаност

Основна школа „Његош“ са Цетиња обиљежила је 178 година постојања. Тим поводом у најстаријој образовној институцији у земљи уприличена је свечаност којој су присуствовали чланови колективе, бивши професори, ученици, родитељи, те представници градске управе и Министарства пркосјете.

Директорица ОШ „Његош“ Новка Милошевић поздравила је присутне, истичући како је ријеч о образовној институцији која је изнједрила бројне успјешне генерације.

– Данас нашу школу карактерише квалитет наставни кадар, темељан рад с ученицима, али и савремени методи наставе – рекла је Новка Милошевић.

Присутне на свечаности по-

здравио је и градоначелник Пријестонице Цетиње Александар Богдановић, који је нагласио како 178 година дјеловања ОШ „Његош“ има изузетан значај у историјату црногорске просјете.

– О Основној школи „Његош“ не може се говорити а да се не пристимо и чињенице како су управо у њој, током читавог постојања, знање стицали бројни појединци који ће касније остати упамћени као истакнути посленици науке, културе и других друштвених сфера – казао је, између остalog, градоначелник Богдановић.

Приређен је богат умјетнички програм, којим је на симболичан начин приказано дјеловање школе кроз различите епохе.

Никола Вујановић

Министар за људска и мањинска права посетио ромске и египћанске малишане у одмаралишту на Ивановим коритима

УСПјЕШНА СОЦИЈАЛИЗАЦИЈА

Министар за људска и мањинска права Сауд Нумановић обишао је ћецу, припаднике ромске и египћанске популације, у одмаралишту на Ивановим коритима.

У оквиру активности на социјалном укључењу Рома и Египћана у црногорско друштво, Министарство за људска и мањинска права обезбиједило је боравак у одмаралишту на Ивановим коритима за 15 ромских и египћанских малишана, најбољих ученика из Подгорице, Никшића и Херцег Новог.

У току седмодневног борав-

ка, поред веома квалитетних услова смјештаја и хране, ћеци је обезбиједено медицинска заштита, инструктори скијања, као и аниматори који употребљавају вријеме боравка. Поред тога, ћеца су била под надзором два педагога анѓажована од стране Министарства.

Министар Нумановић захвалио је директору установе Сретену Мрваљевићу на пруженим условима и односу особља према ћеци, и најавио да ће Министарство и наставити овакве акције како у зимском тако и у љетњем периоду.

НОВО ИСКУСТВО ЗА ЂЕЦУ

Ученици V разреда подгоричке ОШ „Божидар Вуковић“ обишли су недавно Управу полиције и упознали се са радом Оперативно-комуникационог центра, као и дежурне службе главног града.

„За разлику од других институција, које тешко налазе вријеме за најмађе, наша школа њеђује добру сарадњу с Управом полиције.“

Ученици су постављали питања у вези с радом служби и пажљivo слушали. Виђели су

како се путем девет монитора контролишу одређени дјелови града, посебно институције. Осим тога, чули су и детаље о телефонској линiji 122 на којој је полиција доступна 24 сата. За њих је ова посета била ново изкуство“, истакла је учитељица Дарка Ђукановић. Она је додала да су још посетили и посебну јединицу за обуку и дресуру паса, а у коњичком клубу у Вранићима организовали су креативну радионицу.

Ш. Б.

Поводом 10. децембра – Међународног дана људских права, Црногорско друштво за борбу против рапа (ЦДПР) у сарадњи с Организацијом жена и Академијом знања из Будве организовало је изложбу на тему „Право на здраво“.

Изложбом се пушачи упозоравају да не пуше у просторијама у којима је то

забрањено. Осим некултуре, то је и непоштовање црногорског Закона о ограничавању употребе дуванских производа.

Поред упозорења на људска права, изложба има и своју едуктивно-превентивну функцију, јер указује на све негативне последице пушења.

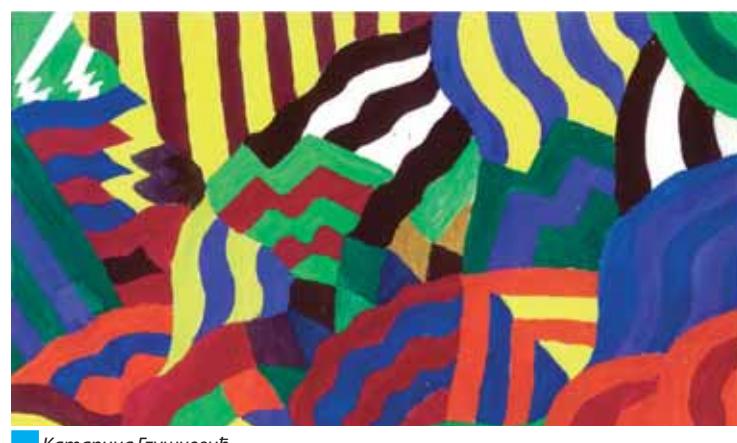
ПОКЛОНИ ЗА МАЛИШАНЕ У СУКУРУТУ

Поводом божићних празници, представници ЦДПР-а обишли су обданиште Духовног центра „Мајка Тереза“ у Сукуруту и уручили скромне поклоње ћеци која у њему бораве.

Из ЦДПР-а истичу да користе

сваку пригодну прилику да у оквиру својих могућности помогну установама које се баве здравственим, социјалним или педагошко-просветним радом.

Ш. Б.

Катарина Глушчевић

Ксенија Бољевић,
ОШ „Југославија“, Бар

1

FEB.

Prosvjetni rad

Ове године сам за Божић посетила Стари Бар, а сљедеће године ћу, надам се, посетити некојош љепше место.

Ирина Јокић
ОШ „Октоих“, Подгорица

БЕЧИЈИ СВИЈЕТ

Нове књиге

НА МАКЕДОНСКОМ ЈЕЗИКУ – АНТОЛОГИЈА ЦРНОГОРСКЕ ПОЕЗИЈЕ ЗА ЂЕЦУ

Крајем априла 2012. године, у издавачкој кући Александар & Александар из Скогља, објављена је Антологија црногорске поезије за ђецу „Бисери на сонце“ Жарка Л. Ђуровића. Пjesme Душана Ђуришића препевао је Глигор Поповски, а осталих црногорских аутора књижевник и књижевни преводилац Александар Поповски, који је иначе и издавач ове књиге.

У Антологији је (с једном до шест пјесама) заступљено 38 пјесника и 10 поетеса XX вијека, рођених у периоду од 1911. до 1971. године. То су: Александар – Лесо Ивановић, Јанко Б. Вучинић, Драго Божановић, Милорад Радуновић, Жарко Ђуровић, Милица Јовановић, Иван Цековић, Војислав Вулановић, Душан Ђуришић, Бранко Бањевић, Јеврем Ђрковић, Спасоје Љабудовић, Саво Кадовић, Милорад М. Калезић, Милан Гогић, Велимир Милошевић, Благоје Нишавић, Слободан Станишић, Цвијета Тодоровић, Драгомир Ђулафић, Борислав Јовановић, Богољуб – Бобан Велимировић, Слободан Вукановић, Бранислав М. Вуковић, Мара Вучелић, Вуко Ђармановић, Душан Говедарица, Јово Кнежевић, Благоје Рогач, Жарко Л. Ђуровић, Драгиша Л. Јовановић, Драган Радуловић,

Веселин Милићевић, Милосава Миловић, Дубравка Ћадићевић, Милодраг Асановић, Милко Гробовић, Љубинка – Буба Калезић, Љиљана Дашић, Мирјана Пајовић-Рајовић, Горан Ракочевић Рако, Славица Рајковић Радоњић, Ненад Терзић, Ненад Вујадиновић, Милутин Ђуричковић, Александар Саша Божовић, Велимир Ралевић и Татјана Јановић.

Д. Ђ.

„Радозналица“, емисија Радија Црне Горе

ДА ЂЕЦА И ДАЉЕ БУДУ САМО ЂЕЦА

2

ФЕВ.

Prosvojetni rad

„Цвијеће је украс баште, лептире је украс цвијета, а дјеца пуна маште, дјеца су украс свијета“, ријечи су једне познате ћејце пјесме. И замисла, не само у пјесми, у животу је све с пуним правом подређено ћеци и најљепшем периоду живота – ћетињству. Међутим, када је ријеч о њиховој маштовитости, беззленостима, љупкости, спонтаности, ту ипак мало застјемо...

Лiberalniji начин васпитавања, као и утицај савремених видова комуникације, доносе нове генерације које брзо сазијевају уз актуелне друштвене мреже. Из нас су времена лијепих навика читања ћејче штампе, дружења и забаве. Срећом, на таласима Радија Црне Горе, нећeljом тачно у 12 часова, још увијek се емитује емисија „Радозналица“, прави кутак за учење и дружење кроз игру.

„Иако свако вријеме доноси велике изазове безбрежном одрастању, ипак се чини да никада више као данас нијесмо пустили дјецу да расту мимо нас одраслих, истовремено очекујући да у сваком моменту испуне наша очекивања. Ђејача емисија „Радозналица“, као и цјелокупан Ђејачији програм Радија Црне Горе, својеврсна је одбрана од свих негативних утицаја које је донијела модерна ера. Може се рећи да је Ђејачији програм истински кутак за игру, забаву креативност, радозналост, али и знање, пристојност и лијепо виспјатиње“, објашњава Славенка Макочевић, уредница Ђејачег програма РЦГ.

Другарство, поштовање, хуманост

Према њеним ријечима, концепцијом и идејом „Радозналица“ тежи да буде темељ за стварање и изградњу правих вриједности. У овој емисији се од 1998. године ћеца прије свега уче другарству, поштовању, хуманости. Стога се и гости бирају по том критеријуму. То су успјешни људи иза којих стоји властити рад, а истовремено су сачували племенитост, скромност и оно најбитније – дјејете у себи. Ђеца сарадници плијене својом посебношћу и искреношћу, и то је оно што их је препоручило за рад у емисији. Многа од њих одрасла су уз „Радозналицу“ и дугогодишњи уредници Мирку Обрадовић. Осим тога, у оквиру програма наимињеног ћеци је и „Дјејчији будилник“ који се

емитује сваког јутра, прије поласка у школу. Ђеца се тако упознају са талентованим другарима или слушају интересантне приче о љепшој страни на планети.

„Радозналица“ је колажног типа, заступљено је неколико сталних рубрика: наградна питања, наш гост, читање литературних састава. Највећи је изазов како у континуитету бити оригиналан, креативан, а другачији. Главна циљна група су ћеци, чију је пажњу тешко привући и одржати. Дакле, прави изазов је остати занимљив, уз обавезну образовну компоненту.

Представити себе, користећи само глас

Колико је за ћецу изазовно бити уживом програму, како изгледа пријема емисије, што им се највиše допада у њој – најбоље о томе говоре њени водитељи, сарадници, учесници. Емисије „Радозналица“ и „Будилник“ ћеца припремају сама.

Николина Мильић, ученица Средње економске школе „Мирко Вешовић“, каже да њен омиљени дуо „Радозналице“ представљају наградна питања, због директне комуникације са слушаоцима.

„Тако се може осјетiti близрост са слушаоцима. Када је о квалитету емисије ријеч, који је приоритетан, мора се признати да то није лако постићи. Међутим, осјећај који ме испуни након завршетка и сазнања да смо некоме ујећешали дан натјера ме да заборавим напетост и нервозу. Веома је важна добра организација, па тешкотама у припреми нема мјesta. Радио је одличан медиј за готово сваки облик дружења и учења. Преплављени смо другим дигиталним видовима комуникације, и мислим да нам свима добро дође да побјегнемо из гужве и утонемо у свијет у коме владају неке друге вриједности“, објашњава Николина.

Према њеним ријечима, највећи је изазов представити себе користећи само глас, без гестикулатије. Радио је постао дио њене личности, па ће тако и избор будуће професије сигурно бити повезан с радом на радију.

Марија Драшковић, ученица IV разреда Гимназије „Слободан Шкеровић“, од дванаесте године је сарадница у овој емисији. Каје да је њена омиљена рубрика у емисији Разговор са гостом, управо због ове одреднице „разговор“.

МОЈА КУЋА

Моја кућа је лијепа кућа,
љепша од сваког гнијезда;
њу сунце воли, а до сванђућа
грли је свака звијезда.

Моја је кућа на крају села,
моја кућа је много хтјела.
Хтјела је бити кров за птице
и ног за свице.
Хтјела је бити дворац из бајке,
из дивне бајке моје баке...
Можда и насеље малих мрава
у царству трава.
Она је хтјела да буде длан
едје спава дан.
Она је сплата изнад огњишта
циглу до цигле
да јој на мраза оштре игле
не могу ништа.

Уз њена поткровна скривалишта
птице живе.
По зидовима пауци плету
мреже сиве.
Око огњишта бакиној бајци
дјеца се диве.

Та моја кућа сва је од креча и камена
на чинијој се да ко планина
има рамена.
И можда зато горда тако
стоји и живи на крају села
и прича мени, шапће сваком
што је жељела, што је хтјела
у своме вијеку још да буде.
Можда ко гаљеб, птица бујела,
која се дјеца за лет нуде
да би до сунца узлетјела.
Илје та кућа дивнога лика
више од свега пожељела
да има много становника.

Иван Цековић

СВЕМОЋНИ БАКА ПАСТИР

Иза седам брда седам села стоји
И седам пањака чија стада хвала.
У свих седам села легенда постоји
О дјечаку који свира без свирале.

Да му сви завиде природа је хтјела.
Питали га многи где је свирала.
Везали му руке дјечаци из села,
А његова свирка и даље трајала!

Голијско чобанче и сад шумом лута,
А међава сипа лед и крупно иње.
Каку старци да су видјели сто
пута:
Само се осмијехне – већ свирка
почиње.

Дјечак неку чудну моћ у себи крије,
Нико не зна коју! И, где, другог чуда:
Проплазила љета, он растио није,
Али у свијету прочује се свуда.

Душан Говедарица

У тихој, спокојној ноћи,
Бака се моли богу:
Зато ће увијек моћи
Што други тешко могу.

Да благим смјешком опрости
И лопову и вуку,
Да као срећу пригрли
И невољу и муку;

Да џеци прави венчиће
Од невена и смиља;
Ујастук звијезде ушива
И стопе благосиља.

Јово Кнежевић

СУНЦЕ

Одакле паде, одакле паде
Зрнвеље златно сред ливаде?

И што ниче, и што ниче
Из тога проса?
Земљи ниче
Дуга златна коса.

Отвори се бијела рада
Док по земљи
Златни просо пада.
Да нема златног проса
Дјеца не би ишла боса.

Чак би и птице
Укључиле гријалице.
Чак би се и зеба
Разбољела од назеба.

По својој прилици,
Сирота би се ласта
Смрзла и у Африци.

Што би било
Тек од коса
Да није златног проса.

Бошко Богетић

ШТА КО САЊА

– Што сања пупољак
У повоје гране?

– Да прољеће сване.

– Што сање птиче
У панерју гнијезда?
Да се вине до звијезда.

– Што сања дјечак
Ујутра што га буде?
– Да човјек буде.

Цвијета Тодоровић

Берта Беришај,
ОШ „Махмут Лекић“ Тузи

Сунчица Ђелановић, ОШ „Максим Горки“ Подгорица

Емира Срдановић, ОШ „Драго Миловић“ Тиват

МАЛЕ ВИЈЕСТИ А ВАЖНЕ

У Колашину ПРВИ СКИ-ВРТИЋ

На скијалишту Језерине отворен је први ски-вртић „Снијежни осмијеси“. Најмлађи уживају на снijегу уз санкање, скијање и грудвање. Сврха ски-вртића јесте да се заволи снijег и науче скијашке вјештине, уз добре и стручне инструкторе.

Плесни савез Црне Горе ЗЛАТНА МЕДАЉА НА СВЈЕТСКОМ ПРВЕНСТВУ

На свечаној академији Плесног савеза Црне Горе, председник Јовица Николић додијелио је награде најuspјешнијима у спорском плесу – Владици Ачићи, Филипу Живковићу и Дејани Бајићу, најuspјешнијој тајмичарки у модерном плесу. Она је освојила златну медаљу на свјетском првенству у Њемачкој.

Спортски и модерни плес у Црној Гори постaju све популарнији и имају све више поклоника, а Плесни савез све више чланова.

Колашинско аматерско позориште ИЗВЕЛИ ЂЕЧИЈУ ПРЕДСТАВУ

Први пут Аматерско позориште из Колашина изводи ђечију представу. То је комад „Плави зец славио рођендан“. Поздрављамо овај гест аматера који се окрећу ђечијој публици. Представу по тексту Наташа Илић режирао је Ђорђе Татић. Улоге су тумачили: Данило Новаковић, Зоран Ракочевић, Миа Булатовић, Никола Шћепановић, Ива Симоновић и Јелена Ђукић.

У припреми представе учествовала је и професионална глумица Заја Бећовић.

Ђачки листови „СУТЈЕСКА“

Нема љепших љетописа од ђачких листова. Управо такав је и пољедњи број листа „Сутјеска“. Основна школа „Сутјеска“ постоји 36 година, а поводом тог празника појавио се нови број листа. Између остalog, прво су проглашени најбољи. Директор школе Веско Гаговић прочитao је имена лучноша и талената који су побједници на државним тајмичењима и олимпијади знања. Тешко је сва имена навести, али лист наводи најзначајније. Ми ћemo споменути неке: Мају Вујићић, Антона Љуцића, Драгића Крстајића, Андрију Рашовића, Јасну Зековић, Анђелу Газдић, Алексу Чаралића, Тихану Головић, Ребу Савића, Ксенију Павићевић, Јована Перуновића, Јелену Вукчевић, Ксенију Белада, Данијела Вујачића, Василису Ђукановић.

Женска и рукометна екипа, као и кошаркашки и тениски тим заузели су друго место, и доказали су да су с правом добили назив спортске школе.

Нови број „Сутјеске“ доноси ликовне и литерарне радове ученика.

Тара Мирановић,
ОШ „Југославија“, Бар

Милена Ђукановић,
ОШ „21. мај“, Подгорица

У Збирци поморског наслеђа у Порто Монтенегру ОКИЋЕНА ЕКО-ЈЕЛКА

У склопу акције „Еко новогодишње дрво за 2013“, коју су организовали НВО „Дјеца Црне Горе“ и Adriatic Marinas, ђаци IV разреда ОШ „Драго Миловић“, ђеца из вртића „Бамби“ и међународне школе „Knightsbridge“, у Збирци поморског наслеђа – Порто Монтенегру окитили су еко-јелку високу четири метра.

Ова еколошка акција обухватила је низ предавања која су организована у образовним институцијама Тивта с циљем да се ђеца едукују о значају заштите шума и њиховој угрожености, нарочито у вријеме новогодишњих празника. Радионице је водила инжењерка хортнокултуре Тања Крстовић, а млади учесници разговарали су о томе да ли је бољи избор пластична јелка или дрво убрано у шуму, какве су пољедице сече шума, како дрво

украсити различитим плодовима из природе, али и о томе како се некад китио ловор у Боки.

Ђеца из вртића „Бамби“ са својим васпитачицама Славицом Зоранић, Весном Бајковић, Олгом Божовић и Весном Манојловић-Цико, ђаци ОШ „Драго Миловић“ са наставничкима Славицом Лакићевић и Далиборком Станковић, као и из школе „Knightsbridge“ уз помоћ наставнице Марије Ђукић и Нађе Живковић, на радионицама су израђивали новогодишње украсе од природних материјала и с њима окитили јелку. Еколошке поруке на њеним гранама млади креативци исписivali су на различitim језицима. Након празnika, јелка је посађена у великом градском парку.

Ш.Б.

Пројекат „Мала школа педијатрије“ ПРАКТИЧНИ САВЈЕТИ О БОЛЕСТИМА НАЈМЛАЂИХ

Пројекат „Мала школа педијатрије“, лиценциран у Министарству просвете, подразумијева едукацију родитеља, медицинских радника запослених у јавним здравственим и образовним институцијама. Реализује се путем предавања у малим групама, запослан је на размјени искуства. Са становиша педијатрије, ђеца раног предшколског узраста склона су вирусним инфекцијама које су неријетко праћене високом тјелесном температуром, али и чешћем повређивању.

Др Вјера Јанковић и др Нина Мандић примијетиле су у свакодневном раду с ђецима, као и контактом с родитељима, да постоји неоснован страх од уобичајених здравствених проблема који прате овај узраст.

Теџај су већ похађале медицинске сестре и васпитачи из подграђичких вртића „Љубица Поповић“ и „Ђина Врбица“. Оне истичу велико задовољство постигнутим резултатима. Школа је пружила практичне савјете о томе како изаби накрај с најчешћим ћечијим болестима, као и изазовним ситуацијама: фебрилна конфузија, дизентерија, повраћање, проглеђене алергије и алергије на храну, убод инсекта, главобоља, грип, вирусна инфекција, спречавање настанка и ширења инфекција, хигијенски стандарди, упозорење о рационалној употреби антибиотика, детаљи о личном здравственом картону ћетета, кутији за прву помоћ...

Ш.Б.

ЂЕЧИЈИ СВИЈЕТ

НВО „Дјеца Црне Горе“ ЗАВИДНА САРАДЊА СА ШКОЛАМА

НВО „Дјеца Црне Горе“ основана је 2009. године ради унапређења социјалне инклузије, као и заштите ђеце и њихових права. До сада је реализовала неколико пројеката у сарадњи с основним и средњим школама, али и другим невладиним организацијама.

У пилот-пројекат „Сви заједно“ биле су укључене подграђичке основне школе „Павле Ровински“ и „21. мај“, те Гимназија „Слободан Шкеровић“. Циљ је био успостављање сарадње између ђеце и школе, школе и родитеља, те подстицање волонтеризма у школи.

Пројекат је реализован у виду креативних радионица на којима смо ђецу подучавали да продубе самопоуздање, развију вјештине комуникације, толеранцију, тимски рад, као да путем разговора решавају конфликте и предрасуде. У пројекат је била укључена и управа школе, психолошко-педагошка служба, разредне стајаршине, те ђаци волонтери Подграђичке гимназије. Имали смо подршку Министарства просвете, Министарства рада и социјалног стајања, Завода за школство, других невладиних организација, као и донатора. Наши волонтери дали су допринос и пројекту „Проблеми и тешкоће у учењу и понашању код ђеце“, објашњава Самра Ђечевић, председница НВО „Дјеца Црне Горе“. Будући да је пројекат дао одличне резултате, у овој НВО планирају да га наставе.

Према ријечима Ђечевићеве, акредитовани су још и „Индекс за инклузију“ и „Образовањем против предрасуда“.

3

FEB.

Радионица у Ђечјем вртићу „Ђина Врбица“ УПОЗНАВАЊЕ САОБРАЋАЈНИХ ПРОПИСА

У оквиру кампање „Упознај саобраћајне прописе“, саобраћајни полицији су са запосленима у Ђечјем вртићу „Ђина Врбица“ организовали едукативно-забавну радионицу за ђецу од четири до шест година.

Малишани су том приликом научили да је важно да се возе на задњем седишту и буду везани сигурносним појасом уколико су старији од пет година. Уколико су млађи, објашњено им је да треба да се возе у безбедносном седишту које је причвршћено сигурносним појасом.

Саобраћајни полицији су демонстрирали како се прелази улица када је упаљено зелено светло на семафору, а када нема семафора преко „зебре“, уз обавезно гледање лијево и десно.

Љ.В.

ЈЕСЕН

Јесен нам долази,
Љето пролази

Златне кроње
Показују јесење ношње.

Лишће жути покрај пута,
Црвена јабука вири из бакина
купата.

Природа ромори, вјетрић
пирка,
Поточић жубори.

Грожђе нас у бербе зове,
Јесен показује златне дарове.

Пао је кестен,
Стигла нам јесен.

Сузана Јоцовић
ОШ „Богдан
Котлица“ Баон

ЗИМСКА ЧАРОЛИЈА

Четири приватне предшколске установе („Маша“, „Кућица“, „Чарли Чаплин“ и „Коцкица“) организовале су крајем децембра цјелодневну манифестију „Зимска чаролија“. Психолог из вртића „Кућица“ Лидија Мирковић изјавила је да је догађај организован као поклон поменутих приватних вртића ђеци Подгорице.

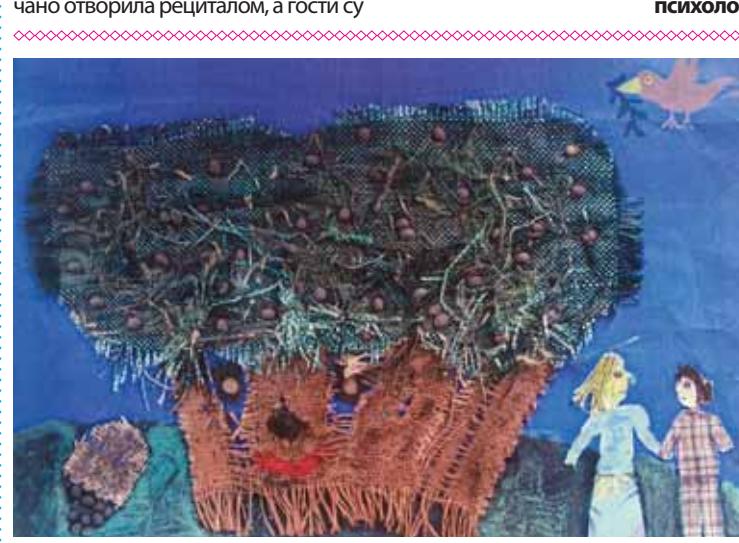
У току дана организоване су креативне радионице и друге активности, а у заједничкој представи „Потрага за Ђеда Мразом“ учествовало је 160 малишана из сва четири вртића. Манифестију су ђеца све често отворила рециталом, а гости су

били ученици Балетске школе „Принцеза Ксенија“, КУД „Алуминијум“, Ђечији хор „Звјездице“, КУД „Искра“, плесна школа „Степс“ и плесна школа „Бујти“.

Представа „Потрага за Ђеда Мразом“ приказана је и у Ђечијој болници, у овом веселом и шаљивом комаду учествовала су и ђеца која су на лијечењу. Било је, током представе много смијеха и аплауза.

Срећа се увећава кад је дијелимо с другима.

Лидија Мирковић,
психолог

Елдине Куч, ОШ „Владислав Сл. Рибникар“, Расово

ИСТОРИЈСКИ КАЛЕНДАР ЦРНЕ ГОРЕ

4. јануар 1494.

ШТАМПАН ОКТОИХ ПРВОГЛАСНИК

Из прве државне штампарије на Балкану, коју је основао Ђурађ Црнојевић (а још није поуздано утврђено да ли је радила на Ободу или Цетињу), изашли су први примјерци „Октоиха првогласника“, прве ћириличке штампане књиге код Јужних Словена. Након те, изашле су још четири инкунабуле: „Псалтир са посљедовањем“, „Октоих петогласник“, „Требник“ (молитвеник) и „Четворојеванђеље“, које није сачувано. Главни штампар (уз још седам помоћника) био је јеромонах Макарије, кога сматрају родоначелником црногорског и јужнословенског штампарства. Његови ђаци, пионирски црногорски штампарства, у XVI вијеку били су Божидар Вуковић Подгоричанин и син му Вићенцијо Вуковић, који су наставили штампарску дјелатност у Венецији. Идеја о оснивању штампарије постојала је још код Ивана Црнојевића, који је у Италији имао прилике да се упозна с поступком штампања књига у тамошњим штампаријама. Сам Ђурађ, његов син, искористио је приватне везе с Млечима, одакле је био ожењен Лизабетом (Јелисаветом) Ерико, и преко својих изасланика тамо набавио пресу, алат, а вјероватно и веће количине хартије. Сама оловна слова, матрице за иницијале и графичку орнаментику или читаве илustrације, израђена су у Црној Гори. Оформљена свега четрдесетак година након епохалног Гутемберговог проналаска, уз Краковску из 1491, свакако је једна од најстаријих ћириличких штампарија у свијету. Њен културно-просветни значај у том времену био је огроман.

22. јануар 1834.

ДОПРЕМЉЕНА ЊЕГОШЕВА ШТАМПАРИЈА

Купљена је у Русији за три хиљаде рубаља. Уз њу, на Цетиње су стигла и црквена слова, а Његош је довоје и вјештог штампара Михаила Петрова. Послије његове смрти штампаријом је руководио Рус Домин уз кога су радила и два Црногорца – Филип Ђурашковић (звани Филип Мали) и Стево Станков Петровић. У њој је објављено 14 издања, међу којима „Пустинјак Цетињски“ (1834), „Дика Црногорска“ (1835), „Буквар“ – први црногорски уџбеник (1836), прва црногорска периодична публикација „Грлица“ и др. Након Његошеве смрти и непуних двадесет година рада, штампарија је жртвована за одбрану црногорске слободе јер су, у недостатку муниције током прве Омер-пашиће војне (1852/53), оловна слова претопљена у метке. Одржавши обећање „Ако буде Црне Горе, биће и штампарије“, књаз Данило је у Бечу уз помоћ Јубе Ненадовића набавио нову, која је располагала с више типова слова. Од тог времена штампарска дјелатност у Црној Гори тече континуира до данас.

3. фебруар 1918.

УГУШЕНА ПОБУНА МОРНАРА У БОКИ

Након долaska бојних бродова из Пуле, угушена је тродневна побуна више од 6.000 морнара, која је отпочела топовским хицем с крстарице „Санкт Георг“ 1. фебруара и проширила се на 40 аустроугарских бродова у Боки Которској. Ухапшено је око 1.200 побуњеника, али је пред пријеки суд изведеног њих 28. У затвору је умрло 10 морнара, у току побуне убијена су два, четворица осуђена на смрт стријељањем, а остали на вишегодишњу робију. Побуна је била мотивисана ратним невољама и под утицајем штрајкова у Аустроугарској, као и Октобарске револуције, а у низу захтјева побуњеника истицали су се они који су се односili на закључење мира, те права народа у Аустроугарској на самоопредељење, побољшање услова рада и амнистију учесника.

4. фебруар 1868. године

ЦЕТИЊСКА ЧИТАОНИЦА

Прва црногорска читаоница основана је у црногорској пристоници. Иницијативу за њено формирање покренули су Петар Вукотић и Илија Пламенац по повратку из Москве са Свесловенског конгреса. У почетку је имала 20 чланова, међу којима су оснивачи били и тадашње најзначајније црногорске личности. У даљем раду имала је изузетан значај јер је као културно-просветно друштво окупљала и образовала истакнуте личности Црне Горе тог времена и представљала центар културног народног препорода.

8. фебруар 1942.

ОДЛУКЕ ОСТРОШКЕ СКУПШТИНЕ

Након стварања нових органа власти средином 1941. године на ослобођеним територијама у Црној Гори (општински одбори у Колашину, Даниловграду, Андијевици и срески у Беранама), у конаку Манастира Острог одржана је скупштина црногорских и бокељских родолуба, која је окупила 65 делегата, изабрала Народноослободилачки одбор за Црну Гору и Боку од 22 члана и одлучила да се изаберу одбори у другим мјестима као права народна власт и народ мобилише у борби против окупатора. Правилима о избору НОО први пут су бирачко право добили млади од 18 године и жене, а независно од доби то су право имали сви борци.

Предшколско образовање из угла психолога КАКО ОДАБРАТИ ОДГОВАРАЈУЋУ ИГРАЧКУ

Пише Лидија Мирковић

Сада коначно можете да предахнете, јер ваше дијете у већини случајева зна коју играчку жели и ријетко ће пристати да ви одаберете нешто што је „добро за њега“ осим ако се не ради о ролерија, најновијем моделу бицикла или скејту. Уколико се ипак одлучите да га изненадите, потрудите се да то буде играчка која ће га импресионирати, рецимо, мини-лабораторија. Ово ће бити не само дивна прилика да експериментише и упозна се са природом и неким њеним законима, већ и да се припреми за сличне садржаје који ће га чекати у школи.

Око шесте године ћеца постају заинтересована за ручне радове и активности типа „уради сам“. Прибор за шивење са пластичним иглама, хоби-сет са прилагођеним алатима или компликованије конструкторске играчке могу сатима окупирати пажњу вашег малишана.

Како је ово вријеме интензивног припремања за школу, добро ће доћи магнетна табла по којој

САВЈЕТ

Како бисте с вашим шестогодишњаком избегли расправе око куповине играчака, најбоље је да заједно с њим направите списак жеља. Немојте се узбуђивати што ће се на врху листе налазити популарне али по вашем мишљењу слабо едукативне играчке јер се с њима играју и његови вршњаци. Умјесто тога потрудите се да му лукаво подметнете и оно што сматрате да је подстицајно за његов развој.

ће дијете моћи да пише или да лијепи магнетна слова и бројеве.

И наравно, с компјутерским игрицама никада не можете погријешити, а у већини случајева боље је да их ви бирајте јер тако можете контролисати њихов садржај. При томе се обавезно договорите с ћететом колико времена може да проведете за компјутером – и строго се држите правила.

КОМПЈУТЕРСКИ КУТАК

Многи произвођачи софтвера направили су специјализоване веб-читаче за ћецу. То нијесу само класични читачи (као Internet Explorer или Firefox), већ представљају један затворени свијет, направљен тако да буде сигуран за ћецу, а да им ипак допусти да (донекле) крстаре интернетом. Ти програми су шарени и имају много звучних ефеката, а често су и „нафиловани“ гомилом садржаја – од приступа флеш-играма, преко портала за ћецу, па све до списка проверених

веб-страница са садржајима примјереним датом узрасту. Три најпознатија бесплатна читача који могу се бесплатно преузети с адреса: www.buddybrowser.com, pikluk.com и www.kidzui.com.

*
Сајт „Пепа Прасе“ (www.reparase.com) намирењен је ћеци која воле Пепу. Најмлађи на једном мјесту могу наћи епизоде цртаних филмова које су пропустили, игрице, бојанке, слике, играчке, слагалице и још много тога.

У ОШ „Његош“ на Цетињу КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ ДУШАНА ЂУРИШИЋА

У ОШ „Његош“ 25. децембра одржано је књижевно вече чији су учесници били истакнути црногорски књижевници и ствараоци за ћецу и младе Душан Ђуришић, Жарко Буровић и Мирјана Маркишић. Представљајући се, сваки од њих својом препознатљивом поетиком у којој доминира, игра, маштовитост и ћејџа раздраганост, ово вече ученици су незаборавним. Стихове су казивали и чланови Литерарне секције, која годинама успјешно приређује културна дешавања у школи. Непосредни контакт с писцима код ученика је изазвао одушевљење. Заступљени у антологијама, читанкама, ћејџим листовима, ћеци препознатљиви и приступачни пјесници заједно су с ученицима рецитовали пјесме: „Пада снјеже, љубав лети“, „Најдражија ријека“, „Љубавна пјесма... Школа „Његош“ већ дуже вријеме посебан акцент ставља на рад ваннаставних активности. Ово веће било је једно и прилика да се представе млади ствараоци који су пред пјесницима казивали стихове својих пјесама насталих на часовима Литерарне секције. Веће су употпунили и млади музичари наше школе. Књижевници су на тај начин најмађима приутили пријатно дружење уз књигу.

Весна Кнежевић,
помоћница директора

СНИЈЕГ

Свакујутрос
Јутро бијело.
Гуњином меком
Застрто село.
Пахуљице скакућу
И као да шапну:
– Нађите санке,
Дајте скије,
Видите ли?
Снијег вије!

Милош Ашанић, IVр.
ОШ „Богдан Котлица“
Бојан

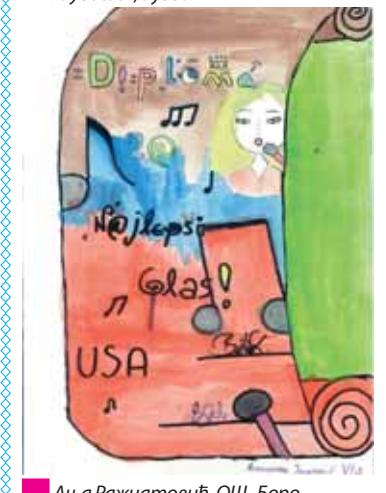
Миа Шановић, ОШ „Октоих“, Подгорица

Моник Јовићевић

Јелена Аћић, ОШ „Стефан Митров Љубишић“, Будва

Аја Рагнатовић, ОШ „Боро Вукмировић“, Ријека Црнојевића

ZA NASTAVU

Godina XX

MART

Broj 146

IZBOR ZADATAKA S DRŽAVNOG TAKMIČENJA 2012. GOD.

HEMIJA (osnovna škola)

ZADACI

1. Iskaži ove izraze jednačinama:

- a) Masa tijela 1 je pet puta veća od mase tijela 2.
- b) Broj čestica X dva i po puta je manji od broja čestica Y.
- c) Zapremina vode na 18 °C je 10 cm³.
- d) Pritisak iznosi dvije trećine početnog pritiska.
- e) Odnos broja atoma ¹³C i ¹²C iznosi 0,0112.

2. U posudu zapremine 20 dm³, koja je sadržavala 12 grama vazduha pri temperaturi 400 °C, dodat je 1 gram vodonika. Vodonik je izgorio u vodenu paru dok sav kiseonik nije bio potrošen. Odrediti gustinu konačne gasne smjese.

3. Izračunaj koliko atoma sadrži pločica od čistog zlata ako je masa te pločice 1 gram.

Traži se N(Au) = ? Ar(Au) = 197,0 g/mol

4. Normalna vrijednost molske koncentracije šećera glukoze ($C_6H_{12}O_6$) u krvi je 5 mmol/dm³. Izračunaj masu izgubljenog šećera ako je krvarenjem izgubljeno 300 cm³ krvi.

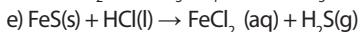
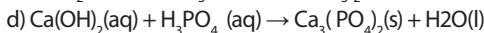
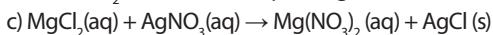
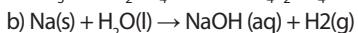
Traži se m($C_6H_{12}O_6$) = ? Mr($C_6H_{12}O_6$) = 180 g/mol

5. Treba pripremiti 200 cm³ rastvora nitratne kišeline koncentracije 30 mmol/dm³ (koji ima 30 mmola u dm³) od rastvora masenog udjela 10 %. Koliko tog rastvora treba otpipetirati?

Mr(HNO₃) = 63 g/mol Zadato je: V₂ = 200 cm³; c² = 30 mmol/dm³;

w₁ = 10 % = 0,10; ρ = 1,05 g/cm³ Traži se V₁ = ?

6. Napiši stechiometrijske koeficijente u navedenim reakcijama i prikaži te reakcije jednačinama u jonskom obliku:

7. Dehidracijom etanola pomoću sulfatne kišeline pri 200 °C nastaje eten. Izračunaj zapreminu etena pri 25 °C i pritisku od 1,5 bara, koji nastaje iz 100 grama etanola što sadrži nešto vode tako da mu je maseni udio 96 %.

Zadato je:

m = 100 g

ω = (CH₃CH₂OH) = 96% = 0,96 t = 25 °C, T = 298 K; p = 1,5 bar = 150 000 Pa;

$$R = 8,31 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1}; p \cdot V = n R T \text{ (jednačina stanja idealnog gasa)}$$

$$M_r (\text{CH}_3\text{CH}_2\text{OH}) = 46 \text{ g mol}^{-1}$$

$$\text{Traži se: } V (\text{C}_2\text{H}_4) = ?$$

8. Sagorijevanjem 0,5 mola alkana utrošeno je 2,5 mola kiseonika. Napisati formulu i naziv alkana.

9. Alken normalnog niza sadrži dvostruku vezu između drugog i trećeg C-atoma. 0,7 g ovog alkena adira 1,6 g bromu. Napisati formulu i naziv ovog alkena.

$$\text{Mr(Br}_2\text{)} = 160 \text{ g/mol; Ar(C)} = 12 \text{ g/mol; Ar(H)} = 1 \text{ g/mol}$$

10. U apoteci se prodaje 70 % rastvor alkohola. Ako u 50 grama tog rastvora dodamo dovoljnu količinu natrijuma, koliko će se molova vodonika izdvojiti?

$$\text{Mr(C}_2\text{H}_5\text{OH)} = 46 \text{ g/mol; Mr(H}_2\text{O)} = 18 \text{ g/mol}$$

11. Napisati moguće racionalne strukturne formule jedinjenja molekulske $C_4H_8O_2$.

12. Toaletni sapuni su neutralni natrijumovi sapuni kojima su dodati razni mirisi i boje, dok se medicinskim sapunima dodaju dezinfekciona sredstva. Ako se u medicinskom sapunu nalazi 95 % natrijum-stearata, 0,5 % sumpora, a ostalo su drugi dodaci, koji je odnos molova sumpora i natrijum-stearata u tom sapunu?

$$\text{Ar(S)} = 32 \text{ g/mol; Mr(C}_{17}\text{H}_{35}\text{COON}_a\text{)} = 306 \text{ g/mol}$$

13. Koliko je molekula ugljenik(IV)-oksida potrebno za dobijanje 10 grama glukoze?

$$\text{Mr(C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6\text{)} = 180 \text{ g/mol}$$

RJEŠENJA

1. a) $m_1 = 5m_2$; b) $N(x) = 1/2,5 N(Y)$; c) $V(\text{H}_2\text{O}, 18^\circ\text{C}) = 10 \text{ cm}^3$; d) $p = 2/3 p_0$;
e) $N(^{13}\text{C}/^{12}\text{C}) = 0,0112$

$$N(^{13}\text{C}) = 0,012$$

$$N(^{12}\text{C})$$

2. $\rho = m / V$; $m = m(\text{vazduha}) + m(\text{H}_2)$

Traženu gustinu možemo izraziti pomoću zadanih veličina:

$$\rho = m(\text{vazduha}) + m(\text{H}_2) / V$$

Uvrštavanjem zadatih vrijednosti dobijamo:

$$\rho = 12 \text{ g} + 1 \text{ g} / 20 \text{ dm}^3 = 13 \text{ g} / 20 \text{ dm}^3 = 0,65 \text{ g/dm}^3$$

3. $M = N(Au) \cdot m_a(\text{Au})$; $N(Au) = m / m_a(\text{Au})$

Masa atoma zlata se može izračunati iz njegove relativne atomske mase

prema jednačini

$$m_a(Au) = A_r(Au) \cdot u ; u - unificirana atomska jedinica mase = 1,661 \cdot 10^{-24} g$$

$$N(Au) = m / m_a(Au) = 1 g / 197,0 \cdot 1,661 \cdot 10^{-24} g = 3,056 \cdot 10^{21} \text{ atoma zlata}$$

Može se računati i preko izraza $N(Au) = n(Au) \cdot N_A$

Broj mol-atomu ugljenika s obje strane jednačine zavisi od n. Broj mol-atomu kiseonika zavisi od n samo s jedne strane jednačine. Tako možemo odrediti broj mol-atomu ugljenika na osnovu broja mol-atomu kiseonika.

Broj mol-atomu kiseonika s lijeve strane jednačine je 10, a s desne strane jednačine je $2n + n+1$. Zato je: $10 = 2n + n+1; n = 3$

Formula alkana je C_3H_8 (propan)

4. $m(C_6H_{12}O_6) = Mr(C_6H_{12}O_6) \cdot n(C_6H_{12}O_6)$

$$n(C_6H_{12}O_6) = c(C_6H_{12}O_6) \cdot V$$

Masu glukoze možemo izraziti:

$$m(C_6H_{12}O_6) = Mr(C_6H_{12}O_6) \cdot n(C_6H_{12}O_6) \cdot V$$

$$m(C_6H_{12}O_6) = 180 \text{ g/mol} \cdot 5 \text{ mmol/dm}^3 \cdot 300 \text{ cm}^3 = 0,27 \text{ g}$$

5. Prema definiciji za gustinu, za zapreminu polaznog rastvora nitratne

$$\text{kiseline možemo pisati: } V_1 = m_1 / \rho_1$$

Iz definicije masenog udjela možemo za masu rastvora napisati:

$$m_1 = m(HNO_3) / \omega_1$$

Uvrštavanjem u prethodnu jednačinu za zapreminu dobija se:

$$V_1 = m(HNO_3) / \rho_1 \cdot \omega_1$$

Masa čiste HNO_3 mora biti jednak i u konačnom rastvoru, pa se izračunava:

$$m(HNO_3) = M(HNO_3) \cdot n(HNO_3)$$

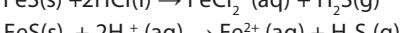
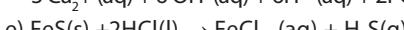
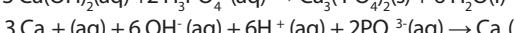
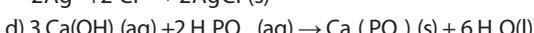
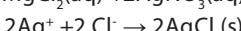
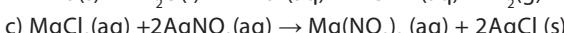
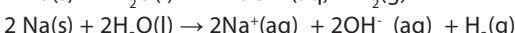
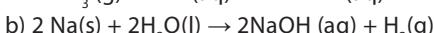
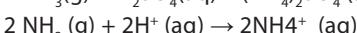
Za broj molova HNO_3 možemo pisati: $n(HNO_3) = c_2 \cdot V_2$

Uvrštavanjem ovih jednačina u jednačinu za V_1 dobijamo:

$$V_1 = M(HNO_3) \cdot c_2 \cdot V_2 / \rho_1 \cdot \omega_1$$

$$V_1 = 63 \text{ g/mol} \cdot 30 \text{ mmol/dm}^3 \cdot 200 \text{ cm}^3 / 1,05 \text{ g/cm}^3 \cdot 0,10 = 3,6 \text{ cm}^3$$

Potrebno je otpipetirati $3,6 \text{ cm}^3$ nitratne kiseline ($\omega_1 = 10\%$), staviti u odmjernu tikvicu i nadopuniti vodom do zapreminе 200 cm^3 .

7. Jednačina reakcije:

$$n(C_2H_4) = p \cdot V(C_2H_4) / RT$$

Količina etanola jednaka je količini etena, pa je preko mase:

$$n(CH_3CH_2OH) = m(CH_3CH_2OH) / M(CH_3CH_2OH)$$

Uvrštavanjem u jednačinu gasnog stanja dobija se:

$$p \cdot V(C_2H_4) / RT = m(CH_3CH_2OH) / M(CH_3CH_2OH)$$

$$V(C_2H_4) = m(CH_3CH_2OH) / M(CH_3CH_2OH) \cdot R T / p$$

Masu čistog etanola dobijamo iz mase smjese i masenog udjela etanola:

$$m(CH_3CH_2OH) = \omega = (CH_3CH_2OH) \cdot m = 0,96 \cdot 100 = 96 \text{ g}$$

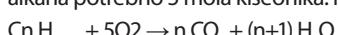
Uvrstimo sve brojčane vrijednosti u izraz za zapreminu etena. Dobijamo:

$$V(C_2H_4) = 96 \text{ g} / 46 \text{ g/mol} \cdot 8,31 \text{ J K}^{-1}\text{mol}^{-1} \cdot 298 \text{ K} / 150 \text{ 000 Pa}$$

$$V(C_2H_4) = 96 \cdot 8,31 \cdot 298 / 46 \cdot 150 \text{ 000} \cdot [g \cdot J \cdot K^{-1} \text{mol}^{-1} \cdot K / g \text{ mol}^{-1} \cdot Pa]$$

$$V(C_2H_4) = 0,0345 \text{ J/Pa} = 0,346 \text{ m}^3$$

8. Za 0,5 mola alkana troši se 2,5 mola kiseonika, onda je za 1 mol alkana potrebno 5 mola kiseonika. Predstavimo to jednačinom

9. Adicija broma predstavljena je jednačinom: $C_nH_{2n} + Br_2 \rightarrow C_nH_{2n}Br_2$

Broj molova alkena jednak je broju molova broma

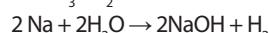
$$n(Br_2) = 1,6 \text{ g} / 160 \text{ g/mol} = 0,01 \text{ mol}$$

Pošto je: $n(C_nH_{2n}) = n(Br_2)$, tako je: $n(C_nH_{2n}) = 0,01 \text{ mol}$.

Pošto je po definiciji: $M = m / n \rightarrow M(C_nH_{2n}) = 0,7 \text{ g} / 0,01 \text{ mol}$

$$\rightarrow M = 70 \text{ g/mol} \rightarrow M_r = 70, \text{ pa je: } 12n + 2n = 70 \rightarrow 14n = 70 \rightarrow n = 5$$

Molekulska formula alkena je: C_5H_{10} , a njegova racionalna struktorna formula je $CH_3 - CH = CH - CH_2 - CH_3$.

Iz hemijskih jednačina vidi se da će 2 mola etanola izdvojiti 1 mol vodonika, kao i što 2 mola vode izdvajaju 1 mol vodonika. Ako je rastvor 70 % a masa rastvora 50 grama, to je sastav rastvora 35 grama alkohola i 15 grama vode.

Izračunavamo broj molova etanola i vode

$$n(C_2H_5OH) = 35 \text{ g} / 46 \text{ g/mol} = 0,76 \text{ mol etanola}$$

$$n(H_2O) = 15 \text{ g} / 18 \text{ g/mol} = 0,83 \text{ mola vode}$$

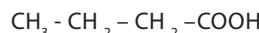
Sada na osnovu odnosa molova iz hemijske jednačine izračunavamo broj molova vodonika:

$$2 \text{ mol } C_2H_5OH : 1 \text{ mol } H_2 = 0,76 \text{ mol } C_2H_5OH : n \text{ mol } H_2 ; n(H_2) = 0,38 \text{ mol}$$

$$2 \text{ mol } H_2O : 1 \text{ mol } H_2 = 0,83 \text{ mol } H_2O : n \text{ mol } H_2 ; n(H_2) = 0,415 \text{ mol}$$

Zbir molova izdvojenog vodonika je 0,795.

11. Ovo jedinjenje su dvije kiseline i četiri estera

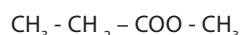

|

CH_3

butanska kišelina

2-metil-propanska kišelina

metil-propaonat

etyl-etanoat

propil-metanoat

izopropil-metanoat

12. Prvo se izračuna broj molova u 100 grama sapuna i za sumpor i za natrijum-stearat

$$n(S) = m / M = 0,5 \text{ g} / 32 \text{ g/mol} = 0,0156 \text{ mola sumpora}$$

$$n(C_{17}H_{35}COON_a) = m / M = 95 \text{ g} / 306 \text{ g/mol} = 0,31 \text{ mol natrijum-stearata}$$

Odnos broja molova sumpora i natrijum-stearata u medicinskom sapunu je $0,0156 : 0,31$ ili $3 : 62$.

13. Jednačina fotosinteze glukoze je hlorofil

$$6 \text{ mol} \cdot 6 \cdot 1023 \text{ l/mol} : 1 \text{ mol} \cdot 180 \text{ g/mol} = x \text{ molekula } CO_2 : 10 \text{ g glukoze} \times 2 \cdot 10^{23} \text{ molekula}$$

Za dobijanje 10 grama glukoze potrebno je $2 \cdot 1023$ molekula ugljenik(IV)-oksida.

BIOLOGIJA

(osnovna škola)

ZADACI

1. Kojim jedinicama mjere ćete najbolje opisati veličinu ćelija tkiva?

- a) od centimetra do metra; b) od milimetra do metra;
- c) od milimetra do mikrometra; d) od mikrometra do centimetra.

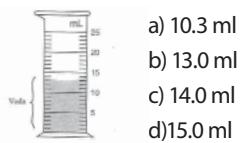
2. Kojom formulom je predstavljeno organsko jedinjenje?

- a) $Mg(OH)_2$; b) $NaCl$; c) $C_{11}H_{22}O_{11}$; d) $CaCl_2$.

3. Najzastupljeniji elementi u živoj ćeliji su:

- a) ugljenik, vodonik, fosfor, kiseonik; b) ugljenik, vodonik, kiseonik, azot;
- c) kiseonik, vodonik, azot, fosfor; d) ugljenik, kiseonik, vodonik, sumpor.

4. Koja zapremina vode se nalazi u predstavljenoj menzuri:

5. Neka ćelija je podijeljena dva puta mitozom a zatim mejozom. Koliko je nastalo novih ćelija pod uslovom da su sve ćelije učestvovali u diobama?

- a) 8; b) 16; c) 24; d) 32.

6. Insekti s preobražajem bez stadijuma lutke su:

- a) skakavci i zrikavci; b) skakavci i komarci; c) zrikavci i komarci; d) komarci i stršljeni

7. Pupljenjem se razmnožavaju:

- a) đečja glista; b) hidra; c) kvasac; d) grinja.

8. Preci današnjih riba su:

- a) šakoperke; b) oklopnače; c) latimerije; d) košljoribe.

9. Koji od navedenih organa su jednaki po postanku, ali obavljaju različite funkcije?

- a) čovjekove ruke; b) krakovi hobotnice; c) krila šišmiša; d) leđna peraja riba.

10. Potpun list nema:

- a) lisnu osnovu; b) lisku; c) lisni rukavac; d) nervaturu.

11. U metafazi mitoze:

- a) formira se diobno vreteno; b) hromozomi su u ekvatorijalnoj ravni;
- c) hromatide se spiralizuju; d) dolazi do replikacije DNK.

12. Sinteza proteina u biljnoj ćeliji odvija se u:

- a) ribozomima; b) lisozomima; c) ćelijskoj membrani; d) peroksizomima.

13. Koji sistem je pravilno povezan s njegovom funkcijom?

- a) imuni sistem – unos i transport kiseonika do ćelija;
- b) ekskretorni sistem – uklanjanje potencijalno opasnih materija iz tijela;
- c) digestivni sistem – transport energetski bogatih molekula do ćelija;
- d) cirkulatorni sistem – stvaranje kompleksnih jedinjenja.

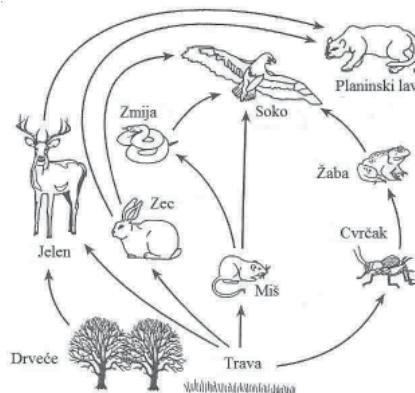
14. Dafnia koja je predstavljena na slici proizvela je tri jajne ćelije, hrani se nanoplanktonom, živi u slatkim vodama, a hvataju je i njom se hrane hidre.

Kojim terminima je najbolje opisan ovaj organizam?

- a) razmnožava se partenokarpijom, herbivor, plijen, heterotrof;
- b) seksualna reprodukcija, predator, heterotrof, plijen;
- c) asekualna reprodukcija, autotrof, predator, plijen;
- d) seksualna reprodukcija, karnivor, autotrof, plijen.

15. Shema predstavlja jedan lanac ishrane

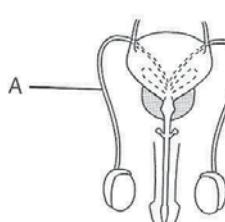
A. Koji organizmi su karnovori?

- a) jelen i planinski lav; b) miš, zec, cvrčak;
- c) trava i drveće; d) žaba, zmija, jastreb.

B. Smanjenje populacije trave će uticati na smanjenje raspoložive energije za:

- a) miševe; b) zmije; c) jastrebe; d) žabe.

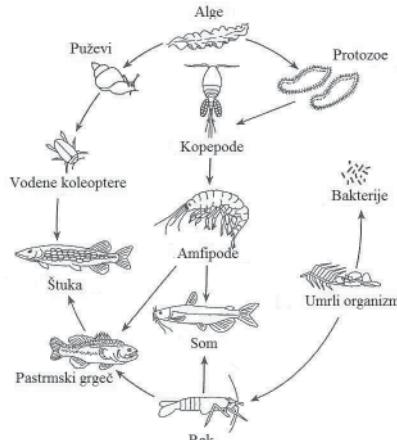
16. Na shemi je predstavljen reproduktivni sistem.

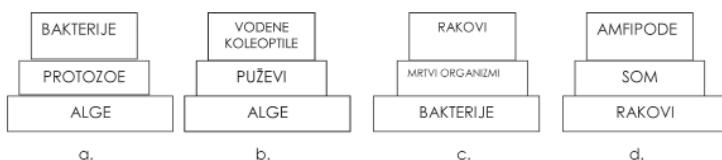
Ako se povreda dogodila na strukturi koja je označena slovom A, najvjerojatnije će doći do problema sa:

- a) izbacivanjem sperme;
- b) stvaranjem gameta;
- c) produkcijom hormona;
- d) ekskrecijom urina.

17. Na slici je predstavljen lanac ishrane.

A. Koja od navedenih piramida najtačnije predstavlja energetski odnos između tri organizma u ovom lancu ishrane?

B. Koja tvrdnja najbolje opisuje ono što će se najvjerojatnije desiti ako se amfipode uklone iz ovog lanca ishrane?

- a) Brojnost populacija na nivoima ishrane prije i poslije amfipoda će se smanjiti;
- b) Brojnost populacija na nivoima ishrane prije i poslije amfipoda će se povećati;
- c) Brojnost populacija na nivoima ishrane nakon amfipoda će se povećati i prije smanjenja populacije amfipoda;
- d) Brojnost populacija na nivoima ishrane nakon amfipoda će opasti.

18. Poređaj po redoslijedu etape nastanka u evoluciji živih bića počevši od najranijeg:

- a) pojava nefotosintetičnih aerobnih organizama;
- b) pojava heterotrofnih anaerobnih organizama;
- c) pojava nukleinskih kiselina; d) pojava ćelija sa jedrom;
- e) pojava fotosintetičkih organizama (cijano-bakterija).

19. Poređaj po redoslijedu etape u razvoju metilja (počni od odrasle jedinke spremne za razmnožavanje).

- a) začaurena larva; b) razvoj u barskom pužu; c) oplođenje;
- d) trepljasta larva; e) larva sa repom.

20. Pronađi pojam koji odgovara objašnjenju i odgovarajući broj koji se nalazi ispred pojma upiši na crtlu ispred objašnjenja.

1. pluta	6. klica	11. sorus
2. kambijum	7. protalijum	12. protonema
3. lenticela	8. epidermis	13. rizodermis
4. transpiracija	9. gutacija	14. stoma
5. arheognija	10. protalijum	15. anteridija

- _____ stadijum u razvoju paprati
- _____ odavanje vode iz biljke u vidu vodene pare
- _____ otvori za razmjenu gasova u sekundarnom pokoričnom tkivu
- _____ sekundarno pokorično tkivo
- _____ stadijum u razviću mahovina
- _____ sloj ćelija čijim dijeljenjem stablo deblja
- _____ primarno pokorično tkivo
- _____ odavanje vode iz biljke u vidu kapljica
- _____ otvori za razmjenu gasova u primarnom pokoričnom tkivu

21. Pronađi pojam koji odgovara objašnjenju i odgovarajući broj koji se nalazi ispred pojma upiši na crtlu ispred objašnjenja.

1. makija	6. livada	11. endem
2. parazitizam	7. efemera	12. gariga
3. relikt	8. predatorstvo	13. pašnjak
4. simbioza	9. kserofita	14. makija
5. preria	10. saprofit	15. stepa

- _____ odnos u kome je jedna vrsta lovac a druga plijen
- _____ zajednički život dva organizma, pri čemu jedan ima korist, a drugi štetu
- _____ travni ekosistem koji se održava košenjem
- _____ organizam koji se hrani organskom materijom i razlaže je do neorganskih materija
- _____ zajednički život dva organizma
- _____ biljka kratkog životnog ciklusa
- _____ stepen degradacije tvrdolisnih šuma u kojima preovladavaju niske žbunaste biljke

_____ organizam koji živi samo na ograničenoj teritoriji
_____ biom umjerenog pojasa će preovladavaju niske trave

22. Pronađi pojam koji odgovara objašnjenju i odgovarajući broj koji se nalazi ispred objašnjenja upiši na crtlu ispred pojma.

1. obavijeno je ovojnicom od vezivnog tkiva; 2. potreban je za rad mišića;
3. gradi više mišićnih vlakana; 4. uvijek rade u paru;
5. regulišu pokrete polnog, probavnog i dr. sistema;
6. citoplazme mišićnih vlakna međusobno su povezane;
7. vraćanje u prvobitni položaj mišića.

_____ mišićni snopić

_____ poprečno prugasti mišići

_____ glikogen

_____ glatki mišići

_____ srčani mišići

23. U tabeli su date karakteristike četiri organizma.

ORGANIZAM	PRIRODNO ŽIVI U AFRICI?	GLAVNI IZVOR HRANE	BROJ PRSTIJU	BROJ KOMORA U STOMAKU	BROJ ROGOVA	BROJ DANA GESTACIJE
KOZA	NE	TRAVA I LIŠĆE	2	4	2	150
KONJ	NE	TRAVA	1	1	0	270
ŽIRAFА	DA	LIŠĆЕ I GRANEICE	2	4	2	420
SLON	DA	MNOGE VEGETACIJE	3 DO 5	1	0	VIŠE OD 600

Prema datim informacijama najveća veza postoji između:

- a) konja i koze; b) žirafe i slona; c) žirafe i koze; d) konja i slona.

24. Lišće određene biljke proizvodi hemikalije koje odbijaju insekte. Naučnik je primijetio da su pojedine određene vrste insekta tolerantne na te hemikalije i da jedu lišće. Tokom perioda od šest godina on je pratio koliko je individua ove vrste insekta jelo lišće. Individue koje nijesu jele lišće nazvao je „tip 1“ a individue koje su jele lišće „tip 2“. Rezultati istraživanja su dati u tabeli.

GODINA	TIP 1 (%)	TIP 2 (%)
1	97	3
2	92	8
3	66	34
4	41	59
5	22	78
6	12	88

Na osnovu podataka može se zaključiti:

- a) „Tip 2“ je migrirao iz istraživanog regiona; b) „Tip 1“ ima više predatora;
- c) „Tip 1“ ima više hrane od „tipa 2“;
- d) „Tip 2“ ima veću reproduktivnu sposobnost od „tipa 1“.

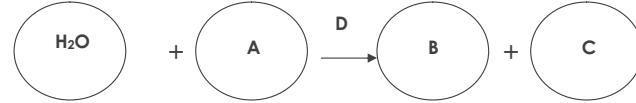
25. Koja ćelijska organela može da se nađe u većem broju u letnim mišićima ptica koje lete na velike udaljenosti?

A. _____

Obrazloži odgovor:

B. _____

26. A. Shemom je predstavljen biološki proces _____, koji se odvija u biljnim ćelijama.

Koji red u tabeli (a, b, c, d) identificiše na slici označene supstance slovima (A, B, C, D) u ovom procesu?

	A	B	C	D
a.	enzim	kiseonik	ugljen-dioksid	glukoza
b.	ugljen-dioksid	glukoza	kiseonik	enzim
c.	glukoza	kiseonik	enzim	ugljen-dioksid
d.	kiseonik	glukoza	ugljen-dioksid	enzim

B. Shemom je predstavljen biološki proces _____

Upiši u tabelu nazive supstanci koje odgovaraju slovima (a, b, c, d) u ovom procesu:

A	B	C	D

27. Konzumiranje velike količine bezalkoholnog pića koja sadrže veće količine šećera tokom dana mogu remetiti homeostazu organizma.

A. Hormon odgovoran za vraćanje nivoa šećera u granične vrijednosti homeostaze je _____

B. Organ koji oslobađa ovaj hormon zove se _____

C. Navedi jedan mogući razlog zašto nivo šećera u krvi može biti visok iako se oslobođio ovaj hormon. _____

28. U tabeli su navedena tri enzima, mesta njihovog djelovanja u ljudskom tijelu i dvije osnovne karakteristike koje utiču na njihovu aktivnost, temperaturu i pH.

ENZIM	MJESTO DJELOVANJA	TEMPERATURA (°C)	pH
PTIJALIN	USTA	36.7–37.0	6.5–7.0
PEPSIN	ŽELUDAC	37.3–37.6	1.0–3.0
TRIPSIN	TANKO CRIJEVO	37.3–37.6	7.5–9.0

Različiti enzimi se luče na različitim lokacijama. Prijalin razlaže ugljene hidrate, a pepsin i tripsin proteine.

A. Aktivnost pepsina kad se ide od želuca ka tankom crijevu:

- a) prestaje ili se smanjuje; b) usporava; c) ne mijenja se.

B. Obrazloži odgovor na osnovu podataka iz tabele.

C. Kako groznica od 40 °C utiče na aktivnost ovih enzima?

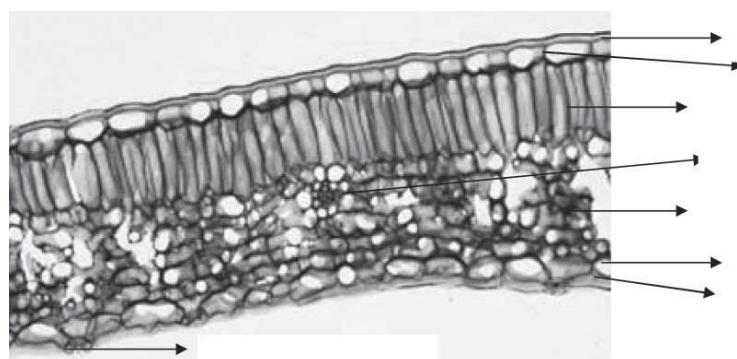
29. A. Napiši latinski i narodni naziv biljne vrste na slici.

Ova vrsta pripada familiji _____

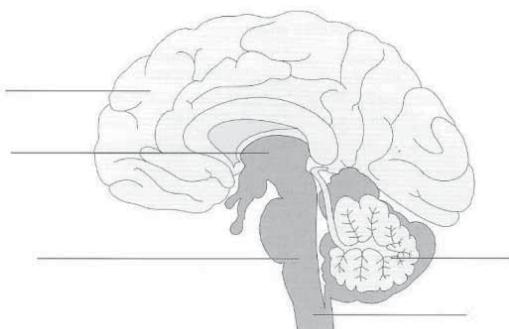
Raste na umjereno vlažnim staništima, pa pripada _____

B. Obilježi crtež poprečnog preseka lista ove vrste.

C. List ove biljke prema položaju stoma je _____

30. Posmatraj i obilježi crtež mozga.

Poveži centar sa mjestom gdje se nalazi tako da pored centra upišeš odgovarajući broj.

	CENTAR ZA
	disanje
	koordinaciju pokreta
	tonus mišića
	logično zaključivanje
	ravnotežu tijela

	gutanje
	učenje
	očećaj gladi
	pisanje
	srčanirad

	DIO MOZGA
1.	veliki mozak
2.	međumozak
3.	mali mozak
4.	srednji mozak
5.	produžena moždina

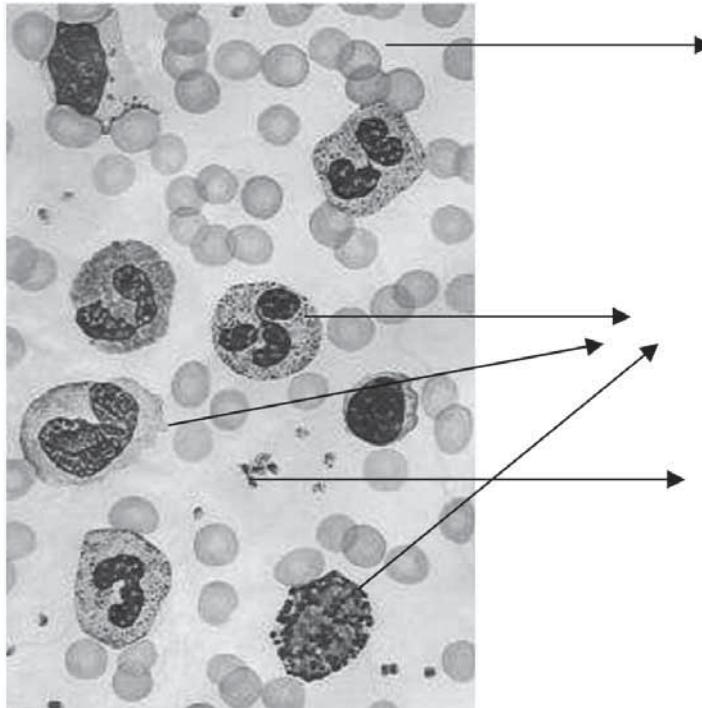
31. Poveži funkciju sa organom tako da pored organa upišeš odgovarajući broj.

	FUNKCIJA ORGANA
1.	Luči se enzimi za varenje proteina, masti i ugljenih hidrata.
2.	Proizvodi žuč koja rastvara masti.
3.	Apsorbuje vodu iz nesvarenih ostataka hrane.
4.	Drobi hranu u manje zalogaje.
5.	Proizvodi amilazu.
6.	Proizvodi kišelinu koja ubija bakterije.

	ORGAN
	zubi
	pljuvačna žlijezda
	želudac
	jetra
	tanko crijevo
	debelo crijevo

32. Krv se sastoji od krvne plazme i krvnih ćelija.

A. Obilježi krvne ćelije na shemi.

B. Proces stvaranja novih krvnih ćelija naziva se _____. Sve krvne

ćelije nastaju od _____ u _____

C. Što određuje krvnu grupu?

D. Ako majka ima krvnu grupu B, koju određuje genski par BO, a otac krvnu grupu A, koju određuje genski par AO, koja je vjerovatnoća da dijete ima krvnu grupu O?

E. Ako osoba ima krvnu grupu A- ona je potencijalni davalac za osobe sa krvnim grupama:

- a) AB+, AB-, A+, A-
- b) AB-, A-
- c) AB-, A-, O-
- d) O-, O+, A-, A+

33. A. Rasporedi navedene virusne u zadate kategorije.

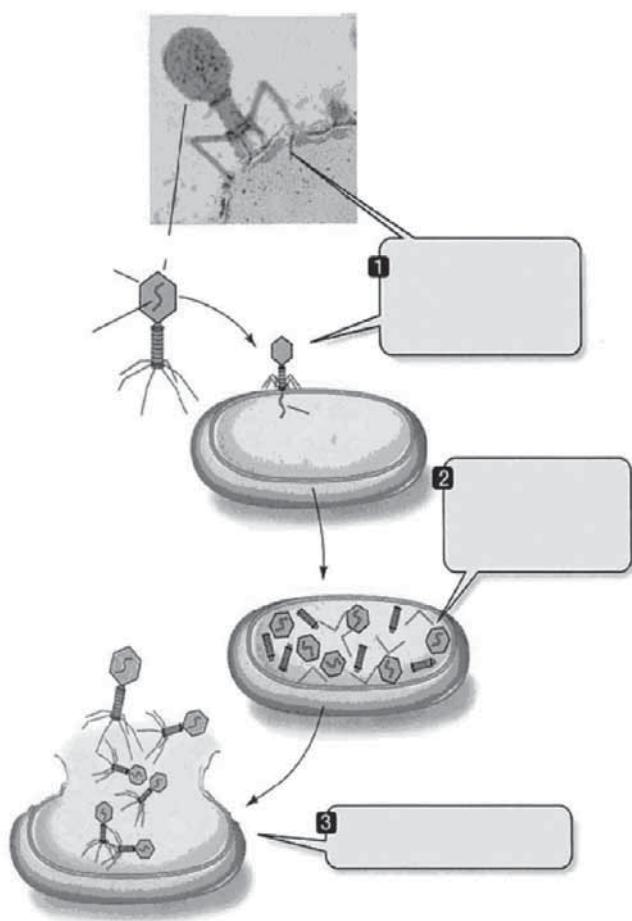
HIV virus, virus gripe, virus slinavke, virus mozaične bolesti duvana, virus hepatitisa B, virus bjesnila, virus rubeole

a) Biljni virusi: _____

b) Životinjski virusi: _____

c) Humani virusi: _____

B. Na shemama je predstavljeno razmnožavanje bakteriofaga. Rasporedi navedene tvrdnje u oblačice na slici (u oblačice upiši slova ispred tvrdnje koja pripada tom oblačiću).

- A. Metabolizam bakterije proizvodi nove virusse.
 B. Virus se umnožava iz novostvorenih djelova.
 C. Virus ubacuje svoju DNA u bakteriju.
 D. Pomoću nožica virus se prihvata na površinu bakterije.
 E. Bakterija se raspada, izlaze virusi i šire zarazu.
 F. Virusna DNA ugrađuje se u DNA bakterije.

C. Koja od navedenih osobina nije karakteristika virusa?

- a) kristalizacija;
 b) sposobnost razmnožavanja zavisi od domaćina;
 c) vidljivi elektronskim mikroskopom;
 d) ćelijska građa.

D. Jeden od razloga gotovo potpunog nestanka velikih boginja je što:

- a) nikad ne obolijevaju ljudi;
 b) obolijevaju samo ljudi;
 c) zarazu šire ptice i konji;
 d) obolijevaju samo ptice.

2	sloj ćelija čijim dijeljenjem stablo debљa
8	primarno pokorično tkivo
9	odavanje vode iz biljke u vidu kapljica
14	otvor za razmjenu gasova u primarnom pokoričnom tkivu
21.	
8	odnos u kome je jedna vrsta lovac a druga plijen
2	zajednički život dva organizma, pri čemu jedan ima korist, a drugi štetu
6	travni ekosistem koji se održava košenjem
10	organizam koji se hrani organskom materijom i razlaže je do neorganskih materija
4	zajednički život dva organizma
7	biljka kratkog životnog ciklusa
12	stepen degradacije tvrdolisnih šuma u kojima preovladavaju niske žbunaste biljke
11	organizam koji živi samo na ograničenoj teritoriji
5,15	biom umjerenog pojasa će preovladavaju niske trave
22.	
3 (1)	mišićni snopić
4	poprečno prugasti mišići
2	glikogen
5	glatki mišići
6	srčani mišići

23. c;

24. d;

25. A. Mitohondrije; **B.** Mitohondrije su organele u kojima se oslobođa energija;

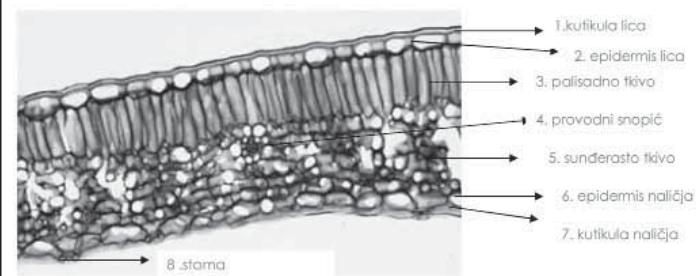
26. A. fotosinteza, b; **B.** disanje; glukoza, kiseonik, enzim, ugljen-dioksid;

27. A. insulin, **B.** pankreas, **C.** Mogući odgovori: Nije se oslobođilo dovoljno insulina; Osoba ima dijabetes; Osoba ima smanjeni broj funkcionalnih insulinских receptora;

28. A. a, B. Aktivnost pepsina od želuca ka tankom crijevu prestaje ili se smanjuje jer je pH u tankom crijevu 7.5–9.0 a pepsin normalno funkcioniše pri pH 1.0–3.0, **C.** Groznica od 40 °C usporava ili zaustavlja njihovu aktivnost, jer je optimalna temperatura za rad ovih enzima oko 37 °C;

29. A. *Fagus silvatica*, bukva; bukvi, mezofitama;

B.

C. hipostomičan list

1. d;
 2. c;
 3. b;
 4. b;
 5. b;
 6. a;
 7. b, c;
 8. b;
 9. a, c;
 10. c;
 11. b;
 12. a;
 13. b;

14. a;
15. A. d, B. a;
 16. a;

17. A. b, 17. B. d; 18. 1. c, 2. b, 3. e, 4. a, 5. d;

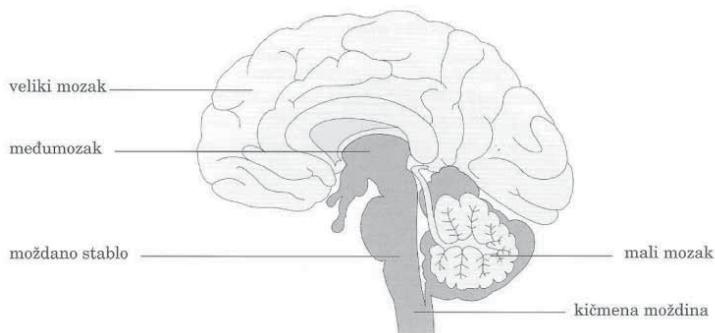
19. 1. c, 2. d, 3. b, 4. e, 5. a;

20.

10 , 7 stadijum u razvoju paprati

- 4 odavanje vode iz biljke u vidu vodene pare
 3 otvor za razmjenu gasova u sekundarnom pokoričnom tkivu
 1 sekundarno pokorično tkivo
 12 stadijum u razviću mahovina

30.

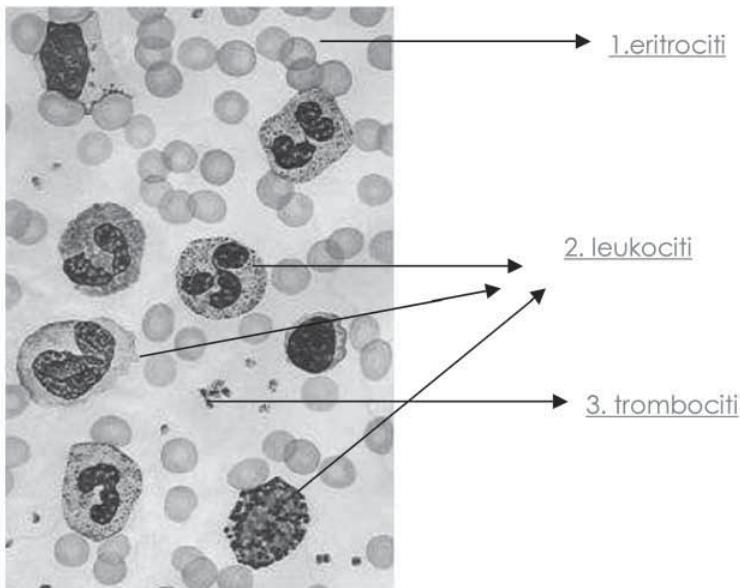

	CENTAR ZA
5.	disanje
3.	koordinaciju pokreta
4.	tonus mišića
1.	logično zaključivanje
3.	ravnotežu tijela
5.	gutanje
1.	učenje
2.	oćećaj gladi
1.	pisanje
5.	srčani rad

31.

	ORGAN
4.	zubi
5.	pljuvačna žlijezda
6.	želudac
2.	jetra
1.	tanko crijevo
3.	debelo crijevo

32. A.

B. hematopoeza; matičnih (stem) ćelija; srži pljosnatih kostiju (rebra, grudna kost, lopatica, karlica), slezini i limfnim čvorovima (ili u koštanoj srži);

C. Krvnu grupu određuje prisustvo bjelančevina na eritrocima i u krvnoj plazmi, predstavlja naslednju karakteristiku i prenosi se sa roditelja na potomstvo;

D.

Majka B	Otac A
---------	--------

Geni	B O	A O
------	-----	-----

Đeca	AB BO	AO OO
------	-------	-------

Vjerovatnoća da dijete ima O grupu je 25 %.

E. a.

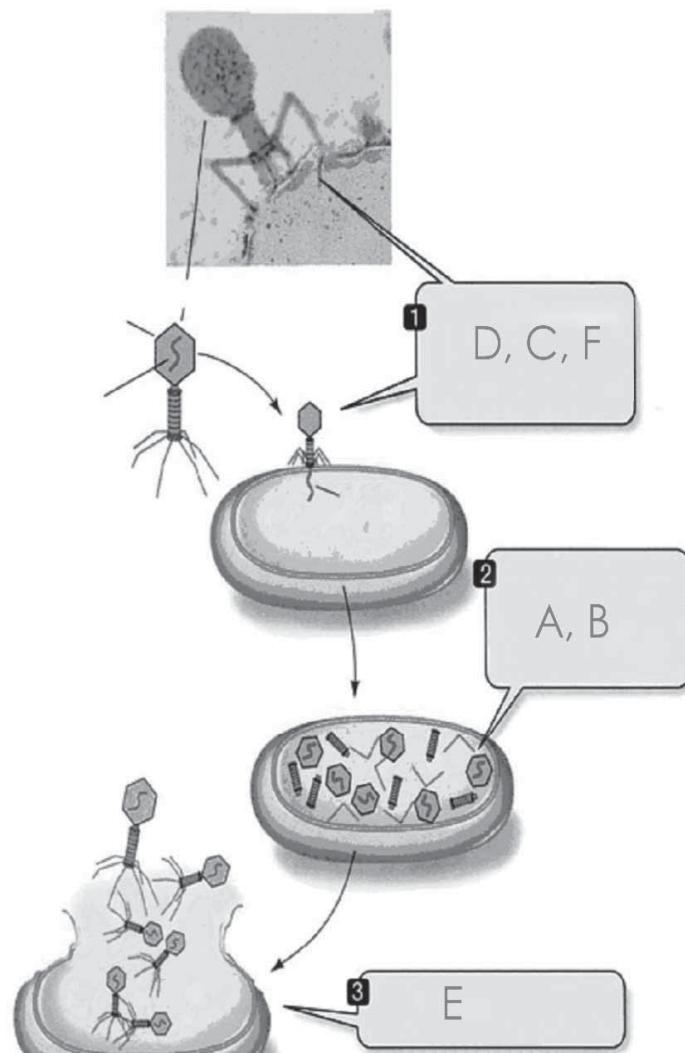
33.

A. a) virus mozaične bolesti duvana;

b) virus slinavke, virus bjesnila;

c) HIV virus, virus gripe, virus hepatitisa B.

B.

C. d; D. b.